

S III

8 247

1
ACADEMIA ROMÂNĂ
DIN VIEAȚA POPORULUI ROMÂN
CULEGERI ȘI STUDII
XVIII. 1750

POVEȘTEA LUMII
DE DEMULT

DUPĂ CREDINȚELE POPORULUI ROMÂN

DE

TUDOR PAMFILE

ȘEDINȚA DELA 8 FEBRUARIE 1913

BUCUREȘTI

LIBRĂRIILE SOCEC & Comp. și C. SFETEA

LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITZ

VIENA
GEROLD & Comp.

1913

34.145

DIN VIEȚA POPORULUI ROMÂN:

- I. *Hora din Cartal*, de Pompiliu Pârvescu, 1908 . . . L. 3.—
- II. *Cimiliturile românești*, de T. Pamfile, 1908 . . . » 1.—
- III. *Poezii populare din Maramureș*, de Tit Bud, 1908 » 1.—
- IV. *Cântece și urături*, de Al. Vasiliu, 1909 . . . » 5.—
- V. *Din literatura populară*, de N. Păsculescu, 1909 . . » 6.—
- VI. *Jocuri de copii*, de T. Pamfile, 1909 . . . » 1.—
- VII. *Sărbătorile poporului*, de C. Rădulescu-Codin și
D. Mihalache, 1910 . . . » 1.—
- VIII. *Industria casnică la Români*, de T. Pamfile.
Premiul «Neuschotz» din 1909, 1910 . . . » 10.—
- IX. *Hore și chiuituri din Bucovina*, de S. Fl. Marian, 1911 » 2.—
- X. *Legende, tradiții și amintiri istorice*, de C. Rădulescu-
Codin, 1910 . . . » 1,50
- XI. *Sărbătorile de vară la Români*, de T. Pamfile, 1911 » 2.—
- XII. *Cântece de țară*, adunate de T. Pamfile, 1913 . . . » 4.—
- XIII. *Boli și leacuri la oameni, vite și păsări*, după da-
tinile și credințele poporului român adunate din
comuna Țepu (Tecuciu) de T. Pamfile, 1911 . . » 1.—
- XIV. *Cântece populare românești din Comitatul Bihor*
(Ungaria), culese și notate de Béla Bartók, 1913 » 5.—
- XV. *Vremuri înțelepte*. Povestiri și legende românești,
culese de D. Furtună, 1913 . . . » 1.—
- XVI. *Agricultura la Români*, de T. Pamfile, 1913 . . » 5.—
- XVII. *Ingerul Românului*, povești și legende din popor,
culese de C. Rădulescu-Codin, 1913 . . . » 4.—
- XVIII. *Povestea lumii de demult*, după credințele poporu-
lui român, de T. Pamfile, 1913 . . . » 2.—

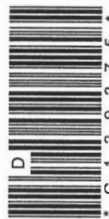
BUCUREȘTI

Inst. de Arte Grafice CAROL GÖBL S-r I. St. Rasidescu
16, Strada Paris (fostă Doamnei), 16.

1913.

Biblioteca Muzeului

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

C 1 3 9 3 7 5

O PĂRERE DESPRE

CULEGERILE ȘI CERCETĂRILE

CU PRIVIRE LA

VIEȚA POPORULUI ROMÂN

Sporul ce se aduce astăzi prin culegerea și cercetarea unora dintre manifestațiunile sufletești și trupești ale poporului român, nu ne dă nici un drept de cântare. Nu s'au împlinit cinci ani, și *Academia Română* a dat, în acest răstimp, la lumină o samă bună de culegeri și cercetări, cari, fără ajutorința ei, s'ar fi pierdut cine știe pe ce mâni, sau cari, poate, neaflând nici un îndemn, nici nu s'ar fi înfiripat. Vechea revistă din Fălticeni, *Șezătourea*, urmează și tot în acești din urmă cinci ani și-a luat ființă și revista Ion Creangă, pe care o redactez și care a apărut cu o regularitate neobișnuită.

În legătură cu aceste trei căi de care la iveală, — am putea spune: și trei trâmbițe de chemare, trei căi dintre cele mai de samă, — sunt în măsură să știu, de câtă dragoste și mai ales de cât interes se bucură aceste manifestațiuni ale vieții neamului nostru, câtă trudă și jertfă cer pentru căutarea și culegerea lor și câtă mulțumire aduc celor ce pot scăpa de întunerecul veșnicului mormânt al celor ce «se duc, se prăpădesc» ca un Barbu Lăutaru!

Ar fi foarte greu de căutat izvorul luminii binefăcătoare, prin urmare al frumoaselor porniri ce au îndemnat mai cu temei străbateră și desbaterea acestor ogoare. Vor fi și oameni vrednici de recunoștință, va fi și un duh al vremii de astăzi care ne îndeamnă.

Să ne mulțămim deocamdată numai cu constatarea.

*

Dar tocmai fiindcă împrejurările sunt foarte prielnice pe de o parte, și foarte hotărâtoare pe de alta, este o chestiune a cărei deslegare nu poate zăbovi prea mult, fără a aduce o însemnată pagubă. E

T. Pamfile, *Povestea lumii*.

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

vorba despre organizarea acestei patriotice îndeletniciri, acestui seceriş care nu se poate întâlni întotdeauna, fie din pricina lipsei de secerători, fie mai ales din pricina recoltei pe care va ucide-o cu încetul seceta vremurilor de prefacere.

D-l A. Gorovei, dirigiuitorul *Şezătorii*, îşi are părerile d-sale (1). Ele însă sunt prea puţin pretenţioase: cu ajutorul doritei societăţi se va putea culege numai pe la răspântiile mari, ca din nişte depozite accesibile, dar niciodată nu se va putea răsbate ungherul întunecos, unde de obicei stau ascunse comorile cele mai preţioase.

Statul a încercat într'un rând să deslege această chestiune; însă — socot eu — din pricini cu totul lumeşti, rezultatele au fost aşă de slabe, încât, dacă nu se poate trece peste pomenirea acestei încercări, peste sporul adus se poate păşi uşor. Şi cum lumea a rămas cam tot cea de atunci, acel Minister nu mai poate încerca cu folos acelaş lucru a doua oară, decât cu o mare jertfă de... hatăruri.

Fiindcă trebuie multă pricepere, multă cumpăneală, multă indulgenţă, multă răbdare şi un timp oarecare de experienţă, cu alte cuvinte o priveghere a unor *aceloraşi oameni*, după credinţa mea, numai Academia Română ar putea şi ar avea datoria să facă această organizaţiune.

Căci dacă arhivele de documente ale trecutului nostru trebuiesc ştiute şi deci cercetate *cu orice preţ*, nu pot înţelege cum cealaltă arhivă, *arhiva vie* a sufletului românesc, — urzită poate nu într'o împrejurare singuratecă, — ar putea fi mai puţin preţuită! Cu cât preţueşte mai mult o veche hotarnică de moşie, decât cântecul unui rob supus pe aceeaş moşie astăzi, sau al unui răsvrătit «voinic de codru» de ieri? Cu cât trebuie mai bine plătit şi mai bine păstrat un document, în care isprăvnicia sau domnescul divan da o hotărâre după glăsuirea pravilelor, faţă de cutare pildă ori «vorbă adâncă», — cea mai nestrămutată dintre toate orânduiri, nu a stăpânitorilor, ci a neamului!

Fireşte, între aceste două soiuri de documente este o strânsă legătură, care se ştie dar nu se recunoaşte.

La olaltă ele se ajută la zugrăvirea firii noastre pe care nu o cunoaştem dar trebuie s'o cunoaştem, ca să nu mai bâşbăim prin felurite legiuiri şi îndrumări acel dorit «mai bine». Ştim cu toţii că nu ne cunoaştem, şi cu toate acestea nu ne gândim la pricini.

Adâncească cineva viaţa noastră agricolă oficială, pline de tarife şi bulletine; cerce să pătrundă viaţa noastră religioasă creştină, — pe care numai vlădica o cunoaşte, dar şi el după scrisul cărţilor bisericeşti şi legea repauzului duminical; — cearnă chipul cum se seamănă învăţătura în şcoli şi în oştire, şi se va încredinţa că cel puţin trei sferturi de trudă şi de cheltueală sunt forme străine, deci zadarnice şi prin urmare primejdioase.

Trebue să pornim pe altă cale, pe care să ne întâlnim cu noi, să ne cunoaştem pe noi înşine, ca să ştim... cu cine avem de a face. Şi mijlocul este tocmai cercetarea documentelor vii şi a documentelor moarte.

Dacă cele din urmă stau astăzi în toată cinstea sub cele mai înţelepte priviri de învăţaţi, cele dintâi, nu. Cercetarea lor pe urmă şi adunarea lor mai întâiu, se impune neapărat.

Dar cum? Cu «omul care sfinţeşte locul» şi cu banul. Şi fiind vorba de ban, — al cuiu preţ eu nu-l ştiu, — trec mai departe.

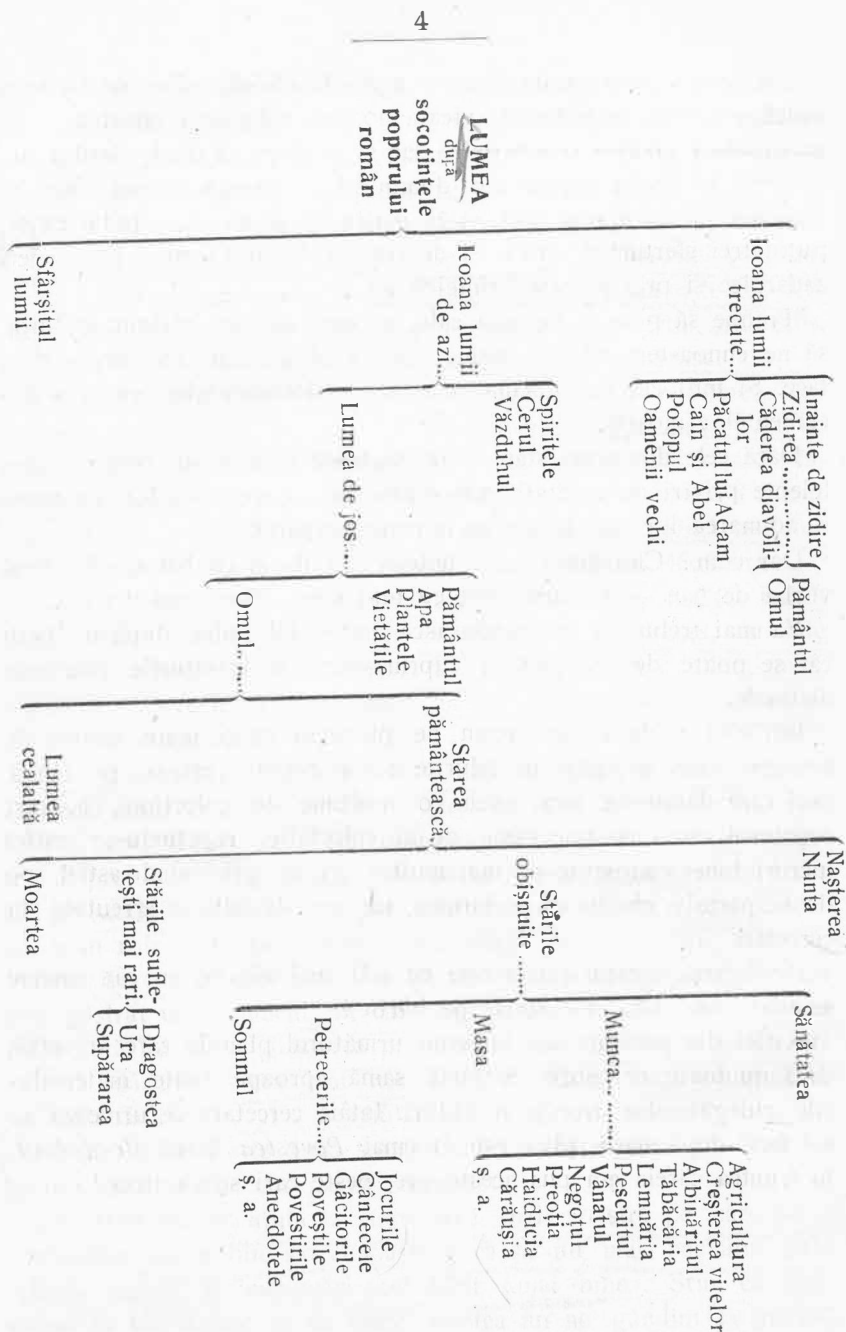
Va mai trebui să se orânduiească materialul cules după un plan cât se poate de complet şi cuprinzător, cu trăsăturile cele mai distincte.

Intr'adevăr, dacă până acum ne plângem că o mare câtime de culegeri zace neştiută în felurite foi şi reviste, astăzi, pe lângă răul care dăinuieşte încă, avem o mulţime de colecţiuni, în cari cuprinsul uneia nu ţine sama de al celorlalte, repeţindu-se astfel lucruri bine cunoscute de mai multe ori, şi pricinuind astfel, pe de o parte o cheltueală zadarnică, iar pe de alta o greutate în cercetări.

Deslegarea acestui punct este cu atât mai uşoară, cu cât oricine se poate opri la... cele scrise pe hârtie!

Astfel din parte-mi am întocmit următorul plan în care ar intra, dacă nu toate, cel puţin de bună samă aproape toate materialele culegătorilor trecuţi şi viitori. Întâia cercetare ce urmează să se facă după acest plan este tocmai *Povestea lumii de demult*, în fruntea căreia am pus aceste şire, peste cari se va trece!

(1) O propunere în Calendarul revistei «Ion Creangă» pe 1913, p. 24-6.

PARTEA I.

INAINTE DE ZIDIRE

1. Privind în jurul său, omul a văzut: jos *pământul* sub toate înfățișările sale, din care izvorăsc apele, pe care cresc plantele, pe care se mișcă oamenii și toate vietățile, iar sus *cerul* căptușit câte odată cu nori, pe sub care se plimbă vânturile, și alteori senin, cu soare, lună și stele.

În clipele sale filozofice a cugetat și s'a încredințat că toate acestea sunt purtate de cineva, căci nefiind însuflețite, dela sine nu puteau să aibă voință și prin urmare mișcare. E o ființă sau sunt mai multe ființe cari le poartă, un *Dumnezeu* sau mai mulți *Dumnezei* cari, stăpânindu-le, le-au și făcut, le-au *zidit* într'o vreme foarte îndepărtată. Vrâsta intelectuală a omului trebuia să fie destul de înaintată, pentru ca dânsul să-și poată frământa această taină; și e firesc lucru ca noțiunea zeității să se concretizeze, *pe vremea acestei vrâste intelectuale*, dintr'o vanitate ce se înțelege ușor, sub o înfățișare tot omenească, cea mai desăvârșită dintre toate. Epoca — noi, folosindu-ne de graiul poporului, îi vom zice *veleat* — *veleatul* aceasta, când omul s'a putut astfel întrebă, cuprinde de bună samă, pentru unele trepte sociale, încă și vremurile noastre. De aceea răspusul sau răspunsurile cari și le-a aflat omul cu privire la această întrebare, pot încă și astăzi să fie reafate sau îmulțite.

Aflând pe Dumnezeu ziditor a toate, firesc a fost să se întrebe după aceasta: «Și pe Dumnezeu cine l-a făcut?». Iar răspusul nu putea fi de cele mai multe ori decât acesta: «Un alt Dumnezeu». Dar se înțelege, urcând mereu pe această scară de Dumnezeu în subordine, mintea omului trebuia să-și fixeze o sumă de ființe abstracte, — lucru prea greu. De aceea, în neputința sa, a fost silit să se oprească la un singur ziditor sau la o singură tovărășie de ziditori.

Credința care o găsim prin unele părți din Oltenia și care ne spune că cel mai vechiu Dumnezeu este *Sabaot*, că după dânsul a venit *Amon*, că după aceasta a stăpânit *Apolon*, că acesta a lăsat în locu-i pe *Dumnezeu*, înaintașul lui *Isus*, o socotim ca o influență accidentală cărturărească (1). Tot astfel și altă credință care ne spune nelămurit că «*Dumnezeu s'a născut în numele Tatălui*» (2).

2. Dar înainte de zidire, de lume? «*Nimicul*», *pustiul* e prea abstract. Lui Dumnezeu ca ființă, i-a trebuit ceva sub picioare, pe care să meargă, ceva care să nu fie *pământ*. Și omul a găsit, nevoit a primi existența unui lucru tare, *apa*. La început a fost *apa*, din care, după o credință bucovineană, s'a născut Dumnezeu:

La începutul începutului nimic nu era pe lume decât *întuneric* și o *mare* fără de margini. În mijlocul acestei mări s'a ridicat un *vârtej de spumă* din care s'a născut Dumnezeu (3). Felul cum s'a născut, ni-l spune o altă credință tot bucovineană: În mijlocul *spumei* de pe mare era un *fluture* și un *vierme* cari plutiau pe apă în neștire. Dela o vreme însă fluturile și-a lepădat aripele și s'a întruchipat într'un *fecior* tânăr și frumos, care a fost *Dumnezeu*, iar viermele s'a prefăcut și dânsul îndată într'o altă făptură, în *El*, *Drac* sau *Diavol* (4). Fiindcă, după cum vom vedea, poporul român socotește uneori facerea lumii ca o lucrare a celor două suflete, e firesc să ni se vorbească și aici despre acest dualism.

3. Prin Bucovina se crede că «înainte de facerea lumii nu era pământ, soare, lună și stele, nici oameni și vietăți ca în ziua de astăzi, ci numai o *apă* ori încotro te-ai fi întors și te-ai fi uitat. Iar deasupra acestei ape nemărginit de mare, umblă încolo și încoaice *Dumnezeu* și *Dracul*, unicele ființe pe atunci» (5).

Prin alte părți se crede că Dumnezeu avea chipul unui *hulub* care sbură pe deasupra apei, iar Necuratul stătea în apă, având trei rânduri de aripi. După altă credință, acesta avea înfațișarea de *rățoiu* și pentru acest cuvânt, când gospodinele românce taie

(1) Cred Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(2) Idem, dict. de Simion Luca de peste 100 de ani, comunic. de acelaș.

(3) El. N.-Voronca, *Datinile și credințele poporului român*, Cernăuți 1903, p. 831.

(4). *Ibidem*, p. 22.

(5) S. Fl. Marian, *Insectele*, București 1903, p. 122.

rațe pentru pregătirea bucatelor, aruncă de-o parte capetele de rățoiu, iar pe ale rațelor nu (1).

În Moldova de sus, și anume prin jud. Suceava, se crede că «eră o vreme când nu eră lume, nici pământ, nici dobitoace, nici *poedia* asta așa de rea și șugubață de oameni ca azi, nici nimica. Nu eră altă decât *văzduh* și *apă*, iar *Dumnezeu Savaon* și cu *Anti-hârț* locuiau tot în văzduh; acestea erau singurele făpturi pe atunci. Incolo, nu eră țipenie de vreo altă făptură ori vreo altă lighioană. Necuratul *fârtăția* pe *Milostivul*, iar *Milostivul* îl nefărtăția, adevă [atunci] când *Sarsailă* zicea lui Dumnezeu «*fârtate*», *Milostivul* îi înturnă «nefărtate» (2).

Credința că Dumnezeu umblă pe apă alături cu Diavolul, o găsim și în jud. Botoșani; se adaugă însă că alături de dâșii se află și *Sf. Petru* (3).

Prin jud. Tutova se crede că «înainte de a se zidi pământul, cât vedeai cu ochii nu eră decât apă și iar apă. Atunci s'au prins frați de cruce *Dumnezeu* cu *Sf. Petru* și cu *Faraon*,—*Scaraoschi*, mai marele dracilor,—și au făcut un zăpis drept cheazășie că n'au să se desparte niciodată. Și umblau așa, câteși trei prin apa aceea, neavând de loc unde să se așeze» (4).

Prin alte părți, tot din jud. Tutova, se vorbește asemenea de *apă*, dar «*Dumnezeu eră salta-singurel*» și «se plimbă cu corabia pe deasupra apelor, iar vâslaş avea un îngerel pe care-l chemă *Andreiu*» (5).

De prin jud. Dolj avem această culegere:

La început, tot cât vedem astăzi pe pământ, eră numai *apă*. De lumină nu se pomeniă, Doamne ferește. De odată s'a născut *Dumnezeu Sabaot*, așa din senin, pe o frunză de *plămână* (6) și tot atunci s'a născut și *soarele* deasupra apelor, pe cer. *Cerul* tot atunci s'a văzut. O fi fost înainte, n'o fi fost, nu se știe, că eră întunerec. Prin

(1) Cred. și dat. Rom. din jud. Tutova, comunic. de d-l P. G. Savin. — Voronca, *op. cit.*, p. 6—7.

(2) I. Teodorescu, în *Șezătoarea*, II, p. 99.

(3) Cred. Rom. din Mănăstireni, comunic. de d-l D. Gr. Furtună, stud. teolog.

(4) Cred. Rom. din Florești, com. comunic. de d-ra Virginia Stan.

(5) *Etym. magn. Rom.*, col. 1185.

(6) Probabil *Nuphar luteum*, Smidt., «buruiiană cu foaie lată ce crește pe fundul apelor stătătoare».

nașterea soarelui, lumina s'a răspândit pe fața *pământului* (1). Văzând această lumină, *Dracul* ieși din fundul unei bălți, vechea lui moșie, și se duse pe uscat (?), se duse până dete de un *copil*, pe o frunză de *plumună*, cu care a început a vorbi:

— Ce ești tu? măi băiete!

— Eu sunt Dumnezeu Sabaot.

— Dar acela cine este? — arătând Soarele.

— Acela este ajutorul meu, Soarele (2).

4. În sfârșit, cu totul singuratecă aflăm următoarea povestire bucovineană:

La început nimic nu eră pe lume decât un *munte* mare, purtat de vânturi încolo și înoace; din vârful lui ieșia foc fără curmare. Din acest foc s'a născut o *femeie*, cu trup numai, căci n'avea cîine să-i dea viață. Cum s'a născut, trupul ei a fost luat de vânturi și purtat în toate părțile, până ce într'un târziu a ajuns la *Vântul cel mai de sus*, unde a căpătat viață. De acolo, această femeie s'a scoborît pe munte.

Pe munte, într'o vreme, găsește dînsa două bucăți de *fier*, pe cari le înghiți fără nici o pricină. Din aceste bucăți de fier, purcede femeia grea, iar mai târziu naște doi copii, doi *necurați*: unul schiop dar înțelept și altul prostuț.

Crescînd mari cei doi necurați și umblînd veșnic pe munte fără nici o treabă, s'au gândit ei cât s'au gândit și au ajuns cu socoteala că dacă ar avea lut, multe lucruri ar face. Dar de unde lut, când pe muntele acela nu se află nimic altceva decât fier și iarăș fier?

— Scoboară-te tu, zise dracul cel schiop dar înțelept, — în fundul mării și adă lut de acolo.

Dracul celălalt se supuse numai decât, se scoborî în adîncul mărilor și luînd lut îl aduse pe munte fratelui său. Acesta cum s'a văzut cu lut, îndată a făcut un cal cum sunt caii în zilele noastre, dar cal numai cu trupul, fără viață și prin urmare fără putință de a merge.

Văzînd aceasta cei doi drăcușori, prinseră din nou a se sfătui și din sfatul lor rămase ca fiecare să intre în calul cel de lut, să-și pună mâinile și picioarele în picioarele calului și să tragă căruța;

celalt putea să stea în căruța și astfel să se plimbe de-a mai mare dragul.

Întră întâiu dracul cel mai prost în cal și trase cât se poate de bine. Mai pe urmă ostenind, dădu rîndul celui schiop; acesta se sprijini în cele două mâni și în picior, și astfel schiopătînd, își împlini și dînsul rîndul cuvenit. Urmează apoi din nou dracul cel prost și iarăș cel schiop, dar acuma fratele cel întreg la trup, prețuind mai mult tihna din căruța, își trase cu socoteala că mai bine ar fi să rămână dînsul în căruța, iar fratele său să tragă deapururi vîrît în calul de lut. Și pe gânduri multă vreme nu stătî, că îndată închise pe dracul cel schiop în cal, iar dînsul se așeză în voie pe scaunul trăsuri.

Schiopul trase cât trase, dar dela o vreme săturîndu-se, își luă lumea în cap și se tot duse. *Dumnezeu* eră pe atunci pe lume nevăzut și necunoscut de drac și nici de mama lor (1).

5. Cosmogonia greacă și cea romană nu ne pot arăta nimic în această privință. Aceste cosmogonii, putem să spunem, nici nu ne sunt cunoscute sub forma lor firească, adevărată, populară. De sigur ca atît Grecii cît și Romanii au avut credințele și legende lor cosmogonice generale sau regionale cari nu s'au cules; și chiar dacă cugetătorii contimporani le știau, ei le comentau din punctul de vedere al *școalei filozofice* ce patronau, le simplificau și le amplificau, așa că dintr'o credință populară ieșia o teorie necunoscută întâiu și apoi îmbrățișată numai de elevii școalei, cari ne-au lăsat scriptele; astfel s'a născut un haos de explicațiuni filozofice și poetice cari n'au nici o legătură cu credințele curente ale poporului:

Hesiod strigă: «Înainte de toate a fost *Haosul*»!

Slavii de prin Galiția povestesc ca și noi despre o *mare* albastră fără de margini, în mijlocul căreia se află un *frasin* verde. Pe el stăteau trei *porumbițe* ce plănuiau facerea cerului, a soarelui și a lunii din aurul ce l-ar fi putut scoate din fundul mării (2).

Ucrainenii pomenesc despre *apă* și despre tovărășia dintre *Dumnezeu* și diavol (3). Tot astfel și alte popoare slave. «*Dumnezeu*, înainte de facerea lumii, umblă pe apă și întâlnește astfel pe

(1) Cetește: *apei*.

(2) C. Rădulescu-Codin și Șt. St. Tuțescu, *Dăfii*, Craiova, f. a., p. 36.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 143—4.

(2) A Lefèvre, *La religion*, Paris 1892, p. 60.

(3) *Mélusine*, t. IV, p. 218, cf. *Șezătoarea*, II, p. 106.

Diavol» (1). Tot la Ucrainieni aflăm și varianta care substitue pe *Isus Hristos* și *Sf. Petru* lui Dumnezeu (2).

În sfârșit, credința despre o *apă* primordială, care însă înecă în mijlocul unui nesfârșit întunec pământul, o aflăm și la unele populațiuni din America (3).

(1) L. Leger, *Esquisse sommaire de la Mythologie slave*, Paris 1882, p. 12. Autorul împrumutând șirele acestea dela Erben, care publicase niște articole asupra Mitologiei slave în *Naucny Slovník* (Praga 1863—73), zice: «Pe vremea când Erben scria acestea [ca adevărate tradiții slave], nu se cercetase îndeajuns literatura cărților slavone zise *apocrife*, adică a lucrărilor ce reproduc, — după originale grecești —, legendele cu cari Biblia a fost pe vremuri luminată («embeliie») sau mai adesea desfigurată. Lucrările acestea sunt originare din Bulgaria și s traduse de bună samă din grecește, iar această limbă le are din literatura ebraică sau persană».

(2) *Revue des traditions populaires*, Paris, X, p. 417—8.

(3) G. de Rialle, *La Mithologie comparée*, Paris 1878, p. 351.

PARTEA II.

ZIDIREA PĂMÂNTULUI

CAPITOLUL I.

Dumnezeu și Diavolul.

1. Dintre mulțimea de legende pe cari le are poporul român cu privire la *zidirea*, *urzirea* sau *facerea lumii*, adică a *pământului*, cele mai multe ne vorbesc despre o tovărășie voită sau întâmplătoare dintre Dumnezeu și Diavol și despre pizma ce și-o arată Necuratul împotriva lui Dumnezeu după zidire, — cercarea de a-l înecă spre a rămâne numai dânsul stăpânitor.

După cum am arătat, este vorba mai întâiu despre *apa* cea fără de margini pe care umblă Dumnezeu și Diavolul, fără ca să se cunoască între dânsii, după care urmează o legendă bucovineană:

Intr'o zi se întâlnesc amândoi și se întreabă:

— Cum te chiami pe tine? zice Dumnezeu Diavolului.

— *Nifărtache* mă chiami, a răspuns dracul. — Dar pe tine?

— Pe mine mă chiami *Fărtache*.

Pe urmă au stat ei ce au stat, au mai vorbit ce-or fi mai vorbit și iată că se hotărîră ca să facă pământul. Și zise Dumnezeu:

— Scoboară-te, Nifărtache, tocmai în fundul mării și ia de acolo pământ în numele meu, ca să avem din ce să facem lumea peste apă.

Diavolul se scufundă numai decât în fundul apei, dar din mândrie nu luă pământ în numele lui Dumnezeu, ci în numele său. Cum luă pământul, începî să meargă către fața apei spre a-l duce lui Dumnezeu, dar apele bătându-l din toate părțile, țărâna i-a fugit din mână și când a ajuns deasupra, nu mai avea nimic. De aceea Dumnezeu îi zise:

— Vezi? Aceasta ți s-a întâmplat pentru că n'ai luat lutul în numele meu.

Acum dracul eră în apă până la genunchi.

Dracul scoborî pentru a doua oară în fundul mării și zise :

— Ieau pământ în numele meu și nu într'al lui Dumnezeu.

Dar până să iasă, a pățit ca și întâia dată, mai ales că Dumnezeu îi făcuse și ghiață deasupra, așa că, până s'o spargă diavolul, tot pământul i-a fost luat din mână de apă.

Acum dracul eră în valuri până la brâu.

A treia oară necuratul pătimî la fel, iar în apă se găsiă până la gât.

— Vezi, îi zise Dumnezeu, — nici de data asta n'ai făcut cum te-am învățat eu ; bagă bine de samă că ai să te îneci.

Dar Diavolul, pace să asculte ! Se scoborî, luă pământ numai în numele său, dar când să iasă, se izbî cu capul de ghiață. Și fiindu-i teama lui Nifärtache ca să nu se înece, se lăsă la fund, luă pământ și în numele lui Dumnezeu și începî să se urce în sus. În unghii i-a rămas de data asta numai atîta lut cât putî Dumnezeu să scociorască pe sub dănele cu un paiu. Din cele câteva firioare a făcut Ziditorul o turțiță, a suflat-o, a păturit-o cu palmele și a mărit-o astfel până când turta s'a făcut ca un pat.

— Iată, zise Dumnezeu, — avem acum pat pe care să stăm și să ne odihnim la noapte.

— Avem, Färtache, îi răspunse dracul.

Vine apoi seara și noaptea pentru odihnă, când oamenii buni dorm, iar cei răi fac fel de fel de socoteli păgubitoare pentru alții. Dumnezeu, ostenit cum eră, se culcă și adormî, iar Dracul își cloce în cap chipul cum să ucidă pe Dumnezeu și să rămână el singur stăpîn peste pământul cel nou. Socotește el cât socotește și află cu cale că bine ar fi să rostogolească pe Dumnezeu în apă și să-l înece.

Se apucă dar și-i făcu vînt în apă, dar minune, în loc să înece pe Dumnezeu, văzî că pământul tot crește în juru-i, astfel că de înecat nici vorbă nu eră. Dracul s'a trudit în chipul acesta toată noaptea, tot rostogolind pe Dumnezeu în toate părțile, așa că pământul nostru, din mărimea unui pat cât eră la început, a ajuns să fie atît de mare, cât îl vedem în zile noastre (1).

2. Întîia variantă a acestei legende, asemenea bucovineană, ne spune aproape acelaș lucru : *Dumnezeu* și *Dracul* vrînd să-și facă un pat, ca să aibă pe ce să se odihnească, pleacă cel de al doilea

să aducă «sămînță de pământ» în numele lui Dumnezeu, dar nescotindu-i porunca, Diavolul ajunge sus fără sămînță. Tocmai a treia oară ieia pământ în numele său și al lui Dumnezeu, astfel că-i rămîne sub unghii sămînța din care Dumnezeu face o turțiță. Urmează apoi cazna Dracului de a înece pe Dumnezeu, în cele patru părți, lucru care aduce creșterea nesfârșită a pământului (1).

3. A doua variantă, asemenea bucovineană, se deosebește de cea de mai sus numai prin început și sfârșit :

Dumnezeu umblînd pe apă în chipul unui *hulub*, vede pe *Necuratul* cu trei rînduri de aripi muncindu-se pe fața apei cu o grămadă de spumă înaltă cât casa, și-l întreabă.

— Ce faci acolo ?

— Voesc să-mi fac un loc pe care să mă pot așeză și odihni.

— Ei, de geaba te trudești tu, că nu vei ieși la nici un capăt. Fă cum îți spun eu.

Urmează apoi scufundarea de trei ori a necuratului și facerea patului de către Dumnezeu.

— Mâni îl vom blagoslovî, zise ziditorul înainte de a se culcă. Necuratul fuge cu Dumnezeu în brațe ca să-l înece la malul apei spre răsărit, spre apus, apoi la miază-noapte și în urmă spre miază-zi, dar pământul crescînd, nu izbuti.

A doua zi Necuratul află dela Dumnezeu că în chipul acesta pământul a fost *blagoslovit* prin semnul *Sfintei cruci* (2).

4. A treia variantă, tot bucovineană, sună la fel. La sfârșit e vorba de *botezul pământului* care se îndeplinește prin *crucea* făcută de Diavol, tîrînd pe Dumnezeu de picioare în cele patru părți (3).

5. A patra variantă bucovineană, grăind la fel, adaugă că dela nisipul adus de *Nefärtate* sub unghii, se crede că se trage *negrul de sub unghiile* oamenilor din ziua de astăzi (4). La moartea omului acest negru se taie și unghile se curătesc, spre a merge răposatul pe lumea cealaltă curat ca mirul, ca să nu pună necuratul stăpînire de veci pe dînsul (5).

(1) Marian, *Insectele*, p. 122—4.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 6.

(3) *Ibidem*.

(4) Expresiune pentru a arăta «puțin» : nici câte (cātu-i) *negru sub unghie* !

(5) Marian, *Immormântarea la Români*, București 1892, p. 49—52.

6. A cincea variantă bucovineană nu mai pomenește gândul Diavolului de a îneca pe Dumnezeu (1).

7. A șasea variantă, culeasă din jud. Botoșani, sună precum urmează :

Peste tot, la început, eră numai o apă. *Dumnezeu, Uciganul* și *Sf. Petrea* ședeau deasupra. Intr'o zi — cum ar fi fost zilele pe atunci ! — mână Dumnezeu pe Ucigan în fundul mării ca să aducă *moluz*. Zice :

— Măi nefărtate ! Dacă mi-i scoate tu moluz din fundul mării, apoi într'adevăr ești tare !

— Bine, frate, ți-oiu duce.

Și cufundându-se *Aghiuță*, a luat și a tot scociorît glod de acolo din fund. D'apoi dacă ce folos ? Până s'ajungă la fața apei, l-a prăpădit tot, căci glodul, se înțelege, atâta cale de loc s'a spălat prin apă. Se duce bietul *Aghiuță* și a doua oară : pățește tot așa ; se duce și a treia oară ; iar vrînd Dumnezeu, amù se'ntoarnă el cu vreo câtevă fire de moluz printre unghii.

Din acest moluz se apucă Dumnezeu și alcătuește o turtiță rotundă. Blagoslovind-o, turtița s'a tot întins de s'a făcut așa de mare, cam cât ar fi putut dormi pe dânsa trei oameni. Ea se ținea deasupra mării, căci Dumnezeu o potrivise bine pe cele patru *trestii* în vârful cărora șed patru *pești* mari. (Așa că atunci când peștii *felezuiesc* din coadă, trestiiile se cutremură și pământul nostru se hâtină și el).

Va să zică, la început nu eră pământ decât pentru trei oameni, căci într'adevăr făcându-se noapte, Dumnezeu s'a culcat la o margine, *Uciganul* la mijloc, iar *Sf. Petrea* la cealaltă margine.

Intr'un târziu, *Necuratul* se gândește cu gând rău să înece pe Dumnezeu. Căci ce zicea ? «Cum el să poată face o minune și eu nu?» Și prinde a împinge pe Dumnezeu de pe turtiță spre apa mării. Da de unde să se înece Dumnezeu ! C'atunci, vorbind la dreptul, nici dracul n'ar fi mai trăit. Ci turtița se tot întindea și s'a tot întins, până a ajuns pământul nesfârșit de mare, cum nesfârșit de mare fusese și opintea răutăcioasă a lui *Naghea* ! (2).

8. Tot cam aceleași lucruri ne spune și a șaptea variantă, culeasă din jud. Tutova : Eră *Dumnezeu, Faraon* sau *Nefărtatele* ;

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 22.

(2) Culegere din com. Mănăstireni, comunic. de c-l D. Gr. Furtună.

Sf. Petru în acesta, ca și în varinta de mai sus, nu are nici un rol (1).

9. A opta variantă, culeasă în jud. Suceava și publicată în graiul local, o dăm în transcriere literară, nu atât pentru amănuntele cari lipsesc în variantele de până aici, cât mai ales pentru frumusețea cu care sunt povestite :

Umblând [*Dumnezeu Savaoș* și cu *Antihârț*] ei așa, se și săturaseră, una, și al doilea se și osteniseră de atât umblet prin văzduh. Amù ce să facă ei, pe ce să se pună ei, să se hodinească *cât de-un pic* ? Le trebuia un pătuț ori batâr un scăuieș, să mai poposească, fie cât de rău, numai să fie, că «rău e cu rău, dar mai rău fără rău».

— Fărtate, să facem un petec de pământ ca un scaun și ne-om hodini pe el !

— Bine, nefărtate, dar ce-i pământul cela, cum și din ce să-l croim noi ?

— Tare mai ești prost, fărtate ! Lasă că-l fac eu ; numai să-mi mai ajuți și tu unde n'oiu putea.

— Bine, bine, fă, că ți-oiu da și eu mână de ajutor.

Atunci *Hâdache* unde se repede, măi, și tocmai în fundul mării se oprește, umflă o mână de năsip și *amandea* înapoi. Când să ieasă deasupra, caută 'n palmă, nici o țără de năsip : apa îi tot măcinase năsipul din palmă pân'a rămas cu nimic. Ce să facă el ? Cu fărtatu-său se prinsese și când colo, năsip — după cum crezuse el — n'adusese. Nu mai aveà astâmpăr ; *ițià* din *gobleie* (2), cum ițează un cal când îl pișcă *scleptii* (3). Mă rog, nu-și mai aveà astâmpăr, ca și când i-ar fi sfârâit cu hârbul (4).

Fuga el iară, mai umflă o mână de năsip și tivai înapoi. Când să iasă, cată 'n palmă : iea năsip dacă ai de unde. Parcă eră un făcut, așa îi fugià năsipul din palmă ; și el de simțit, pace !

Ia amù era amù : năsip, umblase de două ori și nu putuse scoate ; pe fărtatu-său ar fi vrut tot el să fie mai *chitaciu* și să-l pue 'n cofă ; da amù nu mai știà ce să facă ; drept le gătise, nu alta ; le dase toate pe una și nici aceea nu eră bună.

Umblă amù năuc în toate părțile și eră *crămăluit* (5), de drept

(1) Culegere din com. Florești, comunic. de d-ra Virginia C. Stan.

(2) Picioare.

(3) Tăunii.

(4) *L-ar fi fărâcat.*

(5) *Muncit de gânduri.*

îi venia să se spânzure de ciudă. Își mușcă mâinile și-și smulgea părul, nu alta.

Stă el, își face măsuri: «Mai mă *cumpăn* să mai mă duc odată, ori să nu mă duc? Dă, știu eu ce-i de făcut?! Ei, da ce-a da târgul și norocul, tot mă duc». Și *știobâlc*, s'a ca mai dus. Ce i-a fost lui a ajunge până 'n fund? Intr'un *buc* a fost acolo. Iea el iară o mâna de năsip și-o strânge așa de tare, că i-au intrat unghiile în carnea mânilor. Și o iea înapoi *cătinel* (1). Merge el o bucată bună, cată 'n palmă și [acolo] numai o leacă de năsip; atunci atâta s'a speriat el de rău, că a fost mai să-și sară din minte, a fost mai să *zăluzească*. «Ei, nu-i nici un chip», zice; «s'a ales că trebuie să mă rog de el!»

— Fărtate, ajută-mi, zice Naiba, ca și cum ar fi zis «Doamne ajută-mi!» Când a ieșit afară, a căutat năsipul: atât a mai găsit, cât îi mai rămăsese pe sub unghii, și încă ce? Și acesta, de nu zicea «fărtate, ajută-mi», nu i-ar mai fi rămas, feritu-l-a Dumnezeu!

S'au dat ei atunci, mări nene, și au tot scobit pe sub unghii și au tot stupit pe hâzaniile ce le scotea Dumnezeu de pe sub unghiile lui și Dracul, — cruce de aur cu noi, — de pe sub ale lui. Tot le-au stupit și le-au ciuciulețit în palme, până ce au putut, cu vai nevoie, să dureze o turțiță.

Pe turțița ceea a tot stupit-o și a lățit-o Dumnezeu în palme, până ce au avut cât ar ședeă amândoi pe ea.

La o margine a făcut turțița în chip de spătar și Satana s'a culcat de către spătar, iar Milostivul Savaon pe la margine. Stând ei așa, au sfătuit ce-au sfătuit și pe Dumnezeu l-a furat somnul... Lui Satana ce-i dă în gând? «Ia amă mi-a venit și mie drăguș la căuș. Cum doarme dus, am să mă scap de el și eu să rămân cu pământul». Și cum dormia Milostivul pe la margine, odată huștiu! îl răpède în apă. Da în loc să se ducă în apă, pământul a fugit înainte cât vezi cu ochii, și așa s'a lățit pământul tare mult la răsărit...

Dracul, dacă a văzut așa, l-a tăbărit pe sus cum a putut și l-a repezit în apă spre miezul nopții, dar pământul a fugit înaintea lui Dumnezeu de nu-i mai vedeai marginea. Și tot așa l-a asvârlit la soare-apune, la miază-cale, fără să poată scăpa de el, că în loc să se înece, pământul fugia cât colo înaintea Milostivului. Și

(1) Incet.

amă nici nu mai avea încotro să-l svârle. Hăt într'un târziu se trezește Dumnezeu Savaon și-i zice Necuratului:

— Ai fi vrut să mă pierzi, nefărtate, dar nici că m'ai putut pierde cu una, cu două!

Da Sarsailă nu zicea nici «cârc»; tăcea cum tace porcu 'n poșoi» (1).

10. A noua varianță, care se aude prin Basarabia, are câteva părți nouă. În locul Diavolului se vorbește de «îngerul cel mai mare peste toți îngerii» și care se chiamă *Satanail*. Acesta, după sfatul lui Dumnezeu, avea să se scoboare de trei ori în fundul mării spre a aduce nisip în numele lui Dumnezeu. Satanail însă, nu face după cum fusese sfătuit, decât a treia oară, când iea nisip și în gură. Nisipul adus în mâni Dumnezeu l-a împrăștiat în toate părțile. Satanail când vede aceasta, începe să râdă, bucurându-se că Ziditorul și l-a pierdut pe-al său, câtă vreme el pe-al lui și-l ține în gură.

— Acum, zise Dumnezeu, — să blagoslovim pământul ca să crească! Și l-a blagoslovit cu mâna sa sfântă; și a început nisipul să crească, dar tot așa a început și cel din gura lui Satanail. Când a văzut acesta că nu-i mai încapă în gură, a scuipat în toate părțile; și unde a căzut scuipatul, au crescut *munți*.

11. A zecea variantă ne spune următoarele:

Nimeni nu știe de când e zidit pământul și de către cine anume». Atâta se spune să pe vremea lui *Dumnezeu* și a *Dracului*, amândoi frați, pământul se află, dar totul era înecat în apă; numai foarte puțin, ca un ostrov mărunț ieșea deasupra apelor, mare cât un pat, pe care se puteau culca cei doi frați, Dumnezeu și Dracul.

Intr'o vreme, — din ce pricină, nu se știe, — Dracul prinse ură pe fratele său și se hotărî ca să-l înece în apă, când Dumnezeu va adormi, ca să se scape de el și să rămână singur stăpânitor pe acel ochiu de pământ.

Cum se gândi, așa și încercă. Intr'adevăr, pe când Dumnezeu dormia, Dracul începă să-l împingă spre apă, dar cu cât îl împingea, cu atât și pământul creștea în acea parte. Văzând că pământul se lățește mereu, începă Dracul să-l împingă îndărăt, dar și aici pământul crescă; se încercă apoi în celelalte două cornuri de cruce,

(1) I. Teodorescu în *Sezătoarea*, I, p. 99—104.

dar nu izbuti nimic, căci pământul crescă mereu, până ajunse așa de mare, cum îl vedem și noi astăzi (1).

12. A doua legendă, care se aude prin Bucovina, ne spune că Diavolul scoțând pământ din fundul mării, l-a aruncat deasupra sa, pentru ca să nu cadă din nou în apă, făcând mai întâiu *painjiniș* deasupra, pe care să se sprijine țărâna aruncată de dânsul. Acest *painjiniș* însă rupându-se, pământul căzu din nou în apă.

În acest timp, văzând Dumnezeu pe Diavol cum se chinuie, i-a zis:

— Dă-mi-l mie, și eu îl voi urzi!

Diavolul s'a învoit și Dumnezeu a urzit pământul (2).

13. A treia legendă, care se aude prin jud. Iași, are următoarea cuprindere:

Înainte de lumea noastră eră o *apă* întinsă peste tot și alta nimic decât *Dumnezeu* și *Diavolul*.

Neastâmpăratul de Diavol, cât eră ziuica de mare, nu-și află loc, ci se tot vâră în apă, ca să dea de pământ. Și așa se trudiă de tare, că adormiă pe apă. Intr'o zi pe când dormiă el așa, iaca vine și Dumnezeu pe acolo și prinde a-i scoate moluz de sub tălpi; din moluz face o turtiță, o blagoslovește și o pune pe apă. Turtița, răsbătută de blagoslovenia Tatălui, a început a crește și a crește, om bun! Și așa s'a îngroșat hăt, și s'a lătit.

Trezindu-se Aghiuță și văzând o istorie ca asta,—ciuda lui! Că ce zice? «Pe Dumnezeu l-a ajuns capul să iscodească o așa treabă, și pe mine nu?» Și haide se pornește el cu ciudă împotriva pământului. Că turtița ceea îngroșată și lătită, pământul nostru s'a făcut. Iea necuratul un ciocan în mână și prinde a trânti țigănește în pământ. Și atâta a pălit cu mucăa ciocanului în pământul lui Dumnezeu, c'a rămas bietul pământ bortit cum se vede, nu neted și drept ca o față de masă, cum eră la începutul începutului.

Și a tot crescut pământul și n'a mai avut ce-i face Aghiuță. Atâta doar că duce'n spinare bietul pământ și azi dealurile și văile și ponoarele cari au ieșit din ciocăniturile răutăciosului Aghiuță (3).

14. Asupra locului unde Dumnezeu și Diavolul și-ar fi făcut patul, care prin lățire a dat naștere pământului, prin Bucovina se crede

(1) I. A. Zanne, *Proverbele Românilor*, VI, p. 556.

(2) Voronca, *op. cit.* p. 1068.

(3) Comunic. de d-l D. Gr. Furtună, stud. teolog.

că ar fi părțile *Ierusalimului*. Acolo este deci și *buricul pământului* (1).

Tot prin Bucovina se spune că «lumea s'a *vodit* la *Ovidenie* și s'a blagoslovit la Blagoviștenie» (2).

15. În cuprinsul lor general, toate legendele de până aici se găsesc și în lumea slavă; cercetările nouă le-au clasat ca niște urme ale literaturii bogomilice (3). Cu titlu de curiozitate, dăm următoarea variantă bulgărească:

La început, pământul și oamenii nu existau. Dar apă eră pretutindeni. Numai *Dumnezeu* și *Dracul* erau pe atunci și trăiau împreună. Odată Dumnezeu a zis Dracului:

— Hai să facem lumea și pe oameni!

— Să-i facem, răspunse dracul, dar de unde să luăm pământ?

— Este pământ subt apă, zise Domnul;—afundă-te și scoate o leacă.

— Bine, răspunse dracul.

— Dar înainte de a te afundă, să zici: «cu puterea lui Dumnezeu și a mea»; atunci vei ajunge la fund și vei găsi pământ.

Dracul se afundă, dar mai întâiu nu zise «cu puterea lui Dumnezeu și a mea»; dar «cu puterea mea și a lui Dumnezeu». Și din această cauză nu ajunse la fund. A doua oară făcu acelaș lucru și din nou nu atinse fundul. Numai a treia oară, când zise «cu puterea lui Dumnezeu și a mea», ajunse la fund și luă o leacă de pământ sub unghie.

(1) Voronca, *op. cit.* p. 7.

(2) *Ibidem*, p. 887.

(3) Bibliografia e publicată în *Mélusine*, IV, p. 218, de M. Dragomanov. L. Leger, *Esquisse somm. de la Mith. slave*, p. 12: «Intr'o lucrare publică în 1866, Erben s'a silit să arate că «în timpul perioadei păgâne, în toată lumea slavă, dela Ural la marea Adriatică, eră o credință obștească asupra zidirii lumii din nisipul scos din mare în urma unei neînțelegeri dintre Dumnezeu și Diavol, dintre zeul alb și zeul negru». Erben aduce în sprijinul acestei teze un oarecare număr de tradițiuni populare slave și mai ales una din Galiția. Dumnezeu, înainte de «zidirea lumii, merge pe apă și întâlnește pe Drac. Dracul se scufundă la fundul apei, scoate un fir de nisip și dintr'acesta iese pământul». El citează și vechi manuscrite slavo-ruse, unde se pomenește că diavolul Satanail se duce în fundul mării sub înfățișarea unei paseri, aduce nisipul, etc... și astfel se zidește lumea cu ajutorul lui Dumnezeu care se învoește cu Diavolul să împartă stăpânirea lumii».—Vezi asupra acestor chestiuni și Gaster, *Literatura pop. rom.* Buc. 1883, p. 255 și urm.

Domnul aruncă această pulbere pe apă și se făcū o bucățică de pământ. Când Dracul văzū aceasta, își puse în gând șiretenia următoare: să-l îndemne pe Dumnezeu să se culce, și când va adormi, să-l arunce în apă și să rămână singur el și să se poată mândri că el însuș a creat lumea. Domnul îi cunoscū gândul, totuș se culcă și se prefăcū că doarme. Atunci Dracul se sculă, luă pe Dumnezeu în brațe și se îndreptă spre apă ca să-l arunce. Dar pământul se mări. Neputînd să ajungă apa în partea aceea, apucă spre partea opusă, dar nici într'acolo nu izbuti. Atunci se duse spre a treia parte și văzând că nici într'acolo nu mai dă de apă, îl lăsă pe Dumnezeu pe pământ și se culcă și el. După ce dormi o leacă, îi veni în minte că a mai rămas încă o parte: ridică pe Dumnezeu și îl duse în direcția apei, dar nici de data asta n'o mai ajunsese (1).

La Ucrainieni o găsim întocmai (2). Alteori, în loc de Dumnezeu apare Sf. Petru și Isus Hristos. Isus Hristos trimite pe Satanail să aducă nisip din fundul mării, ca și în legenda basarabeană. Din nisipul ținut de Diavol în gură, care crescū la binecuvîntarea lui Hristos, se nascură *dracii* cei mulți, iar din scuipatul Domnului se nascură *ingerii*. Peste noapte dracii au căutat să înece pe sfinți ducându-l pe Hristos în cele patru părți, iar a doua zi, când Sf. Petru a îndemnat pe Hristos să blagoslovească pământul, Hristos îi răspunse că a fost sfințit în noaptea trecută.

O altă variantă în sfârșit, arată că Diavolul a căutat să înece pe Dumnezeu (3).

CAPITOLUL II.

Dumnezeu și cei doi frați diavoli.

O legendă asupra zidirii pământului, — unică în felul ei, ca și cea privitoare la izvodirea dracilor și pe care am văzut-o mai înainte (4), a cărei urmare de altfel și este, — ne arată cum dracul cel șchiop, scăpând din calul de lut în care îl închisese fratele său cel prost, plecase în toată lumea. Pe munte nu rămăsese decât șchiopul. Acesta aducându-și aminte în ce chip anume își făcuse calul de lut,

(1) Lidia Dragomonova, în *Mélusine*, IV, p. 194; cf. *Șezătoarea*, II, p. 105—7.

(2) *Revue des traditions populaires*, II, p. 402—3.

(3) *Idem*, II, p. 417—8

(4) *Vezi* p. 8—9.

se cufundă în adâncul mării și scoase atît pământ cît îi trebuî lui ca să-și facă o turtă. Scoase dar, își făcū turta, dar cum să se folosească de dânsa, nu-i trecea prin cap. De-odată își zise:

— Pe lumea asta trebuie sa fie vreun Dumnezeu care, dacă l-aș întrebă, m'ar învăța cum să fac și cum să dreg.

Nu apucă însă să-și sfârșească rostirea dorinței, că iată și pe *Dumnezeu* răsărindu-i înaintea și zicându-i:

— Eu sunt; ce vrei?

— Am turta asta de pământ și nu știu ce să fac cu dânsa.

Dumnezeu luă turta și începū s'o întindă în toate părțile; și o tot întinse, și o tot trase, până ce dintr'însa făcū pământul nostru acesta, mare, după cum îl vedem. Apoi îl luă și-l așeză pe apă ca să plutească.

După aceasta însă, mult nu trecū și sămânța gâlcevei încolți între Dumnezeu și drăcușor dela stăpînirea pământului. Dumnezeu ținea să aibă o jumătate de pământ a lui, iar dracul să aibă cealaltă jumătate. Necuratul nu se învoi, ci spunând că el a fost acela care s'a trudit mai mult la facerea pământului aducând lut tocmai din îndepărtatul adânc al mărilor, cerea ca parte a lui trei sferturi de pământ, iar pentru Dumnezeu rămânea numai un sfert. Dumnezeu însă nu se învoi și gâlceava dăinuia; și putea să ajungă cine știe la ce, când iată pe drac că-și aduce aminte de fratele său pribeag, și-și zice:

— Dacă sunt eu singur și mă ieau la bătaie cu Dumnezeu, acesta mă biruește poate; de aceea, am să-l chem într'ajutor și pe fratele meu răslețit.

Și așa se gândi cu gândul numai, și acela se și înfătoșă. Cum veni, nici nu voi să asculte ce-i spuneă fratele său, ci mai mult cugetă cum să-și răsbune pe el pentru casna ce i-o pricinuisese atunci când îl închisese în calul de lut. De aceea zise:

— Intâiu, frate dragă, îți spun un lucru: de geaba cauți să te sfădești cu Dumnezeu cît timp munca voastră nu are nici un folos. Pământul acesta nu poate să țină multă vreme, căci uite cum se clatină în toate părțile. Intâiu trebuie să te gîndești să-i dai o cum-pănă și numai după aceasta să vă faceți împărțeala.

Dracul cel prost luă acest sfat de bun și zise:

— Și cum mă înveți tu să fac?

— Uite cum: scoboară-te sub pământ, pune capul sub buricul lui și ridică-l în sus. În vremea asta eu caut cumpăna.

Prostul făcù întocmai după învățătura fratelui său, se scoborî adecă sub pământ, luă pământul pe dedesubt și când crezù că frate-său alege cumpăna trebuincioasă, îl auzi strigându-i :

— Stai, că stai bine ! Mai stai și așteaptă !

Cel din adâncuri, firește trebuie să aștepte !

În acest timp șchiopul merse la muntele de fier, făcù lanțuri multe și grozav de grele, le puse pe mânilor și picioarele fratelui său mai prost, ca să-l încătușeze bine, i-a mai trântit apoi și o spaimă de fier pe deasupra și i-a zis :

— Acuma pământul este bine cumpănit ; trebuie să-l ții. Aceasta este plata care ți-o dau pentru chinurile mele cât m'ai ținut închis în calul cel de lut (1).

CAPITOLUL III.

Dumnezeu și ariciul.

1. O povestire ne spune că voind Dumnezeu să facă pământul, a început întâiu să-l *urzească* pe sub *cer*, ca să fie deopotrivă de mari amândouă. Pentru aceasta și-a luat de ajutor pe *ariciu*. Dându-i un ghem de ață, l-a trimis să-l depene sau să-l desfășure pe sub poalele cerului ; ariciul însă socotind în mintea lui că mai bine ar fi dacă ar fi pământ mai mult, a urzit o câtime mai mare decât i se poruncise.

În chipul acesta s'a pomenit Dumnezeu că pământul eră mai mare decât cerul și de aceea cerul nu-l putea acoperi în întregime (2).

2. O variantă a acestei povestiri, culeasă din jud. Dolj, sună astfel :

Când Dumnezeu a făcut lumea, a făcut mai întâiu cerul și apoi pământul. Însă când și-a pus în gând cel Atotputernic ca să facă pământul, iată că vine *ariciul* și-l roagă ca să-l lase și pe dânsul ca să-i ajute. Dumnezeu, bun ca totdeauna, îl primî și începù să desfășoare de pe un ghem atâta ață cât eră *țarcul* cerului și apoi dădù ghemul ariciului.

Cel-de-sus tot clădiă pământul, însă ariciul când vedeă că se apropie de dânsul, mai desfășurà puțină ață de pe ghem. Tocmai la urmă, când isprăvi, Dumnezeu văzù că pământul e mai mare decât cerul și că ariciul i-a făcut pozna (3).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 144.

(2) Marian, *Insectele*, p. 126.

(3) Comunic. de d-l C. Atanasiu, de loc din Trusești — Botoșani.

3. A doua variantă a acestei legende, scrisă în graiu local, în transcriere literară urmează astfel :

Când a voit Dumnezeu să facă pământul, a luat un ghem de ață și l-a dat *ariciului*, să meargă înainte și să sloboadă ață ca să măsoare, să nu fie pământul mai mare ca cerul. Ariciului însă, plăcându-i să aibă mai mult pământ, a slobozit mai multă ață decât a fost trebuință și așa, când s'a trezit Dumnezeu, pământul eră cu mult mai mare decât să-l poată cuprinde cerul (1).

4. În sfârșit a treia variantă, care s'aude, ca și cea de mai sus, prin Țara-Românească, o dăm tot în transcriere literară :

La început, când a zidit Dumnezeu lumea, a făcut mai întâiu cerul și pe urmă pământul, dar când a făcut pământul, a avut de ajutor pe *ariciu*. Dumnezeu a desfășurat de pe un ghem ața cât eră *țancul* cerului și pe urmă a dat ghemul ariciului. Ariciul șiret, vrând să facă pe Dumnezeu să greșască, [atunci] când vedeă că Dumnezeu se apropie de el cu zidirea pământului, desfășurà câte puțin ață de pe ghem, așa că tocmai la urmă, când Dumnezeu a văzut că pământul este mai mare decât cerul, a priceput că ariciul i-a stricat țancul. Atunci ariciul a fugit și s'a pitulat în iarbă (2).

5. În legătură cu cele de până aici, urmează și această legendă culeasă din jud. Vâlcea :

Dumnezeu a chemat pe *arictu* și l-a zis :

— Pe tine, arice, am să te pun să urzești pământul.

— Cum ? Pentru ce, Doamne ? Cum să urzesc eu, așa de mic, un pământ așa de mare, cu văi, cu dealuri, cu munți, cu ape !

— Ce-ți pasă ; ți-ajut eu.

— Așa da, Doamne ; așa mai merge.

Acu, de bucurie, ariciul, ca semn de răsplată către Dumnezeu, că i-a dat o însărcinare așa de mare, a luat o *târnă* cu ouă și a plecat la Dumnezeu să i-o dea în dar.

Când ajunse acolo în palat și când văzù pe Dumnezeu așa de bătrân, cu părul și cu barba ca colilia, stând pe jâlțu-i împărătesc, zdup ! și se împiedecă de pragul ușii.

Și lui Dumnezeu îi scăpară vorbele :

— Tiu-u-u, potaie ! te îpuțși tocmai aici !

Și ariciul, de rușine, plecă capul privind la picioare.

(1) Marian, *Insectele*, p. 126.

(2) *Etyim. Magn. Rom.*, col. 746.

Și de atunci, ci-că este ariciul astfel, adevă se sgârcește numai decât ce vede un om și are năravul de a se împuțli (1).

6. Din această legendă și din nenumărate variante ale sale, a răsarit și credința că ariciul, ajutând lui Dumnezeu la o lucrare așa de măreață și de sfântă, e o vietate sfințită, pe care nimeni nu trebuie să o omoare, dacă nu vrea să facă un mare păcat (2). Cu privire la aceasta sunt în sfârșit o sumă de expresiuni.

«Aista-i ariciul de când a urzit Dumnezeu pământul», se zice unui om mic de stat, dar mare în vârstă (3).

CAPITOLUL IV.

Dumnezeu și broasca.

1. O legendă culeasă din Oltenia ne spune că întâiu și întâiu, când nu eră pământul făcut, eră numai *stei* de apă și nu se vedeă pământ pe nicăiri, doar numai apă și apă, și încolo nimic.

Dumnezeu a chemat pe broască și i-a poruncit să se ducă în fundul mărilor, să vadă: nu cumvă a fi niscaivă pământ pe acolo, și să vină să-i spună. Broasca n'a avut încotro și s'a dat de-a *scufundișul* în adâncul mărilor și tocmai după multă vreme s'a întors îndărăt aducând o *țâr'* de pământ în gură, spuiind lui Dumnezeu că este mult pământ în fundul apelor.

Dumnezeu a poruncit apoi apelor să se tragă în lături, ca să lase să iasă pământul deasupra. Apele au ascultat de porunca lui Dumnezeu și s'au tras în lături, și tot așa o să stea până în

(1) Culegere din Boureni-Dolj, comunic. de d-l G. Fira, inv.

(2) *Etym. Magn. Rom.* col. 1649: Din jud. Teleorman: «Ariciula zidit pământul împreună cu Dumnezeu»; jud. Muscel: «Dumnezeu a trimis pe ariciu de a urzit pământul»; jud. Prahova: «Ariciul a fost întrebat de Dumnezeu la facerea lumii, pentru aceea e păcat să se omoare»; jud. Dâmbovița: «Pe ariciu oamenii nu-l omoară, căci e de când cu urzirea pământului»; jud. Brăila: «Fiindcă ariciul a ajutat la urzirea pământului, este păcat a-l omorî ca și pe om»; jud. Buzeu: «Poporul poveștește despre ariciu că atunci când a făcut Dumnezeu pământul, el a umblat cu un ghem și a urzit până unde trebuie să fie uscat și până unde trebuie să fie apă». Cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu: «Pământul nu este răsărit din apă, ci este urzit de Dumnezeu și ariciu; și de aceea ariciul nu se omoară de oameni; el este un binefăcător ce mănâncă șerpii cei veninoși».

(3) *Idem*, col. 1651.

vremea de apoi. De atunci Dumnezeu a blagoslovit pe broască; și al de omoară broaștele face un mare păcat și la moartea lui va fi plin de *bube* pe tot trupul, taman cum este broasca (1).

2. O variantă din Bucovina ne spune aproape același lucru. Pe scurt, pământul este făcut de *broască* după porunca lui Dumnezeu; broasca a cărat apă cu gura, iar pământ cu niște *beldii* de *urzică*; din acest amestec s'a urzit lumea. Pentru aceea broasca a fost blagoslovită de Dumnezeu să fie sfântă, să bem apă de după dânsa. De aici, firește, și floarea de *urzică* este socotită ca sfințită (2).

CAPITOLUL V.

Dumnezeu și Andreiu.

Urmează o singură legendă moldovenească:

La început eră Dumnezeu *salta-singurel*, și unde suntem noi, eră *apă*. Dumnezeu se plimbă cu corabia pe deasupra apelor, iar vâslaş aveă un îngerel pe care-l chemă *Andreiu*. Fiindcă acest Andreiu se crezuse a fi tot așa de puternic ca și Dumnezeu, acesta, supărat, l-a asvârlit în apă; apoi dintr'o bucatică de mîl, de pe aripa corăbiei, făcū o turțioară. De aci scoate pe Andreiu de-i poruncește s'o tragă spre răsărit, și astfel din acea turțioară s'a întins pământul. Iar îngerul cel sămeț, tot trăgând dedesubt în apă, s'a pomenit că de atunci și până astăzi ține, sărmanul, fundul pământului pe capul lui.

Hasdeu socotește această legendă ca venită prin Bugomili, fiind împrumutată din manicheism (3).

CAPITOLUL VI.

Dumnezeu.

1. Intâia legendă, care se aude prin jud. Tecuciu, sună precum urmează:

Plămădisse Dumnezeu pământul, dar lutul și apa stăteau amestecate: și numai el singur nu putea ca să le despartă. De aceea a chemat la sine toate lighioanele și paserile pământului, să vină

(1) T. Bălășel, în *Șezătoarea*, III, p. 25.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 971-2.

(3) *Etym. Magn. Rom.*, col. 1185-6.

și să răcăie cu toatele : văile pentru apele curgătoare și mărirele zacăse, și podișurile pentru uscat. Toate vietățile au venit, fără numai o pasere răgușită n'a ascultat ruga lui Dumnezeu, că spunea dânsa : ea-i frumoasă ca nici una, și are pliscul alb și picioarele albe, și ar fi o nebună dacă s'ar păta cu tina spurcată a pământului și a apei.

— Vino, fata mea, îi zise Dumnezeu, — vino, și muncește și tu, ca să ai pe lumea asta apă de băut, iar pe lumea cealaltă să-ți fie pomană.

Dar paserea aceea, — *gaea*, — i-a răspuns.

— Nu, Doamne, nu viu, că mă înnegresc cu tină și mă fac urâtă ; și pentru o pasere frumoasă ca mine, se va găsi cine să-i aducă un strop de apă de băut ; și chiar de nu s'ar găsi, voi eu bea și eu din roua dimineților și ploile cerului, și pe pământ tot nu voi eu pune picoarele !

— Amin, grăi Dumnezeu.

Și de atunci gaea rămase, dintre toate paserile, singură cu pe-lița albă.

Ca să bea apă, ea nu calcă pe pământ. Bună va fi roua, bună ploaia, dar ce face ea, sărmanica, în vremurile secetoase ? Țipă într'una în văzduhul ars de soare, țipă de sete și pe pământ nu se îndură să scoboare, căci așa i-a fost jurământul.

Dela dânsa ne-a rămas și nouă vorba : «se usucă de sete ca gaea» (1).

2. A doua legendă, care se aude prin jud. Botoșani, arată că Dumnezeu a făcut pământul ca o minge și apoi l-a lățit și l-a lăsat să plutească pe fața apei. Nimic însă nu putea să viețuească pe dânsul, din pricină că nu avea apă, fiind peste tot locul neted (2).

3. A treia legendă, sau mai bine zis credință, ce se găsește prin unele părți din Oltenia, ne spune că Dumnezeu a scuipat în palmă și din acel scuipat s'a făcut pământul (3).

4. În sfârșit a patra legendă, asemenea oltenească, ne spune următoarele :

La început, nu era nimic pe lume decât apă, pe care se primbă *Dumnezeu, Sf. Petru și Netehârsul*, — drac, înger blăstămat de

(1) Culegere din com. Țepu.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 19.

(3) *Șezătoarea*, III, p. 26.

Dumnezeu, care vrea să pună scaunul mai sus decât al lui Dumnezeu, duh rău, închipuit ca omul, dar cu coadă, coarne și fes în cap.

Pământul era sub apă și Dumnezeu voind să-l facă deasupra, s'a dat în adânc și a început să arunce țărână afară. Când Netehârsul însă a văzut aceasta, a început și el a-l împrăști pe fața apei, ca Dumnezeu să nu poată izbuti în ceea ce-și pusese în gând. Aceasta n'a putut ține mult, căci Dumnezeu a *prididit* (1) cu asvârlitul țărânei, dracul n'a putut dovedi și astfel, Dumnezeu suflând, pământul s'a întins ca o pătură deasupra apei. I-a mai făcut apoi și o *furcă* tot de pământ, ca să aibă pe ce să se sprijine și să nu se afunde din nou în apă (2).

CAPITOLUL VII.

Povestirea biblică.

1. Așezăm povestirea biblică la sfârșitul tuturor povestirilor, pentru că aceasta este cea mai simplă și deci cea mai neîndestulătoare pentru curiozitatea omenească. După părerea noastră, dacă în legende înșirate până azi nu vor fi elemente izvodite chiar înainte de cunoașterea Bibliei, nașterea celor mai multe dintre ele se datorește tocmai insuficienței de amănunte a versiunii biblice.

2. La început, zice Biblia, făcu Dumnezeu cerul și pământul. Și fără formă și deșert era pământul ; și întunec era peste fața adâncului. Și Duhul lui Dumnezeu se purta pe deasupra apei.

Și zise Dumnezeu : «să fie lumină». Și văzu Dumnezeu că lumina bună este. Și Dumnezeu despărți lumina de întunec. Și Dumnezeu numi lumina «ziua» și întunecul îl numi «noapte». Așa fu seara și fu dimineața, ziua întâi.

Și Dumnezeu zise să se facă un întins între ape, care să despartă ape de ape. Și Dumnezeu făcu întinsul și despărți apele de sub acest întins de cele deasupra acestui întins. Și se făcu așa. Și Dumnezeu numi întinsul «cer». Așa fu seară și fu dimineața, ziua a doua.

Și Dumnezeu zise : «Să se adune apele cele de sub cer la un loc și să se arate uscatul». Și se făcu așa. Și văzu Dumnezeu că aceasta

(1) *Dovedit, întrecut*.

(2) Cules de la Zamfir Otea din Florești-Dolj, scris de Gh. Schinteie și comunic. de d-l H. N. Țapu prin d-l Șt. St. Tuțescu.

este bine. Și zise Dumnezeu: «să facă pământul iarbă, verdeață, purtând sămânță și pomi roditori purtând roade după felul lor, a căror sămânță să fie într'înșii pe pământ». Și se făcù așa. Și pământul dădu iarbă, verdeață, purtând sămânță după felul ei și pomii purtând roade cu sămânță într'înșii după felul lor. Și văzù Dumnezeu că aceasta este bine. Așa fu seară și fu dimineață ziua a treia (1).

Cu alte cuvinte, Dumnezeu singur făcù:

Ziua întâi: Cerul, pământul, ziua și noaptea;

Ziua a doua: așeză cerul, și

Ziua a treia: verdeața și despărți apele de uscat.

3. Versiunea aceasta o găsim foarte bine reprodusă în credințele megleno-române:

An prima zûă Domnu-û darò videla și-û dispărțò videla din antuneric și si fesi zûă și noapti;

La dõuli zoli Domnu la darò țeru;

La treazi (treaza) Domnu la dispărțò uscatu di apu și-lî au pusi numea la pimint, iundi șod oămînîlî, vîtili, poșîlî, îerburli și toati chîchili; ară adunărli lu api: mōrî, ăn cari sa peștilî, rațîlî și lanî-țîlî (2).

4. Poporul nostru folosește această povestire în expresiunea «Dumnezeu-tatăl, a toate țiitorul, făcătorul a toate celor văzute și nevăzute», după *Crez*. O mai aflăm apoi și în *iertăciuni*, acele urații ce se rostesc la nunți, la casa miresei cu îndemn pentru părinții ei, ca s'o ierte că părăsește casa părintească:

Ascultați, cinștiți...

... Că dintru începutul lumii a făcut Dumnezeu

Cerul și pământul

Numai cu gândul,

Marea cu toate câte-s într'în: a

Numai cu zisa... (3).

... Că Milostivul Dumnezeu

A făcut cerul și pământul

Numai cu cuvântul,

Marea și toate câte sunt într'în: a

Numai cu zisa.

În întâia zi a făcut lumea,

(1) *Facerea*, I, vers, 1—13.

(2) Per. Papahagi, *Megleno-Românii*, București 1902, II, p. 13.

(3) El. Sevastos, *Nunta la Români*, București 1889, p. 172.

În ziua a doua tăria sau cerul
Care-i de asupra pământului,
A treia zi a despărțit uscatul de apă... (1)

CAPITOLUL VIII.

Marția și Sâmbăta.

1. După o credință generală, ziua când a urzit Dumnezeu pământul se spune că a fost *Marția*. În cinstea acestui neasămuit început deci poporul socotește că:

Nu trebuie să porceadă nimeni la drum (2);

Nu trebuie să înceapă vreun lucru nou de făcut: haină, casă (3);

Nu se pornește în pețit;

Nu se fac logodne, ș. a. (4).

Toate acestea se cuprind într'o zicală: «Toate pe dos și nunta Marția».

(1) Sevastos, *op. cit.*, p. 174.

(2) Cred. Rom. din com. Gorunești-Vâlcea, împărt. de d-l C. M. Popescu.

(3) Cred. Rom. din Jorăști-Covurluiu, comunic. de d-l P. Gh. Savin: «Nu se croește Marția... cămeși, că moare degradă»

(4) Prin jud. Gorj, se crede că Dumnezeu a început pământul într'o Marți, dar că nu l-a putut isprăvi cum doriă, căci ieșise prea mare; n'avea munți și văi. Cred. Rom. din Timișești-Neamț, comunic. de d-l Gr. Vasiliu: «Cui toarce înspre Marți, îi *căpchie* oile». — Cred. Rom. din Golești-Badei, jud. Muscel, comunic. de d-l D. Mihailescu: «Marția nu se urzește, că atunci a urzit Dumnezeu pământul, fiind ajutat de *ariciu*, care l-a învățat ca din pământul rămas să facă munți și dealuri. Tot Marția nu e bine să pleci la drum și să nu începi nici un lucru din nou». — *Șezătoarea*, III, p. 26: După credința Rom. din Bogdănești-Vâlcea, urzirea pământului s'a făcut într'o Marți. Drept aceea cine s'apucă de *urzit* ceva, adică începe ceva din nou, nu este pe placul lui Dumnezeu. Astfel femeile nu trebuie să croască nimic din haine în această zi, precum: cămeși, izmene, nădragi, șube și altele. — Marian, *Sărbătorile la Români*, București 1898, p. 101: Marți nu este bine de început călătorii, adică nu-i bine să pleci la drum îndelungat, căci îți merge rău la casa ta. În această zi nu este bine să se facă leșie pentru lăut, căci unei astfel de femei îi moare bărbatul. Bărbatul nu trebuie să iasă la plug ca să samene, căci toată sămânța aruncată în pământ nu va încolți. Asemenea în această zi în care *s'a pornit lumea*, nu-i bine să se pornească în pețit, să se facă logodne și nunți.

Cred. Rom. din jud. Vâlcea, comunic. de d-l G. Fira, Ștefănești: Sâmbăta și Marția nu se taie gură la cămașă — nu se *gurește* — și nu se urzește.

Una din aceste credințe și anume porunca de a nu porni la drum Marția, o găsim și la Bulgari (1).

Toate acestea par a fi o urmare a primirii anului 5508 a. Ch. c. an începător al lumii. Acest an se începe cu ziua de Marți. Într-adevăr, luând de pildă ca an de plecare pe 1908, când 1 Ianuarie a căzut într-o Marți, și mergând înapoi, vom vedea că celelalte începuturi de an sunt: pentru 1907 ziua de Luni; pentru 1906 Dumineca, și așa mai departe. Pentru un period de 28 de ani, începând cu anul 1908 avem periodul respectiv: M, L, D, S; J, Mr, M, L; S, V, J, Mr; L, D, S, V; Mr, M, L, D; V, S, Mr, M; D, S, V, J. După acesta urmează iarăș. Astfel că împărțind anii dela zidire, $5508 + 1908 = 7416$ prin 28 avem 264 de perioade și o rămășiță de 24 de ani. Și cum anii 7416, 7388, 7360., 24 încep cu ziua de Marți, începutul periodului de mai sus, anul 1 se va începe tot cu Marția, a 24-a zi din periodul înșirat mai sus.

2. După învățătura cărților sfinte, *Dumineca* fiind ziua de odihnă a Domnului, ca zi de sfârșit a zidirii, a fost, firește, socotită Sâmbăta, care trebue să fie cinstită, după credința poporului nostru, printr-o abținere dela unele Incuri: Sâmbăta nu se taie gura la cămeși și nici gură pânzei, «c'atunci a isprăvit Dumnezeu de urzit pământul» (2); nu se urzește, nu se croește și nu se isprăvesc lucrurile începute în alte zile, căci este primejdie de moarte. «Unei cămeși, măcar nasturii să-i lași pe Luni și Sâmbăta să n'o gătești».

3. În sfârșit, la petreceri și veselii, poporul își mărește cheful pomenind de bucuria pe care a avut-o Dumnezeu când a sfârșit zidirea; de aceea strigă:

Cine bea și veselește,
De păcate nu gândește.
Dumnezeu s'a veselit,

Când pământul l-a zidit,
Dar n'avea cine să fie
Cu dânsul la veselie! (3).

(1) *Revue des traditions populaires*, VI, p. 648.

(2) Cred. Rom. din Golești-Badei, Muscel, comunic. de d-l D. Mihalache. — Cred. Rom. din jud. Vâlcea, comunic. de d-l Gh. Fira, inv. «Gura cămeșii să nu se taie Sâmbăta și Marți; e rău de moarte».

(3) Culegere personală din com. Țepu, jud. Tecuciu.

PARTEA III.

DEALURILE ȘI VĂILE.

CAPITOLUL I.

Ariciul și albina.

1. O legendă bucovineană ne spune că după ce *Diavolul* a vrut să înece pe Dumnezeu în apă, rostogolindu-l în cele patru părți ale pământului, pe când ziditorul dormia pe turtaș, pământul creștuse într-o întindere așa de mare, încât *apa* nu-și mai putea afla loc.

Sculându-se după aceasta Dumnezeu și văzând că pământul e așa de mare, că apa nu-și mai are nici un pic de loc unde să stea, a picat pe gânduri: ce să înceapă și să facă, pentru ca apa să aibă loc? Dar de geaba, căci ori și cât a gândit, n'a putut-o scoate la capăt. În urmă își trase de seamă: să întrebe vietățile pe cari le făcuse în răstimpul acesta pe pământ, că poate acestea i-ar ști spune.

Pe atuncia însă, cel mai deștept și mai ajuns de cap dintre toate vietățile eră *ariciul*. De aceea trimise el pe *albină* ca să meargă la ariciu și să-l întrebe pe acesta ce să facă.

Albina ducându-se la ariciu, îi spuse la ce a trimis-o Dumnezeu. Ariciul însă n'a voit să-i spună, ci îi zise numai atât:

— Dumnezeu e doar a toate știutor. El știe prea bine ce să facă; ce mă mai întreabă pe mine, un biet nemernic!

Albina, văzând că ariciul nu voia să-i spuie, ieși afară, dar nu s'a întors *așiși* îndată cum a ieșit, ci s'a pus pe usciorul ușii din afară a locuinței ariciului, anume ca să audă ce va zice pe urmă acesta.

Și într-adevăr, că nemijlocit după ce a ieșit dela dânsul, ariciul a și început a vorbi și a zice:

— Ce? parcă Dumnezeu nu știe să facă *dealuri* și *munți*, *văi*

și *văgăuni* și atunci de bună seamă că și apa va avea destul loc ! (1).

Albina auzind aceasta, bucuria ei !... Deauna și sboară de unde eră ascunsă și se duce țintă la Dumnezeu ca să-i spue ce a auzit.

Ariciul văzând că albina l-a înșelat și l-a ascultat ce a vorbit, a blăstămat-o zicând că deoarece dealurile și munții sunt de trebuință, spre folosul oamenilor, de aceea aceștia să-i mănânce scârna. Însă Dumnezeu, pentru binele ce i-a făcut albina, n'a lăsat să fie așa cum a voit ariciul, ci a binecuvântat-o, ca scârna sau balega ei să nu fie spurcată, ci bună de mâncat. Și aceea e *mierea* (2).

Din cuprinsul acestei legende se vede prin urmare că facerea dealurilor și a mărilor a fost pricinuită de apele cari nu-și aflau loc.

2. A doua legendă, din Țara-Românească, ne arată ca pricină o rămășiță de pământ dela zidire cu care Dumnezeu nu știa ce să facă. Ea sună precum urmează:

Întăiu și 'ntăiu, când Dumnezeu sfântul a urzit lumea de sub soare, a făcut pământul și l-a așezat deasupra apelor. Dar cum făcuse, cum dresese Milostivul, că făcuse pământ mai mult decât îi trebuia și cu al de-i mai rămăsese, nu știa ce să facă.

Atunci Dumnezeu își aduse aminte că *moș ariciu* e înfundat al cioarelor și are multă pricepere la cap. Trimite deci numai decât pe albină la el ca să-l întrebe ce-l învață să facă cu pământul al de i-a rămas de *pristos*?

Albina numai decât sbârni! fu la bordeiul lui moș ariciu. Moș ariciu sta ghemuit pe vatră. Cum văzu pe albină, o întrebă supărat:

— Ce cauți aici, fă șireato?

— Ce să caut, răspunse albina, — iacă viu, de, Dumnezeu mă trimise să-ți spun că dela clădirea pământului i-a mai rămas o țirisoară de pământ de *pristos* și nu știe ce să facă cu el, și te întreabă pe tine.

— Ei, aș! Asta fu vorbă de clacă: Da eu de unde să știu? Dacă nu-i dă lui în gând, că e Dumnezeu, dar eu, un prăpădit, de unde să știu? Haide, cară-te de aci, și lasă-mă în pace!

Albina tăcu și plecă. Plecă dar nu plecă. Cum ieși afară, se puse pe coșul bordeiului și trase cu urechea să vadă nu o da vreo vorbă din ariciu ca să aibă ce spune lui Dumnezeu.

(1) V. Vârcol, *Graiul din Vâlcea*, București 1910, p. 89: *Aricios*, [pământ] cu dealuri și văi.

(2) Marian, *Insectele*, p. 124—5.

Așa și fu. Cum plecă albina, ariciul începui a vorbi singur pe vatră:

— Ce om și Dumnezeu ăsta! Cum nu i-o fi dând lui în gând să facă dealuri și munți din pământul care i-a mai rămas!

Albina atâta așteptă și sbârni! se duse și spuse lui Dumnezeu ce auzise dela ariciu. Ariciul înțelese șiretenia albinei și de ciudă îi zise:

— D'alea mi-ai fost, șireato? Mâncă-ți-ar ce nu se mănâncă cine te-a 'nvățat!

Dumnezeu sfântul făcu dealuri și munți, iar pe albină o blagoslovii să fie sfântă, iar scârna ei să se facă miere, mai dulce ca ori și ce în lume (1).

3. Într-o variantă musceleană se spune că atunci când Dumnezeu eră gata cu zidirea pământului, eră în mare încurcătură, că isprăvisse urzeala și-i rămăsese bătătură multă, multă... ditai mormanul de pământ. Ce să-i facă? Sta pe gânduri Sfântulețul și nu se pricepea cum s'o dea, s'o nimerească.

— Ce-o fi, o fi, zise Dumnezeu; — într'o zi o să mă duc într'un noroc, să întreb pe *ariciu*. O fi mai cu cap și m'o povățui ce să fac!

N'apucă însă să sfârșească aceste vorbe, că o *albină* îl și aude și, cum îi e felul ei, cotelitoare și *bătătarnică*, dă fuga la ariciu.

— Măi cumetre ariciu, vrei să-ți spun eu acum o veste?

— Spune, dec!

Și-i spune albina despre gândul Sfântulețului; și pe urmă îl întreabă:

— Și tu ce i-ai spune, măi cumetre, dacă te-o întrebă?

— Aolică, zise ariciul, — și-a găsit și Dumnezeu să întrebe p'un *ghimotoc* ca mine! Ce să facă? Iacă ce: să facă munți, dealuri, movile; așa să facă.

Atât i-a trebuit albinei, că a și dus ștafeta lui Dumnezeu. Se bucură mult Sfântulețul, când aude și glăsuște:

— Blagoslovită să fii tu, albină! Ceara ta să ardă în biserică, în sfeșnice și în policandre și de ea să aibă parte omul și la moarte. Din gură să-ți cure miere, tot ce-i mai dulce pe pământ, iar de vrășmași să te aperi cu acul pe care nimeni să nu ți-l vadă. Iar ariciul fiindcă m-i-a dat sfat bun, «ghimotoc» să rămâie, așa cum a zis el și ghimotoc să se facă. Ori de câte ori o fi în nevoie, el să poată

(1) Marian, *Insectele*, p. 129—30

scăpă de pericol. Iar cel care o îndrăzni să-l omoare, să se treacă la răboj ca făptuitor al unui greu păcat.

Și a sfârșit Dumnezeu bătătura, făcând munții și dealurile, după povața ariciului, iar de-atunci, ci-că a rămas ariciul și albina cum sunt; și «e mare păcat să omori un ariciu(1).

4. Legenda aceasta se aude și prin unele părți din Oltenia. La sfârșit însă se pomenește că Dumnezeu, vrând să răsplătească pe albină pentru binele ce i-a făcut, a întrebat-o ce dorește. Iar albina i-a răspuns:

— Să-mi dai putere ca cel pe care l-oiu mușcă eu, să moară!

Dar Dumnezeu, ca să-i taie nasul, i-a răspuns:

— Ba mai bine să mori tu!

Și albina de atunci și până în ziua de azi a rămas să fie pedepsită pentru că a fost obraznică; și când mușcă pe cineva, îi rămâne acul cu mațele târîș în carnea omului și ea moare.

Și ariciul, mic, mic, da 'nfundat al cioarelor! Cât e de ghemuit, dar știe multe... (2).

5. A treia legendă, din Țara-Românească, ne spune că dealurile și văile au fost făcute, din pricină că pământul, așa cum fusese el croit dela început, nu încăpea sub coviltirul *cerului*. Iată această legendă, unde în loc de *albină* este vorba de *muscă*, nume sub care de altfel se înțelege prin unele părți tot *albină*:

Dumnezeu când a urzit pământul, l-a făcut mai mare decât cerul, astfel că marginile pământului erau dincolo de poalele cerului. Și n'ar fi fost mare lucru, dacă cel puțin Dumnezeu ar fi putut afla chipul cum să-l micșoreze.

S'a gândit el cât s'a gândit, dar la urmă, văzând cu nu-și poate da cu mintea, a chemat pe muscă și i-a zis.

— Ce să facem, noi, muscă, să micșorăm pământul! Ia fugi tu repede până la ariciu și întreabă-l, căci poate el va ști.

Albina îndată a sburât la ariciu, pe care l-a găsit stând așa, ghemuit cum eră el.

— Uite ce-i, ariciule: m'a mânat Dumnezeu să te întreb, nu știi vreun chip să faci pământul mai mic, căci Dumnezeu a greșit pământul și acum se vede că nu-l pot cuprinde poalele cerului.

(1) C. R.-Codin și D. Mihalache, *Sărbătorile poporului*, București, 1909, p. 18—9.

(2) T. Bălășel în *Șezătoarea*, III, p. 26—7.

Ariciul stă puțin pe gânduri și apoi îi răspunde:

— De unde vrei să știu eu? Să se fi gândit bine la început, înainte de urzire, cât e de mare cerul și apoi după mărimea lui să-și fi creat pământul. Acuma-i prea târziu; și nici pe mine nu mă duce capul ce-ar fi de făcut.

Musca, îndată ce văzu pe ariciu că-i răspunde așa de șiret, se prefăcu îndată că pleacă, dar n'a plecat: s'a oprit pe perete și a ascultat.

Ariciul îndată și-a zis:

— Și la urma urmei, dacă Dumnezeu nu știe cum să facă pământul mai mic și s'a gândit să încerce priceperea unui *ghemuț* ca mine, să mă fi chemat el, să-i spun în patru ochi, să fi venit el la mine, și cel puțin să fi trimis pe cineva mai ca oamenii ca să mă ispitească și nu o muscă uricioasă! Și când te gândești, ce mare greutate pân' pe-acolo. Cum nu i-a trecut lui prin cap să strângă pământul, să facă *maluri* și văi, c'ajungea pământul îndată mai mic.

Musca îndată ce auzi vorbele ariciului, plecă să ducă vestea lui Dumnezeu, iar Dumnezeu cum află, făcu după înțelepciunea ariciului și în chipul acesta izbuti să micșoreze pământul. Ariciul însă, văzând aceasta și pricepând că socotința lui a fost furată de muscă, de ciudă mare ar fi zis:

— Nu știam eu că tu ești hoată să mă cumperi pe mine!

Apoi din ghemuit cum eră, s'a făcut și mai mult ghem, s'a făcut și mai *mototol*, de năcazul cel mare ce i l-a pricinuit musca (1).

6. Prin jud. Prahova, aceasta povestire se aude în următorul cuprins:

Ci-că la început, când a făcut Dumnezeu cerul și pământul, s'a brodit de a făcut pământul mai mare decât cerul și nu încăpea pământul sub cortul cerului. Și marginile pământului stând afară de cortul cerului, nu mai vedeă nici soarele, nici picătură de ploaie sau fulg de zăpadă.

Ce să facă Dumnezeu ca să dreagă lucrurile? Să ceară sfat la *ariciu*! Chiamă pe *albină* și o trimete la ariciu. Albina se duce și-i spune:

— Uite, nene ariciu,—cum o fi zis ea acolo,—m'a trimis Dumnezeu să te întreb: cum ar putea el să bage tot pământul sub cer?

(1) Candrea, Densușianu, Speranță, *Graiul nostru*, Buc. 1906, Vol. I, p. 173-4.

— Și tocmai la mine te-a trimis, la un ghemuit ca mine? Da ce știi eu, zise ariciul cu supărare.— Du-te de-i spune că nu mă pricepeu eu la asta!

Albina pleacă, dar în loc să iasă pe ușă, se așează pe clanța ușii, iar ariciul, crezând c'a rămas singur, începe a dondăni:

— Hm, ei, Dumnezeu, după ce și-a bătut joc de mine și m'a făcut așa de ghemuit și de urât, acum ar pofti să-l învăț cum să micșoreze pământul. De ce nu mi-a dat putere multă să strâng pământul în labe, până s'o încreți, să se facă numai munți și văi și să vezi atunci cum încape!..

Sbrr! atunci și hoțoaica de albină de pe clanța ușii și fuga cu vestea la Dumnezeu. Da ariciul de colo:

— Aci-mi fuseși, cutro? Mâncă-ți-ar... cin' te-a trimis!

Și albina spuse lui Dumnezeu tot ce a făcut și ce a auzit dela ariciu și ce i-a zis ariciul. Da Dumnezeu, mângâind-o, zice:

— Lasă, albiño, că toată lumea o să mănânce cutare lucru al tău; bine că ai aflat ce trebuia.

Și de atunci sunt munții și văile și de atunci face albina miere.

7. A doua variantă a acestei povestiri, culeasă din jud. Dolj, suna astfel:

După ce ariciul a înșelat pe Dumnezeu la zidirea lumii, și l-a făcut să clădească mai mult pământ decât cer, a fugit și s'a ascuns. Albina, credincioasă lui Dumnezeu, se duse la ariciu, care ședeà ascuns într'o tufă, și-l întrebă, dar ariciul îi răspunse foarte mândru că știe, dar nu vrea să spuie.

Șiret a fost ariciul, dar mai șireată fu acum albina. Ea sbură și se ascunse într'o floare din apropierea ariciului, unde stătù nemișcată. Indată ce plecă albina, ariciul își zise în sine-și.

— Hei, cum nu pricepe Dumnezeu la una ca asta! Să iea pământul în mâni și să-l strângă și așa o să facă munți, văi, dealuri... In chipul acesta îl va micșorà.

Cum aude albina una ca asta, sboară din floare și o tulsește spre Dumnezeu, ca să-i spuie cele ce auzise. Când o vede ariciul, se mânie foc și zise:

— Ei, d'apoi aicea mi-ai fost, hoțo? Mâncă-ți-ar ce nu se mănâncă, cine te-a trimis.

Și de atunci albina face miere.

8. A treia variantă a acestei legende, care s'aude prin unele părți din Oltenia, ne spune următoarele:

Făcând Dumnezeu pământul, a greșit mai mare pământul decât cerul, așa că nu puteau să se *încăpute* unul cu altul. Întrebând pe *Netehârsul*, pe Diavol, acesta și-a dat cu părerea că pentru a face pământul mai mic, trebuie să i se rupă din margine, iar bucățile rupte să fie aruncate în apă. Dumnezeu însă nu găsi acest sfat înțelept și de aceea trimise pe *albină* la *arice*, să afle și sfatul lui. Ariciul, după ce-i spuse niște cuvinte mai în afară de cale, îi arătă că alt chip nu-i de a face pământul mai mic, decât ridicarea dealurilor și văilor pe dânsul (1).

9. Variantele acestor legende însă nu se mai isprăvesc; le întâlnim în Bucovina și Moldova (2), în Țara-Românească (3) și în Oltenia (4). Adăugăm chiar că în Bucovina găsim o legendă vagă, ce nu pomeneste de pricina facerii dealurilor și văilor (5).

10. Legendele acestea, în esența lor, le întâlnim și la Bulgari. Una ne spune că Dumnezeu a făcut pământul mai mare decât cerul și că într'o zi a văzut vorbind pe Diavol cu ariciu și de aceea a trimis pe albină ca să le asculte sfatul. Albina plecă și auzi cum diavolul spunea ariciului că dacă Dumnezeu ar bate pământul cu cârja sa, s'ar face dealuri și văi, pământul s'ar strânge și cerul l-ar putea cuprinde. Albina vine, spune lui Dumnezeu și Dumnezeu ca mulțumită binecuvintează pe albină, ca ceara ei să lumineze nunta și botezul, iar mierea să-i fie leac boalelor (6).

Alteori spun că Dumnezeu făcând pământul întins a văzut că cerul nu-l poate cuprinde și de aceea a început să-l strângă cu mâinile, până ce a intrat sub poalele cerului (7).

11. Oricum ar fi, fie că apele nu puteau să stea, fie că rămăsese pământ neîntrebuințat, fie că pământul aveà o întindere mai mare decât cerul, fie că Dumnezeu «nu știà ce formă să-i dea» (8), fie că «făcuse pământul prea mare și nu se pricepea ce să-i facă, să-l facă

(1) Dict. de Z. Otea din Florești-Dolj și comunic. de d-l Gh. Schinteie prin d-l H. N. Țapu.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 16.

(3) *Etym. Magn. Rom.*, col 746.—I. Otescu, *Credințele țaranului român despre cer și stele*, București 1907, p. 52—3.

(4) T. Bălășel în *Șezătoarea*, XI, p. 177—8.

(5) Voronca, *op. cit.*, p. 17.

(6) L. Schischmânoff, *Légendes religieuses bulgares*, Paris 1896, p. 6—7.

(7) *Ibidem*, p. 5—6.—*Etymologicum Magn. Rom.*, col. 1650—1.

(8) Marian, *Insectele*, p. 128.

mai mic, că cică eră întins ca o masă» (1), rămâne că ariciul a fost vietatea care a socotit de trebuință facerea dealurilor și văilor. De aceea găsim ariciul într'o sumă de expresiuni precum sunt:

«Parcă-i spuse ariciul la ureche», ce se referă la unul ce-și îndeplinește o dorință tocmai la vremea nimerită. Are acelaș înțeles cu «par'că l-a îndemnat ariciul» (2);

«Acesta-i un ariciu și jumătate», ce se spune unui om iscusit (3) ș. a.

CAPITOLUL II.

Ariciul și Sf. Petru.

1. O legendă care de altfel se aseamănă cu cele de până aici și care se aude prin jud. Neamț, sună precum urmează:

Când a urzit Dumnezeu pământul, l-a urzit drept ca o masă, fără dealuri, râpi și văi. Nu după multă vreme, i-a venit în gând să-l schimbe. Pentru asta, a întrebat și de Sf. Petre și i-a zis:

— Petre, ce să fac ca să schimb pământul altfel decum este el?

Sf. Petru și-a dat mai multe păreri, cum să fie schimbat pământul, dar nici una n'a plăcut Domnului său. În cele din urmă, Dumnezeu trimite pe Sf. Petru la *ariciu* să-i ceară și lui sfatul.

Ariciul cum vede pe Sfânt, îi și zise:

— Bine, Petre, pe mine m'a găsit să mă întrebe Domnul, — pe mine, pe o casă gheboasă? El nu poate să facă munți, dealuri, râpi și văi?

Ariciul se credeă prost, Dumnezeu însă găsi că părerea ariciului este cea mai bună.

De îndată poronci ca pe pământ să fie dealuri, munți, văi și râpi. Și iacă așa, ariciul a stărnit dealurile (4).

2. A doua legendă, care se aude prin jud. Tutova, ne spune următoarele:

După ce Dumnezeu făcu pământul întins ca o față de masă, se gândi să facă dealuri, dar nu știă cum. De aceea trimise pe Sf. Petru la ariciu, să-l întrebe dacă nu știe el cum le-ar putea face. Sf. Petru se duse și-l întrebă. Ariciul îi răspunse.

(1) *Șezătoarea*, VII, p. 141—1.

(2) *Etym. Magn. Rom.*, col 1651

(3) Culegere din jud. Tutova.

(4) Culegere din Nemțisor, dela Maranda Busuioc, comunic. de d-l A. Moisei.

— Spune lui Dumnezeu că după cum m'a strâns pe mine grămadă, tot așa să strângă și pământul, și dealurile vor fi gata.

Și Dumnezeu făcu așa! (1).

3. În sfârșit, a treia legendă, care se aude prin jud. Dolj, ne spune că *pogodindu-se Dumnezeu* și cu Sf. Petru ca să facă pământul, a trimis după *stânci*, — ariciu, — ca să-l întrebe ce să facă din pământul care va rămâne dela zidari. Și ariciul a răspuns:

— Să se facă dealuri și *măguri* (2).

CAPITOLUL III.

Țâncul pământului și albina.

Tema legendelor de până aici o găsim în Moldova de sus, însă în loc de ariciu se vorbește de *țâncul-pământului*.

Zice că Dumnezeu când a urzit lumea, a urzit prea mult și nu încăpea sub cer. Ce să facă, ce să dreagă? Ieă și trimite albina să ispitească pe *țâncul pământului*.

Albina a mers la țâncul pământului, dar acesta n'a voit să-i spuie. Zice:

— Dacă-i Dumnezeu, lasă să știe singur ce să facă.

Albina cuminte nu s'a dus, ci s'a ascuns lângă poarta lui.

Țâncul pământului, crezând că-i singur, zice «la sine»:

— Hm! El mă întreabă pe mine ce să facă. Da de ce nu strânge pământul în mână tot, că s'ar face ici dealuri, colo văi, și ar încăpea!

Albina cum a auzit, a sburat la Dumnezeu și i-a spus. Dumnezeu pentru lucrul acesta a blagoslovit-o ca să facă miere și oamenii să mănânce. Și de aceea e albina bună la Dumnezeu (3).

(1) Culegere din Florești-Tutova, comunic. de d-ra Virginia Stan. — Cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu: «Se zice că *ariciul* la început mergea în picioare. Când însă la urzirea pământului, el a învățat pe Dumnezu să facă văi și munți, ca să nu fie pământul neted; atunci Dumnezeu i-a dat ariciului să se poată face ghem și la vale să se dea roata».

(2) Culegere din com. Catanele, jud. Dolj, comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(3) *Etym. magn. Rom.* col 475—6: În cosmogonia poporană română, *albina* joacă un rol foarte interesant, care ne aduce aminte că'n mitologia elenică albinele, μέλισσαι, sunt dădacele lui Zeus, iar după Virgiliu,

Esse apibus partem divinae mentis...

CAPITOLUL IV.

Ariciul, corbul și alte paseri.

O legendă din părțile Moldovei de jos ne spune :

Când Dumnezeu a făcut pământul, acesta s'a nimerit mai mare decât cerul. Dumnezeu neștiind cum să-l facă mai mic, a ispitit toate lighioanele pământului, dar ori că n'au știut ce să-i răspundă, ori că răspunsul nu le eră nimerit, pământul rămase deocamdată tot mai mare decât cerul.

Intre acestea, trimise pe *corb*, pasere cu penele albe, să cheme pe *ariciu*, să vadă dacă nu cumvă dânsul, — despre a cărui înțelepciune se dusesse vestea, — știe vreun mijloc.

Corbul purcese în grabă, dar dând peste o mortăciune, se opri să ospăteze și nu se mai întoarse. Atunci Dumnezeu, așa amărît cum eră, îl blăstămă și zise :

— Corbule, să ți se înnegrească penele pe tine, cum e inima mea acum de necaz.

Și de atunci corbul s'a schimbat în pene negre ca tăciunele, din albe cum erau.

Mai pe urmă trimise altă pasere la ariciu, și ariciul, ghemuit cum eră, veni îndată. Dumnezeu îl întrebă și ariciul, după ce ascultă cu mare luare aminte, nu zise nici un cuvânt, ci întinzându-se pe pământ, stătă așa câtăva vreme, după care se sgrebuli și se făcu din nou ghem.

— Fă și tu, Doamne, așa, și pământul se va face mai mic.

Dumnezeu pricepă pilda ariciului, strânse pământul de margini și făcu munți și dealuri, ca să se facă fața pământului mai mică, spre a o putea cuprinde cerul. Iar pe ariciu l-a menit să trăească astfel ghemuit (1).

CAPITOLUL V.

Ariciul.

1. Un număr de legende ne arată că Dumnezeu a făcut dealurile și văile deadreptul după spusele *ariciului*.

Întâia, care se aude prin jud. Botoșani, sună astfel :

La început, când a făcut Dumnezeu pământul, a luat lut și a făcut

un boț mare, pe care apoi l-a turtit și l-a întins. Pământul eră neted ca o masă, fără nici un pic de ridicătură pe el, așa că dacă te vei fi uitat dintr'un loc, i-ai fi văzut întreaga lui cuprindere dela o margine până la cealaltă. Cu această greșise Dumnezeu, căci la ce putea sluji pământul, dacă nici o viețuitoare, nici un fir de verdeață nu putea să trăească pe cuprinsul lui din pricina lipsei de apă curgătoare, lacuri, mări și fântâni.

Văzând aceasta Dumnezeu, și neștiind cum să facă spre a îndrepta răul, se duse la *ariciu* și-i zise :

— Ei, îți place cum am făcut eu pământul ?

— Imi place, răspunse ariciul ; numai un lucru nu l-ai nimerit. Cum vor trăi pe el ierburile, dobitoacele și oamenii, fără o picătură de apă ?

Iar Dumnezeu, după ce se gândi puțin, zise :

— Atunci fă și tu cum te pricepi ; eu atât am știut, atâta am făcut.

Ariciul, cum căpătă această învoire, îndată se vâri sub pământ și cu spinarea începă a ridica munți și dealuri, în alte părți îl prăbuși, așa că apa care se află în pământ, începă să iasă prin văi și locurile mai joase, sub chip de gârle, pâraie, lacuri, mări și fântâni.

De atunci sunt toate acestea și de atunci pământul nu mai este neted (1).

2. A doua legendă este cunoscută în jud. Putna :

Făcând Dumnezeu pământul mai mare decât cerul, căută povață ba dela unul, ba dela altul, ca să afle cam ce ar fi de făcut, să poată restrânge ceva din întinderea lui.

Și pe toți i-a întrebat și toți dădeau din umeri neștiind nici un chip.

Intr'un rând iată că se întâlnește cu ariciul.

— Hei, ariciule, îi zice Dumnezeu, — uite ce și uite cum ; am greșit pământul prea mare, încât nu mi-l poate cuprinde cerul. Nu știi tu, ca un înțelept ce ești, vreun meșteșug, ca să-l pot trage la măsură ?

Ariciul *dintr'un'tâiu* îi răspunde că nu știe, au de teamă, au din altă pricină, dar mai apoi grăi :

— Apoi, de, Doamne ! după socoteala mea alt chip nu-i, decât să-l mai îngrămădești, să faci munți, dealuri și văi pe dânsul ; așa urmând, pământul se va mai sgârçi și va putea să încapă sub cer.

Dumnezeu făcu după învățătura ariciului și astfel cerul pută să aco-

(1) Candrea, Densușianu, Speranță, *Graiul nostru*, I, p. 291

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 16—7.

pere cu poalele lui pământul. Pentru această binefacere, Dumnezeu blagoslovî pe ariciu să trăească fericit pe pământ, să nu muște pe nimeni și nimeni să nu-l omoare. Ca pază i-a învelit trupul cu ghimpi.

Ariciul se socotește ca o vietate bună la Dumnezeu și de aceea pielea lui, arsă pe vatră și pisată, este bună de băut ca doctorie de *vătămătură* (1).

CAPITOLUL VI.

Alte povestiri.

1. O legendă bucovineană ne spune că trimițând Dumnezeu pe diavol să aducă pământ din fundul mării în numele său, dracul, scoborînd în apă, luă pământ în numele lui și nu într'al lui Dumnezeu, și îl mănca. Aceasta s'a întâmplat de trei ori la rând. După ce însă aduse pământ în numele lui și în cel al lui Dumnezeu, Dumnezeu blagoslovî pământul să crească, dar în același timp crescî și pământul înghițit de diavol; și crescuse așa de mult, încît eră cît pe ce să crape necuratul.

Atunci Dumnezeu scoase pământul acela dintr'însul și turnându-i pe fața pământului cea netedă, a făcut astfel dealurile, văile și munții (2).

2. Prin jud. Suceava se crede și se spune că după ce s'a făcut pământul prea mare, astfel că «nu încăpea în văzduh», Dumnezeu s'a sfătuit cu *Antihârț* și din lumina capului lui Sarsailă a ieșit sfatul ca Dumnezeu să mai strângă pământul de margini, ca prin încrețirea lui în chipul acesta să se nască dealurile și văile.

3. Prin unele părți se povestesc următoarele :

Ariciul eră voinic, cu barbă mare, când urziă Dumnezeu pământul; și chemându-l să-i țină două ghemuri, unul de urzeală și unul de bătătură, ariciul s'a nfiorat de fața Domnului și a scăpat un ghem din mână: din astă pricină pământul din lat și șes, cum eră să fie, s'a *scovărăat* și s'a prefăcut în *mălușteanuri*, văi, văgăuni, colnice, piscuri, munți, râpi, *măci*; și Dumnezeu s'a necăjit și l-a blăstămat să rămăe ghem. Și așa stă de atunci (3).

(1) Candrea, Densușianu, Speranță, *Graiul nostru*, I, p. 275.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 15.

(3) Jipescu, *Opincaru*, p. 117.

4. Prin părțile de jos ale Olteniei se crede că *măgurile* și *gorganele* ce se văd astăzi pe fața pământului, sunt dela zidire și au răsărit pe acolo pe unde umblînd *ariciul* cu ghemele, s'a împiedecat și a căzut (1).

Prin Oltenia se aude următoarea povestire :

5. Când s'a urzit pământul, eră *Dumnezeu* și cu *ariciul*. Se văitau amândoi, că unde și cum să întindă pământul. Tot văitându-se încoace și 'ncolo, iacă vine și *năpârca* și intră și ea în vorbă. Dar auzind de ce este vorba, grăi :

— Doamne, uite ce să faci, ca să întinzi pământul : fă dealuri-văi, dealuri-văi, și așa o să fie bine.

Se apucă Dumnezeu și făcî așa, după povața năpârcii, și îi ieși bine (3).

6. Tot prin Oltenia, cu privire la dealuri se povestesc următoarele :

Când a urzit Dumnezeu pământul cu *broasca* și cu *ariciul*, ră-măseseră *dealurile* și *malurile*. Măre, ele vreau să facă pământul întins ca o masă.

Mergînd Dumnezeu, malurile și dealurile se țineau după el și întrebau :

— Noi cum rămânem ?

Dar Dumnezeu :

— Așa să rămâneți cum sunteți : dealurile-dealuri, malurile-maluri (4).

7. Tot prin acele părți se mai crede că Dumnezeu a fost silit să scoată singur pământ din fața netedă a lutului spre «a face loc apelor, să meargă și să se învâртеască către răsărit, la mare !» (2).

(1) Cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(2) Idem.

(3) *Șezătoarea*, XIII, p. 179.

(4) Idem, p. 176.

PARTEA IV.

ZIDIREA OMULUI.

CAPITOLUL I.

Povestirea biblică.

1. Cetim :

Și Dumnezeu întocmi pe om din pulberea pământului și suflă în nările lui suflare de viață ; și așa se făcu omul în ființă vie. Și Dumnezeu sădi grădina în Eden, despre răsărit, și în acesta puse el omul pe care l-a făcut. Și Iehovă făcu să răsară pe pământ tot felul de arbori frumoși la vedere și buni la mâncare. Și pomul vieții eră în mijlocul grădinii, și pomul cunoștinței binelui și al răului. Și fluviu ieșiă din Eden ca să adape grădina și de acolo se despărțiă în patru râuri. Numele unuia eră Pison : acela e care înconjură tot pământul Havila, unde este aur. Și aurul aceluia pământ este bun ; acolo este bedelion și piatră onichină. Și numele râului al doilea este Ghihon : acela e care înconjură tot pământul Cuș. Și numele râului al treilea este Hiddechel : acela e care curge spre răsăritul Asiriei. Și râul al patrulea e Eufrat.

Și Dumnezeu luă pe om și-l puse în grădina Eden, ca să o lucreze și să o păzească. Și Iehovă porunci omului zicând : «Din toți pomii vei mânca, dar din pomul cunoștinței binelui și al răului, dintr'acesta să nu mânânci, că în ziua în care dintr'însul vei mânca, vei muri».

Și Dumnezeu zise : «Nu este bine să fie omul singur ; îi făcu lui ajutor, care să fie asemenea lui. Că Dumnezeu după ce făcu din pământ toate animalele câmpului și toate paserile cerului, adusu-le-a la Adam, ca să vadă cum să le numească. Și la toată viețuitoarea, numele ce i l-a dat Adam, acesta fu numele ei. Și Adam puse la

toate vitele și la paserile cerului și la toate fiarele câmpului. Și pentru Adam nu se află ajutor, care să fie asemenea lui (1).

Și Dumnezeu făcu să cadă peste Adam un somn adânc ; și el adormi. Și luă una din coastele lui și răstrânse carnea la loculei. Și Iehovă Dumnezeu, din coasta pe care o luase din Adam (2), făcu pe femeie și-o aduse lui Adam. Atunci Adam zise : «De astă dată, da : acesta este os din oasele mele și carne din carnea mea !» Aceasta se va numi femeie (Ișă), că din bărbat (Iș) este luată. De aceea bărbatul va lăsa pe părintele său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi un corp. Și amândoi erau goi, Adam și femeia sa, și nu se rușinau (3).

2. Am început povestirile cunoscute de poporul român prin povestirea biblică, pentru că sub o înfățișare mai mult sau mai puțin curată, ea se află foarte mult răspândită în popor. Forma sub care o găsim este cea versificată și se rostește ca urație, sub numele de *iertăciune* la nunțile țărănești, când mirele își iea mireasa dela casa socrilor mici, când prin urmare fata își părăsește părinții, alipindu-se de bărbat.

Din aceste urații vom da câteva frânturi spre a arăta cât de frumos au poetizat cărturarii anonimi, ori poate însuș poporul, zidirea omului. Se înțelege că înșirarea faptelor poate să difere de cele din povestirea biblică.

3. Un fragment de iertăciune din Bucovina ne spune că după ce Adam a gustat din pomul oprit, prin ispita diavolului, a fost izgonit din raiu. Atunci Dumnezeu i-a zis :

Ce mi-e mie bun omul
Pe acest pământ singur,
Să umble, să rătăcească,
Cu nime să nu vorbească,
De cu zi și până 'n seară,
Ca o sălbatecă fiară ?
Mie-mi trebuiește-un om,
Pe pământ să fie domn,
Să trăească,
Să vorbească.

Singur ca să se hrănească,
Și 'n tot pasul
Și 'n tot ceasul,
Pe Dumnezeu să-l mărească,
Lui Hristos să-i mulțamească.

Și a dat Dumnezeu atunci
Moșului Adam somn dulce
Și adormire grea,
Căci a vrut să-i iea

(1) *Facerea*, 2, vers. 7—20.

(2) Prin Franța se povestește că Dumnezeu a scos lui Adam această coastă din pricina unei răni ce și-o făcuse omul. Nevoinăd s'o arunce, a făcut pe femeie (*Revue des traditions populaires*, XVII, p. 160).

(3) *Facerea*, 2, vers. 21—5.

Din creștet o părticea,
Ca să-i facă lui muier,
Să-i fie spre mângâiere;
Ca să-i facă lui soție,
Mai mult singur să nu fie.
Dar i s'a părut
Că nu-i potrivit,
Căci atuncea are
Să fie prea mare
Muierea decât bărbatul.
Și iar s'a gândit
Și iarăș a vrut
Să-i ieie din tălpi,
Dar i s'a părut
Că nu-i potrivit,
Că muierea are
Să fie prea mare
Și prea ușurică...

și mai departe :

Și cu duhul a suflat
Și Eva vie a stat,
Cu duhul s'a răsuflat.
Și Adam s'a deșteptat,
Și rău s'a mai spăimântat,
Soț lângă el când a aflat.
Dar Dumnezeu lui i-a spus
Și vorbind așa i-a zis :
— Adame, Adame,
Moșule Adame,
Nu te 'nspăimântă,
Nu te 'ncrâncină,
Că muierea aceasta
E soția ta.
Că aceasta-i soțul tău,
C'asă a vrut Dumnezeu;
C'aceasta-i soția ta,

Fată de al ei bărbat.
Și de aceea a luat
Din trupu-i a noua coastă
Și-a zidit pe moașa noastră.
Și a pus pe Adam de-a dreapta,
Pe moașa noastră de-a stânga,
Dar acuma s'a mirat
Și singur s'a întrebat :
Cum să-i deie numele!
Și a trimis în patru părți
Patru îngeri.
Și acei patru îngeri
În patru părți că s'au dus
Și trei slove i-au adus.
Dumnezeu că le-a' luat
La un loc le-a lăturat,
Numele *Eva* i-a dat (1);

C'asă a vrut sfinția sa.
Atunci Adam a spus
Și din gură așa a zis :
— Mulțămesc,
Doamne, mulțămesc,
C'ai făcut trup din trupul meu,
Os din osul meu,
Sânge din sângele meu.
Ș'atunci Dumnezeu
L-a blagoslovit
Și apoi le-a vorbit :
— Adame, Adame,
Moșule Adame,
Ca nisipu 'n mări,
Ca stelele 'n ceriu
Creșteți și vă înmulțiți
Și pământul stăpâniți!

4. Al doilea fragment dintr'o iertăciune veche (2) ne spune că după ce Dumnezeu a făcut pe Adam, a trimis

(1) Marian, *Nunta*, p. 320-2.—Povestirea biblică a variantei ucrainiene, în *Revue des traditions populaires*, II, p. 404-5.

(2) Marian, *Nunta*, p. 389.

Patru îngeri
În patru cornuri
De lume: la răsărit,
La amiază și la sfințit,
Precum și la miază-noapte
Și aduse patru slove de carte.
Și-au tălmăcit anume
Al strămoșului nost' nume,
Adam, om întâiu pe lume.
Și zise că nu e bine
Omu 'n lume ca să fie
Singur fără de soție.
I-am face-o lui din cap,
Va fi mai înțeleaptă
Și deșteaptă.

I-am face-o din ochi,
Va vedeă prea departe.
I-am face-o din gură,
De mine n'a vrea s'asculte.
Și puse milostivul Dumnezeu
Întru Adam somn greu,
Precum mărturisește
Adam singur când vorbește :
— M'am culcat și-am adormit,
Că Domnul m'a sprijinit.
Și-a luat Dumnezeu atuncea
Lui Adam o coastă din stânga
Și-a zidit
Pe strămoașa noastră Eva.

Intr'adevăr, unele «subtilități teologice poporane» de origine bizantină ne spun că numele Adam ar veni din inițialele vorbelor grecești *Ἀνατολή* (răsărit), *Δύσις* (apus), *Ἀρχος* (nord) și *Μεσημβρία* (sud). Cu adevărat *Adam* în limba arabă înseamnă *om* (1), iar în limba ebraică *adama* însemnează *pământ* (2).

5. Al treilea fragment, dintr'o iertăciune dorohoiană, sună (3) :

Și-a mai făcut Dumnezeu
Pe strușul nostru Adam,
Care ne tragem toți din neam.
După ce l-a zidit din opt părți :
L-a făcut cu sângele din rouă,
Frumuseța din soare,
După chipul și asemănarea sântiei sale,
Cu auzul din vânt,
Cu oasele din piatră.
Și umblă strămoșul nostru Adam
Singur pe pământ.
Dumnezeu văzând
Că nu e bine să fie
Omul fără soție,
I-a dat Dumnezeu un somn dulce,

Și-a adormit în mijlocul raiului,
Și-a luat o coastă din stânga sa,
Și-a zidit pe strămoașa noastră Eva.
I-a suflat Duh
Și-a înviat strămoașa noastră Eva.
Și deșteptându-se strămoșul nostru
Adam din somn,
Văzu muiere lângă dânsul.
Zise:—Of, Doamne, ce este aceasta?
Milostivul Dumnezeu zise :
— Nu te spăimântă, Adame :
Că aceasta este os din osul tău
Și carne din carnea ta,
Sânge din sângele tău
Și aceasta se va chema ție soție
Până la *săvârșie*.

Bizantinii au căutat să facă o corelație între zidirea lumii din patru stihii și cea a omului și au zis : «De omul încă iaste din patru stihii urzit, adecă den *sângci*, den flegmă și den heară galbănă și

(1) *Etym. Magn. Rom.*, col. 239 și 243.

(2) Dr. M. Gaster, *Lit. pop. rom.*, p. 270.

(3) El. Sevastos, *Nunta la Români*, p. 175.

niagră. Deci sângele omului cum iaste herbinte și apătos iaste den vânt: hearea galbănă iaste herbente și uscată, iaste den foc; flegma iaste reace și apătoasă, iaste den apă, iară hearea cea neagră, reace și uscată easte den pământ. Atâta iaste urzirea și întruparea omului».

Tot astfel glăsuește și un hronic românesc.

Slavii au înmulțit părțile din cari a fost făcut omul, ridicându-le la opt. Astfel într'un text din veacul XV găsim întrebarea și răspunsul:

— Din ce a făcut Dumnezeu pe Adam?

— Din opt părți: trupul l-a făcut din pământ (1), a doua parte din mare, a treia din piatră, a patra din vânt, a cincea din nori, a șasea din soarele și din rouă; a șaptea din gândul și taina îngerească și a opta din sfântul Duh.

Alt text din veacul XVI lămurește mai mult într'un răspuns:

Intâiu: trupul din pământ; a doua: oasele din piatră; a treia: ochii din mare; a patra: gândul din iuțea ingerilor; a cincea: duhul și respirația din vânt; a șasea: înțelepciunea dela nori; a șaptea: sângele din rouă și din soare. Și se numără astfel numai șapte știi, pentru că se zice că Dumnezeu a dat suflet lui Adam în ziua Sâmbătei (2).

6. Al patrulea fragment este dintr'o iertăciune botoșeneană (3):

...Și a zidit pe moșul nostru Adam,
Cu osul din piatră,
Cu trupul din lut,
Cu auzul din vânt.
Iar Dumnezeuul nostru a strigat:
— Adame, Adame,
Scoală-te'n tălpile
Picicarelor tale.

Și moșul Adam în tălpile picioarelor s'a sculat,
Și din gură a suspinat.
A strigat: — Oh, Doamne,
Cred în tine, că tu ești Dumnezeuul meu!
Cum am să trăiesc în această câmpie,
Largă și frumoasă
Numai eu, un om singur?

Dumnezeu s'a gândit
Și s'a răsândit:
Să iea din tălpile picioarelor,
Omul scade;
Să iea din cap,
Omul *zăluzește*!
Să iea din coastă, din a dreapta,
O fi femeia mai mare decât bărbatul.

Și a luat din coasta din a stânga
Și-i făcù lui moș-Adam muiere.
Și-a zidit pe moșa noastră Eva.
Iar Dumnezeuul nostru a strigat:
— Adame, Adame și tu Evo,
Voi să vă înmulțiți
Ca nisipul mării,
Ca ierburile câmpului.

(1) În Orient se mai spune că pământul din care a fost Adam eră de feluite colori, ceea ce lămurește astăzi feluritele soiuri de oameni (D. Herbelot, *Bible orientale*).

(2) Gaster, *op. cit.*, p. 267-8.

(3) Sevastos, *op. cit.*, p. 170-1.

7. Al cincilea fragment sucevean (1):

...Și a luat lut
Din pământ,
Ochii din mare,
Frumusețile din soare,
Auzul din vânt,
Sufletul dela duhul sfânt
Și a zidit pe strămoșul nostru Adam.
Și iar a zis Dumnezeu
Că nu se poate să fie
Fără de soție.
Și i-a dat lui strămoșul nostru Adam
Somn greu
Și a luat os din osul lui
Și carne din carnea lui

Și sânge din sângele lui
Și a zidit pe strămoșul nostru Eva.
Acel somn ce-l *somnora*,
Grozav vis visă:
S'a sculat
Inspăimântat.
Și a zis: — Of, Doamne,
Ce este aceasta?
— Taci Adame, nu te spăimântă,
Că aceasta este os din osul tău
Și carne din carnea ta
Și sânge din sângele tău
Și se va chemă ție soție
Până'n *săvârșie*!

8. Al șaselea fragment putnean (2):

Iar lui Adam i-a șezut
Rău pe pământ.
Dumnezeu lui Sf. Petru i-a zis:
— Petre, rău îi șade lui Adam
Singur pe pământ.
— Alei, Doamne, bine știi,
Bine să-i dai.
Dumnezeu somn că i-a dat,
Trei zile și trei nopți a dormit
Și toiaș de măr uscat
La cap i-a înfipt.
Și Dumnezeu cu Sf. Petru s'a vorbit
Cum să-i întrupeze lui femeie:
Să iea din cap,
Omul slăbește
Și greu se hrănește;
Să iea din tălpi,

Omul scade
Și rău i se mai șade.
De-i va lua din creștet,
Rămâne femeia mai mare decât românul.
I-a luat din coasta stângă
Și a întrupat
Pe strămoșul nostru Eva.
Adam când s'a sculat,
Tare s'a spăimântat:
Dar Dumnezeu pe el l-a îmbărbătat:
— Adame, nu te spăimântă,
Că asta va să fie
Soață ție,
Roadă mie.
Adame, pe pământ,
Cu ea să trăești...

9. Al șaptelea fragment dintr'o iertăciune culeasă de prin jud. Ilfov (3), spune că Dumnezeu, după ce a zidit lumea, s'a scoborît pe pământ în chip de *porumb*, dar

Jos pe nimeni nevăzând,
Mult a stat și s'a gândit
Ce să facă, ca să întrupeze

Un om pe pământ.
Luat-a os din piatră,
Carne din lut,

(1) Sevastos, *Nunta*, p. 173-4.

(2) *Ibidem*, *Nunta*, p. 182-3.

(3) Marian, *Nunta*, p. 192-3.

Suflet din duhul sfânt
 Și minte din slava îngerilor
 I-a dăruit.
 Și l-a lăsat Dumnezeu
 Pe raiu treizeci de ani stăpânind.
 La treizeci de ani iar când s'a uitat
 pe pământ,

Ca să vadă ce fel de roadă i-a făcut,
 Adam nici o roadă nu i-a făcut.
 Un zăduf i-a dat
 Și un somn mare l-a adormit.
 Și mult a stat și s'a gândit
 Ce să facă, să-i intrupeze lui soție
 De-acum și până 'n vecie,
 Nume de ajutor, femeie pe pământ.
 A gândit să iea
 Din călcâi,
 A fi femeia prea supusă bărbatului
 Și nu va fi bine.
 Să-i iea din cap,
 Va fi femeia prea mare asupra bărbatului
 Și iar n'o să fie bine.

10. Al optulea fragment argeșean (1):

...Deci voind să se proslăvească
 Firea-i cea dumnezească,
 Intinzând prea sfânta sa mână,
 Zidi pe Adam din țărână,
 După a sa asemănare,
 Cu cuvânt și cu suflare.
 Apoi văzând că nu e bine
 Să fie omul singur de sine,
 Somn trimise într'însul

11. În sfârșit, al nouălea fragment, dintr'o iertăciune dobrogeană, sună (2):

Și-a luat lut de pământ
 Și a zidit pe Adam
 Strămoșul nostru,
 Cu trupul din pământ,
 Cu sufletul din văduh.
 Și i-a dat un somn greu

A întins mâna dreaptă
 Și a luat os din osul lui,
 Carne din carnea lui,
 Sânge din sângele lui
 Și coastă din coasta lui
 Și anume din mâna stângă
 Și a întrupat
 Pe strămoașa noastră Eva.
 Atunci Dumnezeu i-a zis:
 — Ia scoală, Adame, și vezi
 Ceeace n'ai văzut.
 Adam s'a sculat
 Și cu glas mare a strigat.
 — Of, Doamne, ce este asta?
 Dumnezeu i-a zis:—Nu te speria,
 Că aceasta este os din osul tău,
 Carne din carnea ta,
 Coastă din coasta ta,
 Se va chema ție muiere.
 Și să vă înmulțiți
 Ca nisipul mării,
 Ca stelele cerului
 Și ca pietrele vadului.

Și adormind, veni la dânsul
 Și dintr'a lui coastă
 Zidi pe Eva strămoașa noastră.
 Când Adam ochii-și deschise,
 La ea privind, zise:
 — Aceasta s'o numesc muiere
 Și mi-o fi spre mângâiere,
 La trudă, la ostenele,
 Căci e din oasele mele...

Strămoșului nostru Adam.
 Și l-a dus
 În mijlocul raiului
 Și-a luat trei coaste
 Din coastele lui
 Și-a zidit pe strămoașa noastră Eva.

(1) *Șezătoarea*, IX, p. 166.

(2) Sevastos, *Nunta*, p. 194.

12. Versiunea biblică o cunosc și-o spun și Megleno-Români (1):
 An țesta zuiă (an șasea) lō Domnu țară, la darō și ūomu dirēp
 lica lui și līa pusi numea Adam.

Ca vizū Domnu că lu ūomu lī-ăi urōt să iă singur, cōn durmīa
 Adām, lō ună din coāstili lui și-ū darō Eva și lī-u dēdi ca soț la Adam.

Napcum līa blagosloyi și līa zisi: Creștiți și iți muliți (și va
 fațiți muliți) și puviliți-la pimintu cu tot țe și află pri iel.

Ară ăń șaptea zuiă răpusō Domnu. Demēc șasi zōli să sirbim
 și zuiă di șapti, demēc Duminica-ū sfiti, sa na duțim la biserică
 și să fațim buni lucrī.

13. Zidirea omului coincidând cu zidirea lumii, în expresiuni se
 pomenește una drept alta, cu acelaș înțeles, arătând un trecut ne-
 închipuit de îndepărtat. Dintre aceste expresiuni, cele mai întrebui-
 nțate sunt: «Dela Adam»; «De pe când Adam *Babadam* [moș
 Adam]»; «De când cu Adam și Eva»; «Iaca și Adam», se zice
 despre un lucru prea cunoscut; «Venīși (ce faci) Adame?», unui
 nevăzut de mult, ș. a.

Se înțelege, când mai înainte se scria pentru datarea unei hârtii:
 «în anii dela Adam», însemnă și «în anii dela zidire[a lumii]. *veleat*
 care eră cu 5508 mai vechiu decât cel «dela Hristos».

Intrebarea: «Care este întâia poruncă a lui Dumnezeu?» și răs-
 punsul: «Postul, când a poruncit Dumnezeu lui Adam să nu mân-
 nance din pom» (2), sunt de origine cărturărească.

CAPITOLUL II.

Dumnezeu, ziditorul.

1. O legendă culeasă din Oltenia ne spune că Dumnezeu a făcut
 pe *Adam* și pe *Eva* deodată, din lut. Faptul că se mai vorbește
 și de o sfătuire cu Diavolul, se datorește numai împrejurării că po-
 vestirea aceasta a zidirii omului urmează îndată după cea a zidirii
 pământului, unde ajutase și Necuratul. Această legendă sună pre-
 cum urmează:

După ce făcū Dumnezeu pământul, începū a vorbi cu Dracul:
 — Mă nefrate-meu, ce folos că pământul ăsta e mare și frumos

(1) P. Papahagi, *Megleno-Românii*, II, p. 13

(2) G. D. Teodorescu, *Poezii populare*, p. 251.

și împodobit cu de toate, că nu mișcă nimic pe el, doar vântul și atât. Numai noi singuri, până când o să *dondănim*, căci ni se urăște, păcatelor!

— E lesne, frate-meu, zise împelișatul de Sarsailă; ce adică, n'ai ști ce să faci?

— Bine, eu oi ști, n'oi ști, dar tu ce ai cam zice?

— Ei, ce aș cam zice! Aș zice să faci o pereche de oameni, așa de-o pildă cum sunt eu, și din ăia au să se prăsească ca *poșidichiile* până s'o umplea pământul, ba încă s'or vaită că nu le ajunge.

— Bine zici tu, dar prea tragi în partea ta; adevărat cum vrei tu să se umple lumea de uriciuni ca de-al de tine! Apoi să faci bine să mă ierți, că una ca asta n'o mai fac, măcar d'aș ști c'ăi plesni aci de năcaz. Am face mai bine o pereche de oameni să samene cu mine la chip și la faptură, nefrate-meu.

— Fă cum știi, frate-meu, că eu nu mă supăr d'aia. Tu fă-i ca tine, că eu dacă voi fi meșter, îi fac ca mine, când nici n'ai gândi cu gândul.

— Să-ți văd voinicia, nefrate-meu; nu mă prea *spai* eu de laudele *tele*. Eu știu că tu cu șireteniile tele vrei să-mi ieai împărăția, dar să te ștergi la gură d'așa lucru; ai să înghiți mult la noduri seci!

Și Dumnezeu luă humă, o frământă nițel în mână și tipări din huma aia două păpuși întocmai după chipul și făptura sa. Puse într-o parte o *sapă* și ntr'alta o furcă cu *fusul* ei și cu caierul în ea. Dumnezeu suflă în gurile păpușilor și păpușile înviară și se sculară drept în picioare, cum se scoală omul după somn. Dumnezeu le zise:

— Alegeți *care* ce vă place!

Păpușile luară: una sapă și alta furcă. Dumnezeu zise ălui cu sapa.

— Tu om să fii; numele tău să fie *Adam*, și paraua ta sapă; tu să fii cap. Celei cu furca îi zise:

— Tu femeie să fii, numele tău *Eva* și hrana ta furcă. Tu să fii supusă lui Adam. Tu să torci, să-l îmbraci și el să sape, să te *arănească*.

Dumnezeu apoi îi blagoslovi să se înmulțească, ca iarba câmpului, ca frunza codrului, ca nisipul mării. Și oamenii, după voia lui Dumnezeu, se înmulțesc de nu le mai dai de seamă și au să se înmulțească până n'or mai încăpea pe pământ (1).

(1) T. Bălășel în Zanne, *op. cit.*, vol VI, p. 463-4, publicată cu mici modificări și în *Șezătoarea*, XI, p. 178-9.

2. O variantă a acestei povestiri, de prin aceleași părți, urmează mai pe scurt: Când a făcut Dumnezeu pe rumân, a făcut și pe muieră, și uite cum: a făcut Dumnezeu două păpuși de pământ și a suflat în gură-le de le-a înviat. Dumnezeu avea puse de-o parte o *furcă de tors* și cu fusul ei și un *ciomag*. Și Dumnezeu a zis:

— Muieră să-și ia furca cu fusul și omul să-și ia ciomagul. Atunci s'a ales: omul s'a dus la ciomag și muieră la furcă.

Ei mai mult se jucau cu furca și ciomagul, da de lucrat nu lucrau nimic, că ei erau îmbrăcați în *unghie* peste tot trupul de nu-i răsbiă gerul și mâncau poame de prin pometuri; și de unde luau, creștea altul la loc... (1).

3. Prin multe părți legendele acestea au pierit; a rămas însă pretutindeni credința că omul este făcut de Dumnezeu din lut. «Din pământ ai ieșit, și în pământ vei merge», zice preotul la prohodul mortului! (2).

Vechile legende ebraice ne spun același lucru și anume că Dumnezeu la facerea omului a luat lut din toate unghiurile pământului spre a-l face pe Adam, pentru ca, murind acesta, pământul să nu se împotrivescă la îngroparea lui, zicând că nu-i din trupul său (3).

4. Tendința oamenilor de a se socoti coborâtori din oameni mari, este firească; prin urmare nu ne vom mira că aproape toate națiunile cred că întâiul om, — din care ele se trag neapărat, — a fost făcut de mâna dumnezească. Manu zice că Brama a născut pe preoți din gura sa, pe rășboinici din brațe, pe negustori din coapse și pe artiști din picioare (4).

Haldeienii credeau că oamenii se trag din sângele care a curs din tăierea capului lui Belus, după porunca sa. Aici își are izvorul divinitatea regală de până aproape de zilele noastre.

Unele popoare indigene ale Americii cred într-o facere a omului și femeii din lut, dar după un potop (5).

(1) T. Bălășel în *Șezătoarea*, III, p. 31.

(2) Cred. Rom. din Com. Catanele, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu: «Dumnezeu a făcut pe om din pământ; de aceea când moare, se face pământ». — *Șezătoarea*, III, p. 289: «Omul este făcut din pământ; d'aia e așa de ticălos și subred. După ce a închipuit Dumnezeu pe om din pământ, i-a suflat în gură și el numai decăt a înviat».

(3) Gaster, *Lit. pop. rom.*, p. 267.

(4) Grimm, *Deutsche Mythologie*, cap. XX.

(5) *Revue des traditions populaires*, XXIII, p. 433.

CAPITOLUL III.

Dumnezeu și Diavolul ziditori.

1. Întâia, dintr'o serie de povestiri, ne arată omul zidit cu trupul de Necurat, iar cu sufletul dat de Dumnezeu. Ea urmează:

Dracul, după ce văzù că prin înecare nu poate să scape de Dumnezeu, după ce văzù că pământul s'a lătit în cele patru părți, încotro îl împinsese pe Dumnezeu, se apucă, de ciudă, să facă un om, poate cu credința că având un tovarăș prietenos și supus, mai curând va izbuti în gândurile sale. Luă dară tină și făcù trupul omului. Apoi îi puse în gură o trestie și începù să-i sufle din toate puterile lui, ca să-i dea suflet. Dar tot chinul i-a fost de geaba, căci duhul diavolului ieșiă pe cealaltă parte a omului.

Văzând într'acestea Diavolul că nu are cum să dea vieață omului, merse la Dumnezeu și-l rugă să-i învie dânsul acel trup făcut din tină.

Dumnezeu suflă asupra omului duh sfânt și omul prinse vieață în sufletul lui. De aceea și până în ziua de astăzi dracul stăpânește trupul omului, îl chinue cât omul trăește în toate chipurile, îi trimite boli și felurite feluri de bube și betesuguri, iar mai apoi îl deslipește de suflet și-l lasă pământului să putrezească și viermilor să-l mănânce.

Sufletul însă, fiind fărâma din duh dumnezeesc, îndată ce trupul păcătos se sfărâma, el se ridică la Dumnezeu, de unde a purces.

2. O variantă a acestei legende sună astfel:

Dracul, aflându-se odată pe marginea unei ape, a făcut un chip de om, și trecând Dumnezeu pe acolo, l-a întrebat:

- Ce-i acolo, drace?
- Un om, Doamne.
- Ei, apoi învie-l, dacă-i om!
- Apoi cum, Doamne?
- Suflă-i în gură.

Dracul s'a pus să-i sufle, dar nu l-a putut învia. Atunci Dumnezeu i-a zis să tragă tot duhul înapoi din om; și dracul s'a pus la gura chipului și a început a trage duhul. Pe urmă Dumnezeu s'a apropiat de chip, și când a suflat asupra lui, chipul a înviat. Dracul însă nu trăsesese bine tot duhul ce-l suflase în chip; mai rămăsese pe la încheieturi, și de aceea omul la mânie săvârșește lucruri rele.

Mânia-i dela Diavol. Dacă omul n'ar aveà în el duh drăcesc, omul ar fi foarte bun (1).

3. In sfârșit a doua variantă, care se aude prin Bucovina, urmează astfel:

Pe om l-a făcut Diavolul; i-a făcut adecă trupul cu toate cele făuntrice ale lui, dar sufletul nu i l-a putut da, căci nu se pricepea cum să facă.

Intr'un rând trece Dumnezeu pe lângă dânsul și-l vede necăjindu-se.

— Ce faci acolo, diavole? îl întreabă Dumnezeu.

— Ce fac, fac eu, răspunse Necuratul, — dar nu mă pricep cum să-l fac să vorbească.

— Dă-mi-l mie atunci!

— Dat să-ți fie!

Dumnezeu suflă celui trup duh sfânt și omul începù să vorbească. Dracul cum văzu aceasta, prinse a scuipă și a zice:

— Ptiu! mare minune!

De atunci a rămas omul așa: cu trupul de diavol și cu suflet dumnezeesc; și de atunci scuipăm și noi; și când scuipăm, de Diavol ne aducem aminte! (2).

4. Prin unele părți din Bucovina se crede că unii oameni sunt făcuți cu trup și suflet de Dumnezeu, iar o altă parte de oameni sunt alcătuiți de Diavol. Oamenii făcuți de Diavol se cunosc de cei ai lui Dumnezeu prin răutatea sufletului și purtările lor rele, și mai ales prin aceea că înjură pentru toate nimicurile (3).

CAPITOLUL IV.

Adam și Eva feciori de drac.

O legendă cu totul singuratecă, despre al cărei început am pomenit și într'alt loc (4), ne spune ca cea dintâi pereche de oameni este un rod al celor dintâi draci. Ea se aude numai prin Bucovina:

Mama dracilor, după ce a născut pe cei doi draci, dintre cari

(1) I. A. Zanne, *op. cit.*, VI, p. 463.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 8-9

(3) Marian, *Immormântarea*, p. 51.

(4) P. 8-9.

unul eră schiop, a făcut cu aceasta o fată ciungă și un băiat. După aceasta, mama dracilor a murit.

Acești doi copii, băiatul cel schiop și fata cea ciungă, au făcut și ei o fată, pe care a vrut s'o iea fratele dracului cel schiop, teafărul.

Alții spun însă că mama dracilor a avut doi băieți, dintre cari unul schiop și o fată, despre care și pomenim. Cu mama sa și cu sora sa, fratele cel schiop a avut cei doi copii și o fată,—alții zic că numai o fată,—pe care a vrut s'o iea fratele cel teafăr.

Părinții ei însă nevoind să i-o dea, dracul, care eră bătrân, a făcut o masă mare și pe când petreceau cu toții, a furat fata și cu dânsa a fugit pe muntele *Defonia*. Aici cei doi draci negri au trăit la olaltă și din unirea lor s'a născut o fată albă la peliță și neîntrecut de frumoasă.

Intr'o zi, pe când soarele răsăriă, fata s'a dus la un pârau ca să se spele. *Dumnezeu*, care se întâmplase să treacă pe acolo, o vede și-i zice să meargă cu dânsul. Fecioara nu-i răspunde nimic, dar înturnându-se acasă, spune părinților săi toate acestea și părinții, de frică, să nu le-o fure *Dumnezeu*, o puseră în lanțuri.

În alt rând fata, după multă rugămintă, este slobozită din lanțuri ca să meargă din nou la pârau, să se spele. Acolo se întâlnește iarăș cu *Dumnezeu* care o îmbie să meargă cu dânsul.

Fata socotind că tot mai bine va fi cu *Dumnezeu* decât în lanțurile părinților săi, se învoește și astfel, alături cu *Dumnezeu*, se urcă în cer.

Cei doi draci, rămași în muntele *Defonia*, au mai făcut pe urmă și alți copii, negri însă ca și dâșii, dar printre aceștia a fost și un băiat alb. Pe acesta tatăl lui l-a legat de un bolovan de piatră grozav de mare și l-a aruncat în apă, ca să-l înece, socotind că cu chipul acesta *Dumnezeu* nu-l va lua, cum făcuse mai înainte cu sora lui, fata cea albă la peliță. În mare însă, un *rac* a tăiat funia cu care eră legat băiatul de bolovan și astfel *Dumnezeu* l-a putut lua și pe dânsul în cer.

Acestor doi copii albi ai celor doi draci negri, *Dumnezeu* le-a pus numele *Adam* și *Eva* (1).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 149.

CAPITOLUL V.

Eva făcută din spurcăciuni.

1. Ironizarea firii femeiești a adus după sine parodiarea zidirii celei dintâi dintre femei, după cum ne încredințează îndestul de multe povestiri.

2. Întâia ne spune că femeia nu-i făcută din coastă de om, ci din *coadă de drac*:

«*Dumnezeu*, după ce a făcut pe *Adam*, a înțeles negreșit că trebuie acestuia și o femeie.

Atunci a chemat pe un înger și i-a poruncit ca pe când va dormi *Adam*, să-i fure o coastă și să i-o aducă lui, ca s'o menească a fi femeie.

Zis și făcut.

Îngerul a furat coasta cum a știut el și s'a pornit cu dânsa în mână ca s'o ducă lui *Dumnezeu*. Pe drum însă, îngerul s'a întâlnit cu un drac, care l-a întrebat cam așa:

— Ce-i, heruvime, aia din mâna ta?

— O coastă de-a lui *Adam*, nene *Aghiută*.

— Nu mai spune! Și ce faci tu cu ea?

— M'a trimes *Dumnezeu* tatăl ca s'o fur, ca să facă femeie din ea.

La auzul acestora, ce i-o fi trăznit dracului prin cap, nu se știe, dar el se gândi să fure coasta dela înger și s'o ducă la stăpânul său, tovarășul iadului.

Și zicând că vrea s'o vadă și el, puse mâna pe coastă, se uită câteva clipe la ea, o întoarse pe o parte și pe alta și deodată o rupse de fugă cu ea cu tot.

Îngerul stătut o clipă nedumerit, dar desmeticindu-se din spaima ce o pățise, la gândul c'a fost păgubit de drac, luă goana după el, întinzându-și aripele cât a putut mai mult. Cu cât fugiă dracul de înger, cu atât îngerul se luptă mai tare ca să-l ajungă. Și fugiră astfel amândoi, cine știe cât.

În sfârșit, dracul ajunse la iad și dădă să intre înăuntru, printr'o gaură pe unde numai dracii puteau să intre, așa eră de strâmtă gaura aceea. Îngerul se repezi deodată ca fulgerul și abiă avu vreme să apuce de coadă pe drac, până a nu apucă să intre în iad. Dracul se trăgea în iad și răcniă de usturime, iar îngerul trăgea și el de coadă, ca să nu-l scape. Trase îngerul și iar trase, până când la urma urmei se rupse coada și rămase îngerul cu atâta.

— Ce să facă bietul înger? Mai stă pe gânduri, se mai suci, la urmă își luă sborul cu coada de drac făcută mototol, anume ca să vadă Prea Sfântul că nici el n'a stat de geaba.

Dumnezeu, văzând îngerul că se apropie, încă de departe a cunoscut că vine cu ceva în mână; deci n'a mai așteptat să vadă ce-i și cum, ci blagoslovî zicând:

— Femeie să se facă!

Și femeie s'a făcut (1).

Această povestire o găsim aproape întocmai și la Bulgari (2).

(1) *Minerva lit. ilustr.* I, No. 16, p. 5.

(2) L. Schischmánoff, *op. cit.*, p. 33-4: «La femme est créée de la queue du diable; c'est pour cela qu'elle est si *diable*, et voici ce qu'on raconte à ce sujet:

Lorsque Dieu le père créa de la boue le premier homme, qui s'appelait Adam, il souffla dessus; celui-ci s'anima et devint comme nous un homme vivant. Après cela le Seigneur se dit:

«Il faut que je donne un compagne à cet homme, pour qu'il ait avec qui parler et que son âme ne s'ennuie pas». Il appela un ange et lui parla ainsi: «Écoute ce que je vais te dire, mon ange. Tu te rendra d'ici dans le verger auprès d'Adam; tu le trouveras endormi. Alors, tout doucement, enlève-lui une côte du côté gauche et apporte-la moi; mais fais bien attention de ne pas le réveiller». L'ange s'inclina devant le Seigneur; il courut dans le verger auprès d'Adam qui dormait; il lui prit tout doucement une côte, sans que celui-ci s'aperçût de quoi que ce soit, et l'apporta au Seigneur. Mais le Seigneur s'était également endormi, et comme l'ange n'osait pas le réveiller, il resta près de la porte à attendre qu'il s'éveillât.

Mais voilà le diable qui mont l'escalier. Il vient auprès de l'ange et lui dit:

«Pourquoi restes-tu à la porte au lieu d'entrer?» et l'ange lui répondit: «J'ai peur de réveiller le Seigneur.—Et qu'est-ce que tu tiens dans la main?—C'est la côte d'Adam.—Je t'en prie, mon ange, laisse-la moi examiner; comment est-elle?» L'ange, sans méfiance, la lui donna, mais le diable aussitôt se sauva en courant et l'ange dut lui courir après. Le diable, la côte dans la main, courut de ci de là, tandis que l'ange le poursuivait pour la lui arracher. Enfin le diable se cachait dans un trou et l'ange l'attrapa par la queue. Le diable cherche à descendre, l'ange le tire par la queue; il tira, tira tant et si bien qu'il la lui arracha, tandis que le diable se cachait dans le trou.—«Et que vais-je dire maintenant au Seigneur?» se lamentait l'ange, en revenant.

Lorsqu'il arriva auprès de Dieu, il le trouva toujours endormi. «Réveillons-le, se dit l'ange, et qu'il me fasse ce qu'il voudra. Pourvu qu'il ne me dise pas: «Pourquoi ne m'as-tu pas réveillé avant?» Et il se mit à crier: «Seigneur Seigneur!» Et le Seigneur lui dit, les yeux encore fermés: «Alons, va t'en. Laisse-moi dormir tranquillement. Que ce que tu as dans la main, devienne ce que j'avais dit».

C'est comme cela que la queue du diable devint femme et eut nom Ève».

3. A doua povestire ne spune că femeia este făcută din *coadă de câne*:

Toată lumea știe că femeia-i făcută din coasta bărbatului și că dacă soțul își scarpină câte odată coasta, nimeni n'are dreptul să se amestece. Eu am auzit însă din moși-strămoși, cari cunoșteau lumea mai altfel decum o știm noi, că femeia nu-i făcută din coasta bărbatului, ci din o coadă de câne și de aceea, din când în când, trebuie țeselată și pieptănată, că «femeia nețeselată e ca moara nefecată!».

Și ca să știți cum s'a făcut muierea din coadă de câne, ascultați să vă spun povestea:

După ce a făcut Dumnezeu lumea și pe Adam, l-a lăsat singur. Incredințându-se că nu-i bine să fie omul singur, pe când el dormia, îi luă o coastă, punând-o pe o masă, ca din ea să facă pe femeie. Până ce să coasă cu acul locul de unde luase coasta, Diavolul, prefăcut în câne, se ivește dintr'un tufiș și fură coasta lui Adam. Când sfârșește Dumnezeu de cusut, văzând că nu-i coasta de pe masă, ca din ea să facă pe bunica Eva, iea-o de unde nu-i. O ciudă neșpusă cuprinse pe cel Atotputernic și uitându-se prin prejuri, sub niște tufani, vede un câne rozând un ciolan. Atunci Dumnezeu înțelese că necuratul i-a făcut șotia și se iea după câne. Fuga cânele, fuga și Dumnezeu. La o cotitură, Dumnezeu prinde cânele de coadă. Trage Dumnezeu, întinde și cânele; trage Dumnezeu, trage și cânele, până ce coada cânelui s'a rupt. Dihania fuge într'o pădure schelălăind, iar Ziditorul lumii rămase cu coada cânelui în mână.

Mânios peste fire că lucrurile s'au petrecut altfel de cum eră voia lui, Dumnezeu izbește coada cânelui de pământ și poruncește:

— Din coada de câne să se facă și femeia!

Și cum s'a zis, s'a și făcut.

Și de atunci a rămas femeia cu peri de drac în ea, de până ce bărbatul nu-i smulge, n'are zile bune în casă. Și de atunci a rămas obiceiul că dacă voești ca un câne să fie rău, ca femeile, să-i tai coada și să i-o dai s'o mănânce friptă, că se face cum e dracul de rău (1).

4. O variantă a acestei povestiri, care se aude prin jud. Vaslui, sună astfel:

(1) M. Lupescu în *Șezătoarea*, IV, p. 177. — Prin alte părți se taie *cânelui* și urechile, tot pentru aceasta.

Ci-că Dumnezeu, după ce a mântuit de făcut lumea și toate vietățile, a făcut la toată urma și pe Adam. Și pe când dormia Adam, îi taie el o coastă să-i facă femeie dintr'însa.

Da, ci-că, luând coasta, Prea puternicul o pune o leacă jos alăturea, și până mai îndreaptă cu mâna locul de unde a scos-o, până mai suflă, *să se ciristuească* rana, un tâlhar de câne adulmecă după carne și numai ce se apropie... Dumnezeu l-a și *zăpsit*.

— De lături, șarlă!

Da odată cu strigătul, cânele înhață coasta de colo și... pe fugă! Dumnezeu, ciuda lui!.. Și *amândea* după câne.

— Lasă jos, spurcatule, că te calc!

Ți-ai găsit s'asculte javra naibii, — că el fuge cu ciolanul, de crezi că-l mână Ucigă-l-crucea! Da nici Dumnezeu nu se lasă. Il fugărește el o buca' de vreme și într'un târziu numai ce-l *găbjește* pe lângă niște tufari și-l prinde de coadă.

— Stai, cotarlă nesătulă, mîncă-te-ar turba!..

Cânele nu și nu! Se smuncește pân' într'atâta, că Dumnezeu numai ce rămâne c'un ciomp din coada lui în mână și cânele cu coasta'n gură se *cam mai duce*...

— E-ei! Din ce fac eu pe Eva?

Dumnezeu rămâne pe gânduri. Tot întoarce bucata de coadă 'n mîni, uitându-se la ea.

— Măi, a drăcuțului treabă! își zice el în gând.

Da 'ndată numai i se luminează fața. Ca Dumnezeu, el putea face pe femeie din ori și ce. Se mai uită odată la coada de câne...

— Haide, dar, să te fac și de aici, Evo!..

Și cât ai clipi, cea dintâi femeie a fost gata. — Durdulie, plină de *drăgăneli* — și Dumnezau îi face semn, trimițând-o lâng' Adam.

Și pentru că *din coadă de câne nu se face sită de matasă*, ci-că nici Eva n'a fost cel lucru bun (1).

5. Atât *Francezii* (2) cât și *Portugezii* (3) povestesc la fel cu noi. Acești din urină, atunci când Dumnezeu a luat coada de câne, spun că a zis:

Tanto vale fazer Eva
De una costella di Adaô
Como de rabo de um chaô.

(1) Dict. de I. Polcovnicu, Micești, comunic. de d-l I. Neculau, învățător.

(2) *Revue des traditions populaires*, XXV, p. 417.

(3) Leite de Vasconcellos, *Tradições*, p. 200.

Intr'o altă variantă este vorba de o coadă de vulpe.

Litvanii de asemenea (1) socotesc femeia născută din coadă de câne. *Arabii din Algeria* zic că s'ar fi trăgând femeia din coadă de maimuță (2).

6. A treia povestire ne spune că femeia a fost făcută din *coadă de pisică*:

Dumnezeu a făcut pe om după chipul și asemănarea sa din pământ, cum scrie la carte. Și a văzut Sfătulețul că nu-i stă bine singur; și s'a gândit să-i facă tovarășă, care să-i fie de ajutor la toate. Acum din ce s'o plămădească? Că hâr, că mâr, pânđește pe când dormia bărbatul, îi taie o coastă și o pune pe scândură, iar el s'apucă de cusut la loc tăietura, ca să nu se mai cunoască.

Când se întoarce, coasta nu-i pe scândură. O pisică fugise cu ea și rodea, rodea, parcă nu mîncase de cinci zile.

Dumnezeu cum o vede, după dânsa. Pisica fuge, el cât colea în urma ei... Și tot gonind-o așa, o apucă de coadă. El trage, pisica trage, până când rămâne Dumnezeu cu coada în mână. Iar diavolița, așa cum este ciuntită, fuge și fuge, unde a 'nțarcat dracul copiii, și se ospătează fără frică.

Atunci Dumnezeu înciudat, trănțește coada în pământ și zice:

— Femeie să te faci!

Și numai iată că se ridică de jos un chip frumos, cu ochii albaștri și păr auriu, de-ți eră mai mare dragul să te uiți la ea.

Cum vedeți, femeia e făcută din coadă de pisică; de aceea e plină de vicleșug (3).

7. După cum am văzut mai sus, povestirea aceasta se aude și în Franța și în Portugalia. Vorbindu-se cu privire la această țară, cetim (4) că «Legendele lămuritoare cu privire la zidirea omului pe pământ, așa de apropiate la cei vechi (chez les primitifs), sunt din potrivă foarte rari în Franța. Nu s'a găsit nici una ca să derive din povestirea genezică; chiar și acele rari nu vorbesc de facerea omului, ci de cea a femeii» în chipul cum l-am văzut (5).

8. În sfârșit a patra povestire ne arată chipul cum femeia a fost făcută din coadă și coastă de mătă:

(1) *Revue des traditions populaires*, vol. II, p. 485.

(2) *Idem*, vol. IV, p. 409.

(3) Culegere din jud. Tulcea, comunic. de d-l G. Cuatu inv. în Cerna.

(4) *Revue des trad. pop.*, XX, p. 103.

(5) După o credință flamandă, femeia este făcută din clisă, zahar, oțet și coadă de mătă (*Rev. des trad. pop.*, XXII, p. 440).

Peste Adam a dat Dumnezeu un somn adânc. Și pe când zăcea el așa pe pământ, Dumnezeu se puse într'un genuchiu lângă dânsul și începe a-i desprinde o coastă. După ce a desprins coasta, a pus-o alături, nu departe, cu chip ca să *direagă* la loc borta de unde o scoase. Da Diavolul de mătă, cum i-a puțit a carne proaspătă, s'a și *șurupit*, *tupiluș-tupiluș* și haț! apucă'n gură coasta. Și morrr... morrr... se pregătiă să-și șteargă amù dinții cu dânsa, botoasa! Da Dumnezeu o simțește și întinzând mâna, dă s'o înhațe de gât pe mătă. Da mătă dracului, parcă eră proastă, să nu se păzească tocmai atunci în *dricul* chefului? Eră așa de nechitită, încât să lese pe Dumnezeu să-i iea bucățica dela gură? Și tunde-o, băiete, la fugă.

Ars, sare Dumnezeu de lângă Adam și *amandine*, *pârle*, după satana de mătă. Măta fugiă, Dumnezeu fugiă,—măta fugiă, Dumnezeu fugiă! Ș'amù, când s'o ajungă, măta dând de-o bortă, dă să *fușnească* 'ntr'însa. Da Dumnezeu *așiși* o înhață de coadă. Și trage Dumnezeu, măta trage și ea.—Și trage Dumnezeu, măta trage și ea.

Până când pâr! poc! popâc! se rupe coada *pisulencei*! Și-odată cu coada, iese și o coastă de-a mâței. Biata mătă s'a tot dus în lăuntru, cu coasta lui Adam ca s'o ospăteze, iar Dumnezeu a rămas cu coada și cu coasta ei în mână. Atunci, de ciudă și de mânie, odată le trănțește Dumnezeu de pământ și poruncește:

— Din voi femeie să se facă.

El a zis și s'a făcut.

Și de aceea femeia este făcută din coadă de mătă, având pe desupra și o costiță de drac, de vreme ce ori vei zice costiță de mătă, ori vei zice costiță de drac, tot una face, căci mătă-i din dracul, dacă-i luă seama la nărav (1).

* * *

Ar fi firesc să urmărim de aici înainte viața pământească a celor dintâi doi oameni. Însă cum această viață se învârtește mai mult în jurul *păcatului strămoșesc*, o urmare a ispitei prin *Diavol*, trebuie să aflăm și chipurile cum acesta a ajuns pe pământ.

(1) Culegere din Mănăstireni-Botoșani, comunic. de d-l D. G. Furtună, stud. teolog.

PARTEA V.

CĂDEREA DIAVOLILOR.

CAPITOLUL I.

Izgonirea.

1. După un manuscris al Logofătului Giurescu din 1799, păstrat astăzi la Academia Română, la cap. 4, p. 101—103, «*Pentru draci*», găsim următoarele învățături pe cari ucenicul le dobândiă în școală și prin care mijloc, în mare parte, se crede că s'au răspândit și în popor (1):

Dascălul: — În ce chip a căzut din darul lui Dumnezeu cea ceată ce ai zis mai sus și s'a făcut draci?

Ucenicul: Luțifer carele eră căpetenia acei cete, pentru căci străluciă cu darul lui Dumnezeu și cu slavă, s'a trufit întru sine și a cugetat să pună scaunul lui pe stelele cerului și să se facă asemenea Celui Înalt. Acea trufie l-a surpat în prăpăstiile iadului, împreună cu toată ceata lui, și s'au făcut draci, adecă din luminoși s'au făcut întunecați.

D.: — În ce zi au căzut?

U.: — Miercuri.

D.: — Draci în iad sunt toți, au și într'alte părți?

U.: — Se află și în văzduh și pe pământ și în mare și în munți și în peștere și în crăpăturile pământului și în păduri și în pustietăți și în ape și în toată lumea, peste tot pământul... (1)

Cele cuprinse în șirele de mai sus n'ar putea avea decât una din aceste două origini: sau vor fi o copie după vreo carte sau vreun manuscris românesc compus de către cineva cu elemente legendare

(1) Ap. Gaster, *op. cit.*, p. 264—5.

și superstițioase aflate în popor, sau vor fi o traducere din altă limbă, ceea ce-i mai puțin probabil, când găsim în popor atât de mult material în această privință.

2. Intr'adevăr iată ce aflăm spunându-se prin Bucovina:

La început, *Lucifer* a fost arhanghel drept și credincios lui Dumnezeu, dar mai pe urmă îi încolți în suflet patima mării: socoti anume să afle chip și fel ca să răstoarne pe Dumnezeu din scaunul lumii și să domnească dânsul peste toate. Și cum singur nu putea să facă această ispravă, a căutat prin felurite meșteșuguri să-și tragă de partea lui și pe alți îngeri cari erau mai slabi de suflet.

Dar tocmai când Lucifer era mai tare încredințat de izbânda lui, Dumnezeu, care știa de toate acestea încă de mai înainte, îl izgoni din cer, pe el și pe cei din cârdul lui. Cerul s'a deschis și necurații au început să curgă ca ploaia. Și au curs trei zile și trei nopți fără conteneală, când arhanghelul Gavriil, ridicându-și mâna, a blagoslovit să rămână dracii fieștecă pe unde era: unii în cer, — dar nu în raiul ce aproape se deșertase acum, — alții în văzduh și alții în pământ.

Intr'acest chip, acele duhuri pline de trufie

Din îngeri luminați,
S'au făcut draci întunecați (1).

3. O variantă a acestei legende, care se aude prin Transilvania, sună astfel:

Se zice că de când cu *hăul*, când lumea nu era plăsmuită, trăia și Dracul în cer. Aici el slujiă pe Dumnezeu, făcându-i cele de lipsă. Când l-a băgat Dumnezeu ca slujitor, i-a spus lui că până atunci îl va ține în împărăția sa cea cerească, până când va ascultă de el și nu va călca în odaia a douăsprezecea din fundul cerului.

Dracul nu i-a călcat de loc porunca și nu ar fi intrat, Doamne ferește, în chilia oprită. De aceea Dumnezeu îl iubiă mult, căci pe lângă că era slugă credincioasă, mai era și isteț, lucru mare.

Dară dela o vreme i se urî și Atotputernicului de *hău* și hotărî să plăsmuească o lume mai frumoasă. În cele șapte zile cât a fost el pogorît din ceruri, — căci într'o săptămână a făcut el lumea, nu doară că n'ar fi putut-o găta mai iute, dar bagseama așa a crezut înțelepciunea sa potriveală mai bună, — dracul se furișă în odaia din

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 501.

fund a palatului dumnezeesc să vadă ce scumpătate va fi acolo, de l-a oprit Dumnezeu să calce în ea.

Pe o masă găsi el o carte mare în care era scrisă înțelepciunea lui Dumnezeu. Văzând aceasta, dracul se puse să cetească și cetî, curios cum era, șapte zile și șapte nopți într'una, pe nemâncate și nebăute. În lăcomia sa, ca să se facă a toate știutor, uită că se aproprie timpul când Atotputernicul se va suî din nou la cer, și Dumnezeu îl află cetind.

Atunci el alungă pe dracul din cer, blestămându-l în chipul următor:

— *Nichipercea* să te cheme, satană și diavol ce ești, necurat să fii, vicleanule, coarne să-ți crească, *Scaraont*, duce-te-ai în pustii, spaima lumii să fii, ucigă-te crucea, ucigă-te toaca!

Și grăind astfel, Dumnezeu îl izgoni pe dracul din cer (1).

4. În sfârșit, a doua variantă a legendei de mai sus, care se aude prin unele părți din Oltenia, ne spune următoarele:

Întăiu și 'ntăiu n'au fost draci pe lume, ci numai îngeri în cer, la Dumnezeu. Intr'o zi, îngerul cel mai mare, *Luțifer*, care azi este tartorul dracilor, a vrut să-și puie scaunul mai presus decât al lui Dumnezeu. Dar nici cu gândul n'a apucat să gândească bine și din înger luminat s'a pomenit drac întunecat.

Din cer el s'a pomenit în fundul pământului, unde sunt *besnele* iadului. Când a căzut tartorul, a început să cază toată ceata peste care era el mai mare. Și cădeau, cădeau mereu, unul peste altul din cer în fundul pământului. Atunci un voivod îngeresc, văzând că or să cadă toți îngerii, a mers în mijlocul lor și a strigat:

— Stați!

Voivodul acesta este *Sfete-Aranghel*. Și cum a zis vorba «să stați», pe loc au încremenit toți, careși unde se aflau. Cei din cer au rămas tot îngeri luminați sub comanda lui Sfete-Aranghel. Cei de sub cer au rămas draci întunecați sub stăpânirea tartorului.

Dracii, când a zis Sfete-Aranghel «să stați», au încremenit toți unde se aflau: unii în fundul pământului, alții pe pământ, alții în ape, alții în văzduh, alții cu gura în jos și toți în toate felurile. Dracii cei din fundul pământului cu tartorul lor dinpreună au făcut *iadul* unde *canunesc* sufletele oamenilor păcătoși; cei de pe pământ fac tot felul de zavistii, de îneacă lumea și trag oamenii la păcat; celor din ape lumea le zice «ăl din baltă» și fac fel de fel de zavistii de îneacă lumea, care umblă pe apă cu corăbiile, cu luntrele

(1) Sex. Til, *Snoave*, Brașov 1897, p. 21—5.

și altele; dracii cari au rămas în văzduh s'au apucat de au făcut *vămile văzduhului*, unde opresc sufletele oamenilor cari merg la cer, îi opresc la vamă. La vamă, sufletele morților dau fapte bune; dacă nu prea au fapte bune, dau hainele cari li se dau de pomană până la patruzeci de zile, și dacă nu se plătesc de vamă nici cu atâta, mai dau și paraua dela deget, care li se pune când mor. Și dacă nici cu astea nu se poate plăti de draci pentru păcatele lor multe, apoi dracii opresc sufletele și le trimit la iad.

Dracii cari au rămas spânzurați cu gura 'n jos în văzduh, leapădă mereu la bale din gurile lor. Aceste bale se numesc *balele vrășmașului*. Balele astea multe rele mai aduc omului, Maică Doamne! căci ele se brodesc de cad în fântâni, în pârae, în izvoare și în tot felul de ape, și oamenii bând din ele, beau cu apă și balele vrășmașului și se bolnăvesc de zac până mor.

Boala din balele vrășmașului n'are leac, decât doar din citanii sfinte, din masluri, căderi la sf. daruri, pe la mănăstiri, unde sunt moaște d'ale sfinților, atunci și nici atunci.

Balele vrășmașului ar prăpădi lumea, dar ele n'au putere ziua, din pricină că *sfântul soare* le arde și le taie toată puterea. Ele au putere doar noaptea, din scăpătatul soarelui și până în răsăritul lui (1).

După cum se vede, această credință este generală, legende de spunându-ne aproape aceleași lucruri (2).

5. Legenda și credințele acestea însă nu sunt specifice românești, căci le aflăm și la popoarele slave cari ne înconjoară.

Astfel Bulgarii cred și ei că diavolii au fost la început îngeri făcuți de Dumnezeu, dar răsvrătindu-se apoi împotriva-i, ei au fost izgoniți din cer. Unii au rămas în văzduh, alții în nori, alții au căzut pe pământ și alții în apă (3).

(1) T. Bălășel, în *Șezătoarea*, XI, p. 173—5.

(2) Se adaugă cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj. comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu: «Unii dintre diavoli au fost îngeri la început, însă neascultând poruncile dumnezeiești, Atot-puternicul i-a izgonit din raiu și i-a făcut diavoli». — Cred. Rom. din Florești-Dolj, dict. de Gh. Schinteie și comunic. de d-l H. N. Țapu: «*Netehârs*, dracul, *inger* blăstămat de Dumnezeu, că vrea să pună scaunul mai sus decât al lui Dumnezeu». — *Șezătoarea*, II, p. 241: «Pe Dracul l-a făcut Dumnezeu din niște îngeri ce se urcau mai sus de el. Dracu locuiește în orice parte a pământului, căci așa l-a blestemat Dumnezeu când a căzut din cer. Dracii sunt în aer, apă, pământ și sub pământ».

(3) L. Schischmânoff, *op. cit.*, p. 23—4.

Ucrainenii cred, ca și Românii de altfel, că diavolii s'au făcut din stropii degetului udat al lui *Hadam* — Adam — care mai apoi vede c'a greșit născându-și astfel de tovarăși. Văzând aceasta, Dumnezeu îi alungă din cer (1).

6. A doua legendă asupra căderii diavolilor, care se aude prin Bucovina și care ne spune că aceștia au voii să împuște pe Dumnezeu, urmează:

După ce Dumnezeu și Diavolul au făcut lumea și toate câte sunt într'însa, după ce Dumnezeu s'a spălat pe mâni și din stropii s'au făcut cei doisprezece *Sfinți*, iar Dracul tot din stropii spălatului și-a făcut pusderia lui de Necurați, Dumnezeu s'a ridicat în *cerul al nouălea*, iar Diavolul a rămas în cel dintâiu.

Diavolul, cum s'a văzut singur cu ai lui, a început să-și întemeieze case, sate și târguri, iar mai de apoi, trăsându-i prin cap ce-i trăsni, zise lui Dumnezeu:

— E voie să împuşcăm?

— Este, îi răspunse Dumnezeu, — de ce să nu fie?!

Cum auzi dracul una ca asta, și începî a-și rânduî oastea lui cea fără număr, cu gurile puștilor în sus, spre cerul al nouălea, ca să împuște pe Dumnezeu și pe sfinții lui și să rămână singuri necurații stăpâni peste întreaga zidire.

Dumnezeu însă, văzând aceasta, începî și dânsul să împuște de sus. Și cum pornî cu împuşcatul, diavolii începî să se răstoarne peste cap, unii morți, alții numai stâlciți, iar alții, ca să scape de pieire, înfundară cele mai tainice ascunzișuri ale lumii.

Pentru acest cuvânt omul nu trebuie să-și dureze *casa* pe locul unde a căzut un diavol mort, căci e primejdie; nici unde a căzut un diavol betejit, căci de asemeni e primejdie de *boale*, ci numai pe acolo unde a căzut, de unde s'a sculat și a fugit un necurat, căci pe acolo toate îi vor merge gospodarului în plin (2).

7. Pomenind a treia legendă, să ne reamintim chipul cum Diavolul, în dușmănia lui împotriva lui Dumnezeu, a vrut să-l înece

(1) *Revue des trad. pop.* II, p. 404: «Le Seigneur ayant vu tout le mal qu'avait fait Hadam, dit à ses anges de chasser tous les diables du ciel. Et comme les diables dégringolaient du ciel, au lieu où chacun d'eux invoqua Dieu, là il resta: celui qui le fit au ciel, resta au ciel; celui qui le fit sur la terre, resta sur la terre; celui qui le fit dans l'air, resta dans l'air».

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 11—2.

cu prilejul urzirii pământului, ducându-l în cele patru părți, ca să-l arunce în apă.

Românii din Bucovina mai spun însă că Diavolul, neizbutind în aceasta, s'a apucat și a început să sape în pământ gropi adânci, ca să dea de apă, — care eră sub pământ, — și acolo măcar să-și poată îneca potrivnicul. Dar nici așa n'a avut cum izbuti, căci și în adâncime pământul crescù mereu și Diavolul nu dădù de apă.

De atunci se crede că au rămas *răpele* și toate adâncăturile de pe fața pământului.

În urmă, văzând că lui Dumnezeu nu-i poate face nici un rău, s'a gândit să îneca cel puțin fapăturile lui, adică pe oameni și pentru aceasta s'a pus și a *hătit* (1) Prutul, ca apele lui să se reverse și să îneca lumea. Dar apele n'au apucat bine a se umflă, când Dumnezeu a dat pe lume *cocoșul*. Acesta a cântat și diavolul a pierit (2).

8. A patra legendă, care se aude prin Transilvania, arătându-ne mai ales chipul cum a fost izgonit Diavolul din cer, urmează:

Mai de mult Dumnezeu și *Satana* erau în neconținută sfadă.

Dumnezeu, pașnic de felul său, îl lăsă pe Satana ca să-și joace mendrele până va avea voie, căci gândia el că dela o vreme o să se mai moaie.

Dar dracul tot drac e, ori l-ai lua cu buna, ori cu răul. Așa păți și Dumnezeu. L-a fost așteptat o vreme hăt destul de lunguță cu nădejdea că l-a vedeà mulțumit și împăciuit, dar în zadar. După ce-i da una, el așteptă alta, și tot așa din poftă în poftă.

Văzând Dumnezeu dela un timp că nu-i nici un mod de a mai trăi în pace cu Satana, și-a înarmat toți slujbașii, punându-le la îndemână fiecărui înger câte un cal frumos de să te tot uiți la el.

Îngerii, care de care pe calul său, într'o zi, pe când se revărsa de ziuă, o porniră în frunte cu *Sf. Gheorghe* împotriva Satanei și a slugilor lui.

Sf. Gheorghe, care avea un cal cât trei și frumos ca o minune, dela o vreme simți că calul lui nu numai că nu merge înainte, fără încă *heicniă*, adică da înapoi ca racul.

Așa îl făcù pe Sf. Gheorghe de a ajuns în vâlmășeală, ba mai făcù cu calul lui sminteală și altor îngeri, ai căror cai începuseră a se năvăli ca și calul lui.

(1) *Iezit*.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 15—6.

Atunci numai decât auzi Sf. Gheorghe un glas dumnezeesc care-i spunea ca să se coboare de pe cal, că e fermecat pe sama Satanei:

— Noa! dacă-i așa treaba, al dracului să fie de acum înainte, îi zise Sf. Gheorghe, când îl lăsă de căpăstru.

Și așa a făcut, căci din voința lui Dumnezeu nu a putut merge nici trei pași și s'a și schimbat într'o gănganie sburătoare, căreia noi pământeni și până în ziua de azi, unde o vedem, îi zicem *calul dracului* (1).

9. A cincea legendă, care se aude tot prin Transilvania, ne spun următoarele:

Pe vremea *slobozeniei*, adică atunci când s'au fost *slobozit* îngerii lui Dumnezeu de îngerii Satanei, se spune și se povestește că *îngerii cei răi*, adică ai Dracului, s'au dus de-a stânga, adică înspre părțile iadului, iar *îngerii cei buni*, adică ai lui Dumnezeu, s'au ales de-a dreapta, înspre ușa cerului.

În învălmășeala cea mare, alegându-se care-și pe partea sa, unul din îngerii răi, mai drăcos și mai prefăcut, și-a învărtit coada colac și s'a vârit între cei de-a dreapta, vrând, vezi bine, ca să ajungă și el în cer, nici prin minte trecându-i că Dumnezeu îi știe gândul, iar că *Sân-Petru* la ușa raiului o să-l dea de gol.

Și așa după ce cu toții se despărțiră, se luară care încotro, spre locul ce i-l alese Dumnezeu, după faptele făcute.

Îngerii Satanei se duceau la stânga, ascunzându-se în adâncul pământului, unde îi așteptau slujbașii mai marelui dracilor, iar îngerii cei buni și drepti se înălțau cu pompă și între cântece îngerești în sus spre cer, unde locuște Dumnezeu cu sfinții lui slujbași.

Îngerii Satanei mergeau plângând, vâietându-se și rupându-și hainele și smulgându-și părul de supărare și necaz, iar ai lui Dumnezeu mergeau voioși, ținându-se de mână unul cu altul și cântând cântece sfinte și dumnezeiești.

Și așa în voie bună și veselie ajunse la ușa raiului, unde Sân-Petru, stând cu cheile raiului la îndemână, după ce se uită la răvaș, da fiecăruia drumul în raiu, după ce-i găsiă însemnătura.

La urmă sosește și îngerul cel rău ce cu *hamnișa* voia să se vâre în cer, și uitându-se Sân-Petru la el, nu i se prea *impărea*, că i se înroșise nasul și i se îngălbenise fața, și de aceea se apucă

(1) Marian, *Insectele*, p. 561—2: *Libellula depressa* L.

a-i căută semnătura pe răvaș. Dar când colo ce să vadă! Il găsește între cei din partea Satanei.

Sân-Petru, văzându-i *hamnișagul*, nu zice nimic, fără îl iea de mână și-l aruncă jos, însă așa de tare, că tot *sfărmi* și bucățelele s'a făcut.

Ajungând îngerul cel rău jos în sfărmi și bucățele, nici mai marele dracilor n'a vrut să-l mai primească, fără l-a lăsat de minune la lume.

Din sfărământurile și bucățile acelea apoi s'au făcut o mulțime de viermuleți, cari și acum îi vedem luminând sara, pe marginea drumului, și la cari noi le zicem *licurici* (1).

10. A șasea legendă sună în chipul următor:

Se zice că Dumnezeu când a făcut cerul și pământul, fiindcă avea mult de lucru, trimetea în toate părțile pe unul din cei mai deștepți ai săi arhangheli, care, însoțit de alți îngeri, aducea la îndeplinire poruncile sale. Dumnezeu mai dase acestor arhangheli și puterea de a face oarecari lucruri.

Unul din arhangheli, văzându-se cu o asemenea putere, s'a gândit că de ce ar mai asculta de poruncile lui Dumnezeu și că mai bine ar fi să-și facă șieși o împărăție. În acest scop a și ademenit nouă cete de îngeri cari erau puse sub ascultarea lui și le-a răsvrătit împotriva lui Dumnezeu.

Dumnezeu văzând aceasta, a trimes alți arhangheli cu cetele lor de îngeri. Aceștia au bătut pe răsvrătiți și i-au aruncat în focul de veci al iadului. Acolo li s'au trâmbițat poruncile dumnezeiești, că în veci să stea în iad, de unde în veci nu se vor mai putea urca la cer.

În locul cetelor de îngeri răsvrătiți, Dumnezeu pune ca îngeri pe *copiii de curând botezați*, până la întregirea celor nouă cete asvârlite în iad (2).

11. Urmează a șaptea legendă care se aude prin părțile Moldovei de sus:

Dintru'ntâi *Sântilii* (3), când eră băietan tinereț, așa cam pe când îi *înceară* (4) musteața, s'a fost tocmit argat la *Iuda Scaraoscheanu*, mai marele dracilor. Pe vremea aceea Dumnezeu și cu

Dracii erau tovarăși la toate interesele: la *pomânt*, la lucru, la orice împărțeli.

Scaraoscheanu tot trimetea pe Sântilii la Dumnezeu cu solie și întrebare. Intr'o zi Dumnezeu zice lui Sântilii:

— Bre băiete, — încă nu-l chemă Ilie — ia să întrebi mâne pe stăpănu-tău, cine are să mântuească pe urmașii lui Adam din greșeala lor. Să nù te sfiștii de loc de Scaraoscheanu; el are să-ți tragă o palmă, da eu am să blagoslovesc și n'are să te doară de loc.

Adou-za (1) când merge Scaraoscheanu cu Sântilii la *ocean*, — o apă mare, — să se scalde, îl întrebă Sântilii, iaca așa și pe dincolo. Scaraoscheanu îi cârpește o palmă lui Sântilii și intră de se scaldă. Pe Sântilii nu l-a durut de loc. Peste zi merge Sântilii la Dumnezeu. Dumnezeu îl întreabă:

— Ei, l-ai întrebat? Ce ți-a făcut?

— Mi-a dat o palmă.

— Te-a durut?

— Nu!

— Să-l mai întrebi și mâne; are să-ți tragă iar o palmă, da n'are să te doară, că puterea mea are să-i țină mâna.

Adou-za Scaraoscheanu iar merge la apă să se scalde. Când s'a desbrăcat și a dat să intre, Sântilii iar îl întreabă. Scaraoscheanu îi mai trage o palmă, tace molcun și se duce de se scaldă.

Merge Sântilii și în ziua aceea la Dumnezeu și-i spune ce-a pățit. Da Dumnezeu îi zice ca să-l mai întrebe odată, *cie ce-a ci* (2). Când merge la apă să se scalde Scaraoscheanu cu Sântilii, hai, iar îl întreabă.

Face Scaraoscheanu supărat:

— Ce mă tot *cihăești* atâta!, și-i cârpește iar o *taucă*.

Și când eră în apă, îi spune:

— Măi, nimenea nu poate să scape de cei din Adam, decât numai acela care s'a naște dintr'o fată fecioară, care să nu știe de bărbat și să nască copilul prin creștetul capului!

Sântilii bagă bine în cap și când Scaraoscheanu se cufundase și se tot *hulburiă*, Dumnezeu a blagoslovit și s'a făcut gheață peste tot oceanul acela, o întindere cât ții cu ochii; și eră groasă gheața

(1) Marian, *Insectele*, p. 47—8.

(2) Zanne, *Proverbele*, VI, p. 555.

(3) Sf. Ilie.

(4) *Înțieră, înțiră*.

(1) *A doua zi*.

(2) *Fie ce-a fi*.

de nouă *arșini*, că *ghiavolul* n'a mai putut să iasă *fel* (1). Unde dădea cu capul, fier-bocnă, nu alta.

— Măi, mi-a făcut-o coaptă *hargatul* meu!

Da Sântilii n'a stat de loc pe mal. I-a și dat Dumnezeu 24 de aripi și cât ai clipi a și fost la Dumnezeu și i-a spus cele ce i-a povestit *Uda Caraoscheanu*:

— Iaca așa, Doamne, și așa.

Dumnezeu l-a și schimbat pe Sântilii din flăcău tinerel într'un moșneag cu barba albă și l-a pus căpitan peste tunuri.

Dracul cel mare tot s'a izbit cu capul în gheață, de și-a spart capul — ca dracul, cu capul spart și șchiop — și-a ieșit afară. A început el, măi tată, *amandea* a sună din trâmbiță de huiă și se clătină pământul. Curgea la *drăcime* câtă frunză și iarbă din toată lumea, să vadă ce *nejdie* s'a întâmplat. Le spune el că i-a fugit *hargatul* și i-a furat un cuvânt mare; să-l prindă să-l *ferfenițească*, nu alta. Pornesc ei în toate părțile și Scaraoscheanu către cei cu boierimea lui; își iea jupânul și un scaun ca să-l puie mai sus decât al lui Dumnezeu, să fie el mai mare. Ajunge Scaraoscheanu la moșneagul de pe tunuri, îl întreabă și pe dânsul și pe Dumnezeu, dacă nu i-au văzut *hargatul*.

— Nu!

Se *frăsuesc* ei ce se frăsuesc și haiti, Dumnezeu spune lui Sântilii:

— Bre Ilie, nu știu ce bâzâeală se aude, — veniau drăcoveniile toate, — ia fă o leacă de frumuseță, de *paradie*, să vad: mai poți ceva la bătrâneță?

Sântilii atât a așteptat: unde a început a da cu tunurile, și pe care cum l-a nimerit, a și picat. Unuia i-a spart capul, altuia o aripă i-a rupt, altuia un picior, și ei au picat pe pământ care încotro. De aceea acum pe pământ sunt mai mulți draci. (Și dacă vrei să faci o casă, să *prinzi* un loc, trebuie să chemi preotul și să alunge pe dracul). Huiă cerul și pământul! Și-i eră milă lui Dumnezeu de făptura lui, nu de draci!

Face la cele din urmă Scaraoscheanu tremurând:

— Oprește parada, fârtate, că mă prăpădesc cu tot neamul meu!

Și Dumnezeu a oprit pe Sântilii, da pentru ca să nu prăpădească

lumea, i-a luat o mână și un picior lui Sântilii, că altfel dacă ar fi [rămas] sănătos, mare *vaicăr* ar fi, de *ciudos* ce-i el pe Caraoscheanu.

Lui Dracu cel mare, Dumnezeu i-a luat puterea de a se mai sui în sus. Și de atunci el stă în fundul tartarului (1).

12. A opta legendă, care se aude prin Bucovina, sună precum urmează:

Diavolul, după ce a făcut cu Dumnezeu lumea, i-a spus lui Dumnezeu:

— Tu ai norod, oameni, dar eu sunt singur.

Dumnezeu l-a dus la apă și i-a arătat cum să moaie mâna și să stropească, să-și facă *draci*. El a făcut așa de mulți, că nu încăpeau.

— De amă, zice el lui Dumnezeu, — avem să ne batem, avem să ținem bătălie amândoi!

— Ne-om bate!

Dar sfinți încă nu aveă Dumnezeu, căci încă nu se dăduse nimeni la *muncă*. A chemat tot norodul și i-a spus că cineva trebuie de bună voie să se arunce în mare, pentru ca să fie sfânt, să se poată lupta cu diavolul, căci altfel toată lumea este pierdută.

— Care e mai urît dintre voi, să se arunce, a zis Dumnezeu.

Oamenii nu se dădeau, toți ziceau că-s frumoși. Iată că vine o trăsură cu patru cai, c'un boier. Eră Sf. Ilie. Și întreabă ce stau oamenii toți adunați? Dumnezeu îi spune:

— Mă arunc eu, zice Ilie, — cu trăsură, cu cai cu tot.

Și a poruncit la vizitiu să lege ochii la cai; vizitiul după ce a legat, zice:

— Eu de dumneata nu mă las; dacă te arunci dumneata, mă arunc și eu.

S'au aruncat în mare și Dumnezeu a dat să se facă înaintea lor un drum până în cer, și nu s'au înecat.

Și i-a dat lui Sf. Ilie sabia și tunul și când a pornit asupra diavolilor, pe toți i-a omorât. Unii au rămas în cer de atunci, spânzurați cu capul în jos și cu picioarele în sus. De aceea se zice că nu e bine să te uiți când cade vreo *stea* din cer, căci stelele acelea sunt diavolii cei spânzurați, cari cad pe pământ.

Apoi Sf. Ilie a luat Diavolului coroana, căci aveă o coroană tare frumoasă și aveă 24 de aripi, dar i le-a tăiat cu sabia (2).

(1) Cu nici un *fel*, cu nici un chip.

(1) Culegere din Durnești, jud. Botoșani, comunic. de d-l V. Moisiu.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 302.

13. În Bucovina se cunosc următoarele două variante ale acestei legende :

Întâia ne spune că spre a ajunge la Dumnezeu ca să-l răstoarne, dracii s'au apucat și au înălțat munți și ziduri mari, însă Dumnezeu văzând aceasta, a chemat la sine pe Sf. Ilie și i-a zis :

— Ilie, iea un *căluș* (1) de miere și o azimă de orz și în grabă să mergi cu tunul ca să dobori pe toți dracii la pământ.

Sf. Ilie a ascultat de această poruncă, a luat tunul și a început să detune pe diavoli. Pe cari i-a fost ajuns, i-a prefăcut în dohot, iar alții, cei mai mulți, înspăimântați foarte, au luat-o la fugă și s'au ascuns prin lume (2).

A doua variantă ne spune că atunci când Dumnezeu a vrut să se urce la cer, dracul i-a zis :

— Mă lași pe mine singur aici, *frate*?

— Moaie-ți degetul cel negru, și împoașcă și-ți vei face *frați*, a zis Dumnezeu.

El a tot muiat și a făcut o mulțime, că s'au suit la cer, să-l deie pe Dumnezeu jos din *stolniță*. Atunci Dumnezeu a spus lui Sf. Ilie :

— Ilie, n'ai putea să curăți necurătenia asta, s'o prăpădești?

Dumnezeu i-a dat lui putere și când a început a tună, trei zile și trei nopți așa au curs din cer, ca ploaia.

Și când bate un om parul în pământ și nimerește în capul unu diavol, așa cum a picat el atuncea, îi strică omului, că poate să ne-bunească; dar care a picat cu capul în jos și picioarele în sus, — că ei au picat fel de fel, — nu-i strică nimica.

Lui Ilie i-a luat Dumnezeu o mână, căci trântia prea tare (3).

În sfârșit a treia variantă, care se aude prin Oltenia, nu se deosebește de celelalte două, decât prin aceea că în loc de Sf. Ilie se vorbește de *Arhanghel* :

Dracii, mai înainte vreme, ședeau și ei în cer cu Dumnezeu și cu îngerii, da' ei ce s'or fi gândit ce s'or fi socotit, au zis să-și pună ei scaunul cu zece părți mai sus ca al lui Dumnezeu. N'au apucat să-și isprăvească bine vorba, și Dumnezeu sfântulețul a și

priceput gândul dracilor și a pornit cu *Sfete-Arhanghel* să-i doboare din cer jos pe pământ.

Sfete-Arhanghel a dat poruncă îngerilor de sub stăpânirea lui, să dea brânci dracilor din cer jos. Îngerii, cei cari au fost mai voinici, au dat cu dracii taman în fundul pământului; alții mai slăbănogi abia le-au dat brânci din cer, și au rămas dracii aceia în văzduh și așa stau până astăzi... (1).

14. A noua legendă, care se aude prin Oltenia, pune în legătură căderea diavolilor cu unele legende ale lui *Sf. Ilie*, în chipul următor :

Pentru că Sf. Ilie ca om, înșelat de diavol, a ucis pe tatăl-seu și pe mama sa, Dumnezeu i-a dat un biciu și i-a zis :

— Cu acesta să săgetezi și tu pe Diavoli.

Dracii erau în cer până la istoria asta. Și Sfete-Ilie, cum a luat biciul, s'a pus pe ei : cum da odată, huruiau din cer pe pământ ca frunza. Dracii văzând că Sfete-Ilie o să-i măture și n'o să mai rămâie nici un picior din ei, au început să strige la Dumnezeu :

— Ho, Doamne, nu ne prăpădi pe toți, că nu se mai închină lumea ție !

Dumnezeu a zis atunci lui Sfete-Ilie să-i lase mai ușor, dar numai când or face zavistii, de-or răscoli nori și-or face viforniță, atunci să-i săgeteze. Sf. Ilie cum i-a lăsat, dracii așa au încremenit, fiteșicare unde s'a brodit. Tartorul și cu alți draci mai mari căzuseră în fundul pământului și acolo au rămas până în ziua de azi, alții au căzut din cer, au intrat în pământ numai până la genunchi și așa au încremenit; alții au căzut pe pământ, prin fântâni, prin văi, munți, dealuri, râpi, prin pomi și prin tot felul de locuri, unde sunt și astăzi; alții au rămas spânzurați în văzduhuri, unii cu gurile în jos, și așa sunt încremeniți până astăzi... (2).

15. În sfârșit urmează a zecea legendă, care se aude prin Bucovina. Din aceasta aflăm că *Adam* și *Eva* sunt copiii albi ai Dracilor, că ceilalți oameni albi sunt parte feciori de-ai acestora, ai lui Adam și ai Evei, iar parte feciori de-ai Diavolilor, negri la început, dar înălbiți mai apoi prin spălarea lor în apa *Șemuș* și urcați apoi în cer. Se zice că tatăl tuturor dracilor s'a unit mai în urmă cu foștii lui fii înălbiți și aflați acum ca sfetnici dumnezești, cu gând să răstoarne pe Dumnezeu și să rămână el mai mare peste lume. Și cum

(1) *Pahar*.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 12.

(3) *Ibidem*, p. 13.

(1) T. Bălășel în *Șezătoarea*, III, p. 76-7.

(2) *Ibidem*, p. 78-9.

«lupul, părul își schimbă, dar năravul ba», drăcușorii cei albi s'au învoit cu tatăl lor. Dumnezeu însă le-a simțit gândul și i-a dat jos din cer. Dintr'aceștia se zice că au curs treisprezece milioane! (1)

CAPITOLUL II.

Ferecarea.

Găsim în Bucovina această legendă singuratecă:

După ce Dumnezeu și Dracul au făcut lumea și toate câte se cuprind într'însa, Necuratul s'a fost gândit că mai bine ar fi să rămână el stăpân peste toate și să scape de Dumnezeu într'un fel. Dar anume cum? Ii eră greu, căci Dumnezeu eră mai puternic decât dânsul. S'a gândit atunci la un șireclie. A făcut un scaun cu mult meșteșug și apoi a dat de veste că el ține mare petrecere. Dacă vine și Dumnezeu la petrecerea lui și se așează în scaun, apoi îl va prinde acolo și altceva nu-i mai trebuie.

Dumnezeu, cum aude de poftirea Diavolului, știindu-i gândurile lui vrăjmașe, nu vroi la început să meargă, dar mai apoi, sărind și îngerii cu vorba, îi ziseră:

— Doamne, la multe ți-a ajutat și el, sărmanul, cât ai croit și ai întocmit lumea; haide și fă-i și lui atâta cinste!

Dumnezeu neavând încotro cârmî, s'a înduplecat și a mers la petrecerea vicleană a Diavolului, având însă grijă să se ferească de toate.

La petrecere Diavolul a poftit pe Dumnezeu să șadă pe scaunul făcut de dânsul, dar Dumnezeu se tot prefăcea că nu știe cum să șadă: ba aveă un picior sucit, ba aveă o mână sub picior, — nu sta cum se cade.

— Ci, Doamne, stăi cum se stă în scaun, îi zice Necuratul.

— Apoi cum să stau, Diavole, dacă nu știu cum să stau; arată-mi tu mie și pe urmă voi ști și eu!

Diavolul socotind că alt leac nu-i, se puse ca să arate lui Dumnezeu, iar Dumnezeu cum îl văzu așezat, zise «amin» și de-odată Necuratul s'a văzut legat cu trei lanțuri de fier groase și încătușate de nu se mai putea mișcă.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 150.

— Vai, Doamne, dar cât voi sta eu legat astfel? întrebă Uci-gă-l-toacă.

— Vei sta pentru vicleșugul tău până la judecata de apoi, când cei din dreapta mea vor fi ai mei, iar cei din stânga ți-i voi scrie ție. Atunci vei scăpa!

Și de atunci stă diavolul înlănțuit și ferecat ca de-o stâncă de piatră! (1).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 18.

PARTEA VI.

ADAM ȘI EVA.

CAPITOLUL I.

Raiul și întâia poruncă.

1. Urmând versiunii biblice, poporul român de pretutindeni crede că după ce Dumnezeu a zidit pe om singur, sau în tovărășie cu Diavolul, l-a așezat în raiu ca să trăiască în pace, fără nici o supărare, fără nici o grijă, fără nici o trudă.

În această privință, iată cum urmează o povestire oltenească:

Lui Dumnezeu îi erau dragi grozav aști doi oameni [Adam și Eva]; venia și vorbea cu ei mereu, tamən cum vorbim noi acum unul cu altul. Nu te gândești, nu erau făcuți de el, nu erau ei copiii lui? Și cine e ăla, lepădat de lege, să nu-și iubească copiii lui!

Intr'o zi, Dumnezeu zice lui moș Adam și moașei Evei:

— Știți ce m'am gândit eu pentru voi? M'am gândit să nu vă mai las nici să munciți, că e cam grea munca, ci mai bine să vă potrivesc eu ca să aveți *harana* fără muncă.

Atunci Dumnezeu îi îmbracă pe amândoi în *unghie* de sus până jos, ca să n'aibă nevoie de alte *hăineturi* și-i băgă într'o grădină frumoasă de n'avea preț! Ea era plină de fel și chipuri de pomi, cari mai de cari mai frumoși, cu poame mai dulci ca mierea. Prin pomi erau mii și milioane de păsări de tot soiul, cari cântau niște cântece de te amorțiau în loc, cântece cum nu poate limba ome-nească să spuie. Apoi prin pomi curau pâraiașe de apă rece ca gheața și limpezi ca lacrima. Pe jos, prin grădină, erau poiene mândre, pline de iarbă verde și feluri de flori în mii și mii de fețe, cari umpleau grădina de niște miroase, de te slăviai la Dumnezeu sfântul. Poamele din pomii grădinii ăleia, măre Doamne, nu se *fâr-*

șiau niciodată, căci cum or fi fost pomii ăia, ci-că dacă luai acum o poamă din ei, până a doua zi creșteă alta în locul ei, așa că nici nu se cunoșteă de unde mâncau moș Adam și moașa Eva; pomii erau tot încărcăți.

Dumnezeu sfântul zice lui moș Adam și moașei Evei:

— Asta-i *grădina raiului*. Aveți voie să faceți ce-ți vrea în ea, să mâncați din toți pomii din ea și ori cât ați vrea, dar vă spui un lucru care să vă intre pe urechi și să nu vi se pară glumă: din pomul ăla, care se vede mai înalt, în mijlocul grădinii, să nu cumvă să luați vreo poamă, căci eu cunosc când mi-ați strică și atunci n'are să fie bine de capul vostru, căci pomul ăla e oprit pe sama mea; voi aveți berechet poame în pomii ălalți!

— Lasă, Doamne, lasă, că nu umblăm noi acolo, că doar n'om fi spărți să mâncăm noi atâta prăpad de poame, răspunse Adam către Dumnezeu.

— Bine, Adame; fii cu minte și cu băgare de seamă, că ai să fii fericit, cum nici cu gândul nu gândești.

Dumnezeu îi lăsa pe amândoi singuri și se duse în alte părți (1).

2. Acelaș cuprins îl găsim și în unele *iertăciuni* dela nunțile românești. Ca pildă urmează acest fragment bucovinean:

Și la urmă a făcut
Pe moșul nostru Adam,
Dela care suntem neam (2)
Și 'n raiu l-a dat să trăiască,
Poamele să stăpânească.
Și-a zis bunul Dumnezeu:
— Adame, iubitul meu,
Prin tot raiul vei umblă,
Din tot pomul vei mânca,
Dar din pomul *cunoștinței*,
Priceperii și-al științei
Binelui și-al răului,
Din mijlocul raiului,
Tu nici când nu vei gustă,
C'ăcest pom spinos și 'nalt.

E'mprejur înconjurat
De un șarpe 'nveninat,
Care gura a căscat
Și de vârf s'a apucat
Și 'n el diavolu-a intrat.
Tu de nu m'ei ascultă,
Samă de nu vei luă,
Dintr'ăcest pom de-i gustă,
Poam' aceea 'n gât ți-a sta
Și tu rău te-i spăimântă,
Mâna 'n sus vei ridica,
De gât că te-i apucă,
Și cu pielea te-i află,
Din raiu afară te-oiu da (3).

(1) T. Bălășel, în Zanne, *op. cit.*, VI, p. 464 și *Șezătoarea* XI, p. 178-9.

(2) Am pomenit mai sus expresiunea „Neam, de pe Adam“.

(3) Marian, *Nunta*, p. 319.

Greșeala și izgonirea.

1. Asupra păcatului strămoșesc, cetim la Biblie următoarele :

Și *șearpele* eră cel mai viclean dintre toate animalele pământului, pa cari le-a fost făcut Iehova Dumnezeu; și el a zis către femeie :

— Ce, se poate Dumnezeu să fi zis, ca voi să nu mâncați din toți pomii grădinii ?

Și zise femeia către șarpe :

— Din fructele pomilor grădinii putem mânca, dar din fructele pomului cel din mijlocul grădinii, a zis Dumnezeu : «dintr'însul să nu mâncați, nici să nu v'atingeți de dânsul, ca să nu muriți».

Și șearpele a zis către femeie :

— Nu veți muri, că Dumnezeu știe că în ziua când veți mânca dintr'însul, se vor deschide ochii voștri și veți fi ca Dumnezeu, cunoscând binele și răul.

Și văzû femeia că fructul pomului este bun la mâncare și plăcut ochilor și dorit pomul spre a face înțelept ; și luă ea din fructul lui și mănca. Și dete și bărbatului ei împreună cu dânsa și el mănca. Și se deschiseră ochii la amândoi și cunoscând că erau goi, prinseră frunză de smochin și-și făcură pestelce.

Și ei auziră vocea lui Dumnezeu umblând în răcoarea zilei prin grădină. Și Adam și femeia sa se ascuseră dela fața lui Dumnezeu printre arborii grădinii. Și Dumnezeu strigă pe Adam și-i zise :

— Unde ești ?

Și el răspunse :

— Vocea ta o auzii în grădină și mă temui pentru că sunt gol și mă ascunsei.

Și el zise :

— Cine ți-a spus că ești gol : Nu cumvâ ai mâncat din pomul din care-ți poruncii ca să nu mănânci ?

Și Adam zise :

— Femeia pe care mi-ai dat-o să fie cu mine, aceea mi-a dat din pom și am mâncat.

Și Dumnezeu zise către femeie :

— Pentru ce ai făcut aceasta ?

Iar femeia a zis :

— Șearpele m'a amăgit și am mâncat.

Și Dumnezeu zise șarpelui :

— Fiindcă tu ai făcut aceasta, blăstămat să fii tu între toate animalele și între toate fiarele pământului ; pe pântecul tău vei umbla și pulbere vei mânca în toate zilele vieții tale. Și dușmănie voi pune între tine și femeie și între seminția ta și între seminția ei ; aceasta va zdrobi capul tău și tu-i vei împunge călcâiul ei.

Și către femeie zise :

— Voiu înmulți durerile îngrecării tale, tu cu durere vei naște fii și după barbatul tău vor fi dorințele tale și el te va stăpâni.

Și către Adam zise :

— Fiindcă tu ai ascultat de vocea femeii tale, și ai mâncat din pomul despre care ți-am poruncit zicând : «dintr'însul să nu mănânci», blăstămat să fie pământul din pricina ta, cu dureri vei mânca dintr'însul în toate zilele vieții tale. Spini și pălămidă îți vor crește ție și vei mânca iarba câmpului. Intru sudoarea feței tale vei mânca pâine, până ce te vei întoarce în pământul din care ești luat, că țărână ești și în țărână te vei întoarce.

Și Adam chemă numele femeii sale *Eva*, căci fu mama tuturor celor vii. Și Dumnezeu făcû lui Adam și femeii sale tunică de piele și-i îmbracă pe ei.

Și Iehovâ Dumnezeu zise :

— Iacă Adam se făcû ca unul din noi, cunoscând binele și răul ; dar ca nu cumvâ să întindă mâna sa și să ia și din pomul vieții, și mâncând să trăească în veșnicie, de aceea Iehova Dumnezeu îl scoase pe el afară din grădina Eden, ca să lucreze pământul din care fu luat. Așa alungă el pe Adam. Și despre răsăritul grădinii Eden puse cherubimi și flacăra săbiei ce se învârtia, ca să păzească calea la pomul vieții.

2. Imprejurul acestor relațiuni scrise se învârtesc aproape toate legendele și credințele poporului român, dintre cari pomenim în cele ce urmează numai câteva.

O legendă care se aude prin Oltenia ne spune că după ce Dumnezeu a făcut pe oameni cu chipul și asemănarea sa, după ce-i puse în grădina raiului și le dădû poruncă să nu mănânce din pomul oprit, porni spre alte locuri.

Dracul căzû pe gânduri când văzû câtă fericire căzû pe capul oamenilor cu chipul lui Dumnezeu.

— Ce mă fac eu, când s'o umpleă pământul cu oameni d'ăștia ; unde mai îmi vâr eu capul atunci ? Căăștia n'or să mă mai sufere pe lângă ei, or să mă înghioldească ori unde m'or întâlni. Când o

rămâneă p'aia vorba, nu rămâne altceva de făcut decât să-mi ieu *tărăbușele* și p'ici ți-i drumul, băiete! Dar asta n'are să fie niciodată, cât oiu fi eu dracul drac. Ce adică: să mă birue pe mine niște nevoiași de oameni? Ași! Asta nici nu se poate; mai bine îmi fac moarte de acū. Știu eu ce fac, că eu sunt tare în planuri; nici frate-meu n'are planurile mele. O să dau oamenii în calea mea și atunci frate-meu rămâne singur și poate să-și și iea *poteceaua* și eu am să rămăiu stăpân. Dar cum aş putea face? Pe Adam n'o să-l pot înșelă, că el e om mai de credință, e *cruce* întreagă și anevoie de dat în calea mea. Mai multă nădejde am la Eva, că o văd mai slabă în curele; ea nu e *cruce* întreagă și după cum o văd eu, nu prea se sinchisește ea așa de vorbele frate-meu; cum umblă cu nasul pe sus, trebuie să mă asculte mai mult pe mine. Ia să încerc.

Și dracul se făcu un șearpe mare și frumos ca un voinic, cu niște solzi galbeni de aur ce străluciau ca sfântul soare, nu altceva! O porni spre grădina raiului făcând *coteie-coteie* prin iarba verde și frumoasă, fășâind cum fășie fustele după o cucoană d'alea din București! Merse de-a dreptul la pomul ăl mai înalt din grădină, care îl oprise Dumnezeu pe samă-i, se încolăci bine frumos pe după pom și începă a șuiera cum șuiera un voinic de dragoste.

Adam dormiă, iar Eva se plimbă pe sub pomi la umbră, împrejurul lui Adam. Când auzi ea șuerătura șarpelui, stătă în loc încremenită, căci ea nu mai auzise astfel de șuierături în vieața ei; ascultă și începă a se trage înspre șuierătură, să vadă ce-o fi acolo.

Cum văzu șearpele cu solzii frumoși ca aurul, stătă în loc împietrită. Ea se minună și mai mult când auzi pe șearpe vorbind cu ea:

— Evo, vin de iea o poamă din pomul ăsta de mănăncă, că mult e dulce și mult bine face ălui de gustă din ea.

— Apoi Dumnezeu a zis să nu ne atingem de pomul ăsta, răspunse Eva fermecată de frumusețea și vorbele cele fermecătoare ale șarpelui.

— Ș'apoi, voi credeți d'ale lui Dumnezeu? Ce proști sunteți! Voi nu vedeți că Dumnezeu e hoț; el zice să nu mâncați din pomul ăsta din pricină că el știe că, cum ați gustă din poamele ăstea, vă faceți întocmai ca el cu minte și de puternici. Na barim de gustă, că n'o fi foc.

Eva luă și gustă din poamele oprite fără să-și deie bine cu socoteala de ce face, atât de mult o zăpăcise frumuseța și vorbele amăgitoare ale șarpelui (1).

— Dă și lui Adam, zise șearpele.

— Apoi Adam doarme; cum să-i dau?

— Nu e nimica; storce-i pe gât must.

Eva se duse la Adam și-i stoarse pe gât puțin must. Șearpele pieri ca năluca, parcă n'ar fi fost în pom de când e lumea. Adam, cum simți mustul pe gât, puse mâna în gât și începă a se strânge, ca să oprească mustul să nu intre. Ași! Ce să mai poată opri! Mustul alunecă pe gât în jos și așa se făcu părtaș și bietul moș Adam la faptele Evei.

Cum mâncară din pomul acela, se deghiocă *unghia* de pe ei și rămase în pieile goale. Ei începură să-și facă haine din frunze de copaci. Poamele din pomi pieriră împreună cu păsări cu tot, florile și ierburile se veștejiră și pâraele secară. Grădina rămase pustie și pustie o fi și până în ziua de azi.

Dumnezeu simți de faptele Evei, veni repede la ei și îi blestemă:

— Tu Eva, pentru că n'ai ascultat de porunca mea, să-ți ieai furca în brâu, să torci ca să te îmbraci și când o fi să naști vreun

(1) Aflăm o variantă tot de prin aceste locuri, *Șezătoarea*, III, p. 31—2.

Da muieră ca muieră, tot seacă la minte și la noroc. Intr'o zi dormiă bărbatu-său și vine Dracul la ea și-i zise:

— Iea, fă, mere din pomul ăla care v'a zis Dumnezeu să nu mâncați, și mănâncă, că sunt niște mere grozav de bune.

Muieră l-a ascultat, a luat și a mâncat, dar dracul de colo:

— Storce, fă, must pe gât și bărbatu-tău!

Ea proastă și blestemată, a stors și bărbatului său pe gât. Dar el odată a simțit și a pus mâna în beregată și a strâns cât a putut, ca să nu se ducă mustul pe gât. Și de atunci rumânul are nodul acela în gât și muierile nu-l au.

Dumnezeu când i-a văzut că i-au călcat porunca, i-a luat la plâsnete de biciu și i-a blestemat: pe rumân să se *arânească* cu sapa și pe muieră cu furca să se *arânească*. Și pomii, unii s'au uscat, alții au rămas sterpi și grădina aia s'a părăsit. Și de atunci e rău de rumân până în ziua de azi, numai din pricina muierii. Și muieră d'aia e blestemată să n'aibă crucea 'ntreagă; crucea ei e numai cu trei cornuri; și ai văzut că și cununia muierii are trei cornuri și a bărbatului patru, cruce întreagă. Și din muieră nici popă nu se face, nici barim în altar n'are voie să intre. Ea e mai păcătoasă ca rumânul, ori pe unde a fi ea. Și apoi și făptura muierii e mai în chipul dracului.

copil, să suferi patru sute de mii de dureri și să te treacă patru sute de mii de nădușeli și apoi să naști.

Pe Adam îl blestemă:

— Și tu Adame, pentru că te-ai lăsat să te amăgească Eva, să te *hărănești* cu sapa; să sapi până ai zice că nu ești tu; și pământul, în loc de bucate, să-ți crească ghimpi și pălămidă.

Adam și Eva începură a plânge și plânseră până îi răsbî foamea. Și văzând că cu plânsul acum nu mai folosesc nimic, se puseră pe muncă ca să aibă ce mânca. Și cu munca, de atunci și până azi, se arănesc oamenii și s'or arăni cât o fi lumea lume!

Și așa, nemulțămîtilui i se iea darul dela mână și moș Adam cu moașa Eva rămaseră cu buzele umflate ca niște bătuți de stele, că mai bine nu le-oiu mai zice! (1).

Prin unele părți din Bucovina se crede că *raiul* lui Dumnezeu, ales pentru cei dintâi oameni ai lui, era în cerul al nouălea, unde cele două făpturi trăiau în deplină pace, neducând grije de nimic. Dar acolo vieța lor dulce nu dăinuî mult timp, căci diavolul spurcat se amestecă în grabă ca să le turbure pacea și dragostea.

În raiu era un măr din care le poruncise Dumnezeu să nu mănânce; de această poruncă oamenii au ascultat multă vreme.

În acest măr s'a fost urcat Diavolul, și în chip de șarpe a luat un măr și după ce a amăgit-o pe Eva, l-a dat să-l mănânce și Adam. Adam, fără să judece mult, a gustat din măr, dar îndată și-a adus aminte de porunca lui Dumnezeu, a pus mâna în *gâtiță*, ca să nu înghiță măcar, și astfel mărul i s'a oprit în gât.

Pentru acest cuvânt bucată de măr neînghițită s'a prefăcut în *mòntul* pe care îl au bărbații. Femeile nu-l au, pentru că Eva a înghițit bucată de măr mușcată de dânsa.

Săvârșind acest mare păcat, îndată *unghia* cu care erau îmbrăcate trupurile lor a căzut jos și cele două făpturi s'au pomenit goale; de aceea, când îngerul Domnului a venit și i-a chemat, i-a găsit ascunși.

În urmă Dumnezeu i-a izgonit pe pământ, blestemându-i să trăiască din munca cea grea, cu furca și lopata (2).

Tot prin Bucovina se aud unele *iertăciuni* în cari se pomenește

(1) T. Bălășel în Zanne, *op. cit.*, vol. VI, p. 464—6.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 17.

despre unele lucruri înșirate până aici. Iată un fragment dintr'o asemenea urație:

...Moș Adam a ascultat,
Prin tot raiul a umblat,
Din tot pomul a gustat.
Și la urmă a venit
Și la pomul cel vestit,
Und' era *impletucit*
Șearpele înveninat,
Diavolul cel blestemat,
La cel pom al cunoștinței
Priceperii și al științei
Binelui și-al răului.
Și el lângă pom cum sta
Și la dânsul căută.
Șearpele l-a 'mprejurat,
Poamele i-a arătat.
Poame mândre, arătoase,
Cărnicioase și frumoase,
Și pe Adam l-a 'ndemnat
Și din gur'a cuvântat:
— Adame, întâiu bărbat,
Prin tot raiul ai umblat,
Din tot pomul ai mâncat,
Dintr'acesta n'ai gustat.
Hai, Adame, și-i luă
Și dintr'însul vei gustă,
Gustă și dintr'acest pom,
Că doar și pe acest pom
Domnul l-a blagolovit,
Pcală 'n jos i-a slobozit.
Adam mult n'a cugetat,
Pe samă nu și-a luat,
Pe șarpe l-a ascultat,
Dintr'acest pom a gustat,
Poama în gât că i-a stat.
Adam rău s'a spăimântat,
Mâna'n sus a ridicat
Și de gât s'a apucat
Și cu pielea s'a aflat,
Mintea i s'a turburat
Și prin raiu a alergat
Și prin tufșuri s'a dus
Și prin frunze s'a ascuns.
Dumnezeu s'a arătat
Și vorbind a întrebat:

— A căme, de ce te-ascunzi
Prin tufșuri și prin frunzi?
Spune-mi ce ți s'a întâmplat:
Ori porunca mi-ai călcat?

Adam din frunze-a ieșit
Și din gură a vorbit:
— Șerpele cel blestemat
Pe mine m'a îndemnat
Și din pomul cunoștinței,
Priceperii și al științei
Binelui și-al răului
Din mijlocul raiului,
Eu o poamă am gustat,
Porunca că ți-am călcat
Și cu piele m'am aflat.

Dumnezeu s'a supărat,
De mână că l-a luat,
Din raiu afară l-a dat.
Atunci a început a plânge
Moșul nostr' Adam și-a zice:
— Oleo-leo, tu raiule,
Raiule, iubitule,
Raiule, grădină dulce,
Nu mă'ndur din tine-a duce,
De dulceața pomilor,
De miroasna florilor,
De cântecul păsărilor,
De farmecul frunzelor.

Dumnezeu a ascultat
Plânsul lui și-al lui oftat,
De dânsul s'a îndurat,
Spre dânsul s'a înturnat
Și din gur'a cuvântat:
— Adame, nu suspină,
Nu plânge, nu te *cântă*,
C'aceasta-i greșeala ta.
Tu pe pământ ai trăi,
Pe pământ că te-i hrăni
Și cu moartea vei muri
Și la raiu iară-i veni.

Dar Adam a cuvântat:
— Alei șarpe 'nveninat,
Da rău m'ai mai înșelat!
Unde omul te-a găsi,

Lângă drum ori unde-i fi,
Adormit și 'mplectucit,
Facă-ți capul tău sdrobit!
Și după ce-a cuvântat,
Moșul Adam a umblat
Nouă ani și nouă luni

Și pe-atâtea săptămâni
Pe câmpii nemărginite,
Prin păduri în veci umbrite,
Prin pustietăți deșerte.
Și-ori cât el a răătăcit,
Cu nime n'a gomonit (1) (2).

3. Asupra unora din părțile legendelor de mai sus, trebuie să mai pomenim câteceva. Despre *șearpe*, care a îndemnat pe Eva să mănânce din pomul oprit, se crede prin Bucovina că a fost mai înainte om și locuia în cer la olaltă cu îngerii și cu sfinții lui Dumnezeu.

După o altă legendă, tot bucovineană, șearpele eră mai înainte sburător, având și aripi, și picioare, și fiind unul din cei mai aleși sfetnici ai lui Dumnezeu. Dar mai în urmă, primind duh rău dela Diavol într'însul, și îndemnat fiind ca să mănânce pe Eva la păcat, a fost izgonit din cer împreună cu toate celelalte duhuri rele. Dumnezeu i-a luat picioarele și aripile și l-a osândit să trăiască în chipul unei funii care se târăște. Când îl va durea capul, să iasă la drum, ca acolo să vie popa să-i facă aghiasmă. De aceea dar iese șearpele la drum și tot de aceea și omul îl ucide (3).

Prin jud. Iași se zice că cine întâlnește un șearpe în cale și nu-l ucide, face un mare păcat (4).

Prin jud. Tecuciu, chiar de văd mai mulți un șearpe, pe care numai unul îl ucide, toți ceilalți se cred datori să-l lovească și ei în cap, căci altfel vor fi bolnavi peste an (5).

Din cele de mai sus, poporul are zicala aceasta: «Șearpele, când îl doare capul, iese la drum» cu aceste două înțelesuri: întâiul,

(1) *Vorbit.*

(2) Marian, *Nunta.*

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 833. — Cred Rom. din com. Catanele, Jud. Dolj, comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu:

«Când iese șearpele înainte, îl omori. Primăvara, în luna lui Martie, când întâlnești un șearpe, să-l omori ca să-i ieai puterea lui: astfel ești sănătos și tare toată vara».

(4) *Șezătoarea*, VI, p. 58.

(5) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

omul care nu judecă, se pierde, și al doilea, omul, când i se face de ceartă și bătaie, le caută pe amândouă «cu lumânarea» (1).

Prin unele părți se crede că chipul acestui șearpe se vede și între stelele cerului, — constelația numită *Ophicus* și *Șearpele* (2).

Asupra aceluși inel al gâtuleului, numit și *nodul gâtului*, *mărul lui Adam* sau *gârgălod* (3), iată ce mai aflăm:

Se zice că Eva aveă prieteșug cu Diavolul și amândoi se înțeleseseră ca să înșele pe Adam, dându-i să guste din rodul oprit. Adam, ca omul care nu cunoștea ce-i răul, gustă, dar repede își aduse aminte de porunca dumnezească, se apucă de gât cu mâna și apăsă cu putere, ca nu cumva mușcătura să alunece pe gât și să fie astfel înghițită.

Mărul cu adevărat că nu merse mai departe, dar nici afară nu-l putu scoate, căci Dumnezeu îl prefăcui în carne și sfârc și-l lăsă acolo sub bărbie, spre aducere aminte (4).

Prin jud. Covurluiu se zice că atunci când Adam mănă din mărul ce i-l dăduse Eva, Dumnezeu l-a strigat:

— Adame!

Iar Adam, când a voit să-i răspundă, i s'a pus îmbucătura în gât. De atunci până astăzi și până la sfârșitul lumii, vom purta cu toții, spre aducere aminte a păcatelor săvârșite de strămoșul nostru, acest semn (5).

Povestirea înșelăciunii prin Diavol, izgonirea lui Adam, tânguirea lui, mângâierea Evei și judecata lor le găsim într'o mulțime de urații, cântece de stea și colinde, dintre cari pomenim următoarele:

Un cântec de stea care se folosește prin Bucovina:

Raiul din gur'a grăit,
Pe Adam l-a osândit.
— Of Adame, ce-ai lucrat,
Mare porunc' ai călcat,
Porunca lui Dumnezeu,
De care mă tem și eu;

Fugi, Adame, dela mine,
Că raiul nu-i pentru tine,
Că porunca ai călcat,
Pe Eva ai ascultat
Și-ai mâncat din pom oprit,
De vieață te-ai lipsit,

(1) Zanne, *op. cit.* I, p. 654—5; acestea sunt întemeiate pe credința că șearpele nu se arată decât atunci când îl doare capul, ca să fie omorât; dacă până în seară nu îl omoară nimeni, el trebuie să muște pe cineva.

(2) I. Otescu, *op. cit.*, p. 19.

(3) Vârcol, *Graiul din Vâlcea*, p. 96.

(4) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(5) Dict. de d-na Z. Pr. Savin din com. Jorășii, Jud. Covurluiu, și comunic. de d-l P. G. Savin.

Și'n pământ te-ai rânduie,
De unde te-ai și zidit.

Adam câtă și plângea
Și tremură când vedeă.
— Raiule, grădină dulce,

Nu mă'ndur din tine-a duce,
De dulceața pomilor,
De glasul paserilor,
De slava îngerilor (1).

Intr'o urație, care se rostește în ziua de Crăciun, tot în Bucovina, se zice :

— Ieși Adame tu din raiu,
Dela vieța cea de traiu.
— Că Eva m'a înșelat,
Mi-a dat poamă de-am gustat.
Adam plânge, tânguește
Și din gură povestește :

— Of, raiule, grădină dulce,
Nu mă 'ndur din tine-a duce.
De miroasna florilor,
De glasul îngerilor,
De dulceața pomilor,
Uni 'nfloresc, poame leagă,
Alții se coc, din crăci pleacă (2).

Intr'un cântec de stea bucovinean cetim :

Seade Adam înaintea raiului
Și-și plânge greșeala lui,
Cu amar se tânguiă
Și foarte rău îi pareă;
Tânguiă cu tânguire,
Și cu-amară bănuire,
Căci porunca a călcat,
Și de Eva a ascultat,
— Taci, Adame, nu mai plânge,

Nu vărsă lacrimi de sânge.
Nu vezi crinii câmpilor,
Și lemnele codrilor,
Cum cresc vara și 'nverzesc,
Și iarna se vestejesc !
Așa și vieța noastră este!
Noi la raiu ne-om înturnă
Și locurile ne-om căpăta,
Vom căpăta locurile de cinst

Unde-am fost mai înainte (3).

Un colind din Transilvania ne spune :

Sus în vârful cerului,
Lerumi e Domnu!
Imprejurul soarelui,
Este un tron înăurit,
Și cu stele înflorit.
Da'n el seade Dumnezeu
De judecă servul său,
Înaintea tronului,
Seade omul raiului.
— Știi, Adame, ce ți-am spus?
Eu în raiu când te-am adus?

Că te iert de a mânca,
Din toți pomii ce ți-oiu da,
Dar din unul n'am iertat
Și tu totuș ai mâncat.
Măru 'n gură îl băgași,
Gura de ți-o 'nveninași,
Inima de ți-o 'nșelași
Și 'n păcate te-afundași,
Cu tot genul omenesc
De pe mărul pământesc.
Pentru tine, moș Adame,

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 73—1.

(2) *Ibidem*, p. 74—5.

(3) *Ibidem*, p. 75.

Eu purtăi piroane 'n palme!

Dar Adam se întristă,
La pământ ingenunchiă
Și de Domnul se rugă,
Iară Domnul întrebă :
— Cum, Adame, te-ai smintit,
De-ai mâncat din pom oprit?
Și Adam a cuvântat :
— Șearpe galben s'a încercat,

Mărul Evei de l-a dat,
Iară Eva l-a gusat
Și mi-a dat de l-am mâncat.
— Tu, Adame, ce-ascuțași,
Pentru-asta te lepădași
De cel raiu prea luminos,
Colo 'n iad întunecos.
O 'nchinăm spre sănătate! (1).

Un alt colind, asemenea transilvănean, sună astfel :

Sub poalele cerului,
La mijlocul raiului,
Frumoasa masă e 'ntinsă,
Dar la masă cine seade?
Seade Ioan Sf. Ioan
Și cu bunul Dumnezeu
Și judecă pe Adam.
— Vai Adame, prost Adame,
Slobozie 'n raiu ți-am dat,
Din toți pomii ai mâncat,
Și din toți c'o să mânânci!
Numai din cest pom mai mare,
C'ala-i pomul cel *iudesc*
Și mă pune să-l plătesc.
— Iartă-mi, Doamne, c'am greșit,
C'am greșit, c'am adormit.

Sub cel pom mare 'nflorit,
Iuda tare mi-a venit,
Măr în gură storsu-mi-a,
Iuda pomenitu-m'a.
Adam din raiu a ieșit,
Tot plângând și suspinând
Și 'n cărji albe răzimând
Și din gur' așa zicând :
— Raiu, raiu, raiu, grădină dulce,
Nu mă 'ndur a mai duce
De dulceața pomilor,
De sunetul funzelor,
De sgomotu-albinelor,
De viersul paserilor
Și de glas' îngerilor (2).

Un cântec de stea, care se aude prin jud. Botoșani, zice :

Seade Adam în poarta raiului
Și-și plânge greșeala lui.
Cu amar și tânguire
De-a raiului despărțire.
— C'am fost îngrădit cu bine
Și-acum mă despart de tine.
O raiule locaș dulce,
Nu mă 'ndur a mă mai duce,
De miroasna florilor
De șuieratul mierlelor.
— Ce n'ai păzit trei cuvinte,
Ca să stai în raiu cu cinst?

Te-ai lăcomit ca un om,
Și-ai întins mâna la pom;
Din pom dacă ai gustat;
Cu moarte te-ai îmbrăcat.
Adam dacă a greșit,
Domnul din raiu l-a gonit,
Din raiul cel din Edem,
Osândit cu greu blăstăm,
Și de-acum până 'n vecie,
Mila ta, Doamne, să fie,
Cu dar și cu bucurie,
O, Hristoase, slavă ție.

(1) At. Marian-Mariencescu, *Colinde*, București 1861, p. 91-2.

(2) I. G. Bibicescu, *Poezii pop. din Transilvania*, p. 234-5. O variantă apropiată, dar mai scurtă, o aflăm la pag. 254-5.

În sfârșit, un alt cântec de stea cuprinde următoarele :

Adam dacă a greșit,
Domnul din raiu l-a gonit,
Din raiul cel din Edem,
Osândit cu greu blăstăm,
Iar Adam dac'a văzut,
Că'n greșeală a căzut,
Și din raiu afară dat,
Izgonit și lepădat,
Așezat jos într'un loc
Plângând cu lacrimi de foc,
Cu jale la raiu privind
Și către dânsul grăind :
— O, raiule, locaș sfânt,
Mă vezi în ce jale sunt?
Că sunt cumplit urgisit
Și dela tine gonit.
O, raiu, cum mă bucuram,
În slava ta când eram!

Iar acum[a] cu atât
Sunt jalnic și amărit,
Că de-acum nu voiu gustă,
Din sânta dulceața ta.
Amar, Evo, ce făcuși,
Unde vom merge acuși?
Pe tine te ascultai
Și din acel pom mîncăi.
Că tu, Evo, m'ai silit
Și d'ăst bine m'ai lipsit.
O ticălosul de eu,
Cum scârbii pe Dumnezeu.
Greu păcat, Evo, de noi,
Că vom fi tot în nevoi.
Ci, o Doamne, mila ta,
Cată spre zidirea ta
Și nu mă lăsa scârbit
Să fiu pînă în sfârșit (1).

Cu privire la izgonirea celor doi oameni din raiul dumnezeesc, facem loc următoarei povestiri anecdote, care ne zugrăvește în chip deosebit atât firea «de femeie» a Evei, cât și firea Roinului, Ungurului și Neamțului :

Când a voit Dumnezeu să gonească pe Adam și Eva din raiu, pentru greșeala lor nesocotită, găsi cu cale să trimită pe *Gabor*, înger unguresc, ca să aducă la îndeplinire hotărîrea sa cea nestrămutată.

Talpoșul de *Gabor*, cum primi porunca, într'un suflet se duse acasă de-și scoase de sub pat cismele cele mari, cu talpa de trei degete și cu niște piteni de doi coți și ruginiți, și se băgă în ele; după ce-și trase nădragii ce țipau pe picioarele lui de strimți ce erau, se îmbracă cu *atilă* ce avea nasturi de tinichea albă cât pumnul de mari, își unse mustățile cu său și le răsuci de steteau la buzele lui ca niște țepoai, își puse în cap un fleac de cauc, poreclit pălărie și-și înfipse pipa în panglica ei, își puse punga de tutun în bnzunar, dela care lăsa să-i atârne afară legăturile, în vârful cărora eră prins cârligelul cu care își curăția pipa, și așa, fudul, cu pieptul înainte, veni la Adam ca să-i facă cunoscută hotărîrea dumnezeiască.

(1) A. Pan, *Vicleiem* etc., ed. 1892 p. 24 — 5.

Adam și Eva o sfecliră, văzându-l viind. Ei socotiau că cine știe ce mare treabă este dânsul.

Talpoșul cum văzu pe Eva, își pierde cumpătul. I se pără a fi foarte frumoasă și se fâstâcise cu totul.

Eva simți cu cine are a face și zise încet lui Adam :

— Lasă-mă pe mine, că fac ce știu eu.

Și unde-mi întinse o față de pânză curată ca fulgul. Pe ea puse pâne, o cratiță cu papricaș și mai multe căni cu vin. Apoi ieșindu-i înainte, îl pofti să se ospăteze.

Îngerul *Gabor*, se vede că eră flămând, ori din lăcomie, că unde începă a îmbucă de păreă că se băteau doi lupi la gura lui. Luă odată din legumă și de trei ori ducea cana cu vin la gură și-i suflă în fund. Mîncă și bău până zise că nu-i el. Din când în când se tot uită la Eva și-și răsuciă mustața.

Eva se prefăcea că nu înțelege ce vrea *Gabor* și-și căută de treabă; însă el, prilostit de nurii Evei și pierdut de dragoste, desțertă mereu la cane cu vin și mîncă în neștire până ce-i săriră nasturii dela atila cu care eră îmbrăcat.

Acum nu mai eră al său, și ajuns de vin,—ba încă beat mort cum se zice,—începă a mormăi niște cuvinte pe cari abia le mai înțelegeai. El zicea :

— No! aici curge vinul ca în Dunărea noastră; este și mâncare destulă și femeie frumoasă; aci să mă chefuesc.

Și după ce mai bău, nu se mai pută ținea în sus și căzu mototol sub masă, unde zăcu trei zile și trei nopți.

Își uitase, vedeți dumneavoastră, pentru ce venise.

Ziditorul, care știă de altă dată nemernicia acestui înger, se căi că trimise un astfel de bețiv să-i îplinească porunca. El chemă pe *Florian*, înger românesc și-l însărcină pe dânsul să gonească din raiu pe cei păcătoși.

Românul trase numai decât niște cioareci curați, se încălță cu opincile, încrucișă nojițele pe pulpe până apoape de genunchi, se îmbracă cu cămeșa lui cea cu mâneci largi și cu altite pe la gât, își puse în cap căciulița lui cea de *hârșie*, în care înfipse un mănunchiu de flori, se încinse cu niște bete, numai mărgele și fluturi, își luă ghioaga de-a umăr, și sprinten cum este, plecă la slujbă.

Când îl văzu venind, Adam zise soției sale.

— Aiti! acum s'a isprăvit. Nu e de glumit.

Eva, care ştia cum păcālise pe Gabor, zise :

— Lasă pe mine, bărbate, că-i fac eu şi acestuia de petrecanie.

Şi întinzând masa, puse pe dânsa mămăligă, o ceapă strivită la făţana uşii, sare, vreo câteva ouşoare, niţică brânză şi câteva bardedace cu vin.

Florian cum veni, le spuse că Dumnezeu a hotărît să-i gonească din raiu şi că l-a trimis pe dânsul să aducă la îndeplinire porunca.

Eva se dete pe lângă dânsul şi cu glas blajin începui :

— Ştiu pentru ce eşti trimis de Cel-a-tot-puternic, dară, până una-alta, hai de te ospătează puţin, că vei fi ostenit de drum.

Florian răspunde :

— Ieau din masa voastră, numai să vă arăt că n'am nici o vrăjmăşie pe voi.

Eva îl tot poftia şi-l tot îndemnă să mănânce şi să bea. Socotia că are a face tot cu de-al de Gabor.

Florian făcui ce ştiu el.

Ingerul românesc, după ce mănca cât îi trebuî, se şterse cu mâneca cămeşii la gură, şi după ce se închină, se sculă dela masă. Vezi că el ştia că venise cu slujbă.

Atunci mai spuse odată lui Adam şi Evei pentru ce venise, şi-i pofti cu binişorul să deşerte raiul şi să se ducă p'aci încolo.

Adam şi Eva, dacă văzură că n'o scot la căpătăiu cu mâncarea şi cu băutura ce daseră lui *Florian*, o întoarseră pe foaia cealaltă. Ei începură a se jăli, a se văicără şi a se rugă, de să le plângi de milă.

Şi bocindu-se ziceau :

— Vai de noi, unde să ne ducem noi acum, ce să facem, cu ce să trăim, săracuţi de maica noastră ! Noi nu ştim să facem doi paşi afară din raiu ; unde să ne adăpostim ? Suntem cu totul străini.

Inima lui *Florian* se înduioşă de milă şi se întoarse la Dumnezeu după cum venise. El zise :

— Doamne, nu te supără, rogu-te, că mă întorc de astădată fără ispravă. Fă bine de trimite pe altcineva să gonească pe Adam şi pe Eva din raiu. Plângerile şi rugăciunile lor m'au atins la fici şi nu mă lasă inima, rogu-te Doamne, ca să-i ieau cu zorul spre a goli raiul.

Dumnezeu zâmbi şi chemă pe *Michel*, inger nemţesc, de-l trimise să-i îplinească porunca. Ingerul nemţesc răspunse Ziditorului :

— Doamne, ca să pot împlini porunca ta tocmai pe tocmai,

să-mi dai la mână un «befel», adică carte scrisă, căci oamenii ceia poate să nu mă creadă că tu m'ai trimis.

Dumnezeu îi împlini cererea.

Atunci *Michel* se duse de-şi trase ciorapii cei lungi până la genunchi, încălţă nişte cipici de-i făcea piciorul puică, se îmbracă cu fracul său cel vânat, cu coadele de ajungeau la călcăie şi strâmt de sta să-i plesnească în coate şi între spete, se încheie frumos, îşi puse ochelarii pe nas şi condeiul la ureche, luă protocolul la subsioară, îşi puse un ştubeiu ponoşit în cap, la care înfipse o rămurică de tufă, şi aşă căpătuit plecă la Adam şi Eva, posomorit şi cu pas apăsător.

Cum îl văzui că vine, Adam dete fuga la nevastă-sa strigând :

— Evo, Evo, acum ne-am stâns de pe faţa pământului. Suntem topiţi de tot. Ia te uită tu, pe cine a trimis Dumnezeu să ne gonească.

Eva se uită şi ea şi după ce-l văzui, se întoarse şi răspunse lui Adam :

— Lasă, bărbate, nu te speria aşă de toate lucrurile. Mă voiu cercă cu toate meşteşugurile mele să fac şi cu acesta ceeace făcurăm cu ceilalţi.

Şi întinzând masa iarăş, puse deasupra pâne, şuncă, varmevirş şi bere.

Michel dacă ajunse, le arătă befelul, spunându-le că acolo scris eră cum că ei să deşerte raiul numai decât.

Eva se dete pe lângă dânsul şi-l pofti ca şi pe ceilalţi la masă ca să se ospăteze. *Michel* şezui de mănca şi după ce se sculă, tot posomorit, le arătă befelul.

— Aici scris este, zise el, ca să ieşiţi numai decât din raiu.

Adam şi Eva începură a se jăli şi a plânge, de aprindeau pământul, rugându-se să-i fie milă de dânsii. Ei credeau că este inima lui *Florian*.

Michel după ce-i ascultă rece ca gheaţa, în inima căruia nu se putui furişă nici o scânteie de milă, le arătă befelul a treia oară şi cu chipul lui cel posomorit le zise :

— Aici porunca este scrisă ca să ieşiţi din raiu. Nimic nu ştiu eu afară de poruncă. Aideţi mai iute, că trebuie să mă întorc să dau samă lui Dumnezeu de cum i-am adus la îndeplinire hotărîrea.

Adam şi Eva, văzând că n'o scot la căpătăiu nici cu beţia, cum făcuseră cu Gabor, nici cu rugămintea, cum făcuseră cu *Florian*, şi

ne mai având nici o nădejde, luară calea pribegiei. Iar îngerul nemțesc merse după ei și-i petrecu până dincolo de raiu.

Deci știut să fie, că Michel îngerul nemțesc a scos pe Adam și pe Eva din raiu și de atunci iubește Dumnezeu pe *Nemți* (1).

4. Cu toate că pretutindenți se socotește ca *păcat strămoșesc* mușcarea celor dintâi doi oameni din fructul oprit, găsim însă și o altă credință, — rară, într'adevăr, — care poate foarte bine să aibă o origine cărturărească.

Prin Bucovina se spune că făcând Dumnezeu pe Adam și pe Eva, i-a așezat în cer, în raiul cel luminos, ca să petreacă fără nici o grijă. Dar Diavolul, văzând curățenia lor cea sufletească și trupească, și-a vârit îndată coada între dâșii și i-a îndemnat să se îndrăgostească. Din dragostea lor a ieșit păcatul, pentru care Dumnezeu i-a izgonit din raiu (2).

De aici rezultă de bună samă că poporul, prin expresia «jocul lui Adam și Eva» înțelege *dragostea* (3).

5. Povestirile și credințele înșirate până aici au dat naștere la o mulțime de zicători în graiul românesc, dintre cari e trebuincios să pomenim câteva:

«E o Evă», «o Evă și jumătate», «fică de-a Evei», «Hile di Eva (4)», ne arată pe femeia cu apucături șirete.

«S'a lepădat [de cevê] ca Adam de raiu» (5) ne arată pe omul care prin prostia lui scapă din mână foloase mari, de cari se preface că nu-i pasă.

Făcând aluziune la păcatul strămoșesc, poporul român spune că «Adam a mâncat mărul, însă dinții noștri strepezesc» (6); și despre răscumpărarea osândirii prin venirea Mântuitorului pe lume, colindele și alte urățiuni pomenesc că Hristos ar fi zis:

Pentru tine, moș Adame,
Am mâncat piroane 'n palme!

6. Toate acestea având un izvor biblic, e firesc lucru să le întâlnim și la alte popoare creștine.

(1) P. Ispirescu, *Poveștile unchișului sfătos*, București 1907, p. 238—43.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 17.

(3) Zanne, *op. cit.* VI, p. 467.

(4) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 593.

(5) N. Pasculescu, *op. cit.* p. 110.

(6) Zanne, *op. cit.* VI, p. 466.

Bulgarii povestesc despre păcatul lui Adam și despre izgonire aproape întocmai ca și noi, spunând că cei dintâi oameni au fost îmbrăcați la început numai în *solzi*; după păcat nu le-au rămas din acești solzi decât *unghiile* (1).

Ucrainenii știu despre păcat ceea ce știm și noi, — făcut prin ispita femeii lui Adam (Hadam.) Acesta mâncând din pomul oprit, căpătă nodul ce-l au oameni de atunci în gâtlee (2).

Credința «mărului lui Adam» o aflăm și în Corsica (3).

În sfârșit, la o sectă arabă, Sidi Abdel-Kader el-Djilani, foarte veche, răspândită atât în Orient cât și în Africa, se spune că *Adem* și Hana (Eva), prin ispita lui *Șitan* (Satan), mâncară din pomul oprit. Dumnezeu îi alungă din cer, îi despărți și tocmai după 350 de ani îi face să se întâlnească prin ajutorul îngerului *Djebrail* (Gabriel), care îi îndeamnă să meargă la Meca pentru a se închină și a cere iertare (4).

CAPITOLUL III.

Zapisul lui Adam.

După credințele poporului român, păcatul strămoșesc nu este așa de greu numai prin faptul nesocotirii celor dintâi doi oameni a celei dintâi porunci dumnezeiești, ci și prin călcarea unei a doua, care le-a fost dată de Ziditor: *de a nu ară mai mult decât o brazdă de pământ*.

Cu privire la aceasta, iată o povestire bănețeană:

După ce Dumnezeu zidi lumea și pe cei dintâi doi oameni, după ce aceștia păcătuiră prin neascultarea poruncii dintâi, de a nu mânca din pomul oprit, Dumnezeu s'a mâniat și i-a alungat din raiu.

Dar nu mult după aceea, Dumnezeu întru multă bunătatea sa, s'a milostivit spre strămoșii noștri, văzându-i că mult se năcăjesc, ca să-și câștige hrana trebuincioasă pentru susținerea vieții și le-a zis:

— De azi înainte, voi să arați o brazdă de pământ, dar numai o brazdă, — să o sămănați cu grâu curat și când se va coace grâul, din el faceți pâine și vă hrăniți.

(1) Schischmânoff, *op. cit.*, p. 39—40 și 40—3.

(2) *Revue des traditions populaires*, Vol. II, p. 407.

(3) *Idem*, Vol. XII, p. 419.

(4) *Idem*, Vol. I., p. 114 și 162.

Și mi se puse moșul Adam și cu baba Eva și arară o brazdă de pământ, cum le-a zis Dumnezeu, și o sămănară cu grâu curat și o grăpară; și răsăriă grăul meu frumos, frumușel și creșteă de eră minune; vezi bine, eră cu voia lui Dumnezeu; și în câteva săptămâni fu grăul crescut de ajuns; și eră, mă rog dumneavoastră, pornit tot spice, de jos până sus; și erau spicele mari ca *tuleii* de cucuruz, și încărcăți cu grăunțe mari și frumoase.

Moșul Adam și baba Eva secerară grăul, îl îmblătiră, grăunțele le duseră la moară și făcură făină albă ca neaua; și mi se puse baba Eva și făcū o *pitoane* mare-mare, toată *butori* ca spuma și bună ca pruna; și se puseră la masă și mâncară din darul lui Dumnezeu pâne, de se săturară. Și avură din grăul acela de ajuns pe doi ani de zile.

Intr'o zi însă, veni Diavolul la dâșii și pe când erau chiar la mâncare, le zise:

— Voi, oamenilor, mai aveți mult grâu?

— Mai avem, da, mulțumită lui Dumnezeu; mai avem pe câteva săptămâni, răspunse moșul Adam.

Atunci Diavolul iar le zise:

— O, ce oameni nesocotiți sunteți voi! Pentru ce nu arați voi mai multe brazde, să sămănați mai mult grâu, să aveți din destul, pe douăzeci-treizeci de ani. Deschideți-vă ochii și vedeți că în curând o să aveți copii și apoi cu ce să-i hrăniți?

Baba Eva eră chiar atunci îngreoiată cu *Cain*.

— Băgați sama și nu fiți nepricepuți; puneți-vă la lucru, și câștigați copiilor voștri hrană.

Intr'aceea Diavolul se depărtă, iar strămoșii noștri se puseră pe gânduri.

— Ian vezi, bărbate, bine că veni omul acela al lui Dumnezeu de ne desvăluî de nepriceperea noastră; iată eu în curând voi naște fii și apoi ce le vom da de mâncare, căci grăul acūș ni se gată! La lucru dară; nu mai sta nici o clipă; prinde boii și du-te la arat.

Moșul Adam însă, mai stă puținel să se mai gândească; nu eră așa grăbitor; apoi îi zise:

— Bine, muiere, dar nu-ți aduci aminte că Dumnezeu mi-a zis că numai o brazdă de pământ să arăm?

— Ba mi-aduc aminte, dar vezi, omule, căpătăm copii, omule, și apoi cu ce să-i hrănești? Doară n'o să-i lăsăm să moară de foame;

alduit să fie omul acela care ne deschise ochii, alduit în vecii vecilor! Mergi, omule, nu mai sta un ceas, mergi și ară o mie de brazde, ca să avem de mâncare noi și copiii noștri.

Și văzū moșul Adam că avusese drept baba Eva; înjugă patru boi la plug și plecă la arat; și ară, după cum îi spusese Eva, o mie de brazde, le sămănă, le grăpă, cum e dată, și plecă mulțumit către casă. Cum să nu fie omul mulțumit, când se știă asigurat cel puțin contra foamei; (și strămoșii noștri numai hrana trebuiau să și-o câștige, altă nimic, căci dare la împăratul nu plăteau, dare după venit, dare de pușcă, de persoană, ș. a. nu aveau pe vremea aceea). Bucate și numai bucate de aveau, apoi nu le eră frică de nimic. Și strămoșul nostru Adam și-a fost pus în pământ bucate destule, el cu truda lui, și încă multe, ca să aibă din destul cu baba lui și cu copiii ce-i va dăruî Dumnezeu. De cine dară să le fie frică și cum să nu fie mulțumiți! (Moșul Strâmbu dela noi încă s'ar fi bucurat și ar fi fost mulțumit, de ar fi avut atâtea bucate puse în pământ!)

După câteva săptămâni răsăriă grăul și creșteă de vedeai cu ochii; și se uitau strămoșii noștri la holda lor și li se umpleă inima de bucurie, căci grăul eră plin la spic și erau spicele dela rădăcină până la vârful paiului, de cu drag să cauți la ele. Și eră holda mare, cât vedeai cu ochii; și se bucurau strămoșii noștri văzând cum că li se vor umpleă hambarele cu bucate.

Dar pe când eră bucuria lor mai mare, adecă pe când eră holda coaptă, se uită Dumnezeu din cer jos pe pământ la strămoșii noștri, să vadă ce mai fac, și își zise:

— Așa e, Adame: întâia oară mi-ai călcat porunca, mâncând din pomul oprit; acuma iarăș n'ai ascultat de mine; așteaptă, că-ți voi da eu ție pâne de ajuns.

Și mi se coborî drăguțul de Dumnezeu, așa mânios cum eră, pe pământ și ducându-se la holda lui Adam zise;

— Tu holdă, care ai făcut atâtea spice, să fii afurisită; și spini și scaieți să crească prin tine; iar voi paie, cari purtați spice de jos până sus, să rămâneți numai cu un spic deasupra; și acela să fie mic și plin de tăciune.

Și cât ai bate în palme, holda se umplū de spini și scaieți, iar paiele rămaseră numai cu un spic mic în vârful lor.

Și se duse Dumnezeu la Adam și-i zise:

— Omule nesățios, au nu ți-a fost ție de ajuns o brazdă ca să

te hrănești? De azi înainte poți ară cât îți place și eu îți voi da iarăș cât îmi va plăcea mie; și suntem gata.

Și se duse iarăș Dumnezeu în cer, iar Adam se duse să-și secere holda. Dar ce văzu. Toată munca și truda le fusese zadarnică, căci din holda cea frumoasă de mai înainte, se făcuse o stirpiciune; și nu căpătă Adam din ea nici atâta grâu cât căpătase mai înainte din o singură brazdă. Și se întristă Adam, căci călcase iarăș porunca lui Dumnezeu; și-și da palme peste obraz de mânie. Și ducându-se la baba Eva, o luă de moț, o învârti de trei ori după mâni și o bătutu de o făcu vânăta ca pruna.

Și eră supărat moșul Adam, zău supărat; și avea cuvânt să fie supărat, căci vedeți bine dumneavoastră, să asculte el tot de muieră și s'o petreacă tot rău; ba-i venise la grumaz omului; și de nu fugea baba Eva să se ascundă, zău, moșul Adam nu știu ce-ar fi făcut cu ea. Atât fu norocul ei, că nu dete față o săptămână cu Adam, până ce-i trecu acestuia mânia! (1)

Această povestire o aflăm și prin alte părți din Țara-Ungurească (2).

2. Alte povestiri ne arată că pricina închinării lui Adam către Diavol ar fi fost lipsa de pământ, care pe atunci eră stăpânit de acesta în întregime.

Iată ce ne spune o povestire bucovineană:

Când, cu voie ori fără voie, Adam s'a văzut pe pământ, unde stăpâniă pe atunci Diavolul, a cerut pământ ca să aibă ce lucra și din ce să se hrănească, dar Diavolul i-a răspuns:

— Întăiu trebuie să mi te vinzi mie, să-mi dai întăritură la mână cu iscălitura ta și apoi îți voi da pământ cât vei voi.

— Bucuros, îi răspunse Adam de nevoie,—dar vezi, eu nu știu carte.

— Ei, nu știi carte! Îl luă dracul în râs.—Uite, lucrul nu-i greu. Am să fac o cărămidă de lut, tu ai să apeși cu mâna pe dânsa și zăpisul e gata.

Intr'adevăr, dracul făcu întocmai, puse pe Adam să apese pe cărămidă, iar mai apoi Diavolul o arse în foc, spre a o întări și o păstră în fundul iadului.

(1) G. Catană, *Poveștile Bănatului*, II, Gherla 1894, p. 11.

(2) *Revue des traditions populaires*, VII, p. 481: Dumnezeu poruncise lui Adam să tragă o singură brazdă, deoarece firele de cereale erau pline de grăunțe și mari de jos până sus. Dracul însă îl îndemnă să are mai mult. De aceea Dumnezeu făcu spicul și-i lăsă grăunțele numai în vârf.

Numai în chipul acesta i-a dat lui Adam pământ. Dar vorba e că Adam și cu toți urmașii lui au rămas dăruiți Necuratului (1).

O variantă a acestei povestiri, care se aude deasemenea tot prin Bucovina, ne spune că după ce Adam a fost izgonit din raiu, se apucă de muncă, dar nu putu până la sfârșit, căci Dracul zise: că pământul e al lui. Pentru a fi îngăduit, Adam îi dădu zăpis: că el și urmașii săi vor fi ai diavolului. Zăpisul acela n'a fost decât o cărămidă crudă, pe care Adam și-a întipărit degetele și pe care Diavolul a uscat-o și a ascuns-o sub o stâncă, la *apa Iordanului*. Acolo a stat cărămida până la botezul lui Hristos, când, de cuvintele Sfântului Ioan Botezătorul, cărămida s'a sfărâmat și cu ea s'a risipit și legătura ce-o făcuse Adam. Apa Iordanului atunci s'a înroșit. Stricându-se zăpisul, noi urmașii lui Adam ne-am desrobii și cu Necuratul nu mai avem nici o legătură (2).

Această legendă o găsim și prin Transilvania; pe aci însă se zice că zăpisul a dăinuit până la învierea Mântuitorului (3).

3. A treia povestire, care se aude prin Bucovina, dă ca pricină a închinării către Diavol purtările necinstite ale Evei:

Indată ce Adam și Eva au fost izgonii din raiul ceresc în iadul pământesc, ca să fie chinului, Diavolul s'a dat bine pe lângă Eva. Și Eva, poale lungi și minte scurtă, s'a dat în brațele Diavolului. Și din păcat s'a născut un copil cu șapte capete.

Adam, sărmanul, cum a văzut această rușine pe capul lui, s'a gândit fel și chip, ce să facă, vezi, ca să scape de această minune de copil, dar ori cât s'a muncit el, nimic n'a putut izbuti. În cele de pe urmă, văzând că altă cale nu găsește, s'a dus și la Diavol și l-a rugat să-i ucidă copilul.

Necuratul, bun bucuros despre această ispravă; dar vorba e că de geaba n'o face. Și a cerut lui Adam, ca după ce va ucide copilul, cu sângele lui să-i scrie un zăpis prin care să arate că el și cu toți urmașii lui se vând Satanei pentru totdeauna.

Adam negândindu-se mai mult, îi făgădui, tăie trei din capetele copilului, iar celelalte patru muriră singure. Cu sângele ce curse, Adam scris zăpisul făgăduit, așa că el și cu toți cei de după dânsul, vinovați și nevinovați, intrară sub călcăiul lui Sarsailă în

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 17—8.

(2) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 217—20.

(3) Ion Pop Reteganul, *Povești din popor*, Sibiu 1895, p. 194.

iad. Diavolul luă zapisul, îi strânse frumușel, îl puse într'un șipușor cu apă și apoi îl ascunse sub o piatră, sorocind ca nimeni să nu-l scoată de acolo, fără numai acel ce se va naște din fecioară și se va boteza de două ori (1).

4. În sfârșit, a patra povestire, trecând peste pricini, ne spune numai faptul. Ea urmează așa cum se aude prin unele părți din Moldova :

Când Adam a fost dat afară din raiu de către Dumnezeu pentru că-i nesocotise voia și-i călcase porunca, ședeă, ci-că, la poarta raiului cu Eva și plângea cu zece rânduri de lăcrămi privind și suspinând după bunătațile pierdute.

Și aducându-și aminte de fericirea în care fusese și văzând nevoia în care se află, plânse încă mai amar.

Da *Caraoțchi* — care unde nu-și bagă coada? — făcù ce făcù, și apropiindu-se de Adam, îi zise :

— Ce plângi tu, Adame?

— Cum n'oiu plânge, i-a răspuns Adam, — că iaca așa și așa. Cum am fost și cum sunt !

— Ei, de asta te căini ? ! s'a făcut Ucigă-l-crucea a se miră. — Nu mai plânge, omule, că-ți fac eu să fii fericit, dacă-mi făgăduiești că-mi vei da mie toată seminția care se va naște din tine.

— Dăruită să-ți fie, rostì nesocotitul de Adam.

— Te învoești dar ! zise Diavolul bucurat.

— Mă învoesc, adevărî din nou Adam.

— Așa dar trebue să-mi dai o întărire la mână, un zapis, ca să-l am, a zis Cornoratul.

Poi ți-oiu da și zapis, face Adam, — dar cum și ce fel?

Tartorul nu stătù mult pe gânduri, ci aducând o mână de lut, o făcù așa ca un fel de cărămidă, și-i zise lui Adam :

— Pune mâna aici; și acesta îmi va fi zapisul, zise Aghiuță.

Adam puse mâna spre a și-o întipări în lutul acela; și cu aceasta, zapisul eră gata. Ucigă-l-toaca arse cărămidă în foc și se încredință despre tăria lui.

Dar acum alt gând îl muncì pe Necuratul: unde să-și ascundă el zapisul? Se sucì, se gândì, se chitì el fel și chip, și de-odată înșfăcă acea crămidă, și se duse tocmai la apa *Iordanului*. Acolo,

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 18.

în fundul apei își ascunse cărămidă, socotind că în chipul acesta nimeni nu va da peste dânsa tocmai acolo.

Dar nu s'a bucurat Michiduță mult timp de zapis, căci Domnul Hristos, la botez, când s'a botezat în apa Iordanului, a stat cu picioarele tocmai pe cărămidă aceea. Și cărămidă s'a sfărâmat.

De atunci însă, se zice că Dumnezeu a pus la dreapta omului un *înger* și la stânga un *drac*. Diavolul îndreaptă pe om la rău, iar îngerul îi arată binele. Omul stă și alege, ascultând când de unul, când de altul. Când ascultă de diavol, îngerul plânge și diavolul râde. Și cum omul este lesne înclinător către plăceri și nesocotințe, omul ar fi îndată părăsit de înger, dacă Dumnezeu n'ar fi lăsat ca un lucru bun făcut de zidirea sa, să darăme trei fapte săvârșite pe pofta Necuratului. Și astfel rosturile se cumpănesc chiar și la unii din oamenii mai ticăloși (1).

5. În sfârșit asupra petrecerii lui Adam în iadul diavolilor către cari se închinase, cunoaștem o lungă povestire, foarte frumos scrisă, pe care o reproducem în rezumat în șirele acestea :

Adam în iad o duse bine cu *Faraon*, mai marele acestui locaș de întunec, până când iadul se îmbogăți cu multe suflete păcătoase și până când prietenia lui cu Necuratul începù a se mai răci.

Între acestea Dumnezeu trimese pe un înger la Adam să-l învețe ca să-l iscodească pe Diavol și să afle chipul de a scăpa din iad. Adam făcù după învățătura îngerului și anume: când Faraon veni și-i dădù «bună ziua», Adam nu-i răspunse nimic. Și nici după al doilea bineț, și nici după al treilea. Nedumerit, Faraon îl întrebă, iar Adam îi răspunse :

— Îți voi spune cine m'a învățat să tac din gură, numai după ce-mi vei arăta chipul cum sângele meu va scăpa din întunec.

— Îți voi spune dacă îmi vei iscăli că tu și neamul tău veți fi ai mei pe vecie.

Adam se învoi și Dracul îi spuse că atunci va fi slobozit el și neamul lui din iad, când se va naște prunc din fecioară născută și ea prin «durere de inimă».

Îngerul află aceasta dela Adam, spuse lui Dumnezeu, iar Dumnezeu îndemnă pe *Ioachim*, bătrân de 77 de ani, să se însoare cu *Ana*, fecioară de 7 ani. Aceștia, neavând prunci, Ana plecă în lume, și prin durere de inimă născù pe Fecioara Maria, *Maica Domnului*.

(1) Culegere din Țepu, jud. Tecuciu, dela Maria N. Rugină. — Spusă și de N. Mache, din Jorăști, jud. Covurlui, și împărt. de d-l P. G. Savin.

Domnul nostru *Isus Hristos* după ce fu prins, judecat și răstignit de Jidovi, scoborî în mormânt și sfărâmă porțile iadului, iar prin aceasta a slobozit de acolo pe Adam și pe toți urmașii lui (1).

CAPITOLUL IV.

Povestiri răslețe.

1. Amintindu-ne despre nașterea lui Adam și a Evei din Diavoli și despre luarea lor în cer, iată cum urmează o povestire bucovineană :

După ce au crescut mari, Dumnezeu i-a adus pe pământ și i-a ascuns într'un munte în vârful căruia eră o pădure frumoasă, iar împrejur a făcut un semn și le-a spus că dincolo de semn să nu treacă, căci acolo unde sunt ei, necurații nu pot să intre și că îndată ce ar trece, unul i-ar lua.

Tatăl lor, după ce a înecat băiatul, s'a dus în mare și l-a căutat, dar negăsindu-l, îndată a știut că Dumnezeu îl luase; și atât a scotocit în toată lumea, până i-a aflat unde sunt. Ca să-i amăgească la dânsul, s'a făcut cu toți dracii lui niște păsări frumoase și s'au pus dincoace de semn să cânte. Dar atât băiatul cât și fata erau cumînți; au înțeles cine sunt și nu s'au dus.

Trăind ei astfel singuri, a început a le fi urît în pădure; de aceea începură a se gândi cum să facă să fie mai mulți. Intr'o noapte, Eva a visat ca să meargă în cutare loc, căci va găsi un nuc și să mănânce fiecare câte două nuci. De atunci sunt *nucile*. Cum au mâncat, a început a face la copii. Dumnezeu a venit și le-a spus că nu e frumos ceeace au făcut. Nu le eră mai bine înainte?

—Doamne, ziseră ei, —trebuiă să ne înmulțim; nu vezi ceilalți cât sunt de mulți? De vom fi noi singuri și vor veni asupra noastră, ce ne vom face? Dar așa, vom avea și noi putere și ne vom lupta.

— Așa-i, a zis Dumnezeu.

Diavolul cel bătrân amû, nu mai putea de ciudă pe oamenii cei albi. A mers la Dumnezeu și a cerut voie să se bată cu ei, ca să se știe odată, cari sunt mai mari pe lume. Dumnezeu a zis că pot să se bată numai pe muntele *Alelei*; în alt loc nu. Dar Diavolul nu știă unde-i acel munte.

(1) Din Bucovina. Marian, *Legendele Maicii Domnului*, p. 4—6.

— Du-te în cutare loc, i-a zis Dumnezeu, și numără atâția munți și al atâtealea e acel ce-ți spun eu.

Diavolul a făcut astfel și l-a găsit. A stat el și s'a gândit cum ar putea să facă și i-a venit în minte să iea un băț tare și de o parte de munte să se prindă toți dracii lui de băț, iar de cealaltă parte copiii lui Adam și Eva. Acestora Dumnezeu le-a spus ca să meargă la bătaie, și sprijinindu-se așa, au tras pe toți dracii de partea lor și au rămas ei stăpâni (1).

2. Printr'o dibace înlocuire, iată povestirea potopului, — pe care vom întâlni-o mai departe, în preajma lui Adam și Eva :

Evei, strămoașa noastră, ci-că-i venise odată gust să se dea în dragoste cu Satana, care veșnic umblă pe acolo și-și făcea treabă pentru te miri ce. Adam află despre faptele nevastei lui, dar ca omul cel pașnic, tace. Ca să scape de Satana, s'apucă și-și face o corabie la marginea mării, ca să treacă cu nevastă-sa în altă parte și așa pe tăcutele să despartă pe Eva de Satana.

Satana a priceput gândul lui Adam și ducându-se la Eva, o întreabă :

— Ce voește să facă bărbatul tău de lucrează în una la scândurile celea?

— Nu știu, răspunse Eva.

— Întreabă-l numai decât și dă-mi de veste, căci împotriva noastră lucră el așa de cu inimă.

Eva ascultă sfatul Satanei și 'ntr'o zi, pe când ospătau, zise lui Adam :

— Ce ai să faci tu cu scândurile acelea la cari lucrî de dimineața și până seara?

— Nu pot să-ți spun, pentru că nici eu nu știu ce o să fac din ele.

Diavolul veni a doua zi pentru răspuns, însă Eva n'avea ce-i spune.

— Trebuie să afli numai decât, căci astfel e rău de noi, zise Satana.

Și cum femeile au darul de a se linguși pe lângă bărbații lor când au de aflat ceva, începû și moașa Eva a se ruga de Adam să-i spună ce face, că doară și ea muncește ca să ție patru pereți, că și ea are milă de bărbatul ei și că nu trebuie să se ferească unul de altul.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 149—50.—Despre legătura dintre această legendă și unele jocuri copilărești, vezi Tudor Pamfile, *Jocuri de copii*, București 1906, p. 27—8, și Memoriul II din aceleași *Jocuri*, p. 40, 50—1.

Văzând Adam atâta stăruință din partea Evei, îi spuse :

— M'am urît de stat aici ; vreau să mă duc în altă parte. Lucru o corabie cu care să pot trece gospodăria mea de aici, unde m'oiu așeză.

Cum auzi Eva această veste, o și povestî Satanei.

Satana zise Evei :

— Ascultă-mă Evo : Adam a simțit că noi ne iubim și vrea cu ori ce chip să ne despartă. Corabia o face ca să vă mutați pentru totdeauna de aici. Fără tine eu nu pot. Când veți porni voi, eu am să mă fac *șearpe*. Tu să nu te sui în corabie până nu vei lua cu tine și pe *șearpele de casă*.

Eva făgădui că așa va face.

Când fu corabia gata, în ea intră Adam cu toți ai săi. Eva însă nu da să intre. Lângă ea ședeă și gogeamite șearpe vână, ce se uită galeș la ea. Adam porunci femeii să intre în corabie, femeia însă nu voi până nu luă cu ea și pe șearpe.

Adam pricepî ale cui fapte sunt acestea și cine e cel ce se chiamă șearpe, însă ca omul iubitor de pace, tăcî *mulcî*.

Merșeră ei cât merșeră pe mare și numai ce dela o vreme corabia dă să se scufunde. Șearpele se lăsă greu, ca să facă pozna să înece pe Adam și el cu Eva să scape.

Adam voi să-l omoare, dar el iute se prefăcî în *șoarece* și se ascunse în niște *ciuveie*. Dar nici acolo nu stătî locului, ci se apucă să roadă corabia. A ros cât a ros, până ce a făcut o bortică cât încăpea degețul, pe unde apa năpădiă să intre în corabie. Adam, văzând și astă pozna, luă mînușă din mîna stîngă și o asvîrlî și ea se prefăcî în *măță*. Măță prinse șoarecele și îl mîncă.

Dar Satana ieși din măță numai scînteii prin perii ei.

Și de atunci măța prinde șoareci și-i mîncă, iar când o freci pe spate, lasă scînteii. Din Satana, în măță au rămas numai ochii și scînteii ; de aceea strălucesc ochii măței noaptea, ca la dracul (1).

3. După ce Adam și Eva călcară a doua poruncă a lui Dumnezeu, arînd mai mult decît li se îngăduise, Dumnezeu scoborî pe pămînt și adună cu trîmbețe toate vietățile spre a le hotărî *veleaturile*, adevă anii vieții.

Lui Adam, — și prin urmare omului, — îi dădu treizeci de ani.

După Adam venî rîndul *măgarului*, pe care ziditorul îl împovoră

(1) M. Lupescu, culegere din jucl. Suceava.

cu cincizeci de ani. Măgarul însă se împotrivi și rugă pe Dumnezeu să-l mai ușureze, iar acesta îi luă douăzeci de ani și-i dădu lui Adam nemulțumitul, care îi ceruse. Tot astfel mai căpătă douăzeci de ani din cei patruzeci ai *cânelui* și treizeci de ani din cei șaizeci ai *maimuței*.

Adam a trăit cei treizeci de ani sorociți omului, după cari urmară cei douăzeci ai măgarului, când «strămoșii noștri lucrau mult și aveau puțin ; erau năcăjiți și chinuiți și nu-și puteau adună pentru copiii lor mai nimic».

Urmară apoi, până la șaptezeci de ani, anii cânelui, când nu se mai deslipiau de lîngă casă. «Să nu fi văzut pe nimeni în *aretul* lor, că turbau de mînie».

După acești ani veniră anii maimuței, când omul cade în doaga copiilor.

Și de atunci și până astăzi așa este (1).

4. Urmează acum o povestire suceveană cu privire la felurile de femei, rămase din zilele lui Adam :

Amî, ci-că, Adam pe lîngă cei trei feciori a avut și o fată. Și au venit la dînsa, cum vin la noi, țărani, pețitori ca s'o mărite. Da pețitorii aceștia erau oameni de soiu bun. Și au venit la fata lui Adam trei rînduri de pețitori, că eră om cu dare de mîna, cu pămînt mult, nu ca amî. Pe atunci nu eră lumea multă și rea cum e azi.

Și nu știu ce a gîndit Adam, că s'a apucat de a logodit fata cu toți flăcăii ce au cercat-o de-au pețit.

Iacă peste două săptămîni vine pețitorul cel întăiu, ca să iea mireasa. Și a făcut nuntă mîndră, cu lăutari și cu masă mare, așa cum se cade la noi, gospodarii.

Și iea flăcăul femeia și zestrea și pornește în satul lui.

Peste alte două săptămîni vine al doilea pețitor să-și iea mireasa. Ce să facă Adam, că măritase fata ? Se sfătuește el cu femeia, prinde o cățeă, o blagoslovește, o face fată tot așa de frumoasă și voinică ca a lui, o înzestrează și o mărită ca pe fata lui adevărată cu flăcăul ist de-al doilea. Flăcăul iea fata și zestrea și, cu voie bună și veselie că-i gospodar, se duce în satul lui și se pune pe treabă.

După alte două săptămîni vine și al treilea fecior să-și iele mi-

(2) G. Catană, *Poveștile Banatului*, Gherla 1894, p. 15—21.

reasa. Adam caută o purcică tânără, o blagoslovește, o face fată, ce semănă aidoma cu a lui și o mărită ca și pe fata lui adevărată.

Hăt într'un târziu îl pălește un dor de fată, și după ce se sfătuește cu baba, pornește s'o vadă. El nu știă anume în ce sat îi dusă, că bărbatul pe atunci nu-și batea joc de nevastă ca azi!

Pe atunci erau rândueli bătrânești și cum se cade, eră lumea cu rușine, nu ca amù, fără obraz și fără rușine.

Și s'a tot dus Adam, până ce a nimerit la fata cea din cățeà. Ce să vezi când a ajuns la casa ei! Casa nemăturată, ferestrele sparte, băieții sgârieți și slabi, prin casă numai gropi, pe afară numai gunoiu și dudău, iar bărbatul nu mai știă ce să-i facă, că ea hojma eră prin sat, ca o cățeà, de purtà minciunile, și de se sfădiă cu altele, cum bat câinii unii la alții prin gard. S'a mirat Adam de ce a văzut și-a zis:

— Asta nu-i trup din trupul meu și sânge din sângele meu; asta trebuie să fie fată din cățeà.

Și și-a căutat omul de drum.

După câteva zile ajunge omul la gospodăria fetei făcută din scroafă. Doamne ferește, ce să mai vază! Eră pe la prânzul cel mare și ea nu se sculase. Prin ogradă numai *rătăcâni* (1), prispele risipite, casa nelipită, gunoiu în toate părțile și ea mârșavă și *cozotită*, de-ți eră greu să te uiți la ea. Copiii nelăuți și soioși. Și ce a văzut Adam, nu i-a mai dat gustul să vadă.

— Asta-i fată din scroafă, zice el în gândul lui,—că numai la porci vezi așa *măzăcie*.

Și și-a căutat de drum.

Peste două zile ajunge la fata lui adevărată. Aici casa ei eră ca o cutiuță de curată; prin casă lipit și vărui, zestrea în rânduială, copiii curați și lăuți; pe afară eră cum e *tafta* de curat; vacile mulse, grădina cum e o floare, ograda măturată, că doar eră fată de gospodar. Și i se umplu lui Adam inima de bucurie și a zis:

— Ce-i din om, tot a om trage; vița de vie tot învie, iar cea de urzică tot se usucă...

Și de atunci a rămas așa:

Femeia harnică, cuminte și care trage a gospodărie, se trage din om;

Femeia *ulițărnică*, rea de gură cu bărbatul și care bate din gură ca o cățeà și poartă minciunile, se trage din haită;

(1) *Borte*, găuri.

Femeia mârșavă, leneșă, care doarme târziu și nu îngrijește de gospodărie, se trage din scroafă (1).

5. De numele lui Adam se leagă, după credințele poporului, patima împerecherii înengăduite. În această privință, iată ce ne spune o povestire oltenească.

Moș Adam ci-că a avut mai multe fete decât băieți, cu una. Băieții au luat toți câte una și a mai rămas una stingheră. Ea s'a dus și s'a plâns la tată-său și i-a zis că ea ce să facă?

Și Adam i-a zis:

— Și tu de colo până colo, printre alelalte.

Și d'atunci umblă ca fleoartă fără căpătăiu, de colo până colo, taman ca curvele din ziua de azi. Și după ea s'au luat multe, până s'a umplut lumea de *curviștince*.

După câtăvă vreme, surorile ei n'au mai suferit și au luat-o la goană dintre ele. Ea atunci s'a dus la marginea mărilor, și-a făcut un bordeiu acolo și se ținea cu un *faraon* (2) care ieșea în toate nopțile la ea.

Ea ținându-se cu faraonul, a făcut mulți copii, tot negri și urîți în chipul dracului, din cari se trag *Țiganii* din ziua de azi (3).

6. Socotind pe Adam și Eva ca cei dintâi oameni ai pământului, e firesc lucru dacă aflăm în popor credința că oamenii dinaintea noastră erau foarte înalți și că, prin urmare, și Adam eră de o statură uriașă (4).

O sumă de povestiri se învârtesc însă împrejurul marelui cap al lui Adam.

O povestire care se aude prin Oltenia ne spune că al mai mare om din lume a fost Adam, omul al de l-a făcut Dumnezeu întâiu și întâiu. Capul lui eră grozav de mare și nu putrezise nici până când a venit *Domnul Hristos* pe lume. Un împărat, văzând capul lui moș Adam pe câmp, s'a înfricoșat când l-a văzut așa de mare și,

(1) Culegere dela Ioana lui Gavril Bârgăoanu de 90 ani din Bogdănești-Suceava și comunic. de d-l M. Lupescu. — O variantă a acestei povestiri în Pamfile, Lupescu și Mrejeriu, *Carte pentru tineretul dela sate*, Bârlad 1907, p. 106.

(2) *Drac*.

(3) *Șezătoarea*, III, p. 34.

(4) Cred. Rom. din Florești-Dolj, dict. de Z. Otea și comunic. de d-l H. N. Țapu, profesor. — Credință îndeobște auzită: Oamenii cei dintâi, făcuți de Dumnezeu din humă, au fost Jidovii cei *uriași*.

ca să nu se înfricoșeze oastea, a pus o mie de soldați să care pietre ca să-l acopere. Și atât a fost de mare, că o mie de oameni abia în trei zile l-au putut coperi (1).

Altă povestire sună în chipul următor:

Moș Adam a fost omul cel mai mare din lume. El avea un cap grozav de mare și nu putrezise nici până când a venit Domnul Hristos pe pământ.

Mergând odată Domnul Hristos cu *Sfeti Petre* pe o poiană, vede căpățâna lui Adam răsturnată pe câmp; merge la ea și lovind-o cu bastonul, o întreabă:

— Moș Adame! De când ai murit, îți mai aduci aminte de *paharul morții*?

— Nici până acum nu mi-a mai ieșit amărăciunea lui din măsele, răspunse căpățîna (2).

— Cât ai trăit pe lume?

— Mai mult de 500 de ani.

— Și cum ți s'a părut vieața?

— Ca și când intri pe o ușă și ieși pe alta!

Peste căpățîna lui Adam a dat și *Alexandru Macedon* când umbla cu oastea să cuprindă lumea. El, ca să nu se înfricoșeze oastea de

(1) *Șezătoarea*, III, p. 28—9.

(2) In legătură cu aceasta, iată pe scurt o legendă, culeasă din Bârlad și comunic. de d-l V. B. Țirica, cântăreț bisericesc:

Eră odată un boier ce nu se temeă de moarte, mărturisind această neteahnă tuturor. Dar într'un rând moartea îi ieși înainte:

— Tu ești Moartea? Ei bine, stăi să-ți arăt eu ție, că-ți prea bați joc de oamenii cei fricoși.

Când vru boierul să-i dea una, Moartea numai cât s'a oțărît la dânsul și îndată a și venit de-a rostogolul boierul, și a căzut mort la pământ!

Intr'un târziu trec pe acolo Isus Hristos și cu Sf. Petru; acesta din urmă, văzând moșia păraginită, se roagă de Domnul Hristos să-l învie pe stăpânul mort.

Atunci Hristos îl strigă pe nume; și a și ieșit mortul în carne și oase în fața Mântuitorului, care i-a spus că l-a chemat ca să mai trăească pe fața pământului, pentru a-și mai vede de moșie.

— Mulțămescu-ți, Doamne, de bunătatea ce arăți pentru mine,... dar rogu-te, lasă-mă să-mi urmez odihna aici unde mă aflu, pentru că tare mă îngrozesc când mă gândesc că va trebui să mai beau încă odată *paharul morții*. Sunt treizeci de ani de când m'am mutat din lumea pământească și, credeți-mă, că nici acum n'a ieșit amărăciunea din oasele mele. Așa de amar fuse paharul ce l-am înghițit la moartea mea.

năprasnica căpățîna, a pus o mie de ostași de au coperit-o cu pietre. Ea eră așa de mare, încât o mie de ostași abia au putut-o coperi în trei zile.

7. In privnița morții celui dintău om și în legătură cu legendele de mai sus, o povestire bucovineană ne spune că Adam și Eva trecuseră de 700 de ani când au murit și când au poruncit neamurilor să-i înmormânteze în muntele *Alelei*, ceea ce s'a și îndeplinit.

După doisprezece ani dela moartea lor, a crescut pe mormântul lui Adam un *munte verde*, iar pe cel al Evei un *munte negru*.

Intr'un rând trec pe acolo doi strănepoți de-ai lor, un fecior și o fată și s'a culcat fiecare cu capul pe munte: feciorul pe muntele cel negru și fata pe muntele cel verde.

Peste noapte au visat amândoi același vis: copilul care se va naște pe muntele acela, va sucii capul Diavolului.

Urmează apoi povestea lui *Moise* cu care se ajunge la *Isus Hristos* (1).

8. Trebuie neapărat să facem o legătură între credința poporului despre mărimea capului lui Adam și o altă credință din întâiele veacuri ale creștinismului, care ne spune că acest cap al lui Adam zăcea sub muntele *Golgota* sau *Golghatha* ori *Golgaltha*, pe care a fost răsticnit Domnul nostru Isus Hristos, tocmai pentru izbăvirea lumii de păcatul moștenit de Adam.

In limba ebraică *Golgaltha* însemnează *căpățîna*, de sigur că după forma acestui munte. Prin 1883 se cunoșteau legendele străine și mai ales slave (2) și se afirmă că o asemenea legendă o cunoșteă și Ion Creangă, — care nu-și aducea aminte dacă o știă din auzite ori din cetite. Acum vedem că le aflăm și la noi Români.

9. In jurul vieții lui Adam, precum și al morții lui, s'au alcătuit de către cărturari o sumă de «întrebări și răspunsuri» filosofico-religioase, iar de către popor o mulțime de zicale.

Întrebările și răspunsurile:

— Cine nu s'a născut și a murit?

— Adam strămoșul,

precum și:

— Cine la moartea lui a intrat în pânțele maică-sei?

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 151.

(2) Gaster, *Lit. pop.*, p. 290—1.

— Tot Adam, strămoșul,
le găsim la toate popoarele latine și germane (1).

Dintre expresiuni pomenim numai una, care se îndreaptă către cei proști: «A fi ca Adam când îl [udă] câinii». Aceasta să explică prin aceea că «pe la răspântii, la capetele morților, la fântâni, la poduri, se pun cruci de lemn pe cari se zugrăvesc chipuri de sfinți. Pe piciorul crucii și anume în partea cea mai de jos, aproape de pământ, se zugrăvesc cu vâpsele unul sau două capete, după lărgimea piciorului. Aceste două capete închipuiesc pe Adam și pe Eva, cari se zugrăvesc pe locul acesta, ca să fie expuși batjocurii câinilor. Aceasta se face ca un fel de răsbunare împotriva lor, pentru cari suferă până azi neamul omenesc și are să sufere până în vremea de apoi (2).

Acestea sunt toate câte le-am putut afla despre întâia pereche de oameni, din cari ne tragem noi, toți cei de astăzi, căci cu toți

Suntem neam
Dela Adam (3).

(1) Anton Pann, *Op. comp.* București 1904, p. 255, și G. Dem. Teodorescu, *Poez., pop.*, p. 250. — N. Păsculescu, *Lit. pop. Rom.*, p. 104.

(2) Zanne, *op. cit.* vol. VI, p. 467. — Crucile acestea având pe ele chipul Mântuitorului răstignit, capetele de mort de sub picioarele lui credem că înseamnă *moartea* pe care «cu moarte a călcat».

(3) Culegere din Țepu-Tecuciu. Această zicală privește pe cei cari caută să se arate rudenii cu oamenii mari, fără a fi.

PARTEA VII.

CAIN ȘI ABEL.

Cain și Abel.

1. De sigur că nici o povestire biblică nu s'a răspândit mai mult și mai uniform în popor prin ajutorul literaturii didactice, ca moartea lui Abel prin mâna lui Cain, amândoi feciorii lui Adam și ai Evei.

Și Adam, scrie Bibilia, cunoscù pe Eva, femeia sa, care concepù și născù pe Cain. Și a zis:

— Am dobândit om prin Dumnezeu.

Și după câtvă timp Cain a adus din fructele pământului dar lui Dumnezeu. Și Abel aduse și el din cele întâi născute ale oilor sale și din grăsimea lor. Și Dumnezeu căută spre Abel și spre darul lui; și spre Cain și spre darul lui nu căută; și Cain se aprinse foarte și fruntea i se plecă. Și zise Dumnezeu către Cain:

— Pentru ce te-ai mâniat și pentru ce funtea ta ți s'a plecat? Au doară tu când faci bine, nu ești cu fruntea ridicată? Și când nu faci bine, pedeapsa păcatului să nu fie la ușă? De tine se ține dorința lui și tu poți să-l stăpânești pe el.

Și Cain vorbi lui Abel, fratele său. Și când erau la câmp, s'a sculat Cain asupra fratelui său Abel și l-a omorât pe el.

Și Dumnezeu zise către Cain:

— Unde-i Abel, fratele tău?

Și el îi răspunse:

— Nu știu; au nu cumvă păzitorul fratelui meu sunt eu?

Și Dumnezeu zise:

— Ce ai făcut? Vocea sângelui fratelui tău strigă din pământ către mine. Și acum blăstămat să fii tu, izgonit din acest pământ care și-a deschis gura ca să primească sângele fratelui tău din mâna

ta. Când vei lucra tu pământul, el să nu-ți mai dea ție puterea sa; și tu rătăcitor și fugar vei fi pe pământ.

Și Cain zise către Iehova:

— Pedepsa mea este mai mare decât pot eu purta; iată tu mă alungi astăzi de pe acest pământ și dela fața ta să mă ascund; rătăcitor voi fi și fugar pe pământ; și va fi că oricine mă va afla, mă va omori.

Și Dumnezeu îi zice:

— De aceea, ori cine va ucide pe Cain, de șapte ori mai mult se va pedepsi.

Și Iehova puse semn lui Cain, pentru ca oricine l-ar afla pe el, să nu-l omoare.

Și Cain ieși dela fața lui Iehova și locuî în pământul Nod, spre răsăritul Edenului (1).

Tot astfel, lăsând la o parte unele nume proprii și țeșetura arhaică, povestește și poporul român.

2. Mai târziu însă, cărturarii s'au întrebat: cum a putut să *omorie* un om pe un altul, când nimeni nu mai *murise* și nimeni nu mai *ucisese* până atunci? Deci, dacă asupra chipului cum Cain a omorît pe Abel aflăm câte ceva în popor, aceste povestiri au un izvor cărturăresc.

Intr'adevăr, iată ce ne spune un hronograf din veacul XVII:

«Ce se miră [Cain], cum va face ca să-l omoare [pe Abel] și să-l piarză de pe fața pământului, că până atunci nu era moartea în oameni; ce nu știă Cain cum ar face perire frăține-său, lui Abel. Iar odată viind Abel cu oile aproape de unde plugăria Cain, și era locul pietros, cu stânci: iară oile, cum erau unele culcate pe sub poalele stâncilor la soare, iar altele s'au fost păscând precum-i obiceiul. Iară Diavolul s'au fost făcut în chipul unui țăp, și s'a suit într'o stâncă și cu coarnele a împins o piatră asupra oilor și a lovit pe o oaie și a omorît-o pe loc. Iar Cain văzând așa, a știut și el cum ar omori pe frate-său și s'a dus de a luat o piatră și o a ascuns la un loc și a mers de chemă pe frate-său și au mers cu voroavă amândoi, până la locul unde a ascuns piatra. Și luând piatra, a ucis pe frate-său acolo și îi vărsă sângele precum îi arătă diavolul».

Mai departe, hronograful înșiră cele șapte greșeli pe cari le-a

făcut Cain, dar pe cari nu le mai pomenim, deoarece nu le-am aflat până acum pomenite în popor. Aceste greșeli sunt motivate într'un alt hronograf din veacul al XVIII și un manuscris amestecat de pe la 1800 (1).

Cele cuprinse mai sus au pătruns în popor; iată cum le găsim în următoarea povestire:

Zice că Adam a avut doi feciori: *Caina* și *Avel*. Caina sta pe lângă casă; Avel umblă pe deal cu oile. Cel de acasă nu-și află stare nici ca cum; toată ziua trebăluia: ba fă ceea, ba iasta; drege, tocmește, mă rog: ca la casa omului, când se mai gătește treaba? Cel cu oile umblă numai după ele, dar nici nu se trudiă, nici nu-și bătea capul cu atâta amar de trebi; umblă hoinar toată ziua dârlâind din gură și căscând a lene.

Caina a însemnat în inimă lucrul ista și a prins ură pe Avel: cela numai se desfătează și el duce greul casei.

Și i-a venit în gând să omoare pe Avel; dar nu știă cum să-i facă capătul, că lumea era proastă pe atunci, nu prefăcută ca acum.

Cum mergea Caina într'un rând cu mâncare la frate-su, numai ce vede innăruindu-se într'un deal o stâncă; și cum a venit de-a tăvalul în vale, a ucis vreo două-trei capre; și Caina, cum a văzut întâmplarea asta, i-a răsărit în minte cum să-l omoare pe frate-su Avel.

Atunci i-a dus mâncarea frate-su; cela a mâncat și Caina s'a întors acasă.

Intr'o altă zi, când s'a mai dus cu mâncare la Avel, l-a găsit dormind sub o coastă de deal. Caina, în loc să-l trezească la mâncare, el s'a suit pe deal, a innăurit câteva stânci și una a innemerit drept în capul lui Avel; și el a rămas mort pe loc.

Caina se duce acasă și spune tatâne-su că l-a găsit pe Avel ucis de o piatră.

Lui Adam nu i-a dat prin cap că l-a ucis Caina: el a socotit că niște capre au innăruit o piatră; și cum dormia, nu s'a putut păzi și i-a făcut capătul.

Adam și cu nevastă-sa s'au dus să-l vadă. Mă-sa, ca femeie, când l-a văzut, a început a plânge, că nu știă să-l bocească cum fac acum muierile. Tat'-su sta și se uită la dânsul; nu știă cum să-l îngroape și cum să facă mormântul.

(1) *Facerea*, 4 v. 1—16.

(1) Gaster, *Lit. pop. rom.*, p. 291—3.

Cum ședeau așa, iacă vede o vrabie c'un gândac în ciocușor : l-a pus jos pe pământ acoperindu-l cu țărână ori cu nisip, — cu ce-a fi găsit, — și la urmă a sburat în treabă.

Adam a văzut minunăția asta, a chemat pe Eva și i-a arătat ce a făcut păsărica.

— Așa să facem și noi cu Avel, decât să-l lăsăm să-l mânânce niște câni ori niște cioare ca pe un hoit.

Numai așa i-a venit în cap lui Adam ca să facă groapă și să-l înmormânteze.

Dar Dumnezeu, care-i mai mare și vede toate, nu l-a cruțat pe Caina, care a făcut cel întâiu omor. L-a luat și l-a pus în *lună*, întocmai așa cum l-a ucis pe frate-su Avel, ca să vadă oricine, cât a fi lumea și pământul, pe ucigașul cel dintâiu.

De aceea se vede în lună un chip de om stând în picioare și unul lungit jos la pământ (1).

3. Macedo-Românii cunosc următoarea legendă, care nu-i altceva decât *deceul cânelui de stână*:

În vremea când moș Adam seceră, ajutat de cei doi fii ai săi, Cain și Abel, el împrăștiă în dreapta și în stânga oarecare cantitate de grâu. Abel, fiind cel mic, văzând că face aceasta, l-a întrebat despre motiv. Adam îi răspunse că-i ofrandă destinată să servească de nutriment la animalele cari rătăcesc pe pământ.

Atunci Abel zise tatălui său:

— N'ar fi bine să ofer și eu Domnului ?

Cu consimțământul tatălui său el oferì Domnului cea mai frumoasă oaie din turmă.

Cain, fratele său, plin de gelozie, îl ucise, pe când pășteă berbecii. Intorcându-se apoi singur la casa părintească, Adam l-a întrebat :

— Unde ți-e fratele tău Abel ?

Cain îi răspunse că nu știe. Dar în curând Adam, văzând că berbecii și oile se întorc fără stăpânul lor, avu frică și plecă după căutarea fiului său.

După trei zile de alergări zadarnice, îi află într'un șanț cadavrul, dejă pradă viermilor. Atunci Adam binecuvântă viermii și-i conjură să se facă câni ca să păzească în viitor turma celui mort și la moment minunea s'a făcut.

(1) S. T. Kirileanu în *Albina*, an. 1907, p. 297—8.

De atunci s'a perpetuat obiceiul ca într'o turmă să fie mai mulți câni pentru paza berbecilor (1).

5. În privința unor amănunte, iată ce mai putem arăta :

Prin Bucovina se spune că după ce Cain a ucis pe Abel, l-a ascuns în pământ, însă cum *pământul era străveziu* ca apa, trupul lui Abel se vedeă cu mare ușurință. De aceea Cain a luat crăci de copaci, buruieni și alte lucruri și a tot căutat să-l acopere, ca nimeni să nu-l vadă și astfel nimeni să nu dea de urma păcatului său. Dar Dumnezeu a întunecat pământul ca să nu cunoască lumea viitoare această neligiuire (2).

Prin partea de jos a Moldovei se spune că Adam și Eva fiind făcuți din lutul negru al pământului, negri au fost și dânșii la față, după cum tot negri au fost și feciorii lor. Dar când Cain a ucis pe fratele său Abel, când Dumnezeu, zărindu-l ascuns în tufă de *alun*, l-a întrebat : «Caine, Caine, unde este fratele tău Abel?», Cain, văzându-se prins, s'a îngălbenit la față din pricina groazei. Și de atunci au rămas albe toate noroadele cari se trag dintr'însul (3).

5. Aproape pretutindeni aflăm credința că chipul celor doi frați este așezat în *lună* de către Dumnezeu.

Prin jud. Covurlui se spune că petele din lună închipuiesc pe Cain și Abel, că Abel ține în mână un vas cu sânge și zice lui Cain :

— Na, frate, bea sânge ; ți-a fost sete de sângele meu și m'ai ucis (4).

În jud. Dolj se zice că petele din lună sunt doi frați, cei dintâi oameni, copiii lui Adam și ai Evei. Cain este cel mai mare, care a omorât pe Abel. Acesta este culcat, iar Cain stă în picioare și ține în mână o căldărușă, de pică sângele ; și când se va umplea căldărușa, se va prăpădi și lumea (5).

Prin jud. Neamț se spune că în lună șade Abel cu capul spart

(1) P. Papahagi, *Din lit. pop. Arom.*, p. 777—8, publicat și în *Revue des traditions populaires*, an VIII, p. 411.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 157.

(3) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(4) Culegere din Jorăști-Covurlui, comunic. de d-l P. G. Savin.—*Etym. magn. rom.* col. 2156, com. Gănești, jud. Covurlui : «luna, în care se află Cain și Abel».

(5) Culegere din com. Catanele, jud. Dolj, comunic. de d-l Ștefan St. Tuțescu.—T. Pamfile, *Sfârșitul lumii*, Bârlad 1911, p. 63.

de Cain, care-l ține plecat peste un ciubăr, ca să i se scurgă sângele (1).

Prin unele părți din Transilvania se crede că în lună e Cain și Abel. Cain a tăiat capul lui Abel și din grumazii acestuia picură sânge într-o căldare. Când căldarea va fi plină, atunci vor pică din ea trei picături pe pământ, pământul se va aprinde și va arde cu totul de pe el: «*vremea de apoi*» (2).

6. Mai pretutindenii se spune că toate nelegiuirile ce se întâmplă astăzi pe fața pământului, le fac oamenii fiindcă se trag cu toții din Cain omorîtorul (3); alții spun că numai *ucigașii* sunt urmașii lui Cain (4).

7. Cu privire la universalitatea acestei legende biblice, se pot înșiră următoarele:

Latinii cunoșteau tradițiunea despre Cain; aceasta o deducem din faptul că numiau, prin gura lui Dante, *caina* o groapă din

(1) *Etym. magn. rom.* col. 2156.

(2) *Idem*.

(3) Noi ne trăgem din *Cain*!—De ce? Fiindcă ne *căinăm* cu toții și ne plângem pururea, nemulțumiți cu nimic.

(4) In această privință iată ce ne spune o legendă transilvăneană:

Se zice că o străneopotă a lui Cain ar fi avut mai mulți copii, cari de cari mai răi, mai neînțelegători și mai neascultători. Când cineva îi mână după un lucru, ei aduceau în batjocură aitul, așa, cât nu era modru ca omul să se poată folosi de ei.

Mama lor, care nu era alta decât o pajură învăpăiată și răutăcioasă, ziua și noaptea nu făcea altceva, decât că-i blestemă, suduia și bătea de-ți era mai mare scârba când o vedeai.

Copilul cel mai mic, care era pârjol de blestemat și neastâmpărat, aflând odată pe mama sa în *dușuri* rele, s'a luat la ceartă cu dânsa de sună, nu un sat, fără un cap de țară, de-ți era mai mare groaza să-i ascuți. Mai pe urmă ajunseră chiar la pârueală.

Mama însă, voinică cum era, nu se prea lăsă. La urmă însă, mușcând-o băiatul de gât, i-a supt tot sângele până când a murit.

Mama, trăgând de moarte, l-a blestemat ca neam din neamul lui nimic să nu se aleagă și viță din viță de a lui să umple lumea, dar între oameni să nu aibă loc, fără numai în borțile lemnelor găunoase (scorburoase). Din om ce e, neam din neam de-al lui să se prefacă în muște cu ghimpi veninoși, iar sângele ei numai în venin să se prefacă în trupul lui și-al urmașilor lui.

El, auzind blestemul mamei sale, a alergat înspre codru, și pe cât alerga mai tare și mai repede, pe atâta i se părea că se face mai ușor și mai mic, până ce în urmă s'a trezit într-o dimineață într'un *bunzar* cu trupul galbin, căruia oamenii îi zic *viespe* (Marian, *Insectele*, p. 219—20).

Infern unde se chinuesc ucigașii de frunte. Despre Lanciotto da Rimini, care a omorât pe Francesca, nevasta lui, și pe fratele lui, marele poet scrie:

Amorul ne conduse l'aceeș moarte crudă;
Caina azi așteaptă pe ucigaș la trudă (1).

Iar mai departe, cu privire la ființa lui Cain în lună, zice:

Iată Cain cu spinii lui în furcă
Stă între hemisfere și e acum pe ducă (2).

Intr'adevăr, poporul italian și astăzi crede că în lună se află Cain care ține în furcă pe Abel (3).

Musulmanii cunosc legenda lui Cain și Abel aproape ca și Românii, cu deosebire că în povestirea musulmană Diavolul apare sub chipul unui om care, având în mână o pasăre, o ucide punându-i capul pe o piatră și strivindu-i-l apoi cu o altă piatră. Tot astfel face și Cain cu fratele său Abel, pe când acesta dormea (4).

Popoarele nordului, precum sunt *Suedezii*, au legenda acestui omor, dar în lună cred că sunt alte chipuri, cari poartă pe umeri un ciubăr cu apă. Tot astfel socotesc și *Englezii* (5).

Bizantinii și Slavii au avut această legendă, pe care o cunoaștem dintr'un manuscript din veacul XV. Adam și Eva fac îngroparea lui Abel, după pilda ce le-o dau doi corbi. Paralel cu acest manuscript unul românesc din 1809 zice: «Adam, când a voit să îngroape pe fiul său Abel, nu știu cum să-l îngroape. Și văzură o turturea îngropându-și puii săi. Atunci a îngropat și Adam pe fiul său Abel».

În privința semnelor ce, după Biblie, Dumnezeu a spus lui Cain, ca să nu fie ucis de nimeni, se pot spune iarăși multe lucruri, pomenite și în unele manuscrise românești vechi (6), dar negăsind până acum urme în literatura populară, nu le mai arătăm.

Ucrainenii au legenda celor doi frați, iar omorul îl explică prin aceea că Avel (Avelj) era fiul lui Adam și al Evei, iar Cain era co-

(1) *Infernul*, Ed. Gane, II, cânt V, 36.

(2) *Ibidem*, XX, 41.

(3) *Archivio per le traditione popolari*, I, 296. — Vezi și Dante, *Paradiso*, II, 17—19.

(4) Gaster, *op. cit.*, p. 293—4.

(5) Grimm, *Deutsche Mith.*, I, 676.

(6) Gaster, *op. cit.*, p. 295—300.

pilul acesteia cu Diavolul (1). În lună stă Cain care ține pe Avel în furcă (2).

Bulgarii spun că după ce Cain a ucis pe Avel, omorîtorul s'a furișat mereu de lume, până ce a ajuns prin părțile unui vânător orb, care cunoșteă apropierea fiarei după foșnetul frunzelor. Pe când Cain se află aproape de el, vânătorul a tras cu pușca și l-a ucis. Trupul lui se umplu după câtvă timp de viermi pe cari Dumnezeu îi prefăcu în *câni* (3). De aceea, când bați un câne, acesta chiamă în ajutor pe Cain : *Cain, Cain!* (4).

(1) *Revue des traditions populaires*, X, p. 419.

(2) *Ibidem*, II, p. 406.

(3) V. mai sus povestirea aromână despre *câni de stână*.

(4) Schischmánoff, *op. cit.*, p. 13—4.

PARTEA VIII.

P O T O P U L.

CAPITOLUL I.

Povestirea biblică.

1. Înainte de a înșiră povestirile și credințele poporului român cu privire la *potop*, vom da în cele ce urmează versiunea biblică, spre a vedea cât de mare înrăurire a avut dânsa asupra credințelor și legendelor populare, întregindu-se pe alocuri :

Și când începură oamenii a se înmulți peste fața pământului și fete se nascură lor, văzură fiii lui Dumnezeu pe fetele oamenilor că sunt frumoase și-și luară lor de femei din toate pe cele ce alegeau.

Și zise Dumnezeu :

— Nu va fi spiritul meu totdeauna la oameni pentru păcatele lor, că ei carne sunt ; zilele lor vor fi o sută douăzeci de ani.

În zilele acelea erau *uriasi* pe pământ. Chiar și în urmă și după ce fiii lui Dumnezeu se împreună cu fetele oamenilor și acestea nascură copii ; aceștia sunt puternicii din vechime, oamenii cu renume.

Și văzând Dumnezeu că răutatea oamenilor este prea mare pe pământ și că toate închipuirile cugetelor inimii lor sunt numai rele în toate zilele, s'a căit Dumnezeu că a făcut pe om pe pământ și s'a întristat în inima sa.

Și zise Iehovà :

— Stârpi-voiu pe oameni, pe cari i-am făcut, de pe fața pământului, dela om până la animal, până la târîtor și până la pasările cerului, că mă căesc că i-am făcut.

Și Noe află har în ochii lui Dumnezeu.

Aceasta este istoria lui Noe. Noe eră om drept și perfect între contemporanii săi și după Dumnezeu umblă Noe. Și Noe născu trei fii: pe Șem, pe Ham și pe Iafet. Și pământul eră corupt înaintea lui Dumnezeu și plin de violență eră pământul. Și văzu Dumnezeu pământul și iacă eră corupt; fiindcă tot corpul își corupsese calea sa pe pământ.

Și Dumnezeu zise către Noe:

— Sfârșitul a orice corp a ajuns înaintea mea, că s'a umplut pământul de nelegiuirea lor. Și iată eu îi voi pierde pe ei, cu pământul împreună. Fă-ți o corabie din lemn de gofer; cu cămăruți vei face arca și o vei lipi pe din lăuntru și pe din afară cu smoală. Și o vei face așa: lungimea corăbiei de treizeci de coți. Ferestre luminoase vei face corăbiei și o vei sfârși deasupra la lărgime de un cot; și ușa arcei o vei pune în lature; și-i vei face trei rânduri de cămări: unul jos, unul la mijloc și al treilea sus. Că iată eu voi aduce potop apă pe pământ, ca să piară tot corpul de sub cer, în care este suflare de viață și tot ce este pe pământ va muri. Dar cu tine voi întâri legământul meu și tu vei intra în arcă, tu și fiii tăi și femeia și femeile fiilor tăi cu tine. Și din toate animalele de tot felul vei aduce câte două din fiecare în corabie ca să le păstrezi în viață împreună cu tine, parte bărbătească și parte femeiască. Din păsări după felul lor, și din vite după felul lor, câte două din fiecare vor intra cu tine, ca să le păstrezi în viață. Și tu ia-ți cu tine din toate bucatele cari se mânâncă și strângeți-le și vor fi ție și acestora spre mâncare.

Și Noe făcu toate, după cum Dumnezeu îi ordonă lui; așa el făcu.

Și Iehovă zise către Noe:

— Intră în arcă, tu și toată casa ta, că pe tine te văzui drept înaintea mea în generațiunea aceasta. Din toate animalele curate ia cu tine câte șapte parte bărbătească și parte femeiască, ca să le păstrezi sămânța peste tot pământul. Că peste șapte zile voi lăsa să ploaie asupra pământului patruzeci de zile și patruzeci de nopți, și voi stârpi de pe fața pământului toate ființele ce am făcut.

Și Noe făcu toate după cum Iehovă îi porunci.

Și Noe eră de șase sute de ani, când veni potopul de apă asupra pământului.

Și intra Noe și fiii lui și femeia lui și femeile fiilor lui cu el în corabie de apa potopului. Și din animalele cele curate și din ani-

malele cele necurate și din păsări și din toate cele ce se târăsc pe pământ intrară câte două, câte două la Noe în corabie, parte bărbătească și parte femeiască, după cum ordonase Dumnezeu lui Noe. Și după ce trecură șapte zile, apele potopului fură asupra pământului.

În anul șase sute al vieții lui Noe, în luna a doua, în a șaptesprezecea zi a lunii, îi ziua aceea se desfăcură toate izvoarele adâncului celui mare și stavilele cerului se deschiseră. Și ploaia căzu pe pământ patruzeci de zile și patruzeci de nopți. Chiar în ziua aceea intrară în arcă Noe cu Șem și Ham și Iafet, fiii lui Noe și femeia lui Noe și cele trei femei ale fiilor lui cu el. Ei și toate animalele după felul lor și toate târătoarele ce se mișcă pe pământ după felul lor, și toate păsările după felul lor, verice sboară de tot soiul. Acestea intrară la Noe în corabie, câte două, câte două din tot corpul în care eră spirit de viață. Și cele ce intrară, intrară parte bărbătească și parte femeiască din tot corpul precum ordonase lui Noe Dumnezeu. Și după dânsul închise Dumnezeu ușa.

Și veni potopul patruzeci de zile asupra pământului; și apa crescă și ridică corabia, de se înălță deasupra pământului. Și apa se întâriă și creștea foarte pe pământ, de înnotă corabia pe deasupra apei. Și apa se întâriă foarte pe pământ, de se acoperiră toți munții cei înalți de sub tot cerul. Cincisprezece coți se înălță apa mai pe sus, după ce munții se acoperiră.

Și muri tot corpul ce se mișcă pe pământ, al păsărilor și al vitelor și al fiarelor și al tuturor celor târătoare ce se mișcă pe pământ, și tot omul. Toate ființele câte aveau suflare de viață în nările lor, toate de pe uscat au murit. Și se stinse tot ce eră viu pe pământ, dela om până la animale și dela târător până la pasărea cerului se stinseră de pe pământ. Și rămaseră numai Noe și ce eră cu el în arcă. Și apa acoperi pământul o sută cincizeci de zile.

Și Dumnezeu și-aduse aminte de Noe și de toate fiarele și de toate vitele cari erau cu dânsul în corabie. Și Dumnezeu lăsa să sufle vânt pe pământ și apa scăză. Și se încuiară izvoarele adâncului și stavilele cerului și ploaia din ceruri fu oprită. Și apa se retrăgea de pe pământ scurgându-se neconținut. Și scăză apa după o sută cincizeci de zile.

Și a șaptesprezecea zi din luna a șaptea, corabia se oprî pe muntele Ararat. Și apa se împuțină tot mai tare până într'a zecea lună, și la întâia zi din luna a zecea, se văzură vârfurile munților.

Și după patruzeci de zile Noe deschise fereastra corăbiei pe care o făcuse. Și trimise pe *corb*, care, după ce ieși, merse și răsmerse, până ce se uscă apa de pe pământ. După aceea trimise pe *porumb* ca să vadă de a scăzut apa de pe fața pământului. Și porumbul neaflând loc de repaos picioarelor sale, s'a întors la dânsul în corabie, că apa eră încă peste toată fața pământului. Și el întinzându-și mâna, l-a prins și l-a luat la sine în corabie. Și el mai așteptă încă alte șapte zile și iarăș trimise pe porumb din corabie. Și porumbul se întoarse la el despre seară. Și iată el în gura lui aveă o frunză verde de măslin. Atunci cunoscu Noe că apa a scăzut de pe pământ. Și el mai așteptă alte șapte zile și trimise iar pe porumb, care nu se mai întoarse la dânsul.

Și în anul șase sute unul, în întâia lună, la întâia zi a lunii, apa se uscaseră de pe pământ și Noe ardicănd acoperișul corăbiei se uită, și iată fața pământului se uscaseră. Și într'a doua lună, dela douăzeci și șapte ale lunii, pământul eră uscat.

Și Dumnezeu vorbi către Noe, zicând:

— Ieși din corabie tu și femeia ta și fiii tăi și femeile fiilor tăi cu tine. Toate animalele cari sunt cu tine de tot felul: păsările și patrupelele, și toate târătoarele ce se târăsc pe pământ, scoate-le afară cu tine ca să foască, să crească și să se înmulțească pe pământ.

Și așa Noe ieși și fii lui și femeia lui și femeile fiilor lui cu dânsul. Și toate patrupelele, toate târătoarele și toate păsările, tot ce se mișcă pe pământ, după felul lor, ieșiră din corabie (1).

2. La *Greci* potopul este orânduie de Zeus, de mânia căruia scapă numai Deucalion și Pyrrha pe o corabie. Plutirea acestora ține nouă zile și nouă nopți, după cari se opresc pe muntele Parnas în Beotia. Lumea se populează de această pereche prin aruncarea pietrelor, acoperindu-și fața.

Potopul lui Noe este cunoscut la *Arabi*: Când Noe primește porunca să-și ieie în corabie câte o pereche din fiecare soi de viețuitoare, spune lui Dumnezeu.

— Doamne, cum se va împacă boul cu leul, capra cu lupul, porumbelul cu vulpea?

Iar Dumnezeu îi răspunse:

(1) *Facerea*, 6—8, cărora urmează făgăduința lui Dumnezeu și jertfa lui Noe; în 9, vers. 1—29 se arată legile pentru lumea nouă, legământul și *curcubeul*.

— Cine a sădit pacea între ei?

— Tu, Doamne!

— Voiu aveă grijă și pe viitor și nu se vor vătăma unii pe alții (1).

CAPITOLUL II.

Potopul.

1. Asupra pricinii care a făcut pe Dumnezeu să pedepsească lumea prin potop, povestirile românești grăesc aproape la fel:

Înainte de potop, zice că oamenii astfel s'au umplut de răutate și s'au dedat feluritelor fără-de-legi și desfrânări, încât Dumnezeu a toate răbdătorul n'a mai putut să le mai rabde toate acestea și mai departe, și a hotărât să piardă pe toți oamenii cei răi prin potop (2). Astfel se zice prin unele părți ale Bucovinei.

Prin jud. Suceava se spune că pentru răutatea și fără-de-legile ce erau pe pământ, Cel-de-sus s'a hotărât să piardă pe oameni de pe fața lui. Cu potop hotărî Dumnezeu să piardă suflarea de pe pământ; pentru păcatul omului trebuî să sufere și dobitoacele fără de păcate. Ei, bine-ar face să-i prăpădească și acum pe toți, că tare s'a răit lumea. Numai Noe, om cu credință și fără păcate eră mai bun înaintea Milostivului Dumnezeu, că s'ar fi stâns sămânța omului din lume; și Doamne, bine ar fi mai fost, că n'ar mai fi suflet de chin și de năcaz pe pământ! (3).

Prin jud. Tecuciu se zice că în vremea lui tata Noe, lumea se înrăise într'atâta, că Dumnezeu ne mai putând suferi aceasta, se hotărî ca să dea potopul peste întreg pământul, ca să *chirdosească* pe oameni (4).

Tot astfel cred și Românii de prin jud. Râmnicul-Sărat (5) și Constanța (6).

Începând însă de prin jud. Muscel spre apus, Românii, socotind în credința lor pe *Urieși* ca cei dintâi oameni, spun că din pricina

(1) *Revue des traditions populaires*, vol. XII, p. 247—8.

(2) D. Dan, în *Șezătoarea*, VI, p. 102—4.—Voronca, *op. cit.*, p. 19, tot astfel.

(3) M. Lupescu, în *Șezătoarea* II, p. 3—4.

(4) Dict. de V. Antohi și comunic. de d-l V. C. Pamfile, din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(5) *Albina*, IV, p. 1270—3.

(6) *Idem* V, 333—4.

răutății acestora «moșu Dumnezeu și-a pus în gând să prăpădească lumea prin potop» (1).

Prin jud. Vâlcea se zice că atunci când a vrut Dumnezeu să prăpădească pe spurcații de *Jidovi*, a dat un potop mare, cum n'a mai fost, nici n'o mai fi «cât o fi lumea și *Ardealul*» (2). Tot cam astfel se aude și prin alte părți din Oltenia, de unde avem aceste prea scurte știri: «Dumnezeu i-a prăpădit până a rămas *Noe* cu *Gruia*. Dumnezeu i-a zis (3) să-și iea semințe și să se suie în corabie când or mânca pe mese de lemn,—sapele» (4).

2. Indată ce Dumnezeu a hotărât pierderea lumii prin potop, și-a căutat un om de bună credință ca să fie scăpat și astfel neamul omenesc să se poată prăsi.

Prin Bucovina se crede că Dumnezeu s'a arătat lui Noe în vis și i-a spus să înceapă cu sârg lucrarea corăbiei, după a cărei gătire să se urce pe dânsa cu câte o pereche din toate *legumiile* (5), adică din toate vietățile (6). Alții spun că locul unde Dumnezeu i-a spus să lucreze corabia, a fost mijlocul unei păduri (7), dar despre aceasta nimeni să nu afle. În sfârșit prin alte părți, asemenea bucovinene, se spune că între oamenii de pe pământ eră numai Noe cu casnicii săi cari păziau în inimile lor frică lui Dumnezeu, din care pricină Dumnezeu s'a arătat lui Noe și i-a zis că va *potopi* pe toți oamenii și toate vietățile pământului pentru fără-de-legile omenești. Tot atunci i-a poruncit Dumnezeu lui Noe să-și facă o corabie mare în care să aibă loc cu el, cu casnicii săi și toate fulurile de dobitoace și de sburătoare de pe pământ și din văzduh (8).

Prin jud. R-Sărat se spune ca dintre toți oamenii de pe pământ, numai un român, Noe,—se vede de treabă că eră fără pic de păcat,—numai lui i-a zis Dumnezeu să vie, și a vorbit cu el, a făcut o corabie mare și a lucrat la ea singur singurel, și a scăpat din înec, și n'a spus la nimeni. I-a mai spus lui Noe că atunci când va isprăvi el corabia și o mână pe masă de fier, Dumnezeu o să

(1) *Sămănătorul*, VIII, p. 642

(2) *Șezătoarea*, III, p. 105—6.

(3) Cui?

(4) Cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(5) Singular: *legumă*.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 20—1.

(7) *Ibidem*, p. 19.

(8) *Șezătoarea*, VI, p. 102—4.

dea o ploaie mare ca să înece tot pământul, dar el să se suie cu nevasta și copiii în corabie și să iea din tot felul câte un dobitoc, așa c'o să scape de moarte.

— Bine, Doamne, așa am să fac; și plecă Dumnezeu (1).

Prin unele părți din jud. Constanța se zice că spre a avea Noe după ce să se iea spre a face corabia, Dumnezeu i-a spus ca să taie o pasăre și să-și alcătuească corabia după cum va vedea că sunt alcătuite și oasele pieptului de pasăre (2).

Prin unele părți muscelene se crede că după ce Noe a fost chemat la Dumnezeu, acela i-a spus:

— Dar eu ce mă fac, Doamne, ca să nu mă iea apa?

— Ia să te sui și tu în corabie.

— Când?

— Când îi mână pe masă de fier! (3).

Prin jud. Dolj se spune că Noe eră muncitor cu credință în Dumnezeu și lui i-a poruncit Dumnezeu să-și facă corabia și s'o umple cu de toate *nămeteniile* de lighioane, câte-o pereche.

Și după ce Noe a pregătit toate, Dumnezeu i-a zis:

— Noe, când nu vei mai putea mânca decât de pe sapă, atunci să știi că este potopul! (4).

3. Indată ce a primit poruncă, Noe s'a apucat de lucrul corăbiei, fără ca să știe cineva unde lucrează. Prin unele părți se zice că Noe a lucrat la corabie trei ani de zile; prin altele se spune că i-a trebuit nouă ani pentru aceasta, fără ca *Iuda* să poată afla (5). În sfârșit prin altele se crede că lucrul acesta i-a luat lui Noe nouăzeci și nouă de ani (6).

Prin jud. Vâlcea se zice că Noe,—iar câte odată *Iov*,—eră un sfânt care știă că îndată or să fie înecuri mari în lume. Ca să scape de moarte, el s'a apucat să-și facă o corabie mare, în care să se încuie când or începe ploile. Și fiindcă eră lemnar, singur s'a apucat să lucreze la corabie, fără să mai spue cuiva ce vrea să facă. Și-a luat uneltele, a plecat la pădure, zicând nevastei să nu spuie

(1) *Albina*, IV, p. 1270—3.

(2) *Idem*, V, p. 333—4.

(3) *Sămănătorul*, VIII, p. 642.

(4) Cred. Rom. din com. Boureni, jud. Dolj, comunic. de d-l N. I. Dumitrașcu.

(5) *Albina*, V, p. 333—4. — Voronca, *op. cit.*, p. 20—1.

(6) *Șezătoarea*, IX, p. 27—8.

la nimeni unde este și ce lucrează. Când a ajuns în mijlocul pădurii, s'a pus să taie lemne, să le care și să le facă grămadă, ca să le lucreze (1).

Prin unele părți din Bucovina se crede că pe când Noe lucră la corabie, s'a tăiat la un deget și din sângele care i-a curs din rană, a răsarit mai apoi copacul numit *călin* (2).

4. În privința celei dintâi corăbii făcute de Noe, poporul român aproape de pretutindeni crede că a fost odată sfărâmată de Diavol, care află locul unde Noe și-o făcuse, tot prin ușurința femeii, — a femeii lui Noe. Intr'adevăr iată ce povestesc aceste legende și credințe.

Întâia povestire bucovineană ne arată că Diavolul, spre a afla locul unde lucrează Noe, a mers la femeia acestuia, având cu sine puțin *rachiu*, ca s'o îmbete și s'o pună apoi să-l întrebe pe Noe.

Nevasta iea rachiu, întreabă pe Noe, dar acesta nu vrea să-i spună nimic.

A doua zi Diavolul vine cu mai mult *rachiu*, îi dă și lui Noe, dar înzadar, căci Noe nici de data asta nu-i răspunse nimic. A treia zi însă, după ce Diavolul l-a îmbătat bine cu *rachiu*, Noe spuse acestuia că lucrează în pădure la o corabie.

Dar Dumnezeu se arată îndată lui Noe și-i spuse :

— Ți-am poruncit, Noe, să te ferești chiar și de femeia ta, dar tu nu m'ai ascultat. Vezi c'ai greșit?

— Am greșit, Doamne, dar acum ce trebuie să fac? îl întreabă Noe.

Să te duci la copacul din care ai tăiat cel dintâiu lemn, să cazi în genunchi acolo, să te închini și să cetești rugăciuni până la sfârșit.

Noe merse la copacul știut, și într'atât se rugă, încât Dumnezeu se milostivi, iar Dracul se înspăimântă de atâtea rugăciuni, că făcu corabia la loc, întocmai cum fusese la început.

După o altă variantă, se crede că Noe, mergând la acel copac, a bătut cu toporul într'însul și a zis :

— Imi pare că dintr'acesta !

În urmă, mergând la corabie, a văzut-o întreagă. Ii mai lipsiau

numai câteva cuie, dar Noe atingându-le cu toporul, ele s'au prins la loc (1).

Urmează a doua povestire, asemenea din Bucovina :

Iuda, ca să afle locul unde Noe își lucră corabia de nouă ani de zile, se puse bine cu femeia acestuia, îi aduse un vas plin cu *rachiu*, anume izvodit de dânsul, și o îndemnă să-l dea lui Noe, când acesta va veni trudit dela lucru.

Noe o întreabă :

— Ce-i aici?

Aici e zeamă de secară; iea și bea, că-i bine, îi răspunse femeia.

Noe gustă odată, îi plăcu și simți cum îi vine pofta de mâncare. Mai trage o înghițitură, apoi alta și iarăș alta, până se îmbătă bine. După ce ochii i se împăiejeniră, nevastă-sa îl iea pe departe și află unde lucrează la corabie, iar după ce află, merse cu vestea bună în fața necuratului și-i spune și lui. Dracul se bucură strașnic, merse la corabie numai decât și o sfărâmă în bucățele.

Când se duse a doua zi Noe și văzu corabia sfărâmată, își puse mâinile în cap și începă a plânge. Și cum plângea el amar, vine un înger și-l întreabă :

— De ce plângi, Noe?

— Cum să nu plâng, îi răspunse Noe,—când iată munca mea de nouă ani de zile împrăștiată.

— Nu mai plânge ! Dar știi din care pom ai tăiat cel dintâiu când ai început la corabie?

— Știu !

Du-te și fă-ți o scândură și două ciocănașe, mergi apoi la rădăcina copacului aceluia și începe a tocă.

Noe a făcut întocmai : și-a cioplit scândura și ciocănelele și a început a tocă ; bucățele toate, cât de mici, de pe unde erau ele împrăștiate, au pornit una câte una, mică și mare, să se așeze la locurile lor și astfel corabia s'a alcătuit la loc, întocmai cum fusese și mai înainte (2).

A treia povestire, care se aude prin unele părți din jud. Suceava, sună astfel :

Iuda s'a făcut boierănaș, îmbrăcat bine, și s'a dat în dragoste cu femeia lui Noe. El tot sta de dansa să întrebe pe Noe ce lucrează

(1) T. Bălășel în *Șezătoarea*, III, p. 105—7.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 19.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 19.

(2) *Ibidem*, p. 20—1.

și unde lucrează el. Nevasta îl întrebă, dar Noe nu-i spune; zicea că umblă după vânat prin pădure.

Amu zice că Noe gătiă corabia; numai un lemn mai aveà de pus și erà gata. El s'apucă și spune femeii, femeia spune Diavolului, și cât ai clipi din ochi, corabia se desface și lemnele sar în picioare pe la locurile lor, de unde au fost tăiate.

Când se duce Noe să s'apuce de lucru și vede lemnele în picioare pe la locurile lor, s'a prins a se scărmană de cap și a se izbî de toți copacii. Dar Dumnezeu care văzuse totul, îl întrebă:

— Ce este, Noe? Nu ți-am spus să nu spui la nimeni? Ce-ai făcut?

— Am greșit, Doamne; văd că am greșit. Ce să fac acum?

— Ce să faci? îi răspunse Dumnezeu, — știi care e lemnul care l-ai pus întâiu?

— De unde să știi, Doamne! Nu știu.

— Du-te, îi zice Dumnezeu, — la lemnul cel care este înaintea ta, c'acela este, taie-l și fă din el o *toacă* și prinde a tocă dintr'însa.

Făcu Noe așa cum îi poruncise Dumnezeu și când a început a tocă, toate lemnele s'au pus pe la locurile lor și corabia a fost la loc. De atunci este toaca. Noe a mai pus lemnul care trebuia și s'a vârit în corabie. Atunci a și bufnit apa (1).

Urmează a patra povestire care se aude prin jud. Tecuciu:

Noe s'a apucat de lucru într'o pădure, departe, unde a găsit un copac din care și-a *închipurluit* tot lemnul. Și nimeni nu știă, și nici femeii nu-i spusese.

Tocmai la trei ani, când a gătit-o, a venit acasă, și, de bucurie, s'a apucat să bea ca omul o leacă de vin la început și pe urmă tot mai mult, până s'a îmbătat.

Ei! dar alții spun că nu s'ar fi îmbătat, dacă Necuratul, care trăia bine cu nevastă-sa, n'ar fi fost față și n'ar fi suflat în oala cu vin a lui Noe. Vorba e că Noe s'a îmbătat.

Și Noe amestindu-se, a prins chef de vorbă și a zis nevestei sale:

— Știi ceva, femeie? De trei ani de zile tu nu știi unde mă duc și ce fac eu și iarăș nu știi că peste trei zile Dumnezeu va îneca prin potop toate spurcăciunile de oameni de pe pământ și numai noi vom scăpa, căci numai eu îmi am corabia gata de plutit.

Ce-a fi răspuns muierea, ce-a fi mai zis pe urmă Noe, nu se știe

(1) *Șezătoarea*, IX, p. 27—8.

nimic decât doar atâta că mergând Noe la corabie, a găsit-o risipită toată, în așchii și surcele.

Când a văzut aceasta, Noe a început să se roage lui Dumnezeu, și Dumnezeu dându-i gând bun, a luat Noe *toaca* corăbiei și a început a tocă; și au început a se adună lemnele, una câte una, și a se așeza fiecare la locul lor, până ce s'a făcut corabia întreagă, întocmai cum fusese și mai înainte.

Pricina pentru care corabia s'a fărâmat, bine nu se știe: unii zic că a fost stricată de Diavol, ca să nu poată scăpa nimeni dintre făpturile lui Dumnezeu de potop, iar alții adevăresc că corabia a fost risipită chiar de Dumnezeu, ca să înspăimânte pe Noe pentru greșelile cari le-a fost făcut: întâiu că s'a îmbătat și al doilea că a spus taina înainte de vreme nevestei lui (1).

A cincia povestire o avem tot din aceste părți:

Diavolul, știind că Noe lucrează ceva într'ascuns, a venit la femeiușca lui și a întrebat-o, dar aceasta i-a spus că nu știe. Diavolul dacă a văzut și a văzut aceasta, i-a zis:

— Ei, dacă nu știi, întreabă-l, că ți-l fac eu bun de întrebat.

Și cum Noe s'a întors acasă și a luat de pe prichiciul hornei oala cu vin ca să bea o leacă, dracul i-a stupit în oală și astfel Noe s'a îmbătat.

Pe urmă, se înțelege, femeia, care-i cea mai curată salbă a dracului, a putut lesne să-și ispitească bărbatul și să spună Necuratului cele aflate (2).

A șasea povestire, care se aude prin jud. R.-Sărat, ne spune următoarele:

Noe aveà un butoiu cu vin, căci el descoperise *viea*, și de câte ori venia pe acasă, bea din vin și nu se ametiă.

Diavolul, ce să facă, ce să dreagă, cum să-l îmbete pe Noe? Vezi bine dumneata, că pe vremea aceea *vinul* nu îmbătă, oricât ar fi băut omul. Ucigă-l-toaca și-ar fi băgat de asta coada și a scuipat în butoiul cu vin al lui Noe. Când Noe vine acasă și bea, îl ieă numai decât vinul din ochi și-i spune femeii sale [unde lucrează și anume ce]... Dracul [aflând astfel], se duce în pădure și fărâmă corabia lui Noe. Noe se plânge lui Dumnezeu, iar el îl învață să bată în toaca de lemn. Și toate scândurile se înclieară la corabie.

(1) Culegere din com. Țepu.

(2) Idem.

De atunci e *toaca* pe fața pământului și dracul fuge de ea, că n'are putere; de aceea îl mai numesc pe Diavol *Ucigă-l-toaca* (1).

În sfârșit a șaptea povestire, vâlceană, sună precum urmează:

Zavistiosul de drac, cum e el făcut, numai de rele bun, a mirosit el că Noe trebuie să aibă un gând de nu-l tot vede pe acasă. S'a dus la nevastă și a întrebat:

— Acasă e Noe?

— Nu-i acasă!

— Dar unde e?

— Nu știu, că nu mi-a spus când a plecat.

A doua zi iar:

— Unde e, nevastă, bărbatul tău?

Iar:

— Nu știu, că nu mi-a spus când a plecat.

Azi «nu știu», mâni «nu știu», până o brodește într'o zi: taman mănă și bea vin cu copiii la masă. Dracul face cum face și suflă în oala cu vin, și cum bea acea nevastă, se îmbată. Dracul cum o văzu, cum îi era lui aminte, o întreabă:

— Unde e bărbatul tău, nevastă?

— Ia tot lucrează în pădure la o pustie de corabie, că ci-că o să fie curând-curând un potop mare în lume și noi o să intrăm în corabia aceea, când o începe potopul.

Dracului atât i-a trebuit; iute s'a dus în pădure și cum a dat cu ochii la grămada de lemne, le-a răspândit Nichipercea, de nu s'a știut lemn cu lemn.

Noe, cum a văzut drăcovenia asta, pe loc l-a ars la inimă că Dracul trebuie să-i fi făcut lui posna asta. Iute s'a dus acasă și a întrebat nevasta:

— Nu cumva a venit Dracul pe aici să te întrebe de mine?

— A venit.

— Ei, și i-ai spus unde sunt?

Că «hâr», că «mâr», i-a spus toată tărășenia, cum a înșelat-o Dracul.

Atunci Noe, ca un sfânt, a făcut o *toacă de paltin* (toacele de pe la biserici sunt mai toate de paltin și bătrânii pretind că dela Noe a rămas *zvonu* ca să facă toacele de paltin) și a început a tocă; și de ce tocă, de aceea se strângeau lemnele de pe unde le

(1) *Albina*, IV, p. 1270—1.

risipise Sarsailă, până când s'a făcut grămada cum fusese și mai înainte.

Și din lemnele alea a făcut Noe o corabie mare-mare de tot, de a încăput ea ai casei și tot felul de lighioane ce se mișcă în lume (1).

Mai pe scurt, prin jud. Constanța se povestește că tocmai când voia și Noe să zică «Doamne-ajută» că a scăpat de nevoie, Diavolul vine și-i desface corabia în bucăți. Dumnezeu, văzând aceasta, porunci lui Noe să-și facă o *toacă* în care să toace spre a aduna la loc toate bucățile de lemne din cari fusese făcută corabia. Și într'adevăr, de îndată ce Noe a început să toace, lemnele s'au adunat grămadă și corabia s'a alcătuit precum fusese și mai înainte (2).

5. Prin jud. R.-Sărat aflăm însă subiectul acestor povestiri redus numai la ispita diavolului și a femeii lui Noe, pentru ca *Cornea* să știe ce să facă. Iată:

Noe s'apucă de făcut corabia cum îi spusese Dumnezeu. El lucră fără să știe nimenea într'o pădure, iar la masă veni acasă. A lucrat el un an [și] mai bine la a[cea] corabie în pădure. Și nevasta, în urma lui, când el plecă la lucru, se *încârdoșia* cu Dracul. Așa Dracul o învață pe ea și o pune la cale să întrebe pe bărbatu-său că unde se duce el.

Când veni la masă, nevasta îl întreabă pe Noe:

— Bre, da unde te duci tu mereu de un an de zile și mie nu-mi spui?

Noe îi dă răspunsul repede:

— Mă duc și eu la lucru,— dar să-i mai spue ceva, pace!

Și o plecă la lucru în pădure.

Nevasta, când veni Dracul, îi spuse că n'a vrut să-i spue Noe unde se duce. Dracul îi dă atunci nevastei un *busuioc* și nițică apă, — ce fel de apă o fi fost, nu știu. O învață apoi, când o dormi Noe, să-i dea cu busuiocul pe la nas, pe urmă să-l stropească cu nițică apă de aceea; el atunci o să se scoale repede și o să spuie unde se duce.

Nevasta face cum o învață *Cornea* și când Noe dormi, îi dă c'un busuioc la nas, cu al care i-l dăduse Dracul, și-l stropește cu apa aia, care i-o dăduse Necuratul. Cum îl udă, Noe se scoală speriat din somn.

(1) T. Bălășel, în *Sezătoarea*, III, p. 105—7.

(2) *Albina*, V, p. 233—4.

Nevasta atunci îl întreabă că unde se duce de un an de zile și ei să nu-i spuie, pace! Noe la început nu vrea să-i spuie, pe urmă însă îi spuse:

— Uite așa, uite așa: Dumnezeu mi-a spus că o să piardă pământul, și eu, ca să scap, să fac o corabie, să mă suiu în ea când o da *potopul*.

După ce îi spuse, Noe plecă la lucru, iar femeia rămase acasă.

Cum plecă Noe la lucru, Dracul veni la nevastă și o întreabă ce a făcut. Nevasta îi spuse c'a izbutit: Noe i-a spus că se duce să facă o corabie și să se suie cu nevasta în ea, că Dumnezeu i-a spus că o să prăpădească pământul, o să-l înece.

Dracul ce eră să facă? O băgase pe mânecă, că-l îneacă și pe el. Ce se vorbește el cu nevasta lui Noe?

— Când s'o sui bărbatu-tău în corabie, tu să nu te sui până n'o zice o vorbă de rău, că atunci mă suiu și eu cu voi.

Așa a învățat-o Necuratul pe nevasta lui Noe, și s'a dus.

Noe veni la mâncare dela lucru, când veni soarele la prânz. Când veni el pe drum, începî o ploaie mare, mare de tot, că umplu casa cu apă. Unde să mănânce el, că pe jos eră lac de ploaie, și paturi puse pe-atunci n'aveau oamenii, ca să mănânce pe ele. De aceea înfige o sapă cu coada'n pământ și cu *leafa* în sus și se puse să mănânce pe ea. Atunci își aduse aminte că mănâncă pe *masă de fier* și deci o să fie un potop mare. De grabă își strânse din toate lucrurile de pe pământ și din semințe câte una și intră în corabie (1).

6. Gătindu-și de făcut corabia, Noe așteptă începutul potopului ca să-și urce pe ai săi și vietățile despre cari i-a poruncit Dumnezeu, ca să le scape dela înec. În privința semnului hotărît ca început al potopului, iată o povestire musceleană ce ne spune:

Pe urmă, — după primirea poruncii Dumnezești, — odată sau închis... porțile cerului, s'au răvărsat apele peste toată fața pământului și-au venit mari-mari, că mai eră să înghită și pe Noe, care nu știă ce să facă. Corabia eră sus pe un munte. Noe caută încoă, caută încolo, degeaba. Nicăeri nu vedeă *masă de fier* și nu mai eră rost să stea jos, că-i veniă apa până la șolduri și rămăsese doar cu sapa în mână.

— Mă, mă! unde să fie masa, că mă înec!

(1) H. N. Țapu în *Albina*, IV, p. 1270—3.

Îl răsibise foamea; ne mai având încotro, întoarse sapa cu *leafa* în sus, și puse de mănă pe ea. Pe urmă tot socotindu-se și uitându-se la sapă, odată își dete cu palma peste frunte.

— Uite mă, asta a fost masa de fier, zice el, și se urcă în corabie.

Apa înecase acum tot-tot, pe unde venise (1).

Povestirea aceasta o găsim aproape cu acelaș cuprins și prin unele părți din Oltenia:

Noe, dacă eră muncitor, s'a dus la prășit. Prășește azi, prășește mâni și când la *a* de trei zile pe la prânzișor, unde se pune, nene, o ploaie; și plouă-plouă, parcă turnă cu găleata, de nu mai puteai vedeă ca la doi pași. Și Noe, în vremea asta, tăman se pregătiă ca să mănânce. Da un' să mănânce? Că pe jos eră *s'afi* (2) apă, *boaștină*. Și dacă a văzut așa, a înfipt sapa cu coada în pământ, și-a pus mâncarea pe tăiș și a început să mănânce. Da tocmai când să se sature, și-a adus aminte de vorbele lui Dumnezeu, că atunci când va mănă pe tăiușul sapei, potop e aici și că *a* ploaie trebuie să fie potopul. Și a plecat acasă.

A lucrat corabia, apoi a pus toate lighioanele în ea și astfel a plutit pe apă patruzeci de zile și patruzeci de nopți de-a rândul (3).

În sfârșit, prin Bucovina, referitor la pregătirea lui Noe, se mai povestesc și următoarele:

Cum a auzit Noe despre cele ce au să urmeze, s'a apucat cu deadinsul de lucru, dimpreună cu feciorii săi și a durat o corabie mare, lungă și largă, ca să încapă într'însa el, casnicii săi și toate dobitoacele pământului și sburătoarele văzduhului, după cum i-a poruncit lui Dumnezeu.

Ceilalți oameni, văzând clădirea aceasta a lui Noe, unii se mirară de ea, alții îl țineau pe Noe ca lipsit de toate doagele. Și mai mult se mirară oamenii când văzură că Noe singur cu casnicii săi s'așează într'însa și că mână într'însa fel de fel de dobitoace și fel de fel de păsări.

Noe încă nu gătise să vâre toate în corabia sa, când iată că au început ploile cele mari și nesfârșite cari acoperiau, pe zi ce merge, pământul cu apă.

(1) *Semănătorul*, VII, p. 642.

(2) *Numai*.

(3) Culegere și scriere de păr. T. Bălășel.

Darși atunci nu încetă Noe cu mănarea dobitoacelor în corabie (1).

7. Urmând celor aflate în povestirea biblică, poporul român crede că Noe a luat în corabia sa din toate soiurile de vietăți, câte o pereche, însă ca *lume*, ca oameni adică, nu s'au aflat decât el, soția și copiii săi.

Prin Bucovina se aude spunându-se că Noe nu și-a luat nevasta, din pricină că aceasta îl înșelase cu Diavolul și-i destăinuise Necuratului locul unde bărbatul său lucră la corabie. Dar pentru ca neamul omenesc să nu piară, pe corabie a fost luată o altă pereche de oameni (2).

8. Diavolul, dacă trăește și astăzi pe lume, n'a scăpat de înec decât tot prin corabia lui Noe, mulțămîtă numai sprijinului ce i-a dat femeia acestuia.

Iată întâia povestire bucovineană :

Se zice că Dracul se învoise cu femeia lui Noe și-i spusese :

— Să nu cumvă să te urci în corabie până ce Noe nu m'o chemă și pe mine !

Femeia îl ascultă și când Noe porni să suie în corabie tot soiul de dobitoace, bărbatii își luară femeile lor, calul își luă iapa, cocoșul își strigă găina, șearpele își chemă șerpoaica și toate celelalte tot astfel.

— Vino și tu, își strigă Noe femeia,—că începe potopul.

Iar femeia nu voi.

— Vino mai repede, că te 'neci !

Și femeia lui nici nu gândia.

— Hai, *drace* ! și vino mai repede !

Atunci femeia s'a ridicat în corabie, dar alătura cu dânsa se urcă și Diavolul (3).

Din jud. Tecuciu avem acest fragment de povestire :

După ce Noe își făcù corabia, când fu cu totul gata, spune femeii sale să se suie, dar aceasta, care se aveà bine cu Diavolul, nu voi.

— Sui, femeie !

— Nu vreau fără el.

— Sui, *drace* !

(1) D. Dan în *Șezătoarea*, VI, p. 102—4.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 19.

(3) *Ibidem*, p. 21.

Și dracul se urcă în grabă (1).

Prin jud. R.-Sărat, povestirea sună la fel :

După ce Noe își încărcase toate pe corabie, nevastă-sa, ce eră să facă, că rămase dracul pe loc ? Face cum o învățase Necuratul și nu vrea să se suie în corabie. Bărbatu-său îi zice să se suie și ea nu vrea cu nici un chip. Noe mânios, se scapă și zice :

Sui cu dracul mai iute, că ne-apucă potopul !

Nevasta atunci se suie, văzând că a intrat în corabie și *nen'su* (2).
Va să zică se suie Ucigă-l toaca în corabie (3).

Din părțile doljene, avem aceste rânduri.

Noe, după ce a băgat toate lighioanele în corabie, pe vremea potopului, i-a zis și neveste-sei :

— Hai, nevastă, de intră și tu !

Ea «nu» !

— Hai fă !

Tot «nu» !

— Hai mai repede, fă.

Ea tot «nu»

Atunci Noe, de necaz, fără de veste zice :

— Hai, *drace* !

Și Dracul se suie pe corabie (4).

9. Cu privire la urcarea vietăților în corabie, poporul român cunoaște câteva povestiri despre unele ființe, cari n'au ascultat de Noe spre a se urcă, ci bizuindu-se pe unele puteri ale lor, s'au luptat cu valurile potopului până ce în cele din urmă s'au înecat.

Dintre aceste vietăți, una este *boul*, după cum aflăm în următoarea povestire bucovineană :

Când Noe s'a suit în corabie, cu toate felurile de dobitoace, a spus și unui bou care vorbià :

— Vino și tu cu mine în corabie !

Dar boul i-a răspuns :

— Nu vroi, ci eu voi înnotă cele patruzeci de zile cât ține potopul.

Noe l-a lăsat, dar după ce a început potopul, boul a prins să înnoate

(1) Culegerea din Țepu.

(2) *Frate-său*.

(3) *Albina*, IV, p. 1270—3.

(4) Culegerea din Boureni-Dolj, comunic. de d-l N. I. Dumitrașcu.

și a înotat câtvă timp, dar nu după mult, paserile cerului s'au pus pe coarnele lui, așa boul s'a înecat (1).

O altă povestire, care se aude deasemenea prin Bucovina, ne vorbește despre o altă vietate numită *iornorog*:

Ii mai rămăsese lui [Noe] încă *iornorogul* pe afară, care vietate, cu toate încercările lui Noe, nu s'a dat înduplecată să intre în corabie. Noe îi zise să intre numai decât în corabie, că iată apele tot cresc și toate cele de pe pământ se vor îneca, căci așa a hotărât Dumnezeu. Iornorogul însă, zice el că nu se va îneca, ci va scăpa cu înotul. Atunci închise Noe ușa corabiei, plin de mahnire că pe unul din dobitoacele pământului n'a putut scăpa dela pieire. Și pieire într'adevăr se făcu îndată tuturor celor ce se aflau pe pământ și Iornorogului, căci apele creșteau mereu și se ridicau acum până la piscurile munților. Atunci își cearcă Iornorogul norocul său prin înot, dar agățându-se de dânsul, atât din oameni cât și din vietățile ce plutiau pe apă, și prinzându-se unii de coarnele lui, alții suindu-se pe spatele lui late, se cufundară în adânc prin greutatea lor, cu toate că Iornorogul eră puternic și înotă de minune.

Și așa s'a pierdut atunci de pe pământ vietatea cea mai mare și mai puternică, care se numia iornorog, înecându-se în potop și n'a mai rămas nici o urmă de dânsa, ci numai numele.

Dacă iornorogul nu s'ar fi bizuit prea mult în puterile sale și n'ar fi fost nătâng, intră în corabie și sămânța lui ar fi pe pământ încă și în ziua de astăzi (2).

În sfârșit a treia povestire, musceleană, pe unde se crede că potopul ar fi fost pornit spre a nimici neamul *urieișilor*, ne spune că după începerea ploilor, tartorul acestui soi de oameni încă nu se temeă. A pus un picior pe unul din cei mai înalți munți, altul pe alt munte și odată s'a apucat cu mâinile de porțile cerului ținându-se sdravăn.

— Așa ți-e vorba? zise în gându-i Dumnezeu, căruia nimic nu-i poate sta împotrivă,—stai tartore că te 'nvăț eu minte.

Și odată trimite pe la ochii uriașului un soi de muște, cari mai de cari mai pișcătoare.

Rabdă tartorul, rabdă, mai închide ochii, degeaba. Când îl întetește

însă sdravăn usturimea, se hotărăște să scape de ele și odată trage de pe toarta cerului mâna dreaptă, să se șteargă.

Atât i-a trebuit. N'a mai putut să se ție și... *hudubăști*, a căzut tartorul în apă. A început să vuesească tot pământul și s'a făcut un talaz așa de mare, că eră mai-mai să răstoarne și corabia lui Noe.

— Stăi, Doamne, răcnî din apă uriașul, — nu mă prăpădi, că de ne-om duce noi, o să te mai asculte lumea? Nimic n'o să mai poți face bun, de n'o mai fi pe pământ neamul nostru.

— Așa o să fie, s'ar fi gândit Sfântulețul și a mai lăsat de prin ei.

Și ci-că din urieșii ăia s'au tras și se trag și acum unele lifte și unii asupritori cari amărăsc rău, rău de tot, vieța bieților creștini.

Da vezi dumneata, asta e spre folosul nostru. Numai când ne vedem la mare nevoie din partea asupritorilor, numai atunci ne aducem aminte de Dumnezeu și ne rugăm lui (1).

O astfel de povestire o întâlnim și la alte popoare. Ucrainenii cred că Dumnezeu a poruncit unui om sfânt să facă o corabie; dar ce lucră el ziua, Diavolul împrăștiă noaptea. Când odată adună bucățile corăbiei, pe unele le găsi prea lungi și pe altele prea scurte. După sfatul lui Dumnezeu, pe cele lungi le strânse, pe cele scurte le întinse și astfel întocmi vasul. Animalele și paserile venise să-și iea locul în corabie și numai o pasere mare, un rinocer, nu voi să intre. Potopul cuprinse pământul, păsările se năpustiră pe coarnele rinocerului și acesta se îneca (2).

Urmează acum o variantă a povestirii române de mai sus, care, cu toate că ne pomenește de un potop, nu ne arată dacă a fost cel de pe vremea lui Noe sau un altul. Urieșii apar sub numele de *Jidovi*:

Cică au fost odată niște oameni mari, mari, grozavi de mari, cărora li se zicea Jidovi. Și oamenii aceia erau așa de mari, că puneau piciorul pe un vârf de munte, iar cu mâinile se apucau de toartele cerului și îl sguduiau, parcă am sguduî noi o cergă.

Și Jidovii iștia erau oameni răi, nevoie mare, și *se luau la contra* chiar și cu Dumnezeu și nu știau nici lui de loc de frică.

Și Dumnezeu așa văzând, și-a pus în gând ca să-i prăpădească de pe fața pământului, ca nici picior din ei să nu rămâie, doar numele, iar în locul lor să facă alți oamenii, mai mici și mai ascultători.

(1) Voronca, *op cit.*, p. 20.

(2) D. Dan în *Șezătoarea*, VI, p. 102—4.

(1) C. R.-Codin în *Semănătorul*, VIII, p. 642.

(2) *Revue des traditions populaires*, II, p. 406—7.

Și așa bunul Dumnezeu a dat un potop pe fața pământului, că nici n'a mai fost până atunci așa prăpăd de apă și nici că o mai fi, cât o să fie lumea. Așa că pământul s'a umplut *totului-tot* cu apă, că nici munții nu se vedeau cât negru sub unghie.

Toți Jidovii au pierit înecați; numai unul mai vartos scăpase de înec, căci se așezase cu un picior pe un munte și cu celălalt pe alt munte și cu mâinile se apucase de toarte cerului, și sta așa așteptând să sece apele.

Dar Dumnezeu nu l-a suferit nici pe acest Jidov, căci el vrea să scape de toți Jidovii. Și așa a rânduit niște muște, de au năvălit la ochii Jidovului, iar doi viermi mari i-a trimis la tălpile Jidovului.

Și muștele trimise îl ciupiau de ochi, iar viermii i-au ros tălpile.

Jidovul, la rândul său, vrând să se apere cu mâinile de muște, și tot mișcând din picioare de durere, a scăpat cu mâinile de pe toarte și cu picioarele de pe creștetul munților și așa s'a prăbușit în apă și s'a înecat, și urma Jidovilor a pierit din lume; doar le-au rămas și oasele prin pământ.

Și de atunci a rămas vorba că omul are *talpa piciorului* scobită, de când au ros viermii talpa Jidovului celui ce voiă să scape de pedeapsa lui Dumnezeu.

Și tot de atunci a rămas ca *muștele-morților* să împuieze pe oameni când sunt morți; și de aceea se și crede că la bolnav, când vor năvăli muștele acestea, e semn că moartea e gata.

Dumnezeu a dat apoi voie muștelor și viermilor să mănânce trupurile *Jidovilor*. Și de atunci a rămas ca muștele-morților și viermii să mănânce pe toată lumea (1).

A doua variantă a acestei povestiri, care se aude prin unele părți din Oltenia, ne spune mai pe scurt următoarele:

A fost un *Uriaș* când cu potopul; și dacă a văzut că se mărește apa, a pus un picior pe un munte și pe celălalt într'alt munte și a zis:

— Mare ești tu, Doamne, dar mai mare sunt eu, căci numai eu mă pot duce pe apă șase săptămâni în not.

Auzind Dumnezeu acestea, a poruncit paserilor să-i mănânce picioarele; paserile i le-au mâncat și când a căzut Uriașul, a bubuit

(1) Marian, *Insectele*, p. 387—8.

apa trei zile și trei nopți. În urmă paserile cele rele l-au mâncat cu totul (1).

10. Noe își închide corabia, dar cum a intrat în corabie, — urmează o povestire din munții Moldovei de sus, — pornit-a Dumnezeu asupra pământului potop. Patruzeci de zile și patruzeci de nopți a curs ploaia ca cu cofa. Pământul peste tot a fost acoperit cu apă; după cum spun strămoșii, trecuse cu cincisprezece coți peste cei mai înalți munți.

I-ră, Maică Preceastă, ce de vaiete și de plânsete or fi fost atunci! Cum s'or fi ruinat toate pe pământ!

Suflare omenească n'a mai rămas pe păcătosul de pământ, toate s'au prăpădit.

Corabia lui Noe umblă ca o pană pe apă, dusă de valuri și de vânturi. În vârful unui munte înalt s'a oprit corabia lui Noe (2).

Nu se irosise încă apa de pe pământ; corabia lui Noe eră tot pe valuri. Se săturase și Noe de stat în cușcă și ar fi vrut să iasă (3).

(1) Culegere din com. Catanele, jud. Dolj, comunic. de. d-l Șt. St. Tuțescu. — Cu privire la nimicirea neamului de uriași prin potop, iată ce mai putem pomeni:

«*Urieșii* ceia, pe cari i-a fost făcut Dumnezeu, se făcuseră răi de tot, așa că nici de Dumnezeu nu vroiau să știe, — ziceau că ei sunt Dumnezeu. Ce să facă Dumnezeu și cum să-i prăpădească? A dat *cumpene*, potopuri, — *șapte potopuri* au fost, și tot nu le-a putut face nimic. Amu trăiseră două mii de ani. Aude tovarășul [lui Dumnezeu] (diavolul ferecat) în iad că Dumnezeu se năcăjește și nu-i poate toropi. Trimite răspuns lui Dumnezeu ca să-l lase pe dânsul, că el îi va găti de zile. Dumnezeu i-a dat drumul. Când a ieșit, a început a strânge nouri și a da ploi, că a ajuns ploaia până sub cer. Atuncea urieșii au căzut toți ca grinzile și s'a curățat lumea de ei. Iar un împărat al lor, *împăratul Constantin* care strigă asupra lui Dumnezeu, stă cu oastea și târgul lui tot sub apă și la sfârșitul lumii are să fie bătălie cu împărații lumii aceștia și are să rămâie pe lume numai el cu oamenii lui. Dar vor fi mici, că vor urmă doisprezece într'un cuptor, din ceeace au fost odată urieși. Ei de șapte ani de când iesă și mai au încă zece până ce vor ieși cu totul. Atunci lumea noastră se va sfârși. Iar de nu va ieși împăratul acela să ne prăpădească, Dumnezeu va da alte patimi pe oameni, — *boale*, — și lumea se va sfârși» (Voronca, *op. cit.*, p. 31).

(2) Un cântec basarabean ne spune (Madam, *Suspine*, p. 66—7):

Ardă-ți focul mână,
 Cel de-ai făcut steclușă,
 C'ai făcut-o mititică
 Și nu-mi este de nimică,

Ca viul om cu isteție,
 Să nu vrei și-l dai pe-o mie,
 Că nu cade la nevoie,
 Ca corabia lui Noe.

(3) M. Lupescu în *Șezătoarea*, II, p. 3—4.

Prin alte părți se crede că potopul a ținut nouăzeci de zile, iar apele se ridicară deasupra munților celor mai înalți cu patruzeci de coți (1).

11. Cel mai însemnat fapt petrecut în timpul cât Noe a plutit pe apă este încercarea Diavolului, — adică a *șoarecelui*, — de a găuri corabia și de a îneca astfel pe toți cei ce se aflau într'însa.

Întâia povestire, care se aude prin jud. Vlașca, ne vorbește de *șoarece*:

Când fusese *lat* (2) de Noe 'n corabie, *orătania* (3) s'apucă să roadă fundul corăbiei ca s'afunde pe Noe. Și s'a năcăjit Dumnezeu și l-a blăstămat să fie stricăcios și uricios și lumea să-l omoare (4).

A doua povestire, care se aude prin părțile de sus ale Moldovei, ne vorbește despre *șoarece* și despre *mâța*:

Intr'o zi umblă Noe printre dobitoace. Intr'un colț al corăbiei vede o rosătură mare. De o multe de cuțit mai trebuia ros și apa ar fi năpădit în corabie. Noe întrebă dobitoacele să-i spuie cine a făcut acea posnă. Toate au răspuns că șoarecele. Nevoind să facă vărsare de sânge, Noe svârli între șoareci o *mănușă* și-o blagoslovî. Din mănușă se făcu o *mâța* mare, care, când se învârți printre șoareci, îi bagă în tusă, înghițindu-i pe vreo câțiva. Se vede că ori n'a fost *mâța* înainte de potop, ori în graba cu care s'a vârit, a uitat Noe să ia și *mâța* în corabie.

Și așa s'a iscat *mâța* pe lume. Cine crede, Dumnezeu îl vede. Cine nu crede cum îi spui eu, creadă cum știe el; eu așa o știu și așa o spun (5).

A treia povestire, care se aude prin Bucovina, ne spune că Diavolul singur a găurit corabia, că Noe l-a căutat dar nu l-a găsit, din pricină că *Eva*, nevasta lui Noe, l-a ascuns sub ea. De atunci femeia nu mai are dreptate. *Șearpele* până atunci nu mușcă, dar Diavolul, scăpat de *Eva*, l-a învățat cum să muște pe Noe, și după învățătura lui, acest prieten al omului l-a mușcat. De mușcătura lui însă, Noe n'a murit, căci așa a vrut Dumnezeu. Nici Noe n'a ucis

(1) Culegere din Țepu-Tecuciu.

(2) *Lat*.

(3) «De obicei înseamnă *pasere*; aici *dihanie*; sau poate e derivat din *urît*».

(4) Candrea, Densușianu, Speranță, *Graiul nostru*, I, p. 156.

(5) *Șezătoarea*, II, p. 3—4.

șearpele, căci acesta s'a rugat să-l lase, până va avea copii și apoi să-l ucidă, să nu i se prăpădească sămânța (1).

A patra povestire ne spune că Dracula sfredelit corabia, dar aceasta nu s'a înecat numai mulțumită *năpârcii*. Năpârca este deopotrivă de groasă peste tot, și românul nostru a zis că n'are coadă. Și de ce? Ci-că de n'ar fi fost năpârca, n'am fi fost pe pământ nici noi, căci când Noe eră cu corabia pe apă, Diavolul a făcut o gaură și de n'ar fi băgat năpârca coada acolo, cei din corabie erau înecați. Și de aceea e tare păcat să omori năpârca, cu toate că mușcătura ei e fără leac (2).

O variantă mai desvoltată a acestei povestiri sună precum urmează:

Zice că pe timpul potopului cel mare, când Noe plutiă cu corabia pe deasupra valurilor apei, netrebnicul de Diavol voî să piardă și pe Noe cu cele ce se aflau în corabie. Se gândi deci puțin și născoci numai decât un fel de instrument de fier numit azi *sfredel*, cu care putea să găurească pereții corăbiei.

Astfel *Uciganul*, — *Nichiuță*, — se apucă de lucru.

Bietul Noe și cu cele ce se aflau în corabie erau în primejdie de a se îneca. Se apucaseră și ei să scoată apa din corabie, dar nu puteau *prididi* pe Dracul, căci el lucră cu mult mai iute, găurind pereții vasului, așa că apa năvăliă din ce în ce mai multă.

În fața acestei mari primejdii se credeau pierduți.

Dumnezeu însă, care nu voește moartea păcătosului, căci pierdea de tot făptura mânilor sale, dete înțelepciune *năpârcii* și poate că de atunci au șerpîi istețime, căci sfânta scriptură ne poruncește să fim înțelepți ca șerpîi.

Iar năpârca se înfățișă înaintea lui Noe și zise:

— Ce-mi dai mie să astup eu găurile ce ți le face Dracul, și prin cari intră apă în corabie?

— Ce ceri? o întrebă Noe cu desnădăjduire.

— După ce va încetă potopul, să-mi dai câte un om pe fiecare zi ca să mânânc cu semințiile mele.

— Noe, strâmtorat de primejdie, îi făgădui după cerere și așa năpârca se apucă să astupe găurile, adică îndată ce Diavolul găuriă cu sfredelul, năpârca rupea câte o bucată din coada ei și astupă pe unde intră apa.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 834—5.

(2) *Șezătoarea*, IX, p. 28.

Câtva timp Diavolul, văzând că nu i-a reușit planul, fugi lăsând corabia și pe cei dintr'însa în pace (1).

A doua variantă, care se aude prin jud. Muscel, ne spune următoarele:

În vremea potopului Dracul a dat gaură c'un sfredel într'un colț al corabiei, ca să intre apă în ea și să se înece corabia cu totul. Pe urmă s'a făcut nevăzut. *Năpârca* a băgat de seamă și cum a pierit Dracul, și-a vârît coada în gaură și s'a înțepenit acolo. Iar când s'o scoată, mai scoate-o dacă poți! I s'a rupt coada în gaură, scăpând dela înec atâtea suflete, singurele cari mai rămăseseră pe fața pământului.

Dumnezeu ci-că ar fi blagoslovit-o.

D'atunci a rămas *năpârca* ciută de coadă și ciută e și în ziua de astăzi. Și tot d'aia ci-că cu toată răutatea ei, e păcat să omori *năpârca* (2).

În sfârșit a treia variantă, care se aude prin jud. Vâlcea, ne spune că după pornirea potopului, împelișatul de Sarsailă nici în corabie n'a dat pace lui Noe. S'a pus și a dat o gaură în fundul corăbiei, ca să intre apă în gaură și să se scufunde.

Dar *năpârca*, ca o înțeleaptă, iute și-a vârît coada în gaură și a rupt-o acolo, ca să astupe gaura. Și de atunci până astăzi ea n'are coadă și e păcat să omori *năpârca*, că ea a scăpat lumea. Cine omoară *năpârca*, [aceluia] îi moare vițelul dela vacă (3).

A cincea povestire, care se aude prin Bucovina, nu se deosebește de cele de mai sus, decât prin aceea că în locul *năpârcii* este vorba de *șearpe*, iar Dracul roade corabia având înfățișarea de *șoarece*. Șearpele, de îndată ce a văzut gaura, a astupat-o cu coada, iar Noe a dat drumul *mâței* și a prins șoarecele.

De aceea cu nici un chip nu e bine să ucidem șearpele (4).

A șasea povestire, cam nelămurită de altfel, ne vorbește de *șopârlă*:

Cum se vede [Diavolul în corabie], se apucă de năsbătii. Incepù a găuri corabia ca să intre apă să înece pe Noe și astfel să rămâe el cu *Reveica* (5). Niște șopârle însă ce erau în corabie, își

(1) I. Demetrescu, în *Gazeta Transilvaniei*, an. LIX, No. 144, p. 7.

(2) Culegere din Goleștii-Badei, jud. Muscel, comunic. de d-l D. Mihalache.

(3) T. Bălășel în *Șezătoarea*, III, p. 107.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 21.

(5) În nota subliniară, cetim: „Reveica, Rebeca, soția lui Isac, mama lui Noe” (?)

băgau coada pe unde găuriă dracul cu sfredelul și astupau borteale ca să nu intre în corabie apă.

De aceea șopârlei, când o calci pe coadă, nu-i curge sânge, că a vârît coada în apă și a ajutat lui Noe (1).

Credințele acestea le aflăm și la alte popoare. Astfel prin unele părți ale Franței (Haute-Bretagne) se spune că Noe a pus capul viperei în gaura făcută de doi șoareci și de aceea vipera are capul lat (2). Prin alte părți se spune că Noe a astupat gaura cu coada unui iepure și din această pricină iepurele n'are coadă (3).

Turcii din Europa cred că Noe a primit pe Drac în corabie fără voia sa și că acesta a făcut să vie apă ca să înece pe toți. Șearpele oprește apa cu condiție ca să muște pe cel dintâiu ce se va scobori din corabie. Acesta fiind Sem, Noe taie capul șarpelui în bucăți, dar din ele se nascură puricii, păduchii și alte insecte înțepătoare, pe cari Noe nu le luase în corabie (4).

A șaptea povestire, bucovineană, ne arată pe Diavol întruchipat în șoarece; el roade corabia, dar este mâncat de mătă:

Văzând Diavolul că potopul curge mereu și că Noe plutește pe apă în bună voie, cu toate vietățile lui, și că astfel se împlinește în toate voia lui Dumnezeu, s'a prefăcut în chip de *șoarece* și a găurit corabia, ca să intre apă în lăuntru și astfel să se scufunde.

Dumnezeu văzând aceasta, a aruncat îndată din înaltul cerului o *mănușă* care s'a prefăcut în *mătă* și a mâncat șoarecele.

Dar apa tot năvăliă în corabie. Atunci Noe, de spaimă mare, își puse mâna în părul frunții și-și smulse un smoc cu care astupă gaura și numai așa scăpă de șoareci.

De atunci sunt oamenii *pleșuvi* (5).

O variantă moldovenească ne spune următoarele:

Ci-că *mătă* înainte de potop n'a fost. Dracul scăpase și el, cum scăpase, pe corabia lui Noe și gândul lui eră să înece și pe alesul lui Dumnezeu, când apele or crește îndestul.

Ziua așteptată de dânsul veni, și Necuratul, în chip de șoarece, se apucă să roadă scândura corăbiei.

Dumnezeu, care poartă grijă omului drept întotdeauna, văzu ce

(1) *Albina*, IV, p. 1270—3.

(2) *Revue des traditions populaires*, XVI, p. 445.

(3) *Idem*, V, p. 244—5.

(4) *Idem*, II, p. 369.

(5) Voronca, *op. cit.*, p. 20.

văzù și scoase o năframă și o asvârli în corabie. Năframa se prefăcù după sorocirea Celui-de-sus în mătă, care gonì șoarecele, iar în gaura de scândură, pe unde da să intre apa, mătă-și puse coada.

De atunci se zice că mătă stă 'n casă pe lângă om, căci e nevoie pururi de a-l ferì de isprăvile șoarecelui, care are o picătură de duh drăcesc într'însul, deoarece din drac e făcut (1).

A doua variantă ne spune cam la fel:

Iuda s'a făcut în *șoarece* și smac! în corabie și a început a borteli. De geaba o tot astupă Noe cu călți, cu cârpe, cu ce putea, că n'avea ce-i face. Dumnezeu atunci asvârli mănuașă în corabie; mănuașă s'a făcut o *pisică* și a mâncat pe șoarece, scăpând pe Noe de Satană (2).

După a treia variantă, mănuașă a fost aruncată de *Maica Domnului* (3).

În sfârșit într'a patra variantă se povestește și de *năpârca*:

Diavolului, cum s'a văzut în corabie, îndată mare i-a trăsnet prin cap ceva și a zis că mare pomană și-ar face, dac'ar borteli corabia, ca s'o înece cu tot ce se va află pe dânsa. Și anume cum? Să se prefacă în *șoarece* cu dinții ascuțiți și să înceapă s'o roadă.

A zis și a început. Dar Dumnezeu, când a văzut aceasta de sus, din înaltul cerului, în grabă și-a asvârlit mănuașă din mână. Mănuașă s'a prefăcut în *mătă*, mătă a înhățat pe șoarece, dar vorba e că borta de pe corabie se făcuse și apa năvăliă în lăuntru.

Atunci de-odată a sărit năpârca și și-a vârît coada acolo, ca să nu mai izvorască apa. Și de atunci năpârca nu mai are coadă (4).

Acestea se aud și prin unele părți din Oltenia:

Dracul, cum intră în corabie, începù să roadă. *Vipera* văzù și repede-și băgă coada, să nu intre apa; Dracu 'ngăuriă iar într'altă parte. Noe reteză coada viperei și vipera se mută și ea într'altă gaură. Și tot așa, eră-eră să se scufunde corabia; și odată Dumnezeu aruncă o mănuașă 'n corabie, care se prefăcù în *pisică*; și Dracul [se prefăcù] în șoarece. *Pisica*, [îndată] ce văzù șoarecele, se și repezì la el și-l prinse. Noe se repezì de prinse *pisica* și o aruncă cu șoarece cu tot în apă. *Pisica* repede s'agăță de prispa corăbiei

(1) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu, comunic. de fratele meu Vasile.

(2) *Șezătoarea*, IX, p. 28.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 20.

(4) Culegere dela V. Antohi, din com. Țepu, jud. Tecuciu, comunic. de fratele meu Vasile.

și șezù la soare ca să se usuce apa de pe ea. De Drac, Noe s'a scăpat.

Și de atunci *pisica* are nărav de șeade la soare pe prispa casei (1).

A opta povestire ne arată pe *șoarecii* născuți din *balele Necuratului*:

Aghiuță tot nu s'a lăsat de comedii: s'a furișat binisor în corabie și ce-a făcut, ce-a dres, și-a lăsat balele acolo. Și unde a început din balele Diavolului să se puească la șoareci și cu mic, cu mare au început a găuri corabia, de credeai că fundul ei se prefăcuse într'un ciur curat. Tocmai potopul începuse, și Noe, după ce umpluse corabia cu toate cele ce-i poruncise Dumnezeu pentru timpul cât va țineă potopul, de odată vede că corabia lui stă gata să se înece. Atunci Noe, rugându-se lui Dumnezeu și Maicei Domnului să-l scape din ghiarele pieirii, *Maica Domnului* a asvârlit în corabie năframa ei și pe dată din năframă și-a luat ființă o *pisică*, care dând iama prin șoareci, și mâncându-i pe un cap, a scăpat pe Noe și pe toți ai lui dela pieire.

De atunci a rămas pe pământ *pisica*, care e blagoslovită de Dumnezeu. *Pisica* nu-i prea văzută bine de oameni din pricina vicleniei ei, dar cum să nu fie făcută vicleană *pisica*, când și-a avut în clin și în mână cu niște făpturi viclene ca ale lui Aghiuță (2).

Prin unele părți din jud. Tecuciu, această povestire se reduce la următoarele șire:

Cum s'a văzut Diavolul pe corabie, îndată a început să verse balele cari s'au prefăcut în *șoareci*, aceștia au început să roadă din podul corăbiei ca să intre apa în lăuntru și astfel să se înece alesul lui Dumnezeu. Dar Ziditorul își svârli de sus mănuașă care s'a prefăcut în mătă; mătă a dat goană printre șoareci, i-a ucis, și numai astfel a scăpat Noe dela înec (3).

12. Când ploile au început să contenească din curs, apa a prins a scădea și vârfurile celor mai înalți munți a se vedeă. Atunci a dat drumul Noe unui *corò* din corabie, ca să vadă și să-i aducă știre despre starea apelor. Aceasta se cunoaște de acolo că chiar și în zilele noastre, corbii hălăduesc numai pe înălțimile mari și numai rareori îi întâlnim prin sate sau pe șesuri, când le miroase a hoi-turi (4).

(1) Culegere din Boureni, jud. Dolj, comunic. de d-l N. I. Dumitrașcu.

(2) *Albina*, V, p. 334.

(3) Culegere din com. Țepu.

(4) Marian, *Orintologia*, II, p. 8.

Povestirea slujbei făcute de corb lui Noe sună în mai multe chipuri.

Una, care se aude prin Bucovina, ne arată numai atâta: că Noe a trimis corbul, că acesta a plecat îndată, dar dând peste hoituri, a început să mănânce, și nu s'a mai întors (1).

Urmează a doua povestire, care se aude tot prin Bucovina:

Dând Noe drumul corbului din corabie, ca să-i aducă știre cum se află pe lume, fiind vârful munților ivite afară din apă și aflând pe dânsul corpuri de vite pierite, și mâncând el hoiturile cele aflate, a uitat cu totul să se mai întoarcă îndărăt și să vestească lui Noe ce se află pe afară. Deci după ce a ieșit Noe din corabie, se zice că întâlnind el pe corb, și întrebându-l de ce nu s'a întors să-i spue cum se află prin lume, să-i fi răspuns corbul că el de aceea nu s'a înturnat, pentru că s'a dat de-a mâncat la hoituri.

Atunci Noe, mâniindu-se pe dânsul, l-a blăstămat zicându-i:

— De hoituri să nu te mai sature și numai hoiturile să fie bucata ta cea mai bună, și din orișice depărtare să-ți miroase ție hoiturile ca să le poți afla, pentru ca să-ți aduci aminte de mine!

De aici vine apoi, după credința poporului, că corbii *vintresc* (2), cine știe de unde hoitul și tot din cauza blăstămului lui Noe nutrețul de căpetenie al corbilor îl formează hoiturile (3).

Tot prin Bucovina se mai povestesc și următoarele:

Corbul a fost dintru început cu penele albe și nu cu pene negre ca în ziua de azi. Însă pe timpul potopului, băgând Noe, după cum se știe, din toate vietățile pământului câte o pereche în corabia sa, a băgat și una din corbi. După ce au trecut acuma potopul, și după ce a început a scădea apa, corbul a fost cel dintâiu pe care l-a scos Noe din corabie și l-a trimis să vadă cum e pe lume; scăzut-a apa pretutindenea, ori încă nu? Și-i zise să se întoarcă cât mai de grabă cu răspunsul.

Corbul ieșind din corabie, a sburat până ce a dat de un hoit de cal. Iară după ce a dat el de hoitul acela, a uitat cu totul de aceea ce i-a poruncit Noe, și începând a mânca din hoit, a mâncat trei zile și trei nopți după olaltă, fără să se urnească din loc. Abia în răvârsatul zorilor de a patra zi, după ce s'a saturat acuma cum se cade, s'a întors iară îndărăt la corabie.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 20.

(2) Miroasă, *adurmecă*.

(3) Marian, *Ornitologia*, II, p. 4-6.

Noe de departe, cum îl zări că vine, l-a întrebat plin de curiozitate: ce veste-i aduce? Ce este prin lume?, că a întârziat atâta.

Corbul nu întinse multă vorbă, ci răspunse drept, că fiind flămând și dând de un hoit de cal, s'a pus și a mâncat dintr'însul până ce s'a saturat; de aceea a întârziat așa de mult. Atâta tot ce poate să-i spue de prin lume, pe unde a umblat.

Noe auzind acestea, s'a mâniat foc pe dânsul și l-a *invelicit* (1) zicându-i:

— De astăzi înainte să fie penele tale cum e inima în mine!

Și fiindcă în acel minut inima în Noe eră neagră cum e tăciunile de amărăciune și mânie, s'au făcut și penele corbului ca inima lui; și de atunci și până în ziua de astăzi a rămas apoi corbul cu penele negre.

— Iară hrana ta să fie numai hoit, zise mai departe Noe!

Și cum l-a blăstămat Noe, așa a și rămas, ca corbul să se hrănească mai mult cu hoituri (2).

După spusa altora, blăstămul corbului ar fi fost acesta:

Ai, fi-u-ar pana pe tine,
Cum e inima în mine!

Și cum inima lui Noe eră amărită și neagră de năcazuri, tot astfel s'a făcut și pana corbului, și neagră a rămas până în zilele noastre (3).

Prin Transilvania se zice că blăstămul a fost acesta:

Negri-s'ar penele pe tine,
Cum s'a negrit inima'n mine!

Și astfel corbul, care aveà la început penele albe, s'a făcut dintr'odată negru (4).

(1) *Menit rău, blăstămat, condamnat.*

(2) Marian, *Ornitologia*, II, p. 3-4.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 696.

(4) Marian, *Ornitologia*, II, p. 4-5. — T. Bălășel, în *Șezătoarea*, III, p. 105-7: «După ce s'a ostoit potopul, Noe a trimis corbul din corabie, să vadă dacă s'a uscat pământul. Corbul, cum a dat de stârvurile *Iidovilor* înecați, s'a apucat să mănânce și și-a uitat de ce îl trimisese Noe. Și de atunci a rămas vorba: «făcuși slujbă ca corbul». Noe a blăstămat pe corb să fie pasere neagră, spurcată». — Culegere din com. Țepu. jud. Tecuciu, dict. de V. Antohi, comunic. de fratele meu Vasile: «Când apele au început să se mai tragă, Noe a trimis un corb să se ducă și să vadă uscăturile. Corbul într'adevăr a plecat de grabă, dar îndată ce a dat de uscat, cu hoituri de oameni și dobitoace înecate, s'a pus să se ospăteze și astfel a uitat să se mai întoarcă

După alte spuse însă, corbul n'ar fi negru de blăstăm lui Noe, ci «s'ar fi *întinat* cu nămolul cel negru care se află adunat pe vârful munților» (1).

Prin alte părți se spune «că Corbii de aceea s'au făcut negri la pene, pentru că Noe, după potop, dându-le drumul din corabie afară, s'ar fi negrit de arșița soarelui, căci atunci soarele ardea foarte tare, spre a usca mai de grabă fața pământului, care *chiftia* de apă» (2).

În sfârșit prin alte părți se crede că Noe a blăstămat pe corb și a doua oară, când s'a scoborît din corabie după tragerea apelor la matcele lor, ca să nu scoată pui și să se înmulțească ca celelalte paseri. Blăstăm stă în aceea că corbul a fost menit să se ouă în luna lui Decembrie și să-și clocească ouăle până în luna lui Faur, când e frigul mai tare.

De atunci și până astăzi, așa se întâmplă: corbii clocesc până în Faur, când, din pricină că ouăle lor sunt foarte tari și puii nu pot să le spargă găoacea, ca să iasă afară, corbii sboară din cuibarele lor, lăsând ouăle descoperite, și acestea, de ger, crapă. În urmă, corbii vin din nou la cuiburi și-și îngrijesc de puii lor (3).

De aici a ieșit cunoscuta zicere, care se aude pretutindeni: «Frig, de crapă ouăle corbului», care arată un ger aspru. Românii numesc chiar zilele dela 19—20 Martie, *zilele corbului*, cu credința că în aceste zile crapă ouăle acestei paseri (4).

Înapoi. Atunci Noe l-a blăstămat și i-a zis: — Cât ai fi și-i trăi tu, corbule, și neamul tău, cu stărvuri și cu spurcăciuni să te hrănești; și cum mi-i acum inima mea neagră de mahnire, așa să-ți fie trupul de negru. Și așa s'a întâmplat, după cum vedem și astăzi». — Culegere din Boureni-Dolj, comunic. de d-l N. I. Dumitrașcu: «Când a stat ploaia și când s'au mai scurs apele, de s'a proptit corabia pe muntele Ararat, ci-că Noe ar fi trimis un corb, să-i aducă veste de pe pământ. Da' corbul, tot corb: a dat peste un stârv și acolo a rămas. Și ca să nu uit, pe atunci corbul era alb ca *colelia*, nu ca acum, negru. Și Noe, atunci năcăjit, văzând că nu mai vine, l-a blăstămat: — Cum e inima în mine în ceasul ăsta, așa să-ți fie pana ta de acum înainte! Și cum inima lui Noe era neagră de ciudă în ceasul acela, așa au rămas penele corbului de atunci încoace».

(1) *Ornitologia*, cit., p. 5.

(2) *Ibidem*, p. 5.

(3) *Ibidem*, p. 7.

(4) Zanne, *op. cit.*, vol I, p. 34—5. — Curioasă ne pare această relațiune din jud. R-Sărat (*Albina*, IV, p. 1270—3): «După ce stă mai mult timp în corabie, Noe trimite un corb ca să vadă dacă s'au retras apele. Corbul veni la trei zile cu o frunză de *maslin* în gură».

Aceste credințe și legende cu privire la corb au dat naștere și la alte ziceri, din cari pomenim aici următoarele:

«Unde e hoitul, acolo se adună corbii», însemnează: unde e ceva de căpătat în dar, acolo fiecare aleargă (1); e tot una cu zicala:

«Ca corbii la stârv»;

«Hoit să fie, de corbi nu e lipsă»;

«Lupii se țin după oi și corbii după hoit»;

«Corbul niciodată nu aduce veste bună», însemnează că dela cel rău n'avem ce aștepta (2);

«Face treabă ca corbul»;

Ochi având, ai fost ca orbul;

Te-ai dus, m'ai slujit ca corbul!

Cât despre credința în blăstăm lui Noe de a i se înnegri penele, avem următoarele zicale vechi: «Corbul, când puii lui s'o întâmplă să iasă cu penele albe, nu crede că sunt ai lui», care deși e cărturărească, întocmai ca și «Corbul în zădar se spală, că negreața nu și-o pierde» (3), sunt înrudite cu altele cari se aude prin popor:

— Cum îți merg puii, corbule?

— De ce merg, se înnegresc (4).

13. Prin jud. R-Sărat se crede că după trimiterea corbului și întoarcerea acestuia, Noe a trimis o *broască*, de care se leagă o a doua zidire a lumii.

Broasca trimisă veni la o săptămână și spuse că s'a lăsat în josul apei trei zile, până a dat de uscat. Ii mai spune că a luat pământ, dar viind pe apă, s'a curățit și dacă o sta, să mai aibă printre unghiile dela picioare. Noe căută cu un ac printre degetele picioarelor și găsește puțin pământ, pe care-l întinde pe frunze de *maslin*, Dumnezeu veni de-l binecuvintează și se face pământ cât o palmă. Dracul nu se putea să nu-și vâre și el coada acolo; și puse mâna ca să răstoarne palma de pământ. Pe unde însă puse el mâna, pământul crește, căci așa vrea Dumnezeu să facă. *Ghiavolul* a ținut mâna pe palma de pământ, mai mult în partea de apus, și de aceea pământul dela apus e mai muntos ca în alte părți și e mai turtit.

Palma de pământ pe urmă a crescut și s'a făcut mare și Noe,

(1) Zanne, *op. cit.*, vol. I, p. 436.

(2) *Ibidem*, p. 527.

(3) Au traduceri vecine în limbile: scoțiană, suedeză și bavareză.

(4) Zanne, *op. cit.*, vol. I, p. 437—9.

cu nevasta și cu dracul, s'au așezat pe el. Noe pe urmă a sămănat semințe și s'au făcut tot felul de bucate (1).

14. Prin alte părți se povestește că după corb Noe a trimis o *barză*, dar și aceasta, dând peste stârvuri, și-a uitat de cuvântul lui Noe, și a rămas să mănânce. Din această pricină, Noe a blăstămat-o și pe dânsa și i-a zis:

— Pe ce vei fi cu picioarele în vremea asta, așa să ți se facă!

Și fiindcă barza se află atunci cu picioarele pe carne roșie, picioarele și ciocul i s'au făcut roșii, cum sunt și în ziua de astăzi.

15. Tocmai la urmă Noe a trimis pe *porumbel*, *porumb* sau *hulub*. Acesta a sburat îndată și s'a întors îndarăt cu o ramură de *măslin* în cioc. Acesta eră semnul că apele s'au tras la matcă și că pământul a înverzit.

Pe alocuri se crede că porumbelul a fost trimis la trei săptămâni după corb, iar ramura adusă în plisc eră de *salcie*.

Noe văzându-l, i-a strigat:

— Cum îmi ești tu mie de drag acuma, așa să fii tu întotdeauna și tuturor oamenilor.

Prin jud. Vâlcea se spune că porumbelul s'a întors c'o ramură de *brad* (2).

În sfârșit cu privire la *hulub*, prin Bucovina se povestesc următoarele:

Noe văzând că corbul nu mai vine, trimise pe un *hulub*; acesta porni îndată și mergând, află corbul mâncând spurcăciuni de stârv. Cum îl văzu, îl și întrebă și corbul îi răspunse:

— Du-te înapoi și spune lui Noe că nu m'ai găsit.

Până una-alta, se tăvăli și *hulubul* prin sângele stârvului și de atunci se crede că picioarele lui sunt roșii. Apoi luând o ramură în cioc, merse și vesti pe Noe despre felul cum găsisse pe corb și despre ivirea uscatului. Noe cum află, blăstămă pe corb, ca în veci să nu trăească decât mâncând spurcăciuni.

Și așa a rămas și până acum (3).

(1) *Albina*, IV, p. 1273.

(2) T. Bălășel în *Șezătoarea*, III, p. 107.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 20.—Cfr. *Șezătoarea*, XIII, p. 171—2: Blăstămul e al Maicei Domnului, care l-a trimis să cheme de undevă un om; el însă, s'a prins pe la niște hoituri unde l-a găsit porumbelul.

Despre acest porumbel poporul zice că «sol mut se trimise, aduse carte nescrisă, dar cuprinsul se strânse» (1).

Prin unele părți se crede că Noe a trimis o *porumbiță* ca să vadă dacă apele s'au tras la mătcile lor. Chipul acestei porumbițe se vede și azi pe cer: e constelația numită *porumbiță* (2).

16. Văzând aceste semne, Noe și-a oprit corabia și descărcându-și vietățile, le-a dat drumul pe pământ ca să se înmulțească și să trăească fiecare soiu pe unde va putea și cum va putea. El însă a adus jertfă lui Dumnezeu spre mulțumire că l-a scăpat de potop:

După ce trecu potopul, Noe aduse jertfă de mulțămire, că l-a scăpat de înec. În această veselie, *năpârca* își luă îndrăzneala și veni să-i ceară lui Noe ceeace îi făgăduise, adecă pe fiecare zi câte un om de mâncare.

Noe, când auzi aceasta, se supără grozav, fiindcă se gândi că în câteva zile va isprăvi lumea dând-o la năpârcă, deoarece eră puțină. Astfel pe cea dintâi care îndrăzni să vorbească, o aruncă în foc în urma jertfelor.

Lui Dumnezeu însă nu-i plăcu fumul ce ieși din năpârcă și porni un vânt care împrăstie toată cenușa acestei jertfe, peste toată fața pământului.

Din această cenușă ieșiră *puricii*, cari, socotindu-i pe toți din lume, precum și sângele ce îl sug dela toți oamenii, negreșit că mănâncă un om pe fiecare zi, ca împlinire a făgăduinței lui Noe (3).

17. Dumnezeu însă, văzând cât de mult se primejduse lumea, a hotărât de atunci că la nevoie va pedepsi cu altă cumpănă, dar potop nu va mai trimite. De aceea i-a spus lui Noe să strice corabia.

Noe a alergat îndată să îplinească porunca lui Dumnezeu, dar feciorii lui s'au împotrivit și au zis:

— Cum să strici, tată, corabia. Dar ce vom face noi dacă Dumnezeu ne va mai da un alt potop?

Noe auzind acestea, s'a dus la Dumnezeu și i-a spus, iar Dumnezeu, ca să liniștească această *vrăstă* nouă de oameni, le-a lăsat pe lume *curcubăul*, ca semn că nu va mai fi potop (4).

(1) *Revista Tinerimea română*, VI, fasc. 1—2, p. 11.

(2) I. Otescu, *op. cit.*, p. 38.

(3) *Gazeta Transilvaniei*, IV, an 1891, p. 144.

(4) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

18. Mai târziu însă, înmulțindu-se lumea, odată cu toate fără-de-legile, a început să încolțească în sufletul oamenilor din nou teama de potop. De aceea *Chinejii* cari se socotesc între dânșii ca oameni drepecți, pentru ca nu cumvâ un alt potop să le cuprindă țara, și-au înconjurat-o de jur împrejur cu un zid înalt (1).

19. Românii din Bucovina cred că *munții* s'au născut după potop, înainte de care pământul erâ peste tot neted ca o masă; apele potopului însă au ros locurile mai moi, mâlul l-au dus departe, iar ca ridicături mari și mici n'au rămas decât pământurile tari,—munții.

CAPITOLUL III.

Vița de vie.

1. De numele și vremea lui Noe, poporul român leagă și *vița de vie*. Iată întâia povestire:

Noe primise poruncă dela Dumnezeu să lucreze corabia cea mare, pe care trebuia să încarce cele după rost. Toți oamenii treceau pe lângă dânsul, și de ciudă nimeni nu-i dădeau «bună ziua».

— Adecă de ce l-a hotărât tatăl pământului pe el să trăească 'n lume și nu pe altul dintre noi, pe mine sau pe dumneata?

Așa judecau și vorbeau oamenii între dânșii.

Tuturor le erâ frică nespuse de potop, dar ca Necuratul nimeni nu se temeâ. Știa că la Dumnezeu nu are nici o buche, ca să a-jungă lucrul să i se dea și lui un colțisor de corabie, unde să stea cât de ghemuit măcar. Ce să facă el, ce să dreagă? Se puse bine cu părintele Noe. Trecu pe lângă dânsul, îi dădu «bună ziua» și «noroc bun» și ba una, ba alta, începui să-l căineze, că:

— Mă mir cum lucrezi dumneata pe o zăpușeală ca asta?

Și-i aduse o ierbușoară; o înfipse în pământ și burueana crescui repede, mare și frumoasă. Și iarba aceea nu erâ altceva decât o *coardă de vie*, care făcu poamă și din care Noe duse jertfă lui Dumnezeu.

— Cine a născocit burueana aceasta? îl întrebă Dumnezeu.

— Mână de om, Părinte, îi răspunse Noe, neștiind cine-i în pielea prietenului său.

(1) Culegere din com. Țepu, jūd. Tecuciu; de bună samă o înrâurire cărturărească.

Și Dumnezeu hotărâ lui Noe să iea și pe omul acela cu dânsu în corabie, oricine ar fi el, și să-l scape de potop.

Noe l-a luat și Diavolul a scăpat, iar vița de vie rămase pe pământ. Dar diavolului, cum îi este inima neagră, nu i-a mai plăcut această bunătate dată omului, ci a venit și a stricat-o după puțină vreme. Și anume cum? L-a învățat pe Noe cum să-și facă *vinul* din strugurii de poamă și cum să dobândească din discovină *rachiul* cel plămăditor de pricină și de moarte (1).

2. Urmează acum a doua povestire, care se aude prin Bucovina: După ce a trecut potopul și au început a se vedeâ vârfulurile munților, a început a se face o putoare nesuferită din hoiturile oamenilor și ale animalelor înecate. Noe răbdâ o sete grozavă, că toată apa de pe pământ erâ turbure și nu erâ modru de băut.

A scăzut toată apa de pe fața pământului, dar putoarea nu s'a mai trecut și Noe cu feciorii săi nu mai puteau de sete. S'au rugat lui Dumnezeu să-i mântue de suferința setei. Lui Dumnezeu i s'a făcut milă de ei și a lăsat pe o coastă să crească *vița de vie*. Noe umblând încoace și încolo, ne mai putând de sete, vede pe coastă niște iarbă înșirată pe pari; și din iarba ceea spânzurau niște struguri cât cofele. Acea iarbă erâ vița de vie. Noe a mers pe coastă cu poama de vie, a rupt un strugure și a gustat, dar văzându-l răcoros și bun la gust, a chemat și pe feciorii săi ca să-și astâm-pere și ei setea.

Ce le-a mai venit în gând?

Au stors strugurii în vase, ca să aibă băutura mai la îndemână. Dar lui Dumnezeu au uitat să-i mulțumească și Dumnezeu le-a zis:

— Ori și cine ar bea din acest must, să se îmbete, pentrucă m'am miștostivit de am stâmpărat setea omului și omul a uitat să-mi mulțamească! (2).

3. Iată a treia povestire, care se aude prin unele sate din jud. Ilfov:

Se zice... că cel dintâiu care a sădit viea, a fost Noe, omul cel ales al lui Dumnezeu care a dat naștere la această lume vremelnică, după potop, și care cu drept cuvânt se poate numi ca un al doilea părinte, la o a doua lume, după cum Adam a fost numit părinte la întâia (înainte de potop).

(1) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) Culegere din Vatra-Dornei, Bucovina, comunicată de d-l Teofil Bizom.

Tocmai în timpul acela, când Noe sădiă viea, și tot își căută de treaba sa, iată că *vine* (1) și Satana și întreabă pe bătrânul Noe :

— Ce faci acolo, Noe?

— Ce pot, măria ta, răspunse Noe, că doară astă culme cu vie îmbrac.

— Și dacă astă culme cu vie vei sădi, ce crezi că o să-ți crească și ce vei folosi?

Iar Noe îi răspunse :

— Va crește prea frumoasă și îmbelșugată poamă și bună și gustoasă cu sfânta băutură, ce are să încante inima și să întărească voința; și în cer te avântă.

Și-i zice lui Satana :

— Să-mi faci și mie parte din viea ta, bătrâne, căci scris așa este în carte, ca din drepte agonisite, de vei vrea, de nu vei vrea, din două în jumătate Satanei ai să dai.

Bătrânul Noe se supuse voii Satanei, iar acesta, că să-și cunoască partea făgăduită, îndată aduse un *mielușel*, îl înjunghiă și cu sângele lui adăpă butașii lui de vie. După aceea mai ucise un *leu*, apoi un *porc* și în sfârșit o *mămuță*, și cu sângele lor stropi frumoasele sale vițe.

Satana d'atunci s'a făcut părtaș la toate viile din lume; așa că bătrânul Noe de mult a murit și Satana până astăzi își păstrează partea sa cuvenită.

Și tot de atunci vine că atunci când bei vin prea mult, te faci mai întâiu ca mielul, al doilea leu te faci, al treilea, — cu iertare, — te apropii de porc. La a patra apoi, cu totul prost te faci, căci începi să te strâmbi întocmai ca o mămuță și faci caraghioslăcuri sau nu știi ce mai faci. Ba ce e mai mult, nici nu poți să mergi și nici chiar să zaci nu poți (2).

O povestire arabă ne vorbește la fel: Diavolul, văzând pe Noe plantând vița de vie, și ascultându-i foloasele, se întovărăși și el și stropi viea cu sânge de miel, leu, porc și mămuță. De aceea omul, când mânâncă struguri, e dulce ca mielul, când bea vin, i se pare că-i leu; dacă se întrece, face prostii ca porcul și dacă se îmbată, face tot felul de mămuțării (3).

(1) În izvor e scris: *scrie*.

(2) *Albina*, II, p. 1552—3.—Compară cu cele arătate la p. 104—5.

(3) *Revue britannique*, III, p. 440.

Cu această socotință, că vița de vie și prin urmare strugurii, vinul și rachiul, pornesc dela Noe, poporul român, în clipe de veselie, a cântat cu drept cuvânt :

Tata Noe cel bătrîn
Fost-a, fost puiu de Român;
El a sădit la noi viea
Și ne-a lăsat veselia (1);

Sau :

Tata Noe cel bătrîn
Fost-a, fost puiu de Român;
El a stârnit veselia,
Căci a descoperit viea.

Să-l cinstim,
Să-l slăvim,
Tot cu vin
Și cu pelin (2).

CAPITOLUL IV.

Alte povestiri.

1. Noe a trăit 260 de ani și într'această vieată îndelungată a avut 12 băeți și 13 fete. Fiecare fecior și-a luat de nevastă pe câte o soră și astfel s'au făcut 12 perechi de oameni. A treisprezecea fată, rămânând singură, a întrebat pe Noe :

— Dar eu, tată, ce să fac ?

— Tu să slujești pe la surorile tale, i-a răspuns Noe.

-- Ba nu, se zice c'ar fi hotărît Dumnezeu; tu să fii pentru cătane.

Și dela această fată a lui Noe se crede c'au rămas femeiele cu năravuri urite (3).

După o altă spusă, păcatele acestea au altă pricină. Se zice că după moartea nevestei sale, Noe se însură cu fiica sa, dar Dumnezeu îl certă și-l întreabă de ce n'a luat pe fata altuia, că-i păcat să-și iea omul de nevastă din neamurile sale apropiate.

— Doamne, n'am știut că-i păcat !

Și Dumnezeu l-a iertat, dar noi, dela Noe știm că-i păcat să ne însurăm și să ne mărităm neamuri fiind (4).

(1) Culegere din jud. Tutova.

(2) Comunic. de d-l M. Lupescu, Zorleni-Tutova.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 21—2.—Compară cu cele arătate la p. 107.

(4) *Ibidem*, p. 21.

2. — *Noi*, — lumea cea de astăzi, — cea până la *noi* și dela *noi* încolo, suntem urmașii lui *Noe*: vorba *noi* dela vorba *Noe* (1).

Dar cum se face că suntem de atâtea feluri, când ar trebui să fim numai de un fel? O povestire ne răspunde:

Muierea lui *Noe* a avut 12 băieți cu *Noe* și 12 cu *Diavolul*. Din seminția copiilor lui *Noe* se trag oamenii cei buni, cu gândurile curate, iar din cei făcuți cu *Diavolul* se trag ticăloșii și blăstămații din această lume (2).

Acestea-s toate câte poporul român, după știrea noastră, le crede și spune despre *Noe* cel bătrân (3), cel dintâiu corăbier din lume (4).

(1) Dict. de V. Antohi din com. Țepu, jud. Tecuciu. — Voronca, *op. cit.*, p. 20.

(2) Culegere din Țepu—Tecuciu.

(3) Spre a arăta că e vreme trecută de mult, poporul zice: «Apoi, asta-i de când *tată Noe*» — «de când corbii albi» — Dit chirolu al *Noe* (din timpul lui *Noe*), cum zic Aromânii.

(4) Anton Pann, *op. compl.* București 1904, p. 255.

PARTEA IX.

O A M E N I I V E C H I.

CAPITOLUL I.

Uriașii sau Jidovii.

1. Poporul român socotește între oamenii vechi, cari au fost odată, pe *Urieși*, *Uriași*, sau *Jidovi*, cum li se mai zice mai ales în Țara-Românească și Oltenia.

Această socotință poate fi o urmare a celor aflate în sf. scriptură, care ne spune că «în zilele acelea, [ale potopului,] erau *uriași* pe pământ» (1). Despre legătura dintre potop și uriași, după credințele poporului nostru, ne-am încredințat în cele de până aici.

Prin jud. Vâlcea, se socotesc Uriașii de o parte și Jidovii de altă parte; acești din urmă sunt mai vechi decât cei dintâi (2).

Uriașii, se înțelege, erau oameni foarte înalți:

Uriașii erau oameni foarte mari. Capul unui uriaș eră cât un munte; picioarele lor erau grose cât poloboacele și nu călcau decât din munte în munte. Aveau o gură în care puteau intra cinci șase oameni deodată, și în care și-ar fi putut face paturi ca să se culce. Ei erau buni la inimă și voinici. Ciolane de-ale lor greu se găsesec. Urieșii au trăit înainte de vremea noastră, așa că azi nu se mai găsesec. Unde au trăit și cum, nu se știe. Ei puneau de mămăligă ca în satul nostru și se duceau după sită în țara ungurească, făcând numai patru—cinci pași (3).

(1) *Facerea*, 6, v. 4.

(2) T. Bălășel în *Șezătoarea*, III, p. 30: «Urieșii au venit după Jidovi și dintre ei a fost *Doicim* și *Arap buzat*, cari mulți din ei aveau numai câte un ochiu în frunte». — Poporul nostru zice la câte un om voinic: «Acesta e rupt din Jidovi», ori «Acesta e rămas din Jidovi»

(3) Culegere din jud. Suceava, publ. de M. Lupescu în *Șezătoarea*, II, p. 25.

Caracterizarea aceasta o avem aproape întocmai și din jud. Tecuciu :

Se crede pe acolo că înaintea noastră au trăit *urieșii*, niște oameni grozav de mari; gospodăria unuia eră într'o țară singură și dacă unul ar fi avut nevoie de ceaun, ca să facă mămăligă, pășiă dincolo în Ardeal, la vecinul său, luă ceaunul și-l puneă pe vârful a trei munți, plin fiind cu apa din nouă mări. Apoi smulgea copacii din șapte codri și le dădea foc să ardă.

Dacă n'avea făcăleț de mestecat mămăliga, doar puneă doi-trei pași la vecinul său peste Prut și-l luă (1).

În sfârșit, cu privire la jud. Muscel, pomenim următoarele :

După ce au fugit *Căpcăunii* de prin locurile astea, și s'au dus spre soare-răsare, unde și azi li-e culcușul, au venit peste neamul nostru alte arătări de oameni. Aceștia erau *Uriașii*, căroră în unele părți le mai ziceă și *Jidovi*.

Erau mari, grozav de mari. Cei mai piperniciți din ei aveau capul cât hârdăul, ochii mari cât dovleacul, mâinile cât putineile, iar dinții cât fiarele plugului. Erau așa de puternici, că puneau un picior pe un munte și altul pe celalalt, se apucau cu mâinile de torțile cerului și când hâținau și *hogiau* (2), se cutremură pământul.

D'aia se zice azi «Jidov de om» unuia puternic, ori tot Jidov, unui jupuitor de oameni. În Valea-mare... s'a găsit o falcă de Jidov. În Valea Mânii.... s'au găsit oasele ăstor neamuri mari, mari, grozav de mari !...

Și în câte părți nu se găsec oseminte mari și lungi de Jidovi.. cari speriaseră lumea cu chipul și faptele lor !.. (3).

2. — Către sfârșitul veacului, când neamul lor eră hotărât să piară, răsare neamul nostru, al oamenilor de astăzi, cu statura lui grozav de mică față de cea a uriașilor. Pe capul acestora a fost o nespusă mirare pe atunci.

În această privință, iată o povestire clasică :

Odată o fată de *Uriaș* mergea prin țarină și a găsit un plug cu șase boi și doi oameni cari arau. Fata i-a luat în poală și i-a dus acasă la mă-sa. Și zice :

— I-u-te, mamă, am găsit niște viermișori; scurmau pământul.

— Du-te, draga mamei, și-i du acolo de unde a-i luat, că la vremea vremii, aceștia au să stăpânească pământul.

(1) Culegere din Țepu.

(2) *Sbierau*.

(3) Culegere de d-l C. Rădulescu-Codin.

Și la vremea vremii, doisprezece au să îmblătească pe un cuptor și au să învărtească oul cu drugul (1).

Cam tot astfel se povestește și prin jud. Tutova :

În vremea de demult, trăiau prin păduri și prin munți *Urieși*, adecă oameni înalți și vârtoși. Într'una din zile, fata unui uriaș se coborî la șes. Aici dădu de niște pluguri cari arau. Fata, crezând că-s jucărele, îi luă cu pluguri și cu boi cu tot și îi puse în poală; apoi se suî veselă la deal și se duse de-i arată mâni-sa.

Maică-sa încruntă din sprincene și o dojenî astfel :

— Du-i iarăș de unde i-ai luat, că nu-s jucărele, ci-s oameni, cari se hrănesc și cari după *vrâsta* noastră vor locui încă multă vreme pământul.

Fata a făcut ce i-a poruncit mă-sa. De pe atunci au pierit urieșii și azi doar de se mai găsește pe ici, pe colo, câte vreun oscior de-al lor (2).

Povestirea o mai aflăm odată prin jud. Tecuciu (3), jud. Suceava (4), jud. Vâlcea (5) și alte locuri de prin Oltenia (6).

(1) *Șezătoarea*, II, p. 192

(2) Comunic. de d-l N. L. Kostaki.

(3) Se zice că pe la sfârșitul veacului lor, ieșiră și oamenii. Un puiu de *Uriaș* găsi pe un om arând în patru boi. *Uriașul* atâta făcu, că vârî mâna'n pământ, și cu tot câmpul, luă pe om și-l duse acasă să-l arate mă-sei, că ce fel de gânganie să fie aceasta. Măsa-i răspunse :

— Du-te, mamă, și-l pune la loc, că aceștia-s urmașii noștri, și-i păcat să ne atingem de dânșii.

(4) M. Lupescu în *Șezătoarea*, II, p. 25: «O fată de uriaș a întâlnit odată niște oameni de iști de azi, arând pe o coastă. Ea i-a luat cu tot cu plug și i-a dus în poala ei la mă-sa. Maică-sa i-a zis c'ăștia-s oamenii cari vor trăi după dânșii și să nu-i omoare, ci să-i lase unde i-a găsit. Fata naibei n'a vrut să asculte de mă-sa, și i-a dus pe o coastă. Oamenii s'au apucat iar de arat. Atunci fata a ieșit cu udul dela deal de ei și i-a înecat pe toți.

«Casele lor erau foarte mari. Într'un cuptor de-al lor, puteau să se culce 12 oameni de azi. *Urieșii* n'au să se mai ivească pe pământ».

(5) «Oamenii ăștia, ai mici, cum suntem noi, suntem ieșiți încoa, în urma *Domnului Hristos*, că și Domnul Hristos a fost tot Jidov mare. Noi ăștia de acum suntem pe lângă Jidovi ca niște muște mititele. Odată niște oameni d'ăștia arau cu plugul și ei la câmp. Vine la ei o fetiță de jidov ca de 10—15 ani și îi ia în poală pe ei, vreo trei oameni, cu plug și cu vreo șase boi, cu tot, și îi duce în poală ca pe niște șoricăi la mumă-sa și zice :

«— Uite, mamă, am găsit eu colea niște muște; sgăriau pământul.

«Da mă-sa zise :

«-- Du-i, mamă, acolo, că ăștia sunt oamenii cari au să moștenească pământul de acum înainte. Și i-a dus iar în poală, de unde-i luase».

(6) Cred. Rom. din jur. Catanele, jud. Dolj, comunic. de d-l St. St. Tutescu.

3. — Din cele ce se văd până aici, din legăturile dintre Uriași și oameni reiese că Uriașii erau blânzi; se arată chiar mai potoliți decum ar trebui să fie. În această privință iată o povestire musceleană:

Ci-că, într-o vreme, eră mai-mai să se facă prietenie între Uriași și Români. Uite cum: l-apucase noaptea pe unul d'ai noștri într-o pustietate și acolo a dat de casa unui uriaș. Frică, frică-i eră, dar ce să facă? L-apucase inserarea și trebuia să mearse în pădure.

Uriașul, ce-i veni, nu-i făcu nimic; ba chemă pe Român să mănânce și să doarmă cu el.

Sezù la masă; începe uriașul să aducă bucate. Da erau fierte sdravăn și înfierbântate așa de tare, că de le-ai fi atins cu limba, ți-ar fi jupuit-o.

Incepe uriașul să mănânce din ele așa cum erau, că aveà atât pielea limbii, cât și a gurii groasă; nu simția arsura. Românul însă începù să sufle în bucate.

Se uită Uriașul.

— De ce sufli?

— Sunt fierte. Suflu să le răcesc.

— Bun,—se gândi uriașul și tăcu.

Mâncară și dormiră. Dimineața, cel rătăcit, când să plece pe cărarea arătată de Uriaș, spre casă, la luminiș, zise Uriașului:

— Acù vino și tu pe la mine.

— Păi, unde stai?

— În cutare loc.

— Bine, să știi că vin. Poate, de unde știi: s'o împrietenì neamul nostru cu al vostru.

Se duce Românul la casa lui și-și vede de nevoi.

Într-o iarnă, pe seară, sta în bătătura casei și tăia lemne. Odată se pomenește cu uriașul că-i intră pe poartă. Nu se teșeste de loc. Da mai pune toporul jos și începe să sufle în mână.

«Când au început oamenii să are, îi luă în poale cu plug, cu tot, zicându-le gânganii». — Salvu, Ciocănel, *Brașoave*, p. 148—9: «Se povestește din moșistrămoși că înainte de a se ivi soiul nostru de oameni, locuiau pe pământ un fel de *Uriași*, din cari unul aflându-se într-o zi la țarină, a găsit pe câmp un bărbat și o femeie asemenea celor de azi. Dânsul, mirat foarte de chipul acestor ființe, i-a luat în poalele hainei și i-a adus acasă. Mama sa, când a văzut, i-a zis:

— «Să nu-i omori, dragul meu, că asta e lumea nouă: de aceștia au să iasă după noi». — Vezi și *Ramuri*, IV, p. 591—2.

Li dă uriașul «bună seara» și pe urmă, mirat de ce făcea Românul, îl întrebă:

— În mâni de ce sufli?

— Să le încălzesc, căci am înghețat tăind lemne.

— Așa? răcește uriașul. — Ce fel de vorbă-i asta? Cum văd eu, tu ești om cu două suflete. Din gura ta iese și rece și fierbinte. Mă las de prieteșugul tău.

Și cum zice așa, uriașul iese trântind poarta și o ia la picior, fără să mai stea și el la masa Românului.

Iar de atunci vorba s'a întins și se zice «om cu două suflete» la toți oamenii fățarnici (1).

Într-o singură dată se vorbește despre aceste ființe, zugrăvindule cu un caracter răpitor; nici aici însă nu aduc neamului nostru vreo vătămare. Povestirea-i transilvăneană; într'însa se pomenește și numele lui Ștefan cel Mare. Ea urmează:

Când a fost, nu știu a bună samă, că pe vremea aceea nu au trăit nici moși de strămoșii mei. Destul că pe vremea când prin *varmeghia* (2) asta trăiau *Uriași*, eră mare vrajbă pe aici. Anume: Uriașii cum întâlneau pe cineva, fără de multă vorbă îl trântiau de intră în pământ până în grumazi.

Erau mari vrăjmași cu ai noștri. Ne băteau și fugăriau de pe locurile moștenite dela părinții noștri, cari vărsatu-și-au sângele în ne-numărate rânduri pentru ele. Ne luau și fetele cele mai frumoase, ducându-le acasă la ei, ca să se joace cu ele copilele lor ca și cu niște păpuși. Câte odată luau câte 10—12 fete și le puneau în șurța copilelor de Uriași, ca să le ducă la mamă-sa, să se minuneze de mintea fetelor noastre.

Odată venind o fată de uriaș la biserica din satul nostru,—mi se pare că doar în ziua de Blagoveștenie,—așteptat-a până au ieșit toți din biserică. După ce au ieșit bărbați, feciori și copii, apoi femeile, fetele și copilele, fata cea de Uriaș strânse toate fetele în șurța-i mare cât o poiană și prinzând și pe popă, care eră îmbrăcat în haine bisericesti, dusu-le-a peste dealuri și văi, peste apă și munți, de nici de veste nu li s'a mai auzit.

Supăratu-s'au toate mamele și întreg satul văzând isprava fetei de Uriaș și juratu-s'au că ziua-noaptea vor ține post și rugăciuni, ca să le ajute Dumnezeu pentru a-și putea răsbună. Bătrânii satului

(1) C. Rădulescu-Codin în *Albina*, XIII, p. 408—9.

(2) *Comitat*, *finut*.

trimis-au dobașul să dea de știre că toate sufletele să se strângă la primărie. Porunca a fost ascultată, căci dela moșneagul cel dintâiu, până la copilul cel din urmă venit-au ca să asculte sfatul cel mai cunoscător de răvaș.

— Oameni buni, ascultați sfatul meu, zise un moșneag bătrân,— cred că eră trecut peste o sută de ani;—ieri ați văzut ce minune s'a pogorît peste satul nostru. Noi ca oameni fără de putere, nu am putut lucra contra voinței lui Dumnezeu și de aceea uitatu-ne-am, fără de a putea face ceva, la acea *mirozenie* de fată, care luatu-ne-a toate copilele, și dusu-le-a, știe Dumnezeu sfântul unde. Dusu-ne-a și pe sfințitul părinte și știe Dumnezeu, mai aveà-vom preot vreo-dată, dacă nu vom face ceva ca să ne ispășim păcatele. Pedeapsa asta de bună samă a fost lăsată de Dumnezeu pe capul nostru. De a fost, de nu a fost, oameni buni, trebuie să ne pocăim, rugându-ne lui Dumnezeu ziua și noaptea batăr patru săptămâni, și trăind numai în *postul Maicei Preciste*. Dumnezeu e bun și ne va trimete ajutorul său, și-și va trimite mila sa asupra noastră; numai noi să fim buni și drepti înaintea oamenilor și înaintea lui Dumnezeu.

— Bine, așa o să facem, răspunse întreaga strânsură.

După ce patru săptămâni au petrecut numai în post și în rugăciuni, trimisu-le-a Dumnezeu un om mic de statură, dar cu multă învățătură, căci bătut-a până atunci peste 20 de împărați vestiți de tari și curagioși. Omul acela datu-le-a săgeți și buzdugane și învățatu-i-a ce să facă cu ele și cum să le poarte în vreme de *reșmeliță*. Apoi a strâns toți caii cei mai vestiți în lume și i-a învățat să călărească. După ce se îndemnară cu *țeluitul* și călăritul, le-a dat poruncă ca fiecare să se îngrijească de merinde pentru vreme de patru săptămâni.

Oamenii, fără a ști că de ce le trebuie merinde, își încărcară desagii de stau să le plesnească, apoi la porunca mai marelui lor, s'au suit pe cai și s'au dus ca vântul până la palatul unui Urieș, care, de frumos ce eră, nici nu te puteai uita la el.

Inconjurându-l pe de toate părțile, început-au a bate dobele jur împrejurul palatului, de gândiai că se surpă pământul. Uriașul văzând atâta *moșiniță* de oameni, înfricoșatu-s'a de l-a lovit guta de spaimă, iar fetele Uriașului spânzurate-s'au de vârful unui plop, ce ajungea mai până la nori cu crengile.

Mai marele, văzând că nu au de cine să mai poarte frica, intrat-au în palat, unde, spre mirarea lor, găsit-au toate fetele din sat,

mai mândre și mai frumoase decum erau mai înainte. Popa însă a fost murit de jalea celor rămași în sat.

Despre povățuitorul lor se crede că a fost *Ștefan cel Mare și Sfânt*, a cărui zi o țin oameni în tot anul odată, aducându-și aminte de vitejia, mintea și înțelepciunea sa (1).

4. — Poporul crede că Uriașii erau oameni foarte bogați; când muriau, își îngropau cu dâșii comorile. În această privință iată o povestire din partea de miazănoapte a Moldovei.

Urieșii aveau averi nenumărate, bănet să nu-l poți duce în zece care, iar atunci când murià vreunul, aveau obiceiul să îngroape cu el toate averile lui.

Au trăit și au necăjit lumea prin părțile acestea multă vreme, până a vrut Dumnezeu că 'ntr'o zi,—nu știe nimeni cum,—a dat între urieși o boală, *buba cea neagră*, și curând-curând s'au stins aproape toți din viață.

Puținii cari au rămas, au îngropat pe morții chiar în poiana unde sălășluiseră, iar ei și-au luat drumul încolo, spre miază noapte. Unde s'or fi dus, nu se știe.

Movilele celea, din câmpul Burcilor, sunt mormintele Urieșilor.

La zile mari, când se revarsă zorile, dacă cineva s'ar uita cu luare aminte spre Burci, ar vedeà într'acolo arzând focuri mari și multe. Și focurile arată chiar locurile unde sunt îngropate *comorile* Uriașilor. Da ferit-a Sfântul să poți pune mâna pe comorile astea. Că te-ai alege cu o poceală, dar' cu vreo ispravă nu!

Câți nu s'au încercat la lucrul ăsta fel și chip; zadarnică le-a fost însă truda, că se duceau oamenii, făceau săpături în locurile unde zăriau focurile și ajungeau de loviau cu hârlețul de ceaunul care sună dedesubt. Da putea să-l scoată? Că de ce săpau, de aceea ceaunul se lăsă mai în jos și niciodată nu puteau să-l dea afară.

Un sătean din Ștefănești a văzut și el într'o noapte arzând comoara. S'a întovărășit cu alții și s'au dus să facă săpături și s'o desgroape. Au săpat până la miezul nopții fără a scoate lucrul la capăt. Atunci de-odată ce-au văzut, să vă ferească Dumnezeu. Venià asupra ei, de peste Bașau, o namilă de om lungă-lungă, de nu-i mai știai măsura. Ala, se vede, eră un Uriaș; venià să-și apere comoara.

Atât le-a trebuit oamenilor. Cum l-au văzut, au părăsit lucrul și

(1) T. Bogdan, *Ștefan cel Mare*, Brașov 1904, p. 25—7.

au rupt-o de fugă spre târg. Iar în urmă-le au auzit un sgomot strașnic, adus de năruitura gropii și au mai auzit un huruit de sunet de bani.

Nu s'au mai uitat însă înapoi, că le eră teamă oamenilor să nu rămâe neoameni. Uriașii ăia pociseră și împietriseră multă lume care le cercetase comoara (1).

5. — Urmele lor se văd pretutindeni. Acele movile mari, cari par prin unele locuri sămănate pe câmpuri și cari se numesc și *măguri*, sunt făcute de Uriași sau Jidovi (2).

Prin jud. Tutova, dealul Cârlo-măneștilor, care se vede din Țăpu Tecuciului spre răsărit, departe, la zare, nu-i altceva, după credința Țăpenilor, decât un lung șireag de case dărâmate de pe vremurile Uriașilor. În satul Poiana, tot din Tecuciu, cu prilejul dărâmăturilor unei lutării, s'a găsit un țurloiu de uriaș așa de mare, că trecea omul îmbrăcat printr'însul (3).

6. Printr'o apropiere care se poate lămuri, între Jidovi și Uriași și Jidovii chinuitori ai Domnului Isus Hristos, poporul a putut avea și această povestire:

Ci-că Urieșii ăștia au trăit cu mult mai înainte de a se naște Domnul Hristos.

Odată tartorul lor s'a dus la marele Dumnezeu:

— Doamne, destule bunătăți și destule lucruri din lume ai în stăpânirea ta. Dă-ne și nouă o stăpânire.

— Și ce anume?

— Uite, oamenii viețuesc pe pământ câte 400 de ani și în atât amar de timp sunt ai tăi cu trupul lor, cu sufletul, cu tot. Dă-ne zapis, Doamne, că după moarte n'o să mai ai nici o treabă cu ei. Să fie ai noștri.

— Bine, fie cu voi, a zis Sfântulețul, dându-și cu socoteala că Uriașii s'or purta bine cu Românii.

Și le-a dat zapis la mână. Dar câtă părere de rău n'a avut Sfântulețul pe urmă, de ce făcuse. Că Uriașii ăștia munciau și în iad pe bieții oameni, îi munciau mai amarnic decum l-au muncit mai apoi pe Mântuitorul.

(1) C. Rădulescu-Codin în *Neanul românesc literar*, I, p. 974—5.

(2) Cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, comunic. de d-l. Șt. St. Tuțescu.

(3) Prin aceste părți s'au găsit într'adevăr rămășițe de animale preistorice, cari au fost chiar clasificate. Poporul însă, care nu are nici o pricină de a crede în ființa unor animale gigantice, le-a atribuit Urieșilor.

— Ce să fac, ce să fac? se tot plângea Dumnezeu.

Târziu, târziu de tot, s'a chibzuit și a trimis pe lume pe Fiul său, care a răscumpărat dela Uriași sufletele celor morți.

Și de-atunci sunt ale lui Dumnezeu; pentru ăi *cari se dau*, e altă socoteală (1).

7. — Chipul cum neamul acesta al Jidovilor sau al Uriașilor a pierit, îl cunoaștem din cele ce s'au spus cu privire la ei, când s'au înșirat povestirile potopului.

Prin jud. Vâlcea, afară de acestea, se mai crede că pe Jidovi i-a închis Dumnezeu în niște munți mari, de unde cu nici un chip nu mai pot ieși, căci dacă li s'ar îngădui ieșirea, ei ar prăpădi lumea în două-trei zile. Cu toate acestea, când va fi, lumea va pieri tot prin mânia lor, — atunci când va veni *Antihârs* și le va da drumul.

Tot prin aceste părți mai întâlnim și credința că neamul Jidovilor a fost nimicit de Dumnezeu din pricina răutății lor ne mai pomenite. Ei au fost orbiți de niște musculițe, lucru care i-a împiedecat să-și mai poată căuta hrana și astfel, neputându-se nutri, au pierit de foame (2).

8. Astăzi mai întâlnim prin unele părți din Oltenia credința că Jidovii sau Uriașii trăesc încă prin munți (3), numai că, după părerea noastră, aceștia fac parte din monștri, și n'au întru nimic comun cu dispărutul neam al Uriașilor.

CAPITOLUL II.

Căpcânii sau Tatarii.

1. *Căpcânii*, *Căpcăunii* sau *Cătcăunii* au fost niște oameni cu două obrazuri: unul de om și altul de câne; obișnuiau să mănânce carne de om, pe care îl adulemeau prin ascunzișuri (4). «Oamenii, când se apărau contra lor, stăteau cu spatele unul către altul» (5).

(1) C. Rădulescu-Codin în *Ramuri*, IV, p. 591—2; culegere din jud. Muscel.

(2) *Șezătoarea*, III, p. 29.

(3) Cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, comunic. de d-l. Șt. St. Tuțescu.

(4) L. Liuba Marcu, *Căpcânii adevărați Tătarii*, ap. N. Cartoian, *Alexandria în literatura românească*, București 1910, p. 95: «Căpcânii au fost niște oameni cu fața jumătate de om și jumătate de câne. La nas încă au avut o nară de câne, cu ajutorul căreia erau în stare a urmări ca și cânele de vânat prin puterea mirosului».

(5) Zanne, *op. cit.*, vol IV, p. 503, credință din comit. Aradului.

Bucovinenii cred că aveau numai un ochiu în frunte (1).

Prin jud. Muscel și Suceava se recunosc ca mâncători de oameni (2); aveau două guri, patru ochi și șapte picioare (3).

Prin părțile Olteniei de jos se spune că au fost *diavoli* (4); prin cele de munte se crede că acești Cătcăuni au fost tot oameni mari ca și Jidovii; aveau însă două capete și mâncau carne de om; prindeau pe mai mulți, îi închideau în câte o casă, îi hrăneau cu sâmburi de nucă, cu pâne și cu mălaiu dospit, făcut în țest, iar după ce-i îngrășau, îi coceau cu totul în cuptoare (5).

Prin părțile bihorene se spune că «în vremea lor, Căpcânii schingiuiu mai ales pe femei, străpungându-le țâțele cu frigări arse, iar copiii lor îi mâncau. Bărbații își țineau femeile lor ascunse dinaintea Căpcânilor. Oamenii s'au sfătuit să scoată pe Căpcăuni din țară și nu s'a putut altcum decât că au prins *cocoși* și au așezat în creștele lor luminițe de ceară aprinse, iar alții s'au îmbrăcat într'un vestmânt lung, uneori pestrițat sau roșu, ca să-i sparie. De atunci, după credința poporului, își are început *turca*» (6).

Macedo-Românii le zic *cap-di-câne*, pl. *cap-di-câni* și *cap-di-câneani* (7).

2. După cum am mai văzut, se crede că aceste ființe prindeau oamenii, îi puneau la îngrășat și îi mâncau apoi. Credința aceasta este cunoscută de întregul popor român. Tot astfel se povestește pretutindeni și chipul cum neamul acesta a fost păcălit de un hoțărît la moarte. Firește că în unele povestiri e vorba de *Căpcâni*, iar în altele se pomenește numele *Tătarilor*, pe cari, de sigur, poporul român, care a suferit mult din partea lor, i-a asimilat cu Căpcânii, ori i-a socotit ca niște urmași ai Căpcânilor.

Identitatea aceasta o aflăm dintr'o povestire musceleană, care ne spune cum *Tătarii* antropofagi răpiau Românii și-i duceau în cetatea *Căpcânilor*, unde erau puși la îngrășat cu pâne și cu nuci (8).

(1) Marian, *Tradiții*, p. 13.

(2) Comunic. de d-l S. T.-Kirileanu.

(3) C. R.-Codin, *O samă de cuvinte din Muscel*, p. 13-4.

(4) Cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, comunic. de d-l Șt. St. Tuțescu: Căpcânii sunt un fel de diavoli; mănâncă oameni.

(5) *Șezătoarea*, III, p. 30.

(6) Zanne, *op. cit.*, IV, p. 503.

(7) P. Papahagi, *Basme*, p. 557.

(8) Comunic. de d-l C. Rădulescu-Codin.

3. Povestea răsbunării unui prins, se poate socoti și ca ceea ce arată sfârșitul acestui neam. Ea urmează:

De mult, de mult, de când abiă se ține minte, au trăit prin țara noastră niște *ireze* de oameni răi și urîți, urîți ca mama focului. Erau negri la față, aveau capul ca de căne, un ochiu în frunte și altul la ceafă și trei, cinci ori șapte picioare. Cei mai mulți, când vorbeau, nu puteau să grăiască ca oamenii, ci răcniau ca fiarele.

Mâncau mult, mult de tot; unul singur înghiția dintr'odată atât cât ar fi *hărtăpănit* douăzeci de-ai noștri într'o zi. D'aia a rămas azi porecla de «căpcăun» ce se dă unuia care mănâncă mult. Imbucau, odată cu carnea, oasele întregi, și pe urmă le scoteau și le lepădau îndărăt pe gură. Ci-că ar fi trăit unii din ei înainte de Hristos. Căpcăunii se hrăneau numai și numai cu carne de Român și iată cum.

Se pomeniau creștinii cu nămeteniile în casă, așa tam-nesam și, de groază, fugiau oamenii încotro vedeau cu ochii, lăsând în casă pe copilași. Atunci căpcăunii atâta așteptau; încălziau soba, luau pe copii, și rând pe rând îi puneau pe lopată, îi coceau în cuptor și odată copti, copiii erau scoși din sobă și *hărtăpăniți*.

Alte ori, când oamenii, de groază, se ascundeau prin vâlcele, prin văgăuni ori prin munți, tot nu erau scăpați, că se pomeniau cu aceste fiare că-i căutau prin ascunzători, și de le aflau culcușul, se repeziau și-i răpiau din fuga calului.

Odată însă, li s'a înfundat și Căpcăunilor, și iată cum:

Au plecat mai mulți în cârd și au luat cu ei și pe o cotoroanță bătrână care le eră mamă și-și puseră în gând să se *dădulcească* sdravăn în ziua aceea.

Au cotelit ei în sus, au cotelit în jos, spre soare răsare, spre soare apune, zadarnic. Pierduseră două conace, fără să găsească puiu de creștin. În orice sat ajungeau, *topenie de om*.

Pe la *nimiez* însă, cum erau *pocâlțiți* de foame, au poposit într'un sat ce eră vărît pe o vâlceă din munți, hotărîți să cotrobăiască prin toate casele, că doar-doar or găsi d'ale gurii. Umblaseră însă încoă, umblaseră încolo, casele pustii!

Tocmai însă când se gândiau s'o rupă la sănătoasa d'aci, amărîți și înviforați, uite că la marginea satului, mai în apropierea pădurii văd că iese fum dela o casă.

Ce se întâmplase? Un biet Român, cu nădejdea în Dumnezeu sfântuleț, că el e mare și mai mare, nu se îndurase să *iea ochi de*

fiare și să se ducă 'n lume. Rămăsese omul acasă cu nevistica și cu trei codane de fete pe cari i le dăduse Dumnezeu.

Căpcăunii atâta așteptau. Cum văd fumul, se și repede, iar bărbatul și femeia, când văd năpasta, în zăpăceala lor o rup la sănătoasa, de se ascund în desișul pădurii, și le rămân acasă, în voia soartei, cele trei fete.

Hi! cum se mai lingeau pe bot Căpcăunii!

— Mamă! au răcnit spurcăciunile în limba lor către cotoroanță; --sezi aici de le coace în cuptor, că noi ne ducem, până una alta, să vedem: nu ne-o mai pică ceva în ghiară? Când vom veni, să le găsim tocmai bine, știi, colea, rumene și frumoase pe masă.

— Bine, duceți-vă!

Și au plecat ei, iar slușenia de *Căpcăunoaică* a rămas să-și facă meșteșugul.

A făcut jăratec sdravăn în cuptor, l-a încălzit bine, a netezit vatra și a pus cărpătorul ori lopata acolea la gura sobei. Pe urmă a răcnit către fata cea mare:

— Pică, fată, pe lopată!

Aia, de frică, ce eră să mai aștepte? Se așează pe lopată și baba a svârilit-o cu putere în cuptor, în *viul* focului.

Țipă sărmana, îi sfârâia carnea și pielea; și eră un miros și o duhoare, de nu le puteai suferi.

După ce s'a rumenit asta, baba a strigat la cea de-a doua:

— Pică, fată, pe lopată?

S'a așternut și cea mijlocie, sărmanuța, iar baba Căpcăunoaica a așezat-o la rumeneală.

Hei, acum vine rândul și celei mici. Da' uitasem să vă spun: asta era *icleană* (1), nu ca surorile ei.

— Pică, fată, pe lopată!

— Pică, babă, de-mi arată!

— Pică, fată, pe lopată, n'auzi? se mai răstește nămetenia.

— Treci dumneata de-mi arată! se roagă fata plângând; și prin vorbe și prin semne, îi arată că nu se pricepe cum să se așeze.

Atunci baba o crede și-i arată ea cum să se așeze. Se pune pe opată cu capul spre sobă și cu picioarele spre ușă și grăește:

— Uite așa, fată!

Dar n'apucă să isprăvească de zis, că fetișcana noastră, harnică

și ghizdavă de nu mai aveă pereche, nu-i mai dă timp să se ridice. Apucă zdravăn de coada cărpătorului, îl saltă puternic în sus și svârle pe babă în sobă, în mijlocul jeratecului, Apoi astupă bine la gură cuptorul și după ce aude că focul i-a luat nămeteniei piuitul, se uită să vadă de e rumenită și o mai întoarce pe o parte. Mai stă ce mai stă și, pe urmă, cu puterea dată de Sfântulețul, o scoate coaptă de-a binele și o pune acolo alături, lângă surioare.

Nimeni n'ar fi cunoscut pe mama Căpcăunilor, așa friptă cum eră.

Iar fetișcana cum își vede lucrul isprăvit, o rupe de fugă spre pădure, plângând, fluerând și şuierând să-și afle părinții.

I-a găsit! Erau ciulciuliți sărmanii într'o *redie*, la o coadă de vâlceă și plângeau cu foc de mila copilelor, D'aia... cine poate povesti bucuria lor când și-au văzut fetița?

— Da tu, maică?

— Uite, maică, și eu! S'a milostivit Dumnezeu cu mine și am scăpat.

Și au rămas în pădure câte trei, să-și plângă mai departe amarul, singurătatea și zilele grele ce aveau să îndure.

Dar să nu uităm vorba:

Căpcăunii au cotrobăit ce-au cotrobăit prin toate casele și colea pe înserate, dacă au văzut că nu găsesc nimic, cum erau lihniți de foame, s'au repezit la casa unde lăsaseră pe mă-sa să le gătească fripturile.

Când au sosit acolo, Căpcăunoaica nicăeri... iar în mijlocul casei trei făpturi omenesti rumenite. De unde să le trăsnească prin cap ce se întâmplase. Se pune la masă și începe să care *halcate* întregi, cu oase cu tot, de te luă groaza când îi vedeai.

Mănâncă pe fata cea mai mare, mănâncă și pe cea *mijloacă*. Când gustă din a treia friptură, odată începură să scuipe și să se mire.

— U! mă, *mioroasă* a mamă coaptă!

— Ce vorbă-i asta! hai s'o căutăm!

— Hai, dec!

O căutară în sus, o căutară în jos, o strigară pe nume, coteliră și pe la culcușul lor, de geaba. Dacă văzură și văzură, veniră iar la casa creștinilor și se uitară bine la friptură.

— Aoleu, aoleu; am mâncat capul mamei!

Începură Căpcăunii să se smulgă de păr, să-și dea cu pietre în cap și să urle, de se cutremură pământul. Apoi turbați, lăsară friptura așa cum eră și o rupseră la sănătoasa spre pustii, unde le-o fi fost culcușul.

(1) *Cuminte*; vicleană.

Aşa s'au purtat, oameni buni, Căpcăunii cu neamul nostru, vreme multă. Nu-i *ticniă* Românului nici bucătura ce o luă în gură să-şi ție ale zile amărîte, de groaza astor nămetenii. Aşa s'au purtat sute şi mii de ani, până au venit peste ţara asta *Turcii* şi *Tătarii*.

Atunci ci-că s'au tras Căpcăunii spre soare răsare, şi colo, în pustietăţi, între doi munţi şi-au făcut o cetate în care să stea nevăzuţi de soare.

Iar după plecarea lor, eră altă jale pe creştini; că-i prindeau Tătarii şi ştiţi ce le făceau? Li duceau în cetatea Căpcăunilor şi acolo îi puneau să se îngraşă, dându-le pâine cu nuci.

Pe urmă îi frigeau Căpcăunii şi-i mâncau pe rudă, pe sămânţă, lingându-şi buzele ca de miere (1).

O variantă oltenească a acestei povestiri sună astfel:

O fată de Român rătăcise odată într'o pădure mare. Acolo în pădurea aia mare, îşi aveau bordeiele nişte spurcaţi de Cătcăuni. Fiind întuneric tare şi fata văzând lumină în bordeiele Cătcăunilor, se duse înspre lumină, socotind că acolo vor fi oameni buni. Cum ajunse biata fată acolo, Cătcăunii o înhăţară şi o băgară într'un bordeiu şi o încuiară acolo. În toate zilele îi da de mâncare numai pâine cu sămburi de nucă, aşă că fata, cu voie, fără voie, se îngraşi în scurtă vreme.

Cătcăunii, văzând-o grasă, hotărîră s'o mănânce într'o zi. Ei aduseră lemne şi dete foc cuptorului unde aveau de gând s'o frigă de vie. Făcură focul mare şi lăsară pe o mătuşă a lor bătrână, tot Cătcăunoaică, ca ei, ca să bage fata în cuptor când o fi ars bine.

Ei plecară la vânătoare şi ziseră babei s'o găsească friptă gata, când or veni la prânz dela vânătoare.

Baba îngrijă de arse cuptorul cum trebuia şi când fu gata, se duse la fată, o luă cu binişorul, până o duse la cuptor şi îi zise cu glas blând:

—Săi, fată,
Pe lopată!

Fata, înţelegând gândul afurisei de babă, îi răspunse:

—Săi, măicuţă,
De-mi arată.

Baba, neînţelegând gândul fetei şi socotind că fata nu ştie cum să facă, să suie îndată pe lopata cuptorului.

Fata cum o văzù pe lopată, îi dete brânci în cuptor, puse *taraba* la

(1) C. Rădulescu-Codin în *Albina*, an. XII, p. 1284—7.

gura cuptorului şi o luă la sănătoasa. Mergând aşă pe drum, întâlneşte oameni ai lui Dumnezeu, le spune toată şiretenia cu baba Cătcăunoaica şi se rugă de ei, plângând, s'o vâre în carul cu fân cu care erau ei. Oamenilor li se făcù milă de biata fată şi o pitară în carul cu fân.

Cătcăunii, venind flămânzi dela vânătoare, cum intrară în bordeiu, le începù a mirosi a carne friptă de Cătcăun şi începură a zice:

— Pute-a ţată
De mămuţă.

Ridică taraba dela gura cuptorului, văzură baba friptă şi pe loc le dete dracul în gând că fata a făcut treaba asta. Încălecară pe cai şi o porniră în goană în urma fetei, c'o falcă în cer şi alta în pământ.

Ajunseră carul cu fân şi întrebare pe chirigii; nu cumvâ au văzut o fată aşă şi aşă, fugând pe aici pe drum.

— N'am văzut nici o fată,—răspunseră chirigiii.

Ei nu se încrezură în vorbele chirigiilor şi începură a înţepă cu sulilele în carul cu fân, socotind să înţepe fata dacă o fi în fân.

Dar fata eră băgată adânc şi sulilele nu ajunseră până la ea.

Cătcăunii plecară s'o caute în altă parte şi chirigii duseră fata la casa lor şi o băgară într'un beciu unde o ţinură până noaptea de frica Cătcăunilor. Cum se înnoptă, deteră drumul fetei să plece în ţara ei. Fata plecă dela casa oamenilor, spre ţara ei. Ea mergea numai noaptea, iar ziua şedeă tupilată în stufurile bălţilor.

Dar mergând aşă, a rătăcit drumul spre ţara ei şi ea s'a luat atunci pe dunga de stele dese ce se vede în curmezişul cerului şi a ajuns în ţara ei.

De atunci, dunga aceea de stele s'a numit «*drumul robilor*» până în ziua de azi (1).

În sfârşit, o variantă moldovenească sună astfel:

Odată Căpcăunii prinseră mai mulţi oameni de-ai noştri, între cari eră şi un şmecher de flăcău; după ce i-au pus la coteţ ca să-i îngraşe şi după ce Căpcăunii ospătară pe tovarăşii lui, îi veni rândul său. Baba, însărcinată cu facerea bucatelor, pofteste pe flăcău pe o punte, pe care, de se urcă, printr'o apăsare de un bumb puntea se da jos şi omul cădea în cuptor, unde se rumeniă frumos. Flăcăul se făcea că nu pricepe. Baba se duse să-i arate şi şmecherul de băietan apăsă pe bumb, şi în loc să cadă el în cuptor, căzù hâză-

(1) T. Bălăşel în Zanne, *op. cit.*, vol. VI, p. 504—5.

nia de babă. Când veniră *casășii*, baba nicăieri. Când ei căutară de mâncare, găsiră *șterful* babei în cuptor și-l mâncară bine. Când la cap, văd că tivda are un loc de ochiu în frunte și unul în ceafă. Se pricepură îndată că ei mâncaseră pe babă în locul grasului flăcău, care, de teamă, spălase putina. Il căutară ei în toate locurile până și la buricul pământului, dar eră ascuns în niște stuf dintr'o baltă. Treceau Căpcânii pe lângă el și de ciudă și mânie nu-l văzură. Scăpat de căutarea lor, se duse și ajunsse într'un sat. Aici eră un băiet pe o *tulpină* de fân și se jucă cu ouă roșii în mână. Văzând ouăle și casele curate și grijite, se pricepă că-s Paștele. Merse ce merse și ajunsse și în satul lui, la casa părinților lui, cari, când îl văzură, plânseră de bucurie. De Căpcâni s'a ferit el apoi în toată viața (1).

Variantele, în cari Tătarii înlocuesc pe Căpcâni, sunt de altfel nenumărate (2).

Aceste credințe și povestiri au lăsat în popor vorbele: *căpcân*, *căpcăun*, *capcâne*, cari însemnează *mâncăcios*, *nesățios*, dar și *rău*, *crud* și *nemilos* (3).

Intr'o narație, «Povestea lui Hristos», se zice că pe Mântuitor,
La curțile lui Pilat
Il mâncară câinii,
Capcânii
De Jidovi... (4).

4. O singură dată întâlnim pe *Capcâni* ținând locul *Jidovilor* într'o povestire cunoscută. Fiind trimis de Dumnezeu, pentru pedeapsa celor răi, s'a întâmplat odată că *Alexandru Machedon*, când a avut bătălie cu Por-Împărat, i-a prins și i-a închis în niște dealuri împreunate, unde nu-i zi niciodată, și i-a închis acolo de unde nu vor putea ieși decât la vremea de apoi. El a așezat deasupra dealurilor o furcă și un clopot, care se trage singur la suflarea vântului. Căpcânii când aud clopotul, socot că-i Alexandru pe acolo și-i păzește. Ei vor ieși de acolo la vremea de apoi și vor începe slujba pentru care i-a făcut Dumnezeu. Ei au un ochiu în frunte și unul în ceafă. Sunt iuți și răi, pară de foc. Graiul lor e

(1) M. Lupescu în *Șezătoarea*, II, p. 25—6.

(2) *Șezătoarea*, I, p. 233—4.—*Neamul Românesc literar*, I, p. 618—9.—Voronca, *op. cit.*, p. 706.

(3) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu. Zanne, *op. cit.*, V, p. 502—3.

(4) Idem.

urît. Prind oameni de-ai noștri, îi pun la îngrășat, unde nu le dă decât miez de nucă și pâne și apoi îi frig în cuptor și-i ospătează (1).

5. Toate credințele poporului român despre Căpcăuni se crede a fi înrăurite de *Alexandria*, cunoscuta carte de povestire a isprăvilor lui *Alexandru Machidon*; ele sunt aproape aceleași și la poporele balcanice (2).

CAPITOLUL III.

Alte soiuri de oameni.

1. Prin părțile de sus ale Moldovei se crede că înainte de Urieși,—iar prin alte locuri, după Urieși,—a fost un soiu de oameni mărunți «cari băteau câte nouă mălaiu într'un cuptor», oameni cuvioși și drepti, cari se numiau *Blajini* sau *Blăjini* (3).

Aceștia, fiind prea mici, nu puteau isprăvi nimic cu folos, și de aceea Dumnezeu a trimes neamul Uriașilor, cu trupurile grozav de înalte. Nici aceștia însă nu făceau mare treabă, căci picau și se sfărâmau. De aceea Dumnezeu a născocit oamenii de astăzi cu staturile mijlocii.

Prin unele părți, acești Blajini se întâlnesc sub numele de *Urici*; despre aceștia se mai spune că vor veni și după noi (4).

Bulgarii cred și dâșii, că întâii oameni au fost *Uriașii*, urmați apoi de *Urici* și că văzându-i Dumnezeu pe unii prea mari și pe alții prea mici, a făcut oamenii mijlocii, căroră, ca să le rămână acestea spre știință, le-a dat să poarte cingătoare la brâu (5).

2. Prin Bucovina se crede că cel dintâiu neam care a locuit la început pământul, a fost neamul *Rohmanilor*, «acei ce fac pasca

(1) M. Lupescu în *Șezătoarea*, II, p. 25—6.

(2) L. Șeineanu, *Studii folclorice*, Buc. la cap. resp.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 1294.

(4) Cred. Rom. din Țepu-Tecuciu: După cum am ieșit noi după Urieși, ca să fie traiul mai ușor pe fața pământului, așa și după noi vor ieși *Uricii*, un fel de oameni mărunți, cari se vor urcă cu scara în pelin și vor ridica oul cu drugii și cu cōrciile, ca pe niște poloboace pline cu vin.

Se povestește că pe malul mării un om a găsit niște astfel de *Urici*, și l-a bufnit răsul și a scăpat un *târt* de au murit toți *Uricii* de groază și de putoare!

(5) Schischmânoff, *op. cit.*, p. 27—9.

cu zeama ce lăsăm noi de Paști în ouă». Dar Dumnezeu, din mai multe pricini, a întors lumea cu fața aceea, pe care trăiau ei, în jos. După dânsii au venit Urieșii.

3. Pomenim și pe cei *Jumătate-de-om*, proștii cu șapte mâni și șapte picioare (1), la cari ne și oprim, ca să nu fim siliți a intra în lumea fără margini a poveștilor, din care, suntem prea încredințați, nimeni nu va putea ieși cu lauda că a străbătut-o în lung și în lat, și că-și dă pe deplin sama de toate tainele sale!

(1) *Șezătoarea*, III, p. 30.

INDICE ȘI GLOSAR.

A.

Abel, s. feciorul lui Adam, ucis de Cain, p. 111 și urm.
Adam, s. de unde vine numele — ? p. 47; dela —, de pe când — Baba-dam, de când cu — și Eva, iacă și —, etc. p. 51; p. 75, 78 și urm.; mărul lui — de când este? p. 87; se jucă de-a — și Eva, p. 94.
adogă, v. a se —, a se însură sau mărită de-a doua oară, vădovă.
adurmecă, v. a —, a mirosi, a căuta ceva după miros (despre păseri), p. 146.
Aghiuță, s. dracul, p. 14.
albină, s. rostul albinei în facerea dealurilor și văilor, p. 31.
Alelei, s. muntele —, p. 102, 109.
Alexandria, s. p. 173.
Alexandru Macedon, s. — închide Câpcâinii, p. 172; p. 108.
alun, s. tufă de — în care se ascunde Cain după uciderea lui Abel, p. 115.
amândeia, adv. p. 60.
amandine, adv. p. 62.
Amon, s. p. 6.
Ana, Sf. —, maica Maicii Domnului, p. 101.
Andreiu, s. —, ce mână corabia lui Dumnezeu pe apă, înainte de zidire, p. 7; —, ce ajută lui Dumnezeu la zidire, p. 25.
Antihârț, s. p. 7, 15, 165; rostul

lui în ivirea dealurilor și văilor, p. 42.

aoli, v. a se —, a se (căina), a se văicăra, a se plânge.

apă, s. — de dinaintea zidirii, p. 6 și urm.; rând, strat: mi-am învelit casa cu patru ape de draniță.

Apolon, s. p. 6.

ară, v. a —, când nu se ară? p. 29.

Arap-buzat, s. p. 157.

Ardeal, s. expr.: «cât e lumea și Ardealul», niciodată, p. 124.

aret, s. p. 105.

arice, s. ariciu, p. 36.

aricios, adj. pământ —, cu dealuri și văi, p. 32.

ariciu, s. rostul lui la zidire, p. 22; rostul lui la facerea dealurilor și văilor, p. 31 și urm.

arșin, s. o măsură de o lungime cam cât cotul, p. 72.

așiși, adv. p. 31, 62.

aspumă, v. a —, a înspumă, a asuda: Ce ți-i calul aspumat, Aspumat în apă dat?

atilă, s. p. 90.

Avel, s. p. 113.

B.

Bagsamă, adv. pe semne, p. 64.

baiă, s. moarte: expr.: vă veni ea, baiă, și te-o pune cu spatele la pământ!

bală, s. ce sunt balele vrășmașului? p. 66; balele necuratului din cari

s'au născut șoarecii ce au ros corabia lui Noe, p. 145.
baltă, s. cel-din-baltă (dracul), p. 65.
ban, s. expr.: harnică-i nevasta mea :
 Cu banii bărbatului,
 Cu mâinile satului!
bărbat, s. expr.: «omoară-mă, Doamne, și-mi iea zilele bărbatului!»
barză, s. — trimisă de Noe ca să vadă uscatul, p. 150.
bătătarnic, adj. umblător, ușernic, p. 33.
bate, v. a —, expr.: a —târgurile, a umbla cu negustorie.
besnă, s. întunecet mare, p. 65.
Blagoviștenie, s. p. 19.
Blajin, Blăjin, s. p. 173.
boală, s. când e primejdie de —? p. 67; p. 139.
boaștină, s. p. 133.
bornăi, v. a —, a bâzâi (despre bun-dari).
botez, s. botezul pământului, p. 13.
bou, s. vietate care a pierit la potop, nevoind să intre în corabia lui Noe, p. 135.
broască, s. rostul ei în zidire, p. 24; rostul ei la dealuri și văi, p. 43; — trimisă de Noe să vadă uscatul, p. 149.
bubă, s. buba cea neagră, din care au murit Uriașii, p. 163; bubă dobândită de cel ce omoară broasca, p. 25.
buc: s. expr.: «într'un buc», repede, p. 16.
buche, s. a nu avea —, a nu avea trecere.
bunzar, s. p. 116.
buric, s. buricul pământului, p. 19.
busuioc, s. —, cu care dracul a îmbătat pe Noe, p. 131.
butori, s. expr.: butori ca spuma și bună ca pruna, p. 96.
C.
Căin, s. fiul lui Adam, ucigașul lui Abel, p. 96, 111 și urm.

Caina, s. Cain, p. 113.
căină, v. a se —, de ce ne «căinăm?», p. 116.
cal, s. — de lut făcut de doi frați diavoli, p. 81; din ce-i calul-dracului? p. 69.
călătorie, s. când nu e bine de început o —, p. 29.
cale, s. expr.: mi-a intrat calea'n codru, încep să înțeleg.
călin, s. —, făcut din sângele dela degetul lui Noe, p. 126.
căluș, s. pahar, p. 74.
cam, adv. — mai, în ... și se cam mai duse..., p. 60.
cămașă, s. când nu e bine să se lucreze —? p. 29.
câne, s. femeie făcută din coadă de —, p. 59; —, ca să fie rău, p. 59; anii dați de Dumnezeu cânelui, p. 105; de ceul cânelui de stână, p. 114; zicală: îi mânăncă cănele din traistă [de prost ce este].
cântă, v. a se —, căină, a se plânge.
canuni, v. a —, a chinui, p. 65.
cap, s. pe un —, pe capete, cât se va putea mai mult, p. 145.
capăt, s. a face căpătul cuivă, a-l ucide, p. 113.
căpătui, v. a se —, a se împopoțona [ca și cum ar fi îmbrăcat cu lucruri de împrumut], p. 93.
Capcâne, Căpcâne, s. p. 165 și urm. și 172.
Căpcăun, s. p. 158, 165 și urm.; ca adj. înseamnă mândăcios, rău la inimă, p. 167, 172.
Căpcăunoaică, s. p. 168.
căpchiă, v. a — (despre oi), p. 29.
Caroascheanu, s. Uda —, dracul p. 72.
Caraoțchi, s. dracul, p. 100.
care, pron. fiecare, p. 52.
careși, pron. fiecare, p. 65.
cărnicios, adj. cărnos, p. 85.
casă, s. unde să nu se facă —? p. 67.
Cătcăun, s. p. 165 și urm.

cât, adv. — de-un-pic, cât de puțin, p. 15.
cătinel, adv. încetinel, p. 16.
cer, s. p. 5, 22, 34; de când e cerul? p. 7; cerul al nouălea, p. 67.
chilos, adj. îndesat, scurt și gros (despre oameni).
Chinez, s. neam ce și-a făcut ziduri împotriva potopului, p. 153.
chirdosi, v. a —, a nimici, p. 123.
chitaci, adj. priceput, dus de cap, isteț, p. 15.
cihăi, v. a —, a «a bate la cap» pe cineva, p. 71.
cioarsă, s. o — de om, unul cu care nu te poți înțelege, care una zice și alta face.
cioclovină, s. ciocoiu, parvenit.
ciorovină, s. — [porecla pentru] Tigan.
ciristui, v. a se — (despre o rană), a se închide, a se vindeca, p. 60.
ciuciuleți, v. a —, a ciuciuli; ciuciulește o țigare, o face ciuciulete.
ciudos, adj. p. 73.
ciomag, s. p. 53.
ciupeli, v. a —, a jumuli o pasere tăiată.
cocoș, s. cocoșul de când e? p. 68, — folosit pentru izgonirea Căpcănilor, p. 166.
cohălti, v. a —, vezi *a pocălti*.
coelie, s. p. 148.
comoară, s. comorile Uriașilor, p. 163; cum se caută o —? p. 163.
Constantin, s. —, împăratul Urieșilor, p. 139.
contra, adv. a se lua la — «a se în-contra», a se împotrivi, p. 137.
copil, s. copii de curând botezați, făcuți îngeri, p. 70.
corb, s. rostul corbului la nașterea dealurilor și văilor, p. 40; de când este—negru? p. 40; p. 120 și urm; — trimis de Noe să vadă uscatul, p. 145; cum a fost blăstămat? p. 145; «face slujbă ca corbul», p. 177; «frig de crapă ouăle cor-

bului», p. 148: «ca corbi la stârv», p. 149; «hoit să fie, de corbi nu e lipsă», p. 149; «lupii se țin după oi și corbi după hoit», p. 149; «corbul niciodată nu aduce veste bună», p. 149; de când e corbul alb, p. 156.
Cornea, s. Dracul, p. 131.
coteie, s. pl. p. 82.
cotozit, adj. p. 106.
crămălu, v. a se —, a se îngădurăp. 15.
Crez, s. p. 28,
cruce. s. semnul cu care s'a blagoslovit pământul, p. 13; bărbatul e — întreagă, iar femeia nu e — întreagă, p. 83, (aceasta se vede la *cununii*).
cucon, s. «ori *cucoane*, ori *jușane*, tot o pară mă ține!»
cumpănă, s. primejdie mare, p. 139.
cumpăni, v. a se —, a se socoti în stare, p. 16.
cumpără, v. a — pe cineva, a-l înșelă, p. 35.
curcubeu, s. cheazășie că nu va mai fi potop, p. 151.
curviștincă, s. p. 107.
cutițoc, s. cuțit.
cutremur, s. ce pricină are? p. 14,

D.

Da, v. a se — [dracului], a se sinucide, p. 165.
dădulci, v. a se —, p. 167.
dangă, s. fier, urma, cicatricea ce rămâne pe corp după ce a fost înfierat cu *fierul* (marca).
dărâb, dărap, huchiium, s. bucată, halcă.
dărlăi, v. a —, a cântă [ca să-i treacă de urit], p. 113.
deal, s., de când sunt dealurile și văile? p. 31; dealurile vii, p. 43.
deauna, adv. numai de cât, p. 32.
Defonia, s. muntele —, p. 56.
desnorocit, adj. nenorocit; ia, vezi? 's-un desnorocit!

Diavol, s. aproape peste tot; diavoli, Căpcăuni, p. 166.

dintru'ntâi, adj. mai întâiu, p. 41.

direge, v. a —, drege, p. 62.

ditai, adv. p. 33; înțeleg să plângă un copil, dar el, ditai omul...

Doicim, s. p. 157.

dondăni, v. a —, p. 52.

Drac, s. aproape peste tot; p. 101; — născut din vierme, p. 6; rostul lui în zidire, p. 11 și urm., femeie făcută din coadă de —, p. 57; căderea Dracilor din cer, p. 63 și urm.; decând e calul-dracului? p. 69; de când sunt Dracii? p. 73.

drăcime, s. p. 72.

drăgăneli, s. pl. p. 60.

dragoste, s. p. 94.

dric, s. toiu, putere, p. 62.

drum, s. de când e drumul robilor? p. 171.

dughian, s. dugheană.

Duminică, s. p. 30.

Dumnezeu, s. aproape pretudindeni;

• p. 5, 56; născut din fluture, p. 6; rostul lui — în zidire, p. 11 și urm.

dușuri, s. pl. duși, cheji, toane.

E.

El, s. Dracul, p. 6.

Enache, s. vine — pe la ochi, vine somnul.

Ene, s. «Ene pe la gene» (sogn).

Eva, s. de unde vine acest nume? p. 46; p. 81; zicale despre —, p. 94; —, soția lui Noe, p. 140; p. 75, 78 și urm.

F.

Facere, s. facerea pământului (lumii), p. 11.

Faraon, s. dracul, p. 7, 14, 101, 107.

fârși, v. a —, a sfârși, p. 79.

fărtache, s. p. 11.

fărtate, s. — și ne —, p. 7.

fărtăți, v. a se —, a-și zice fărtate, p. 7.

fel, adv. p. 72.

felezui, v. a —, a da din coadă, a

fluștură (despre pești), p. 14.

femeie, s. — născută din foc, p. 8; «— neșeselată e ca moara nefe-recată», p. 59; zicale despre —, p. 83.

ferecare, s. — Diavolului, p. 76.

ferfeniți, v. a —, a rupe în bucăți, a face «ferfeniță», p. 72.

fetnegea, *fetnegică*, s. fetișcană, fetișcancă.

fiară, s. a lua ochi de —, p. 168.

fier, s. — înghițit, din care femeia concepe, p. 8.

Florian, s. —, inger românesc, p. 91.

fluture, s. —, din care se naște Dum-nezeu, p. 6.

fofârliga, s. umblă cu —, cu șoalda, cu șiriclicuri.

frăsui, v. a se —, a-și zice unul al-tuia «frate», p. 72.

furcă, s. p. 52, 53; furca pămân-tului, p. 27.

fus, s. p. 52.

G.

Găbji, v. a —, a pune mână pe ceva după multă trudă, p. 60.

Gabor, s. inger unguresc, care n'a scos pe Adam și pe Eva din rai, p. 90.

gae, s. —, care n'a ajutat lui Dum-nezeu să aleagă uscatorul de apă, p. 26; «se usucă de sete ca —», p. 26.

gărgălod, s. p. 87.

garoi, v. a se —, a se alintă (des-pre copiii mai marișori, cărora le-a trecut vremea alintatului), a plânge fără pricină.

gât, s. decând e nodul gâtului? p. 87.

gătiță, s. p. 84; gătlej.

ghemuț, s. p. 35.

Gheorghe, s. Sf. —, p. 68.

ghiavol, s. diavol, p. 149.

ghimotoc, adj. înghemuit, p. 33.

giredar, s. cel e face o gireadă, cel ce o construște.

glod, v. a se — (despre ochi), a i se împainjii prin năvală de la-crămi, puroiu sau altceva.

gobleie, s. picioare (în botjocură), p. 15.

goger, s. coteț pentru porci; *croh* sau culcuș pentru porci.

Golgota, s. — ș. a., p. 109.

gomoni, v. a —, a vorbi, p. 86.

gorgană, s. moviliță, p. 43.

grebăn? «nea vede, nea aude, nea grebănu pământului», se zice unui încăpățânat.

Gruca, s. cel ce-a scăpat cu Noe de potop, p. 124.

grădină, s. — raiului, p. 79.

guguștiuc, v. numele unei paseri de baltă.

gură, s. a se șterge la —, a-și lua nădejdea dela ceva, p. 52; «cine-a râde, gura lui și-a'ntinde!».

guri, v. a —, a face gură la cămeși.

H.

Hădache, s. dracul, p. 15.

hăinet, s. p. 78.

halcată, s. halcă, p. 169.

hamnișă, s. cu —, cu hapca, cu și-reclic, p. 69.

hamnișag, s. p. 70.

harană, s. p. 78.

hărăni, v. a se —, p. 84.

hârb, s. a sfârâi cu hârbul, p. 15.

hargat, s. p. 72.

hârșie, s. p. 91.

hărtăpăni, v. a —, p. 167.

hăți, v. a —, a iezi, p. 68.

hău, s. p. 64.

heicni, v. a —, a da înapoi, p. 68.

hercea-percea, adv. harcea-parcea.

hogi, v. a —, a strigă, a sbiera [ca hoga din minaret], p. 158.

Hritos, s. Domnul Hristos a fost Iidov, p. 199.

huchium, s. vezi dărab.

hudubăști, interj. stiulbâc, p. 157

hulburi, v. a se —, a se bălăci în apă.

hulub, s. Dumnezeu înfățișat ca —, p. 6 și 13; — trimis de Noe ca să vadă uscaturile, p. 150.

I. Î.

Iad, s. de când e iadul? p. 65.

iclean, adj. priceput, șiret, p. 168.

iertă, v. a —, a îngădui, p. 88.

iertăciune, s. p. 28, 45, 79, 84.

Ierusalim, s. p. 19.

Ilie, s. Sf. —, p. 73, 75.

imborzoiă, v. a se —, a se burzului, a se supără.

impăclisat, adj. *impăclisit*, supărat (dela păclă, păclită).

impărea, v. a, — p. 69.

impletucit, adj. p. 85—6.

încăpută, v. a se —, a se potrivi în mărime, p. 36.

încărdosi, v. a se —, a se avea bine (despre femei) cu bărbatii, p. 131.

înceară, v. a —, a înfiră, a înheră părul (mustății mai ales), p. 70.

încherbă, v. a —, a împlini, a face ceva: când și-a încherbat și el o leacă de avere, atunci a dat peste el primejdia focului și i-a mistuit-o.

închipui, v. a —, a face ceva [ca] din nou, p. 53.

închipurlui, v. a —, a închipui, a întruchipă, p. 131.

încrâncină, v. a se —, p. 46.

îngăuri, v. a —, a găuri, p. 144.

înfundat, adj. înțelept, dibaciu, p. 32.

inger, s. p. 101; — blăstămat, drac, p. 66; — rău, p. 69; — bun, p. 69, ingeri făcuți din copii de curând botezați, p. 70.

înghițitoare, s. gătlej.

întini, v. a se —, a se muiă în tină, glod, 148.

întunerec, s. întunerecul dinaintea zidirii, p. 6 și urm.

invelici, v. a —, a menî rău, a blăstămă, p. 147.

învrășuli v. a —, a încotoșmă; s'a învrășulit cu șapte sumane.

Ioachim, s. Sf. —, p. 101.

Ioan, s. Sf. — (Botezătorul), p. 89 și 99.

Jordan, s. apa Iordanului, p. 99, 100.

iornorog, s. neam de vietate care a pierit în potop, nevoind să se urce în corabia lui Noe, p. 136.

Iov, s. —, cel ce a scăpat de potop, p. 125.

irează, s. p. 167.

Isus, s. cel din urmă Dumnezeu, p. 6; — Hristos, p. 102, 107—8.

ițiă, v. activ; obișnuit: *a se iții*.

Iuda, s. — Scaraoscheanu, dracul, p. 70. —, dracul, p. 125, 144.

iudesc, adj. diavolesc, p. 89.

J.

Jerbăli, v. a —, a sta la sfat, la vorbă.

Jidov, s. p. 147; neam de oameni, din pricina cărora a fost potopul, p. 123, 137 și urm.; p. 157 și urm.; «a fi rupt din Jidovi», p. 157; «a fi rămas din Jidovi», p. 157: «Jidov de om», p. 157: cum au pierit Jidovii, p. 165.

jurat, adj. afurisit, «al dracului».

jurubiță, s. a depănă jurubițe, a spune verzi și uscate.

L.

Lăcoviște, s. loc plin de băltoage (Jud. Muscel).

lăutaș, s. lăutar.

lăutoare, s. când nu trebuie să se facă —, p. 29.

leafă, s. fierul sapei, pe care a mâncat Noe în preajma potopului, p. 132 și urm.

legumă, s. mai curând *legumie*, vietate; pl. *legumii*, p. 121.

lercă, s. lele, țată.

leșie, s. când nu trebuie să se facă, p. 29.

leu, s. — înjunghiat de Noe și Diavol, p. 154.

licuriciu, s. de când e licuriciul, p. 70.

logodnă, s. când să nu se facă? p. 29.

Lucifer, s. dracul, p. 64.

lumanare, s. «caută sfada cu —», e pornit pe gâlceavă, p. 87.

lume, s. oameni, p. 134; zidirea, urzirea sau facerea lumii, p. 11 și urm.; când a pornit lumea, p. 29; când se va prăpădi lumea, p. 115 și urm.

luna, s. în lună e Cain și Abel, p. 114 și urm.

luș, s. «se bat doi lupi la gura lui», p. 91.

luscăț, s. bănuț de 20 de helleri (în Bucovina).

Luțifer, s. p. 65.

M.

Măgură, s. p. 39, 43, 164.

măgar, s. anii măgarului, p. 104.

Maica Domnului, s. p. 101; asvârle mănășă în corabia lui Noe spre a o feri de înec, p. 144 — 145; postul Maicii Preceste, p. 162.

maimuță, s. anii maimuței, p. 105; — înjunghiată de Noe și Diavol, p. 154.

mal, s. deal, p. 35; mal viu, p. 43.

măluștean, s. p. 42.

Mântuitor, s. de ce a venit Mântuitorul pe lume, p. 165.

mânzeală, s. mă(mă)ligă crudă, cruzitură.

mănușă, s. — prefăcută în mătă, p. 143.

măr, s. de când e măru lui Adam la gâtul bărbaților, p. 87.

mare, s. marea dinaintea urzirii, p. 6 și urm.

Marți, s. credințe despre această zi,

p. 29—30; «toate pe dos și nunta Marția», p. 29.

masă, s. — de fier pe care a mâncat Noe în ajunul potopului, p. 132 și urm.

maslin, s. frunză de — adusă de corb lui Noe, p. 148; pe frunză de —, Noe face pământul, p. 149; ramură de — adusă de porumb lui Noe, p. 150.

măț, s. — făcută din mănășă, p. 104, 140, 142 — 3; — făcută dintr'un smoc de păr, p. 143; — făcută din năframă, p. 144.

matcă, s. albie de apă curgătoare, p. 42.

măzăcie, p. 106.

mendre, s. pl. «își joacă mendrele», «își face mendrele», p. 68.

mestică, în exps.: întunec — mestică, întunec — besnă.

meteahnă, s. (nu: *neteahnă*), cusur, fizic sau moral, p. 108.

miază-cale, s. miază-zi, p. 17.

Michel, s. inger nemțesc, care a scos pe Adam și Eva din raiu, p. 92.

miel, s. — înjunghiat de Noe, și de Diavol.

miere, s. de când e mierea, p. 35 și urm.

mijloacă, adj. fem. mijlocie, p. 169.

Milostiv, s. Dumnezeu, p. 7, 32.

miorosi, v. a —, p. 169.

mirozénie, s. p. 162.

moarte, s. p. 108; paharul morții, p. 108.

Moise, s. p. 109.

molicios, adj. molcuț, cam moale.

molomân, adj. prost.

moluz, s. —, din fundul apei, p. 14.

mont, s. umflătură [tare], *gnoatcă*,

p. 84.

moșiniță, s. p. 162.

mototol, adj. ghemuit; de obicei: strâns și făcut ghem prin indoire și îndesare: a luat pălăria și-a făcut-o mototol.

mulci, adv. p. 107.

munte, s. — înainte de zidire, p. 8; de când sunt munții, p. 17, 31 și urm.; munți răsăriți după potop, p. 152.

muscă, s. albină, p. 34; — morților, p. 138.

N.

Năghea, s. dracul, p. 14.

nămetenie, s. neam de vietate, p. 125.

năpărcă, s. rostul năpârcei în izvodirea dealurilor și văilor, p. 43; — scapă corabia lui Noe dela înec, p. 41 și urm.; — arsă, din care se nasc puricii, p. 151.

nărav, s. iea-i năravul (dela unul, dela care n'ai ce-i lua).

Neamț, s. de ce i-s dragi Nemții lui Dumnezeu? p. 94.

Necurat, s. drac; necurați născuți de întâia femeie, p. 8: — cu trei rânduri de aripi, p. 13.

Nefărtate, *nefărtate*, s. p. 13—4.

Nefrate, s. p. 51.

negru, s. negrul de sub unghie de când este? p. 13.

nejdie, s. p. 72.

Netehărsul, s. Dracul, p. 26, 36, 66.

Nichișercea, s. Dracul, p. 65.

Nichiuță, s. Dracul, p. 141.

Nifărtache, s. Dracul, p. 11.

nimiș, adv. amiază, p. 167.

no, interj., p. 91.

nod, s. nodul gâtului de când este? p. 87.

Noe, s. p. 120 și urm.; «de când tata Noe», p. 156.

nucă, s. de când sunt nucile? p. 102.

nunță, s. când nu se face —? p. 29.

nur, s. p. 91.

O.

Obicer, s. obicei.

oblon, s. «ii pică obloanele», i-i somn.

obor, s. bordeiu.

ocean, s. p. 71.

ochiu, s. «a lua ochi de fiară», p. 167; «ochi, văzuți, ochi plesniți», zicala celui ce s'a înșelat cu părerea.
oftă, v. a —, «hei, oftezi, când mă vezi? ce-i oftă când oiul pleacă!»
om, s. zidirea omului, p. 45 și urm.; vremea când trăiau de — alde jumătate-om, p. 174.
orătanie, s. p. 140, dihanie.
orjoveni, v. a se —, a se întremă: de-abiă se mai orjovenise o leacă și numai iaca, altă boală-l culcă la pat.
Ovidenie, s. p. 19.

P.

Păcel, s. pătuc.
pahar, s. paharul morții, p. 108.
painjiniș, s. p. 18.
pălălaie, s. eu, unul singur, și ei, o pălălaie de guri asupra mea!
pălmui, v. a —, a pălmui.
paltin, s. toacă de —, p. 130.
pământ, s. p. 5 și urm.; zidirea, facearea sau urzirea pământului, p. 11 și urm.; botezul pământului, p. 13; buricul pământului, p. 19; până când a fost pământul străverziu? p. 115.
panglică, s. — de pipă, p. 90.
paradie, s. paradă, frumuseță (cărghioslăc), p. 72.
pârle, s. p. 62.
petă, v. a se —, a se păta.
peți, v. a —, când nu se peștește? p. 29.
pește, s. peștii de sub pământ, p. 14.
Petru, s. Sf. —, p. 7, 14, 15, 26, 69, 108; rostul lui — în izvodirea dealurilor și văilor, p. 38; — ajută lui Dumnezeu la zidirea omului, p. 49.
pisălog, s. unul de care nu mai poți scăpa; care te cicălește.
pisică, s. coadă de —, din care e făcută Eva, p. 61; coadă și coastă —, din care e făcută Eva, p. 61—2.

pisuleancă, s. p. 62.
pitoane, s. p. 96.
plămâna, *plumână* s. frunză de — pe care s'a ivit întâi Dumnezeu, p. 7.
plăter, s. streșina gardurilor.
plășnet, s. pocnet, p. 83.
pleșuv, adj. de când sunt oamenii pleșuvi, p. 143.
pocălit, adj. rupt, istovit de foame.
cohălit, p. 167.
poedie, s. p. 7.
pogodi, v. a —, a sfătui p. 39.
polihra, s. poreclă.
pomant, s. pământ, p. 71.
porc, s. — tăeat de Noe, p. 154.
popac, interj. p. 62.
porni, v. a —, de când a pornit lumea, p. 29.
porumb, s. Dumnezeu în chip de —, p. 49; p. 120.
porumbel, s. — trimis de Noe să-i aducă știri despre uscături, p. 150.
porumbiță, s. idem, p. 151.
poșidichie, s. p. 52.
post, s. postul Maicii Preciste, p. 162.
poteceă, s. p. 82.
potop, s. p. 117 și urm.; cele șapte potopuri, p. 139.
potopi, v. a —, p. 124.
prepețiță, s. «își vinde mințile pe fulgi de prepețiță», dă binele pe rău.
prididi, v. a —, a întrece, a dovedi, p. 27.
prilostit, adj. p. 91.
prinde, v. a —, a îngrădi un loc care a fost vrăiște, p. 72.
pristos, s. prisos, p. 32.
Prut, s. p. 68, 158.
pungui, v. a se —, a se sbârci (despre fructele ce cad înaintea coacerii).
purece, s. — din cenușa năpârcii arse, p. 151.

R.

Rac, s. — ce ajută pe Dumnezeu, p. 56.

rachiu, s. p. 153; de când este rachiu? p. 126.
răcilă, s. urmă de boală: m'am tămaduit de vătămătură, dar tot simt o racilă aici sub pânțele.
răi, v. a se —, a se înrăi, p. 123.
raiu, s. p. 84; grădina raiului, p. 79.
răpă, s. de când sunt răpele? p. 68.
rătăcănă, s. p. 106.
rățoiu, s. Dracul în chipul rățoiului, p. 6.
redie, s. p. 169.
reșmeliță, s. resmeriță, p. 162.
Reveica, s. nevasta lui Noe, p. 142.
rob, s. drumul robitor de când este? p. 171.
Rohman ș. p. 173.

S, Ș.

Sabaot, s. p. 6, 7.
s'afi, adv. numai, *hēpsă*, p. 133.
salcie, s. ramură de salcie adusă de porumbel lui Noe, p. 150.
saltă-singurel, adv. p. 7.
Sămbătă, s. credințe despre ziua Sămbetii, p. 30.
Sântilii, s. Sf. Ilie, p. 70.
sapă, s. p. 52.
Satană, s. p. 68.
Satanail, s. Dracul, p. 17.
Savaon, s. p. 7.
Savaot, s. (nu *Savaot*), p. 15.
săvârșie, s. «sfârșitul sfârșitului», p. 47, 49.
sborși, v. a se —, a «face urît», «a se sluși», a căută aspru la cineva pentru a-l înfricoșa.
Scaraonț, s. Dracul, p. 65.
Scaraoschi, s. p. 7.
Scaraoscheanu, s. Iuda —, p. 70, 72 (nu *Scraoscheanu*).
sclab, adj. slab.
sclai, v. a se —, a se slei.
sclapți, s. pl. p. 15.
scovărdă, v. a se —, a se prăbuși, p. 42.

scufundiș, de-a scufundișul, adv. p. 24.
scupiă, v. a —, a scuipă.
șearpe, s. ce a fost șearpele care a înșelat pe Eva? p. 86; — când îl doare capul, iese la drum, p. 86; alte credințe despre —, p. 86; — care găurește corabia lui Noe, p. 140; — care scapă pe Noe dela înec, p. 142; — de casă, p. 104; — care a făcut pe Adam și Eva să greșescă, p. 80 și urm.
Șemuș, s. apa —, p. 75.
sfânt, s., de când sunt sfinții, p. 11.
Sfântuleț, s. Dumnezeu, p. 33.
sfarmă, s. fărâma, p. 71.
Sfete-Arangel, s. p. 65; — Arangel, p. 75.
sfredel, s. de când e sfredelul? p. 141.
sfrică, s. frică.
slobozenie, s. căderea dracilor din cer, p. 169; învoire, p. 89.
slobози, v. a se —, p. 69.
slobozie, s. voie, p. 89.
soare, s. de când e soarele? p. 7; sf. soare arde balele vrăjmașului, p. 66.
șoarece, s. — ce roade corabia lui Adam, p. 104; dracul în chip de —, p. 140 și urm.; șoareci făcuți din balele Necuratului, p. 145.
somnoră, v. a —, p. 49.
șopârlă, s. — ce scapă pe Noe dela înec, p. 142.
șpumă, s. vârtej de — în care iese Dumnezeu și Dracul, p. 6.
stânci, s. ariciu, p. 39.
ștafetă, s. știre, poștă, cel ce duce știrea, p. 33.
stea, s. — căzătoare, p. 73.
Ștefan, s. — cel Mare, p. 163.
șterf, s. p. 172.
ștei, s. p. 24.
știobălc, interj. p. 16.
stolniță, s. p. 74.
su, pron., său: tată-su, frate-su, p. 113.

suflet, s. «dă-te, suflete, de-o parte», când unul se gătește să iea la bătaie pe altul.
șuruiță, de-a—, adv. de-a hârâișul.
șurupî, v. a se—, a se strecură pe nevăgătele'n samă, p. 62.

T, Ț.

Tăbări, v. a —, a da zor la facerea unei trebi, p. 16.
taftă, s. p. 106.
talpă, s. de când e — piciorului scobită? p. 138.
alpoș, adj. afurisit, «al dracului», p. 90.
țanc, s. margine închisă, p. 23.
țânc, s. — pământului la urzirea dealurilor și văilor, p. 39.
tar, adj. unul care stă ca un trântor, *talaghir*, pe mâncat și pe dormit numai.
țâr' s. fem. o —, p. 24.
țară, s. «s'a vorbit țara să-mi taie scara!», nu-mi pasă : ce-am să pătesc?
tărăbuță, s. «a-și lua tăărăbuțele», p. 82.
țarc, s. margine, p. 22.
tărnă, s. coșarcă, p. 23.
tărt, s. p. 173; de aici *tărtiță*.
Tătar, s., p. 165 și urm; când au venit întâiu Tătarii, p. 170.
taucă, s. palmă, p. 71.
țeluit, s. tragere la semn, p. 162.
teși, v. a se—, ase sinchisi, p. 160.
ticni, v. a —, a tihni, p. 170.
Țigan, s. de când sunt Țigani? p. 107.
tipări, v. a —, a da o formă unui lucru moale: tipăresc aluatul [în palme] și-l fac ca o bilă; tipăresc mămăligă cu lopățica spre a o strânge la un loc, p. 52.
toacă, s. de când e —, p. 126; — lui Noe, p. 129 și urm.; Uci-gă-l toaca, p. 130; — de paltin, p. 130.
topenie, s. tipenie, p. 167.

totului-tot, adv. cu totul, p. 133.
trage, v. a se—, (despre o apă) a veni la matca ei, a scădea, p. 147.
trestie, s. cele patru trestii pe cari se sprijină pământul, p. 14.
tufar, s. p. 60.
tuleu, s. știulete, p. 96.
tupiluș, adv. p. 62.
tulpină, s. — de fân, p. 172.
Turc, s. când au venit întâiu Turcii? p. 170.
turca, s. de când e datina turcii? p. 166.
țușni, v. a —, țușni, p. 62.

U.

Ucigan, s. Dracul, p. 14, 141.
ucigaș, s. ucigașii sunt urmașii lui Cain, p. 116.
Uda, s. — Caraoscheanu, Dracul, p. 72.
ulițărnîc, adj. ducăuș, ducaciu, p. 116.
unghie, s. de când e negrul sub unghie? p. 13; — care acoperiă pe cei doi oameni dintâi, Adam și Eva, p. 53, 78, 83, 84.
Urias, s. neam de oameni, care s'a nimicit prin potop, p. 123, 136, 157.
uric, s. p. 173.
urzi, v. a —, p. 29.
urzică, s. cu o beldie de — a cărat broasca pământ la urzirea lui, p. 25.
urzire, s. urzirea pământului sau lumii, p. 11 și urm.

V.

Văgăună, s. de când sunt văgăunile? p. 32 și urm.
vale, s. de când sunt văile? p. 31 și urm.
văicăr, s. p. 73.
vamă, s. de când sunt vămile văzduhului? p. 66.
vânt, s. vântul cel mai de sus, dă-tător, de vieață, p. 8; când eră singur pe pământ, p. 52.
varmeghie, s. comitat, ținut, p. 161.

vătămătură, s. — lecuită cu pielea ariciului, p. 42.
vâzâi, v. a —, a umbla repede în colo și în coace : vâzâia lumeaca'n iarmaroc.
văzduh, s. cer, p. 7; de când sunt vămile văzduhului? p. 66.
veleat, s. p. 5, 51, 104.
vie, s. vița de —, p. 152.
vierme, s. —, din care s'a născut Dracul, p. 6.
viespe, s. legenda viespei, p. 116.
vin, s. de când îmbată vinul? p. 129, 153.
vintri, v. a —, a mirosi (despre paseri), p. 146.
viperă, s. — scapă pe Noe de înec, p. 144.
viță, s. — de vie, p. 152.
viu, s. viul focului, p. 168.
vodî, v. a se —, a se urzi, p. 19.

Vrășmaș, s. Drac; balele vrășmașului, p. 65.
vreme, s. — de apoi, p. 25.
vuiță v. a —, a vui, a hui.
vuza, interj. : toată ziua nu mai are astâmpăr : vuza'n sus, vuza'n jos; seara, cade rupt de osteneală, = vâz..., vâz...

Z.

Zăluzi, v. a — p. 16, 48.
zăpsi, v. a —, p. 60.
zgaide, s. pl. *zgăidărace*, gaide, picioare.
zi, s. zilele corbului, p. 148.
zidire, s. — pământului sau lumii, p. 11 și urm.
Ziditor, s. Dumnezeu, p. 17.
zob, s. moluz.
zvon, s. obicei, p. 130.

CUPRINSUL

	Pag.		Pag.
<i>O părere despre culegerile și cercetările cu privire la viața poporului român.</i>	1	Cap. V. Ariciul	41
PARTEA I. Înainte de Zidire	5	Cap. VI. Alte povestiri	42
PARTEA II. Zidirea pă- mântului.		PARTEA IV. Zidirea omului.	
Cap. I. Dumnezeu și Dia- volul	11	Cap. I. Povestirea bi- blică	44
Cap. II. Dumnezeu și cei doi frați diavoli	20	Cap. II. Dumnezeu, zi- ditorul.	51
Cap. III. Dumnezeu și ariciul	22	Cap. III. Dumnezeu și Diavolul, ziditori.	54
Cap. IV. Dumnezeu și broasca	24	Cap. IV. Adam și Eva, feciori de drac	55
Cap. V. Dumnezeu și Andreu	25	Cap. V. Eva făcută din spurcăciuni	57
Cap. VI. Dumnezeu	»	PARTEA V. Căderea Dia- volilor.	
Cap. VII. Povestirea bi- blică	27	Cap. I. Izgonirea	63
Cap. VIII. Marția și Sâmbăta	29	Cap. II. Ferecarea	76
PARTEA III. Dealurile și văile.		PARTEA VI. Adam și Eva.	
Cap. I. Ariciul și albina	31	Cap. I. Raiul și întâia poruncă	78
Cap. II. Ariciul și Sf. Petru	38	Cap. II. Greșeala și iz- gonirea	80
Cap. III. Țâncul pămân- tului și ariciul	39	Cap. III. Zapisul lui Adam	95
Cap. IV. Ariciul, corbul și alte păsări	40	Cap. IV. Povestiri răs- lețe	102
		PARTEA VII. Cain și Abel.	
		Cain și Abel	111

PARTEA VIII. Potopul.

	Pag.
Cap. I. Povestirea bi- blică.	119
Cap. II. Potopul	123
Cap. III. Vița de vie	152
Cap. IV. Alte povestiri	155

PARTEA IX. Oamenii vechi.

	Pag.
Cap. I. Uriașii sau Ji- dovii	157
Cap. II. Căpcâni sau Tătarii	165
Cap. III. Alte soiuri de oameni	173
<i>Indice și Glosar.</i>	174

